

UNIVERSITETET I
NORDLAND

MASTEROPPGAVE

LÆRER MED TENKEPAUSE

Brikker i et skolepolitisk vakuum i lys av det stille i eleven

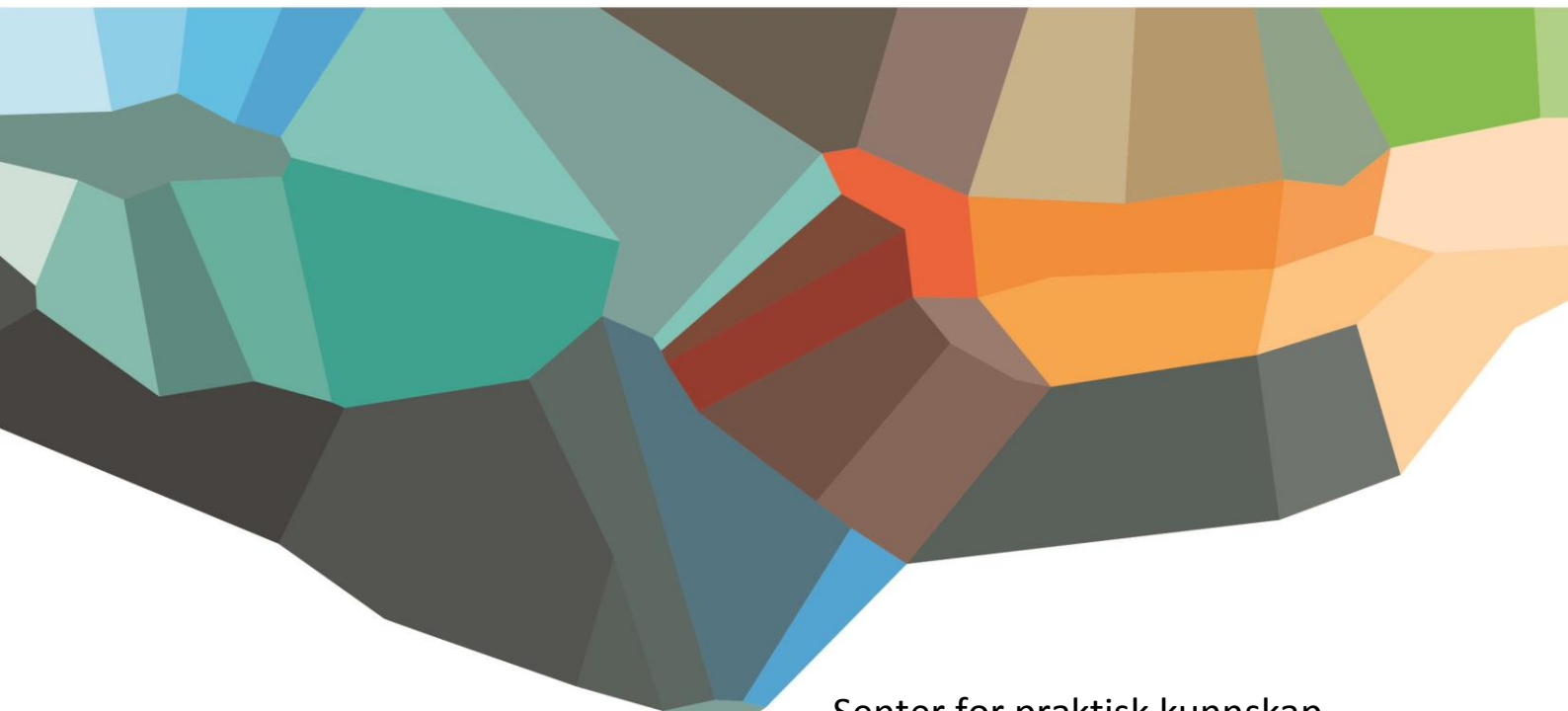
Gerd Eilertsen

Masteroppgave i praktisk kunnskap

Eksamenskode:

MP 303P

Våren 2015

Senter for praktisk kunnskap,
Profesjonshøgskolen

INNHold

Takk	s 5
Sammendrag	s 6
Summary	s 7

Landskapsrommet	s 8
-----------------	-----

SKOLEN – ET BAKGRUNNSTEPPE

Studenten	s 9
Den stille eleven	s 10
Å byggja med tankar ei bivrebru	s 11
Motto og samvittighet	s 14
Vikarlærer	s 15
Mester i egen læring	s 18
Den lille sjørøveren	s 19

KNUST SKOLEBILDE

Foreldre og lærer i møte med rektor	s 21
Fanget og kneblet	s 22

MATT AV MAKT

Vett og uvett	s 27
Møte med ordføreren	s 28

GJENOPPVEISNING AV SELVRESPEKT

Hello – goodbye	s 29
Språkkunnskaper	s 33
GLEDE på timeplanen	s 34

OPPVÅKNING

Mor og sønn får ordet	s 35
-----------------------	------

SMÅ HISTORIER – KILDER TIL KUNNSKAP

Flower Power og møte med Mona Lisa	s 40
Hjemmelaget pizza	s 41

Møte med elgene	s 42
Smørbrød med energi	s 42

SKRIVEKUNST OG TEKSTENS NAV

Et skriveprosjekt	s 43
Skrivekunst i humanetisk lys	s 44
Jeg – lærer – mor – varsler	s 47

UNDRING OG UNDERSØKELSER,

SOM EN BIE FRA BLOMST TIL BLOMST

Høytflyvende ord	s 50
Med føttene på jorda	s 50
Historie på timeplanen	s 51
Hva er det du egentlig vil?	s 53
Slagside gir ny identitet	s 54
Permafrost	s 55
Skolesystemet og Newtons vugge	s 56
Ytringsfrihet, taushetsplikt og inngrodde vaner	s 57
Sorte hull	s 59
Tenke fort og langsomt	s 63
Bevisstgjøring av intelligens og lat tenkning	s 66
Diagnosen – en kontrast til livets frie flyt	s 71
Tradisjon og søndagssteika	s 76

MENNESKE OG VERDI I MELLOMROMMET

Skolens subjekt – fokus på avveier?	s 77
Om illusjoner	s 82
Røtter	s 85
Selvoppfatning og vanens grep	s 87
Verdifelleskap studeres gjennom prosjektoren	s 92
Logisk konsekvens og rettferd i livets rette gaver	s 94

ORD OM DET TAUSE

Hva er det jeg stiller opp for og tar i forsvar?	s 98
Litt om livets tause språk	s 100
Det stille rommet	s 105
Møte med lojaliteten	s 110

TILPASNING BEVEGER UTVIKLINGEN

Helhet og flyt i maktrelasjoner	s 116
Lydighet, pyramider og varslerens dilemma	s 117
Tilpasning beveger utviklingen	s 120
Tanker og sammenheng bak illusjonens slør	s 122
Epilog og springbrett videre	s 126

Referanser	s 129
Litteratur og kilder	s 133
Vedlegg 1	s 138
Vedlegg 2	s 141

TAKK

Offisielt har jeg jobbet med dette essayet siden 2010, men tankene som ledet meg til studier på egen hånd kom da mine tre barn kom til verden i 1989 og 1993. Å få anledning til å oppleve og se verden på nytt gjennom barn som står deg nært er en enormt stor gave. Tusen takk til dere tre for all ny innsikt, glede, latter, lek, alvor og trofast støtte og tips med oppmuntring i raus kjærlighet, og tusen takk for at dere alle tillater å være informanter som kan spores. En spesiell takk til min yngste sønn som bodde hjemme under skriveprosessen. Din ærlighet har gitt mange viktige ledetråder når jeg luftet det jeg grublet på, og du har vært en tålmodig lærer når det gjelder digitalt skriveverktøy. Tusen takk også til mine foreldre for ukuelig støtte i både gode og vanskelige tider. «Det er i motbakker det går oppover», sa mamma som selv hadde erfaring fra et yrke med streng taushetsplikt. «Du skal si ifra når liv og helse står på spill, det er din plikt.» Takk for at du alltid hadde troen på meg selv om jeg gikk en utradisjonell vei. Takk for gode måltider, hjelp til barnepass, besøk og telefonsamtaler, mange liljer og roser fra hagen og ditt alltid positive smil som ga meg følelsen av å bli sett. Du døde i 2013. Jeg satt ved din side og følte at vi også var sammen i tankene da du forlot. Du lærte meg så mye om både livet og døden. Takk pappa for alle samtaler, råd om å ta det rolig og tenke seg om og viktig oppbakking når det gjelder det juridiske og byråkratisk saksgang. Du og jeg har på en måte felles bakgrunn for du har også opplevd stor urett i et arbeidsforhold. Sammen med mamma har du vært ved min side, servert gode måltider, vin, musikk, vitser og latter var til uvurderlig hjelp. En kjempestor takk til min alltid trofaste mann Hallstein som har støttet meg og uten din inntekt hadde jeg ikke kunnet bruke meg selv i et slikt prosjekt da jeg har valgt en tenkepause uten tilknytning til statlig eller kommunal støtte. Du har vært et trygt ankringspunkt. Takk for nytrukket kaffe servert i koppen jeg liker, ditt smil og stå på humør.

Så en stor takk til alle hjelpere rundt meg. Litteraturlisten gir noen navn blant all god litteratur, musikk og forestillinger jeg har sett og hørt. Turer i skog og mark og ulike kurs sammen med venner ga meg mange gode samtaler og ny innsikt. Møter med kjente som oppmuntrende spør; «Hvordan går det med skrivningen?» drar meg ut av usynlighetens kroker og hjelper meg til å ha tro på meg selv. Takk til forelesere, gjesteforelesere og medstudenter på universitetet i Bodø og en spesiell takk til min trofaste veileder gjennom flere år; Jan Selmer Methi. Filosofi og refleksjon er en kunst som jeg har fått finslipt her. Og også takk til kantinepersonalet og de som stille rydder og gjør rent for at miljøet skal fremstå mest mulig innbydende for studentene i bygninger som er lekkert bygd og innredet til dette formål.

SAMMENDRAG

Dette er et essay om praktisk erfaring med skole fokusert rundt de som dropper ut. Jeg tar et drøyt tiår tilbake et offentlig oppgjør med gjentakende problemer i skolen og fronter en problematikk som forekommer i hele landet. Det jeg så opplever er at jeg oppfattes som varslers og gjøres til sydebukk og skyves ut av min arbeidsplass. Problemene i skolen fortsetter. Dette rammer igjen mine egne barn. I stedet for å bli værende i denne offerrollen med andres beskyldninger, byrder, mistak, problemer og sorger i tillegg til egen fortvilet situasjon hengende over meg, jobber jeg gjennom flere år for å komme meg ut og frem. Dette essayet er historien om noen av de refleksjonene og opplevelsene jeg gjør underveis samtidig som jeg søker å skrive og studere ut fra universitetets krav.

Jeg bygger på selvopplevelse og bruker mange fortellinger, og essayet starter med et knippe erfaringer som legges til grunn for videre studier. Deretter ser jeg nærmere på det å skrive i et humanvitenskapelig lys og starter refleksjonen rundt meg som både lærer, mor og varslers. Det videre studium er en ferd som biens fra blomst til blomst hvor jeg samler kunnskaper, og tanken er den som leder meg. Jeg undrer og reflekterer over det å ha havnet i et slags mellomrom i samfunnsmaskineriet. Det tause og tankens kraft er også sentralt i mitt essay. Språket er lettfattat og skrevet i nåtid for å kunne treffe flest mulig lesere og emnene er både undrende, lekne og seriøst studerende.

Min tenkepause leder meg til å jobbe videre med varslingsproblematikken. Jeg ser at bråkmakeren, den som dropper ut og varsleren alle står i fare for å bli uglesett av myndighetspersoner som om de må dempes og bringes tilbake igjen. Jeg ser at de er mennesker som bringer noe nytt, men at deres kunnskaper vanskelig kan nås. Konsekvensene dette medfører for dem og samfunnet er uheldige. Jeg peker på stengsler i vårt demokratiske samfunn og innenfor skolens oppbygging og hvor katastrofal virkningene kan bli ved lat tenkning. Jeg retter fokus på det stille indre i menneskene som innehar fantastiske løsninger om det får bli synlig og kan høres i et samfunn som setter ytringsfriheten høyt.

SUMMARY

The title of this essay written as a master exam in practical knowledge is; A TEACHER'S BREAK – a focused study of school policy vacuum concentrated around the quietness in the student.

This is an essay on practical experience in school focused around those who drop out. More than a decade ago I publicly confront recurring problems in school that also occurs nationwide. I then feel like I am labeled a whistleblower, a scapegoat being pushed out of my workplace. Problems in school continue. This strikes my own children. It takes me years to process the feeling of victimhood, with others accusations, burdens, problems and sorrows it entails. In addition to a desperate situation hanging over me, I work for several years to get out and forward. This essay is the story of some of the reflections and experiences I make along the way, while I seek to write and study from the University's requirement.

I use many personal stories and this essay starts with series of experiences that form the basis for further studies. Then I examine the writing in a humane scientific perspective and start to reflect on me as a teacher, mother and whistleblower. The onward process is like the bee's path from flower to flower where I collect knowledge with my own thought guiding me. In wonderment I reflect upon how I ended up in this space in between the machinery of society. The language used is meant to be easily read to reach as many as possible. I write in the present tense and topics are approached with wonderment, playfulness and are also seriously studied.

My break leads me to continue working with the whistleblower issue. I see that the troublemaker, the drop-out and the whistleblower are all in danger of being disdained by authority, as if they need to be calmed down before being brought back into the system. Instead I see human beings whose knowledge is difficult to reach, human beings that bring something new to the table. Consequences for them and society are unfortunate. I point to the barriers in our democratic society and within the school building and how lazy thinking leads to catastrophic effects. I focus on how the quiet mental aspects of human beings possess wonderful solutions if it is allowed to be visible and heard in a society that values freedom of expression.

Landskapsrommet

Jeg er hele tiden i bevegelse og landskapet rundt meg skifter ustanselig selv om dagene innimellom kan oppleves likt. Lyset og mørket viser døgnetts og årstidens rytmer i vekst og forandring. Jeg er et menneske pustende og vandrende på planeten jorden, jeg påminnes at jeg deltar på livets reise og at denne planeten som snurrer rundt sin egen akse også går i bane rundt solen. Landskapet er ufattelig og enormt. Rommets fysiske avgrensninger setter begrensninger. Jeg merker av punkter som blir som koordinater når jeg studerer levd liv og viser frem bilder og opplevelser. Jeg beveger meg inn i filmsekvenser som levendegjøres gjennom ord og tegn og er som små kunstverk av livet selv. Bildene settes frem i lyset som kilder og bevismaterialer i mitt arbeid som forsker. Jeg er undrende og kunnskapssøkende. Vitenskap oppstår fra menneskers jakt etter sannhet. Forskeren søker innenfor en etablert avgrenset arena eller i et laboratorium. For å bearbeide en vanskelig periode i mitt liv lager jeg et landskapsrom av scener, situasjoner og opplevelser som presenteres som fortellinger. Underveis i mitt flerårige studium kommer flere fortellinger til både fra fortid og samtid som jeg ser blir nødvendig å sette kronologisk i første del av essayet. Kunnskap høstes gjennom å studere erfaringer. Skal kunnskap holde stand, må den også settes på prøve.

I tenkepausen tar jeg et opphold fra konkret lærerjobb mens livet fortsetter. Jeg ser noe som for meg er riv ruskende galt. Det stille i eleven fanges og knebles og blir skjult fordi skolens form overskygger virksomhetens egentlige innhold. Jeg ytrer meg i avisa gjennom et leserinnlegg. I etterpåkløkskapens lys kan jeg se at jeg blir en varsler uten å ville det. Gjennom varsling gjør jeg oppmerksom på det jeg ser, men også at jeg ser ikke klart nok. Min sannhet styrkes når den blir utsatt for åpen dialog. Jeg får massiv støtte, oppmuntring, blomster, kort og gaver som stille oppfordrer meg til å fronte en sak. Jeg føler meg liten og sterk som den kinesiske studenten stående foran en tanks på den Himmelske Freds Plass under studentopprøret i Kina i 1989. Møte med makta blir like brutal. Den store, kraftfulle hindringen som skygger over alt er at jeg ikke bare åpner opp for en diskusjon, men også utløser en offentlig skittentøyvask og blir selv skadelidende. Fortellingene i landskapsrommet hjelper slik at jeg ikke blir stående bom fast i en vanskelig situasjon. Jeg ser at leseren kanskje kan undre seg over hvorfor jeg samler et vidt spekter av såpass ulike opplevelser. Jeg kjenner igjen kunnskap i ulike fortellinger og bringer på bane og bevisstgjør faktiske forhold på hvorfor jeg gjør det jeg gjør, og forhåpentligvis vokser kunnskap frem gjennom teksten.

Mitt blikk bak i tid er for meg nødvendig. Jeg søker å se bak illusjoner som er heftet ved meg. Gjennom fortellingene vokser min oppgave frem. Jeg tar leseren med på en kikk i min bagasje. Det føles helt greit for scenene jeg viser handler ikke bare om meg, det handler om sammenhenger hvor også jeg selv er tilskuer. Selv åpner jeg opp og undrer meg over hvorfor jeg har samlet dette. Tanker jeg sender ut har kraft, men jeg erfarer at det ikke er så lett, kanskje det er helt umulig å sammenfatte det skrevne med tankene bak slik at det blir tydelig for leseren. Jeg påvirkes jo også av andres tanker. Jeg kan dermed bare være en som stille forsøker å vise en vei gjennom tekst. Jeg gjør meg selv oppmerksom på hva som styrer meg i mine avgjørelser som igjen leder meg mot det jeg tilpasser meg. Oppgaven berører også det sakrale i mennesket og det indre lyset. Jeg jobber ut fra min indre kilde og bygger på andres erfaring slik at jeg kan gå en selvstendig vei. *Gi meg ikke din visdom, men fortell meg hvor den har kilden sin*¹, lyder det så vakkert i en sang jeg nynner på. Landskapsrommet er stort akkurat som lærerens kunnskapsarena i møte med eleven. Jeg blir veldig fokusert på at læreren ofte må ta hele sin menneskeskapte kunnskap og erfaring i bruk. Det oppstår en prosess, en vei, hvor ærlighet og klart syn er viktig. Fortellingene har som hensikt å synliggjøre hvor komplekst og turbulent situasjonen blir. Det oppstår problemer med å sette fokus og avgrense i skriveprosessen som følger. Jeg ser også at lærer med tenkepause fremdeles er lærer. Det er et budskap som formidles.

SKOLEN – ET BAKGRUNNSTEPPE

Studenten

Luften i forelesningssalen er varm, tørr og litt tung. Men jeg sitter behagelig på et polstret klappsete, sitteplasser bundet sammen i en buetformet rekke. Fargesammensetningen i interiøret er forfriskende. I dette moderne innredete rommet sitter et tjuetalls studenter konsentrert lyttende til den danske professoren. Studentenes gjennomsnittsalder er høyere enn det jeg normalt forventer på et universitet. Her sitter høyt utdannede kvinner og menn fra Norge og Sverige med flere års erfaring fra yrker som sykepleier, jordmor, fysioterapeut, fotballtrener, musiker, ernæringsfysiolog, tannpleier, hørselspedagog, politi og offiser. Alle har videreutdanning i ulike retninger. Jeg er lærer og aldri før har utdanning føltet så meningsfull som nå. Jeg lytter intenst og noterer flittig. Jeg er til stede i min egen tid og alt føles riktig. Det snakkes om profesjonsidentitetens og erfaringens «blinde flekker» og (meta)

¹ «Gi meg ikke din styrke», skrevet av Bjørn Eidsvåg, sunget av Sissel Kyrkjebø og andre.

refleksjonens nødvendighet. Jeg noterer at man er typisk blind for det som er mest nærværende og at man ikke må falle for å gjøre det man synes er riktig og som fungerer, for utvikling skjer hele tiden. Professor Steen Wackerhausen snakker om at gårdagens kompetanse er morgendagens problem hvis man ikke evner å være våken og endre seg.

Jeg er her fordi jeg følger mitt hjerte. Nå får jeg hjelp til å åpne opp og til å se og forstå mine erfaringer i skarpt lys. Jeg ser elever, lærere og skole i et utenfra perspektiv. Det er nødvendig med flere tilbakeblikk. Dette vil danne bakteppet for scenen jeg står på, en slags lysbildefremvisning, PowerPoint i essayform. Jeg gjør nå et hopp bak i tid.

Den stille eleven

Det er en helt vanlig dag på skolen for den lille jenta på andre pult rett nedenfor kateteret. Læreren, som hver høst bestemmer hvor elevene skal sitte, plasserer de minste fremst, gutt og jente side om side på sirlige rekker. Ved pultenes høyre side står skolesekkene. De er rektangulære i formen og laget av regnavstøtende stoff og papp. Jeg er en liten jente og min sekk har flere farger i det rutete stoffet, men mest svart og rødt. Jeg er en flittig elev som jobber jevnt og trutt. Alle oppgavene, som læreren pålegger meg, blir gjort med glede. Læreren, som elevene kaller frøken Hansen, holder et våkent øye med alle. Arbeidsbøkene blir jevnlig samlet inn og vurdert og elevene må rette opp de feil de måtte ha. Av og til vanker det belønning. Frøken Hansen tegner en blomst i boka til elevene. Stor blomst hvis hun er godt fornøyd med arbeidet, mindre størrelse på blomsten ved dårligere arbeid. Jeg får ofte stor blomst og trives godt på skolen. Når jeg kommer hjem, er jeg læreren og dukkene elever og skoledagen fortsetter i leken. Denne dagens regnetime er som alle andre preget av faste, trygge rutiner. Jeg hører læreren si; «så må alle ta opp regnebøkene», og bøyer meg med en gang over ranselen. Den høyre hånden stikkes rutinert ned for lett å kunne hente bøkene. Da med ett er det som om ei jernhånd hugger tak i magen min, kvalme brer seg opp gjennom brystet og stopper som en diger klump i halsen. Det prikker og stikker i hele kroppen og plutselig føles det så fryktelig varmt i rommet. Hånden i veska kjenner med en gang at den velkjente regneboka og arbeidsheftet ikke ligger der. Jeg kan føle det tomme rommet der bøkene burde ha ligget og forstår ikke hvordan dette kunne skje. Jeg ser meg forsiktig om, elevene rundt meg har allerede hentet fram sine bøker og begynner nå med oppgavene. Med begge hender tar jeg tak i pulten og reiser meg møysommelig opp. Nå må jeg gå og si ifra til læreren som sitter ved kateteret. En av guttene i klassen gjør dette ofte, han glemmer og da får han glemmekryss. En slik straff har jeg aldri fått og har heller ikke tenkt over hvordan det kan

føles. Jeg ser meg rundt halvveis oppe fra stolen. Ser noen hvilken katastrofe som nå rammer meg? Veien til kateteret føles så lang. Med få skritt står jeg der og legger ei hånd på bordplata for å støtte meg. Blendet av tårer registrerer jeg læreren som ser bekymret på meg. Med gråtkvalt, hviskende stemme stotrer jeg fram mitt budskap. Jeg skjelver og svetter, noe slikt som dette kan jeg ikke huske å ha opplevd før. Frøken Hansen er klok, hun legger hånden sin fortrøstningsfullt over min og sier høyt så alle hører det: «Kjære deg, du kan skjønne at du skal få låne bok og papir hos meg, og jeg skal ikke gi deg glemmekryss. Det er bare de som glemmer ofte som får det.» Med ett er den tunge børa som blåst bort fra åtteåringens skuldre. Skjelvinga sitter i ei stund til. Jeg går tilbake til pulten min og med lettelse kan jeg se at sidekameratene nikker trøstende til meg. Jeg tørker tårene og sakte men sikkert glir skoletimen tilbake til det normale igjen.

Å byggja med tankar ei bivrebru

De røde, gamle og meget velholdte trebygningene ligger vakkert til omkranset av høye furutrær og grønne plener og sirlige blomsterbed i utkanten av Elverum. Bygningene er kjente for at de huser den norske regjeringen ved krigsutbruddet i 1940. Det er her kong Haakon sier NEI til de vilkårene som okkupasjonsmakten tilbyr før han og regjeringen må rømme landet. Med bil og tog er jeg et døgnns reise hjemmefra. Over 80 elever betegnet som voksen ungdom bor på denne folkehøyskolen dette skoleåret og vi er fordelt på fire internat. Jeg bor sammen med to andre jenter. Vi har enkle snekrede senger, hver vår skrivepult, stol og eget skap. En kommode hører også til inventaret, oppå står min kaffetrakter og den er flittig brukt av oss og jentene på naborommene. På gangen finnes vaskerom og toaletter. Dusj er i kjelleren, men det er ingen hindringer med å gå dit da alle korridorer er oppvarmet og lyst og pent malt. Vi står selv for renhold av internatrommene og klærne vasker vi for hånd i kjelleren hvor det også er gode tørkemuligheter. Alt synes vel gjennomtenkt og satt i system for at vi skal ha det bra og i fellesskap forme vår hverdag. Klesvask for hånd går som en lek sammen med andre og selv stive dongeribukser er lette å håndtere når vi er to om å vri ut vannet. Måltider inntar vi i hovedhuset hvor det er stort kjøkken med husmor og matsal med langbord. Elevene bytter på å hjelpe til med serveringen og oppvasken. Praktiske regler er godt innarbeidet og gjør at hver enkelt innretter seg og servering eller henting av mat går raskt og uten kollisjoner. Vi bor på skolen også i helgene. Da er det program som vi står for selv i gymsalen og på scenen og lærerne bytter på å være sammen med oss. Leikarring, bordtennis, teater og mye sang og musikk er i vinden. Men også småprat i peisestua er populært. Vi lager tilstelninger med mat

og underholdning for stedets befolkning, både barn og pensjonister. Kort sagt; skolen syder av liv uten overflod, men med raushet i menneskeskapt kvalitet, varme og omsorg. Jeg stortrives.

Skoledagene har ikke pensum, vi har obligatoriske fag som norsk, korsang og gymnastikk. Innholdet i disse timene har vi store muligheter for å bestemme i fellesskap. Selv beundrer jeg den engasjerte og musikalske læreren som får til å sette sammen et kor av ungdom som aldri har prøvd dette før. Samklang med ulike stemmer på sopran, alt, tenor og bass gir ny opplevelse av samspill og felles rytme. Det meste av den åtte timer lange skoledagen består av valgfag. Jeg velger grådig i de fag som jeg liker best; veving, quilting, stofftrykk, rosemaling, å lage bilder av ulike typer lav og husstell. Barneskolens husstelltimer blekner når jeg her lager treretters middager med lekker oppdekking og baker flatbrød. Hver morgen er det felles start på dagen for alle elevene samlet i amfi. Den eneste boka som alle elevene må ha, er sangboka². Hver dag starter med en sang og ord for dagen før alle går hver til sitt og tankene surrer videre fra engasjerte læreres framføringer. Tonene fra læreren som er forsanger får fart på morgentrøtte stemmer. *Kringsatt av fiender, gå inn i din tid³, Vilja de høyra kvedet mitt, og vilja de ordi tru? Om han Olav Trygvason skal songen her seg snu. Dansen glyme i halli. Så dansa me då i ring! Glade rida Noregs menn til Hildar-ting⁴, Den dag kjem aldri at eg deg gløymer⁵, Å leva, det er å elska, det beste di sjel fekk nå⁶*; ja, tonene og tekstene lever ennå friskt inni meg og et dikt eller en nyhetsartikkel i tillegg er frokost for sjelen.

Denne skolen bryter grenser i meg på mange måter. Jeg blir kjent med elever fra hele Norge og elever fra andre land. Mennesker med andre erfaringer både fra ulike landsdeler og andre verdensdeler enn jeg. Å se Kwame fra Ghana med snø i håret lattermildt gå på skøyter for første gang er et syn. Oskars ansikt har mange arr og vitner om grufulle opplevelser fra tortur i sitt hjemland, Bolivia. Jeg lærer at jeg som enebarn ikke har noen problemer med å innrette meg et stort fellesskap og dele med andre. Det er rett og slett en glede. Den store overraskelsen for meg blir tilbakemelding om at jeg synes å være flink til å lede mennesker. Jeg er uvitende om at jeg har slike kvalifikasjoner etter 12 års skolegang i min hjemby. Jeg oppdager også at det er artig å lese bøker og besøker skolens bibliotek ofte, det er åpent hele døgnet. Leselysten min har vært laber mens jeg gikk på gymnaset. Nå går jeg på en skole som

² Alvestad, Norsk songbok, utgjeven av Norsk Folkehøgskulelag

³ «Til ungdommen», skrevet av Nordahl Grieg

⁴ «Ormen lange» (utdrag), færøysk folkevise, oversatt av Per Sivle

⁵ «Den dag kjem aldri», skrevet av Aasmund Olavsson Vinje

⁶ «Å leva, det er å elska», skrevet av Anders Vassbotn

får flere besøk av kjente norske diktere. Det søkes å «...byggja med tankar ei bivrebru...» Skolen forfekter heller ikke religion som tidligere i hele min skolegang har vært et pålagt fag. Jeg opplever Grundtvigs tro på, at mennesket har grenseløse ressurser til godt bare det får slippe til, lever i beste velgående her. *Hvad solskin er for det sorte muld, er sand oplysning for muldets frænde, langt mere værd end det røde guld det er sin Gud og sig selv at kende*⁷. Strofene hentes fra sangen han diktet til åpningen av verdens første folkehøyskole og vi synger den ofte. Jeg kjenner alle godt og jeg føler at alle ser meg. Vi forenes i sang og daglige gjøremål. Til og med vaktmesteren stopper opp og hilser og vi veksler noen ord når vi møtes.

En ettermiddag sent i oktober sitter jeg og mine romvenninner på internatet og strikker. Stearinlys er tent, kaffeduften siver ut og stemningen er fredfull. Da høres lett løpende fottrinn fra gangen og de ender opp foran vår dør. Ivrige hender banker på og åpner og nesten i kor roper tre av de som har kjøkkentjeneste denne ettermiddagen; « Det er kommet en blomsterbukett til ho Gerd! Skynd deg og kom med oss!» Jeg småløper sammen med de andre, med tøflene på går det fort gjennom de underjordiske gangene mellom bygningene. Framme i hovedbygningen går jeg andpusten inn på kjøkkenet, der står husmor og flere av hjelperne på kjøkkenet og venter spent. På benken ligger en stor pakke med merkelappen «Floragram». Det er dyrt å sende floragram og alle lurte på hvem det er som har sendt blomster til meg. Dette er veldig overraskende for meg også selv om både jeg og de andre vet at det er min bursdag i dag. Forsiktig åpner jeg pakken og inni ligger sju langstilkede røde roser. Et gisp går gjennom tilskuerne, åh, for noen fine roser ropes det og jeg føler enorm stolthet. En slik bukett har jeg aldri fått før. Jeg åpner kortet som er festet ved og leser høyt; «Gratulerer med 19årsdagen! Hilsen Hallstein» Plutselig vet alle at jeg har en kjæreste. Husmor har glimt i øyet og finner en passende vase som jeg får låne og så starter turen tilbake til rommet med buketten som en triumf bærende foran meg. Jeg er veldig rørt, jeg har ikke sett kjæresten min på flere måneder. Vi har kun kontakt per brev. Nå er det akkurat som om han er levende tilstede hos meg. Tilbake på rommet får jeg høre samme beundrende kommentarer som nede på kjøkkenet og senere kommer flere elever innom for å se på de fine blomstene. Alle er enige om at jeg har en omtenkstom og god kjæreste. Jeg er overveldet over hvor rause mine medelever og lærere er og hvordan de oppriktig gleder seg med meg. Det er som om vi alle er i de samme bølgeslagene av glede. Og inne i meg funderer lyrikeren i meg

⁷ «Hvad solskin er for det sorte muld», skrevet av Nikolai Frederik Severin Grundvig

på om hva min kjære mener med å sende sju roser. Hvilken symbolikk ligger i det, undrer jeg og fantasien lever.

I hovedbygget finnes en telefon som elevene kan benytte til innkomne samtaler. På et fast klokkeslett kan venner og familie ringe til skolen. Jeg setter meg og venter denne kvelden og det går ikke lang tid før det kimer og mine foreldre er på tråden. De ønsker sin datter til lykke med dagen, den første bursdagen etter at jeg flytter hjemmefra. Så ringer Hallstein som for tiden er befalsskoleelev i min hjemby. Det er veldig godt å høre stemmene til de der hjemme. Jeg benytter anledningen til å spørre om tallet på rosene. Da kommer svaret kjapt og kontant fra korporalen i nord og milevis fra en romantisk aura; «Jeg kjøpte for 100 kroner.» Noen minutters skuffelse glir fort over i latter og innsikten i krasjet mellom ulikheten på to skoler. Latteren sitter ennå i etter alle disse årene.

Motto og samvittighet

Tidlig på 1980-tallet befinner jeg meg som ung lærerskolestudent på formingsavdelingens pauserom. Her er ei sofagruppe, arbeidsbord med stoler, kaffetrakter og mange skap hvor hver student kan oppbevare sine formingsprodukter. Jeg stortrives, det er dette jeg liker og har derfor valgt årsstudium i formingsfaget. Rundt meg denne dagen sitter eller står andre studenter. Rommet har en egen atmosfære, her skjer det noe hele tiden. Studenter går til og fra, det diskuteres, males, sys og skrives, vi ser hverandres produkter og over kaffekoppen diskuteres oppgaver, demonstreres fremgangsmåter og både faglige og mer personlige temaer utdypes i en trygg atmosfære. Selv i arbeidsdagens stillhet lever dette rommet i alle luktene som er her. Det kan være dunsten av høvelspon, maling, terpentiner eller ull. Studentene selv er ei fargerik gruppe for det meste kledd i lave sko eller sandaler av lær, dongeribukse, bomullsskjorte og strikkejakker i jordnære farger og lilla er mye i skuddet. Men her finnes også høyhælte damer med mascara. Det er lett å være seg selv når enhver klesstil er akseptert. Denne dagen står jeg ved mitt skap og skal til å sette inn ei skål med fersk, blå glasur som jeg har hentet fra keramikkvovnen. Med ett sier en av studentene høyt; «Meine dokker at læreryrket e et kall?» For første gang sanser jeg for ei kort stund total stillhet i dette rommet. Det er akkurat som om alt og alle må gå i dybden av seg selv for å finne svar på dette spørsmålet. Alt står i ro som på et fotografi og jeg holder pusten. Etter noen sekunder, en kunstpause, livner rommet til igjen. Det blir ingen stor diskusjon etter dette spørsmålet. Vi nikker og er enige i at, ja, læreryrket er et kall. Når jeg nå ser dette bildet av en situasjon og printer det inn i mitt bakteppe, så skjønner jeg at denne stunden er essensielt avgjørende for

min læreridentitet. At dette spørsmålet kommer i kjerneområdet for formingsstudentenes kreative og produktive arena gjør det enkelt å se klart.

Vikarlærer

Stor er skuffelsen når jeg som nyutdannet adjunkt ikke får fast jobb der jeg nå bor et sted midt i landet. Jeg er gift og det er min manns jobb som leder oss til denne lille byen. Jeg kontakter skolekontoret og får høre at det er overflod av lærere og ikke ledige stillinger, men jeg kan få jobb i ei bygd mange mil unna. Det er ikke aktuelt å flytte fra han jeg nå har valgt å dele livet med, vi har ventet, og som følge av utdanning bodd på hver vår kant av landet, i fem år. Nå er vi endelig sammen. For første gang i livet siden før barneskolen har jeg ikke forankring når skoleklokkene ringer om høsten. Jeg starter min karriere som lærer med å kjenne på følelsen av at det ikke er bruk for meg, tomhet, lengsel og savn trykker inni meg. Det er en skikkelig nedtur. Heldigvis går det bare noen dager og så ringer telefonen. Det er en stemme fra skolekontoret som sier at en skole trenger en vikar og jeg er umiddelbart positiv. I løpet av de to neste årene kjører jeg rundt i kommunen og jobber i kortere eller lengre tid som vikarlærer på fem forskjellige skoler. For å gjøre hverdagen best mulig for elevene, søker jeg å jobbe slik læreren jeg erstatter gjør. Jeg må legge lokk på mine kvalifikasjoner og syn på hvordan læring kan skje. Likevel blir dette en veldig rik periode hvor jeg erfarer andre læreres personlige undervisningsopplegg og egentlig en rik erfaringsperiode for meg både som lærer og som bilfører i allslags vær og føre. Jeg ser hvordan klasser kan preges av deres lærere som jo er usynlige for meg siden de er i permisjon. Lærerens ånd hviler i klassen likevel. Ved noen anledninger får jeg også bruk for kunnskaper i kraft av meg selv og elevene gir også tilbakemeldinger til meg og min personlige framtrede. Gode erfaringer å ta med videre.

I en klasse på mellomtrinnet ser jeg at energiene bobler. Glade, livfulle barn har vanskelig for å sitte i ro og de finner ofte på ablegøyer. Jeg ser ikke noe vondt i disse barnas uttrykk. Jeg ler med og sammen med elever tørker også jeg opp vannet fra drikkekranen som har blitt fiklet med slik av vannet står som en fontene ut over gulvet. Det er slitsomt å være lærer her hvor det er så mye aktivitet. Da vikariatet utløper og jeg siste dagen kommer inn i klasserommet blir jeg veldig overrasket over å se at det er plassert ei diger bløtkake på kateteret. Jeg vet at en av foreldrene er baker og skjønner hvor elevene har fått tak i kaken. Et kort ligger ved og spente sprudlende barnefjes følger nøye med når jeg leser hva de selv har skrevet. «Til Gerd! Tusen takk for at du har vært læreren vår. Du var grei, men kanskje litt for snill for oss. Hilsen klasse 4A.» Jeg blir overveldet og rørt og takker. Det er ikke vanlig at jeg får gave når

vikariatet er over. Kaken smaker fortreffelig, det er ikke noe lureri med den. Jeg erfarer en klasse som nok til daglig har en strengere lærer. Elevene erfarer hvordan det er å ha en lærer som har en mindre streng fremtreden. Jeg ser på kaken som en oppriktig ment gave fra noen som er fornøyde og kanskje preges av litt dårlig samvittighet for alle påfunnene.

På en gammeldags dreven bygdeskole erfarer jeg et særdeles harmonisk og godt miljø. Forankringen er absolutt lydighet og innretting i den vante, daglige rutine. Jeg innretter meg så godt at jeg rokker ved min egen identitet som menneske når jeg tituleres som fru Eilertsen, som er mitt pikenavn og også mitt etternavn etter giftemål. Dette er på denne tiden nylig blitt tillatt i regelverket. Tradisjonen her er at alle lærerne påkalles med tittel og etternavn. Et krasj mellom gammel og ny tid. Jeg har fått et vikariat i skolens siste klasse som er sjuende trinn. Et etterslep fra tiden før ungdomsskole innføres henger igjen. Etter få dager på denne skolen stopper den kvinnelige rektoren meg i gangen en morgen før jeg skal til å starte dagen. Hun sier; «På denne skolen pleier vi å starte dagen med salme og fadervår og det må du også gjøre.» Jeg nikker som tegn til at jeg hører hva hun sier og så går jeg videre til klassen mens mange tanker raser inni meg. Jeg lurar på hvordan og om hun vet at jeg ikke starter dagen med bønn. Som vikar har jeg en utaførståendes synsvinkel, jeg tilhører ikke miljøet og står ikke midt oppe i det med begge beina. Jeg kan dermed velge bort konfrontasjon med skolens rektor om kristen bønn i skolen. Samtidig vet jeg at reglene i samfunnet nylig er endret slik at lærere ikke kan pålegges denne gamle kristne tradisjonen. Jeg er utdannet ved en lærerskole som heller ikke pålegger studentene å ta dette faget som før er obligatorisk pensum. Jeg har valgt det bort. I klassen hvor jeg nå jobber har jeg derfor valgt å starte dagen som jeg minnes fra folkehøyskolen med sang og ord for dagen. Denne dagen tenker jeg at jeg bør gjøre som rektor sier. Jeg anser ikke det som mitt ansvar å være med å sette hele skolen inn i nye regler. Derimot får jeg erfare tregheten i systemet, det forundrer meg veldig at rektor pålegger meg bønn med elevene selv etter at myndighetene har opphevet dette pålegget. Gamle vaner blir dermed en sovepute og man mister taket i det pulserende livet. Hendene kneppes her jeg tankefullt står foran klassen, og jeg betrakter elevene mens vi synger salme og ber fadervår. Jeg ser keitete, stive unge som er i starten av tenårene, de er usikre på hva dette skal bety og jeg kjenner igjen min egen følelse i samme situasjon på slutten av barneskolen hvor jeg formener at pålagt felles bønn ikke passer inn. Det får briste eller bære, tenker jeg, og så sier jeg til elevene at vi skal fortsette med ord for dagen og så kan hver og en be i det stille hvis de ønsker det. Elevene smiler og jeg kan se at kroppene deres får en mere avslappet holdning. Rektor tar ikke opp dette temaet flere ganger med meg.

Mitt korteste, men kanskje mest lærerrike vikariat, har jeg på byens store ungdomsskole med mange hundre elever. Jeg skal møte opp på skolens kontor. Det er lunsjtid og alle elevene er stimlet sammen i skolegården. De står stille tett sammen i små og større grupper. Noen kropper er i bevegelse med leken småkiving. Jeg må nesten bane meg fram mot inngangsdøra og alle elevene synes å være større enn meg, som ikke rager så høyt over bakken. Jeg ser ikke skilting og synes det er litt ekkelt å måtte spørre elevene om veien til kontoret. Det rokker ved min selvsikkerhet og naturlige autoritet som læreren bør ha. På kontoret henvises jeg til en mann som ser mer på papirer og leter etter nøkler til meg enn å ville hilse og se på meg. Han virker stresset og ber meg følge han til det klasserommet jeg skal være i. Her overleverer han et ark med arbeidsinstruks og nøkler og så går han. Jeg får ikke anledning til å vite noe om elevene jeg nå skal undervise i et par skoletimer. Jeg ser på stikkordene på arket og tenker at jeg må bare gjøre det beste ut av dette siden vikariatet er kommet på svært kort varsel.

Rommet jeg er i inneholder kun pulter, stoler og et kateter. Det bærer ikke en klasses preg av personlige plakater og arbeidsfremføringer. Veggene er hvite og tomme. Skoleklokken ringer. Siden dette er en stor murbygning, hører jeg bare i det fjerne en slags romlende lyd av hundrevis av føtter som finner sin vei til arbeidsplassen. Jeg tenker at jeg må ha havnet i en avkant av selve skolen for det er helt stille i gangen utenfor. Det går ei stund, men så hører jeg noen subbene skritt som synes å bevege seg svært sakte. Døren, som jeg har satt på gløtt, åpner seg og inn kommer seks til åtte ungdommer. De virker overrasket over å se et fremmed fjes, så jeg ønsker dem velkommen men er samtidig veldig forfjamsset over det jeg ser. Når jeg ikke husker antallet elever, så er det fordi disse ungdommene fremstår for meg som en masse med svarte skinnjakker og bukser, lange kjettinger dinglende i kraftige belter og alle tygger slafsende på tyggegummi som også blir tvinnet med fingrene. De formelig siger sammen på stolene bak pultene som geleklumper og alle slenger føttene med svarte marsjstøvler bedagelig opp på pulten foran seg. Her sitter mine elever vippende på stolene og ser på meg. Vi betrakter hverandre som om vi er ulike dyr i skogen og lurer på om det er trygt eller om situasjonen krever angrep. Jeg kjenner hjertet dunke og jeg er et øyeblikk totalt i villrede hvordan denne undervisningsstunden skal gå. En indre intuisjon sier meg umiddelbart at jeg ikke skal be dem spytte ut tyggegummien. Deretter gjør jeg det jeg hjemme fra er opplært til når jeg møter fremmede. Jeg presenterer meg selv og forteller litt om meg og dette vikariatet jeg nå skal ha. Så gir jeg ordet til hver og en av elevene og spør etter navn og annet. Vi bruker lang tid på dette og jeg stresser ikke med å komme i gang med det pålagte arbeidet. Nesten umerkelig kommer føttene tilbake til gulvet og elevene retter seg opp i en mere vanlig

sittestilling. Jeg legger ikke merke til tyggegummiene, de er enten svelget eller så tygges det veldig lite. Nå kommer menneskene fram ved at ansiktet blir mere synlig, det er ikke lenger de ytre virkemidlene i deres framferd som dominerer. Nå er tiden inne for å rette fokus på det faglige. Jeg leser fra lappen jeg har fått og sier dette er alt jeg vet om hva som skal foregå. Uten at jeg ber dem ta opp bøker fra sekkene, kommer lærebok og arbeidsbok på pulten og alle starter å arbeide. Nå kan jeg være lærer og hjelpe de som trenger det. Roen senker seg og jeg erfarer at de mest skrekkinngytende elevene i ytre uttrykk er høflige flotte ungdommer bare jeg øyner å se bakenfor skallet de omgir seg med.

Mester i egen læring

Erfaringen dras med på flyttelasset. Jeg jobber nå på en liten kombinert barne- og ungdomsskole lenger nord i landet. Jeg er timelærer på ulike klassetrinn. Et av fagene jeg har er forming i 8.klasse den gang skolen er 9-årig. Jeg har ikke undervist i denne klassen tidligere, men jeg er kjent med at en gutt kan være svært aggressiv og bråkete. Han kan ha høyrostet opptreden, sabotere undervisning og vandre i korridorene hvor han både sparker og slår i dører og vegger. Han har spesiallærer og er en del ute av klassen for undervisning i mindre gruppe eller alene. I formingstimene skal han følge klassen. Jeg og min kollega på formingsavdelingen fordeler oppgaver. Hun skal ha halve klassen i tekstilforming, mens jeg skal ta den andre halve på sløyden hvor også den urolige eleven skal starte. Etter presentasjon den første dagen orienterer jeg elevene om hvilke arbeidsmetoder vi spesielt skal konsentrere oss om dette skoleåret i sløyd. Ut fra dette og det materialutvalg vi har til disposisjon gir jeg elevene noen alternative oppgaver, hver og en kan velge en av disse. Jeg går rundt og snakker med hver elev og sakte men sikkert bestemmer elevene seg for en oppgave og starter med å lage arbeidstegning. I øyekroken legger jeg merke til at den urolige eleven vandrer rundt og er ubestemt. Jeg spør hva han vil velge, men han finner ingen av oppgavene interessante. Rolig som jeg er, tenker jeg at jeg får ta tiden til hjelp, å presse denne eleven til å velge vil bare føre til enda mere uro. Med et blick på redskapsveggen med stort utvalg av kniver, hammere, øks m.m. tenker jeg at jeg ikke skal være engstelig. På bunnen er alle mennesker gode og snille.

Så kommer vendepunktet. Gutten kommer ivrig mot meg og spør om han kan få lage kaninbur. Dette er ikke en av de på forhånd skisserte oppgavene, men jeg synes det er flott at akkurat denne eleven selv tar initiativ til hva han vil arbeide med. Et positivt utspill blant alt det negative han til daglig uttrykker. Jeg ber han lage arbeidstegning og beregne hvor mye

materialer han vil trenge. Så diskuterer vi hvordan vi skal skaffe det vi mangler, blant annet hønsenetting og hengsler. Fra å være en brautende, knuffende bråkmaker med sinte øyne slik ryktet forteller, ser jeg nå en ivrig ungdom med rufsete, rødlig livaktig hår og kvikke, sprudlende øyne. Jeg godkjenner planene med kaninbur og han setter i gang med stort engasjement. Det er aldri uro i sløydtimene. Gutten med kaninburet jobber like godt som de andre. Han blir raskt ferdig med buret og da kommer det kjapt fra han at han ville lage et til. Kaninene har fått unger og de trenger større plass. Etter å ha konferert med skoleledelsen, kjøpes det inn materialer til et stort bur. Samtidig blir det avtalt med heimen at de skal skaffe hengsler, lås og hønsenetting. Alle ser den positive utviklingen denne eleven har. De andre elevene i klassen sier ingenting på at deres klassekamerat får slik særbehandling. De har ikke fått velge fritt sin sløydoppgave og har mindre materiell til disposisjon, men nå får de erfare at deres medelev oppfører seg eksemplarisk. Han får også vist store snekkerferdigheter og at han er i stand til å fullføre oppgaver. Kaninburprosjektet blir så vellykket at også spesiallærer spør meg om de kan jobbe med kaninburet utenom sløydtimene. Det er jeg selvfølgelig positiv til. Eleven fullfører også det store kaninburet. En flott prestasjon som det står respekt av. Jeg minnes også en av de siste sløydtimene det året. Guttens far kommer til skolen og sløydsalen med hengsler til buret. Hans kroppsholdning og smil viser at han er tydelig stolt over sønnens arbeid. Adferden til denne eleven blir merkbart bedre dette og siste skoleåret på ungdomsskolen.

Noen år senere står jeg og min kollega fra formingsavdelingen ute i skolegården. Plutselig kommer en ung mann inn skoleporten og han vifter med en lapp i høyre hånd. Han kommer rett mot oss og da gjenkjenner jeg gutten med kaninburene som nå er blitt voksen. Han kan gledesstrålende fortelle oss at han har klart å kjøre opp til sertifikat for bil. Han viser oss det ferske førerkortet. Vi gratulerer og gleder oss med han. Tross alle problemer og motgang han hadde på skolen, så kommer han tilbake til sine lærere fra formingsavdelingen for å fortelle at han lykkes til slutt. En bedre attest kan vel ikke læreren få!

Jeg glemmer aldri gutten med kaninburene. Tilbake står jeg med verdifull innsikt i hvordan eleven selv mestrer og er mester i egen læring, og at jeg som lærer kun er en som peker på og tilrettelegger veien i personlig utvikling og i samfunnsmaskineriet.

Den lille sjørøveren

Den blide gutten kommer gående sammen med sin mor inn porten i barnehagen. Jeg er her som student i småskolepedagogikk på den tiden seksårsreformen innføres i norsk skole, så

denne dagen er jeg en observatør på sidelinjen i barnehagens pedagogiske hverdag. Jeg ser at førskolelærer smilende kommer gutten og moren i møte og ønsker dem velkommen til en ny dag i barnehagen. Det er en lun høstdag og gutten er kledd i lette sommerklær og jeg kan se at det stikker noe opp av sekken som han har på ryggen. Han er ivrig og lette barneføtter i joggesko har vanskelig for å stå i ro. Moren derimot virker avventende og litt usikker, hun er ikke lenger sjefen når hennes sønn nå skal være innenfor barnehagens regelverk. Og jeg ser at det er noe hun vil formidle. Dette ser også førskolelærer og jeg fornemmer glede og lettelse hos alle parter når budskapet legges frem. Mor sier forsiktig at hennes sønn denne dagen absolutt ville ha med seg sjørøverutstyr i barnehagen, mens hun mente at dette kunne han ikke bruke i barnehagen. Førskolelærer beroliger moren raskt med at selvsagt er det lov å ha med lekevåpen hit, de har et eget område ute som er egnet for slik lek. Mor smiler lettet og gutten blir enda mere ivrig og raskt kommer sekken av ryggen. Sverd, skjold, kniv, belte, svart hatt, flagg og lapp for å ha over det ene øyet hentes frem. Nå får både jeg og førskolelærer se at alt er hjemmelaget. Kniv og krummet sverd er laget av papp og kledd med aluminiumsfolie, flagg og hatt er gullkantet på svart stoff og dødninghode med ben i kors under også dette sydd av gullfarget stoff. Lekeutstyr fra hjemmet påført morens sirlige sting med gylden tråd kan nå brukes i samspill med andre barn. Leken fra hjemmet kan fortsette i barnehagen. Mor stjeler en klem fra sin ivrige og tydelig stolte sønn før hun med lette skritt går til sitt.

Selv er jeg i tankene svært fornøyd med denne observasjonen i en samfunnsorganisert bedrift for barn. Som småbarnsmor er jeg flere år hjemme med barna og får rikelig tid til å se dem i deres lekende hverdag. Det er en ny opplevelse at jeg nå som voksen ser inn i en verden jeg nylig selv vokser opp i. Jeg erfarer at lek må jeg ha stor respekt for og ikke forstyrre hvis barnet er dypt konsentrert om noe. Dette er en oppfatning jeg lærer fra min egen mor. Et måltid kan utsettes noen minutter hvis en lek må lekes ferdig først. Jeg rives ut av mine tanker når jublende barn hoier og synger ute i skogen; *Kaptein Sabeltann er en farlig mann, nå kan vi lukte gull og derfor ror vi inn mot land. Hiv ohoi, snart er skatten vår! Så kan vi ta det rolig de neste hundre år...*⁸

⁸ «Kaptein Sabeltann er en farlig mann», skrevet av Terje Formoe

Foreldre og lærer i møte med rektor

Klasselærer i 6B har innkalt foreldrene til utagerende urolig elev og foreldrene til en rolig elev, som blir svært plaget av denne elevens framferd i skolen, samt rektor til møte for å finne mulige løsninger. Begge foreldrene til de to elevene, samt rektor møter. Jeg jobber som lærer på denne skolen og har et godt kollegialt forhold til min rolige sønns og hans tvillingsøsters lærer. Jeg foreslår til og med at han skal søke på denne klassens ledige jobb som klassestyrer et år tidligere. Jeg kjenner også moren til den urolige eleven, vi møtes jevnlig i samme hobbyklubb. Våre barn er venner og har i alle år siden første klasse gått i hverandres bursdager. Både jeg og min mann er løsningsorienterte og har på forhånd tenkt på hva vi som foreldre kan bidra med hvis det ikke kommer fram noe konstruktivt på dagens møte. I våre barns klasse er det daglig i følge det våre barn og andre elever sier mye bråk og uro. Vi mener vi har god innsikt da vi kjenner den urolige eleven såpass godt. Han har spilt fotball på samme lag som vår sønn, hvor min mann er trener, og han har vært med i musikkorpset hvor vi begge er aktive foreldre. Klasselærer leder møtet og han forteller fra klassesituasjonen og vi foreldre får også ordet. Hårreisende episoder ordlegges. Så rettes oppmerksomheten mot rektor og klasselærer spør om han har forslag til løsninger for denne klassen. Både denne læreren og vi foreldre ønsker roligere arbeidsforhold for våre barn. Jeg blir veldig forundret når jeg hører rektors svar at han har ikke forslag til løsning. I bakhodet husker jeg eleven med kaninburene, men jeg får ikke anledning til å fortelle om min erfaring. Ivrig begynner jeg og min mann å fortelle om et vennskapskurs vi kan være bidragsytere til, da må den urolige eleven ut av klassen for en periode. Jeg tilbyr meg å være gratis lærer i denne klassen de dagene jeg har anledning. Jeg registrerer at klasselærer nikker. Plutselig nesten brøler rektor og pekefingeren skyter mot meg; «Du får ikke være lærer i klassen hvor dine egne barn går!» Den urolige elevens mor uttrykker umiddelbart at hun synes det er helt greit at jeg går inn i denne klassen og hjelper til. Hun stoler på at jeg vil gjøre en god jobb. Jeg ser at klasselærer nå er veldig usikker hvordan han skal håndtere denne saken. Møtets agenda renner ut i sanden. Med ett er situasjonen foreldre og klasselærer mellom sterkt forvridt. Og som foreldre er jeg og min mann veldig forvirret hvordan vi nå skal forholde oss til skolen.

På veien hjem snakker vi om at skolens overordnede har talt, men hvem eller hva er det han underordner seg? Vi er nødt til å innrette oss rektor på denne skolen, men det viktigste for oss i denne situasjonen er å finne en løsning for våre barn. Senere prøver jeg via

samarbeidsutvalget å få til et møte hvor jeg og min mann får komme på skolen og møte et samlet kollegium som foreldre og fortelle hva vi opplever. Dette lykkes ikke. Mine kolleger får dermed ikke høre om dette foreldremøtets utfall. Alle er vitner til at den vanskelige situasjonen i klasse 6B fortsetter. Jeg står i en fastlåst posisjon og barns helse står på spill.

Fanget og kneblet

Dagens avis ligger i fanget mitt. Klokka er halv to natt til 20ende mars 2001. Jeg sitter oppe for jeg venter spent på om leserinnlegget mitt er blitt trykket. Avisa, som nettopp er hentet fra postkassa denne vinternatta, er kald og lukter fersk trykksverte. Jeg blar raskt til sidene for mitt syn på saken. Øverst på side 30 lyser en svart, tykk og fet overskrift over hele siden. Med et raskt blikk gjenkjenner jeg mine egne ord som nå får nytt utseende i avisens trykk og teksten breier seg over trekvart side. «**Nei til at fysisk og psykisk vold skal få utvikle seg i skolen**»⁹ er overskriften, forfatter er mitt navn med tittel mor. Jeg kan ved gjennomlesing konstatere at avisen trykker mine ord i sin helhet. Jeg puster lettet ut. Dette innlegget har jeg jobbet med i flere uker, hvert eneste ord og tegn, setningsoppbygging og innhold er nøye vurdert. Jeg er rolig og svært lettet over å få fortelle det rystende jeg ser og hører. Jeg legger meg for noen få timers søvn før neste arbeidsdag på barneskolen, jeg er blåøyet og uforberedt på hva som nå venter meg.

Brevet med kommunens logo på konvolutten ligger i posthylla mi på skolen etter lunsj samme dag. Jeg kjenner umiddelbart angstfylt smerte som et strømslutt forplante seg og setter seg fast i kroppen min. Alle intuitive alarmklokker ringer og jeg går for meg selv, med skjelvende og klamme hender åpner jeg brevet som er undertegnet rektor. Jeg innkalles til personalsamtale på skolesjefens kontor åtte dager senere. For rektor er det åpenbart at mitt anonymisert skrevne innlegg også kan handle om mine egne barn og dermed også hans skole. Ved å ringe skolesjefen får jeg høre at møtet skal omhandle meg som lærer rundt saken 6B, som er klassen hvor to av mine barn går, og avisinnlegg. Mitt leserinnlegg er i ytringsfrihetens demokratiske ånd et forsøk på å løse opp i stivnete og fastlåste skolesituasjoner hvor jeg ser at barn lider. Det føles veldig godt å få dele mine bekymringer med samfunnet, samtidig er det et rop om hjelp og et varsel til samfunnet. Jeg er bevisst på at dette er godt innpakket og at teksten er skrevet slik at folk fra hele landet skal kunne kjenne seg igjen. Jeg skriver om et landsomfattende problem.

⁹ På trykk i Harstad Tidende, se vedlegg 1

Min intuisjon sier meg at dette møtet må jeg holde meg unna, men denne oppfatningen overstyres av min pliktfølelse som ansatt og min identitetsfølelse for lærerjobben. Jeg er aldri i tvil, jeg må gå på dette møtet. Jeg ser en todeling mellom det menneskelige aspektet og troskap mot reglene i systemet. Jeg møter med et åpent blikk og styres av tillit til vårt demokratiske oppbygde samfunn og viser hensyn og respekt for mine overordnede. Etter råd fra min far har jeg også med meg advokat. Hun uttaler tydelig til skoleledelsen at jeg har rett til juridisk bistand med en slik innkalling som jeg har fått. Skoleledelsen nekter dette og sier da kan det ikke bli noe møte for de har ikke selv advokat tilgjengelig. Etter en kort vurdering velger jeg likevel å gjennomføre møtet med min mann og advokat sittende på gangen.

På skolemyndighetens kontor sitter rektor, skolesjef, skoleinspektør og sekretæren, som er personal- og økonomi konsulent, på den andre siden av skrivebordet. Jeg tar som en selvfølge at jeg som lærer blir vist samme tillit og at vi kan gjennomføre en høflig og respektfull samtale. Jeg puster lettet ut over at de ikke har noe å utsette på min jobb i skolen. Men så kommer det en storm av kritikk mot mitt leserinnlegg som jeg som mor er forfatter til. Jeg opplever kulde, maktorienterte og voldsomt manipulerende personer på motsatt side av skrivebordet. De undergraver mitt ønske om å få møte dem som mor sammen med barnas far for å diskutere det jeg skriver som mor. Jeg står selv hardt på det å beskytte min morsrolle i skolen ved ikke å prate om meg som mor på møtet jeg er på som lærer. Mine sjefer nekter å møte meg som mor og dermed splitter de meg fra min mann og vår private advokat. Ord, vi som foreldre sammen har skrevet i brev til dem, blir filleristet og mister tilhørighet uten at jeg som mor og min mann kan gripe inn. Jeg føler at jeg dermed står alene som talskvinne for barn som har det vondt i skolen hvor også mine barn berøres, og nå knebles jeg som både mor og lærer. De er uberørte av mine tårer som ikke kan holdes tilbake. Jo mer lei meg jeg blir, jo hardere blir deres angrep. Jeg får en følelse av å være verdiløs. Jeg opplever dem som kaldblodige, samvittighetsløse, arrogante og de har en manipulerende oppførsel. Jeg opplever dette som en massakre av skolens trygge ramme og at mine sjefer blander min rolle som mor og lærer da de trekker fram brevet jeg og min mann har skrevet som foreldre, og jeg knebler meg selv til ikke å kommentere innholdet i det på mitt personalmøte. Samtidig ser jeg at min mann blir både oversett og ignorert av skoleledelsen og han får ikke svare for det han som far har skrevet under på. Jeg rystes kraftig over å oppleve hvordan vi som foreldre blir behandlet og finner det avskyelig og respektløst. Skolelederne ønsker altså ikke å møte oss som foreldre for å prate om avisinnlegg og brev. Dermed ser jeg at de ikke benytter demokratiets ånd slik at vi får snakke med dem innenfor lojalitetens tålegrense. Jeg kjenner til som mor at også brev

fra andre foreldre kommer på avveie. Jeg møter stålhardt blikk fullt av hat som får meg til å svimle, jeg hadde nok mistet balansen om jeg ikke hadde sittet på en stol. Et vennlig tonefall kan plutselig slå over til ilter bjeffing som fra en hund. Sjefene, som alle er eldre enn meg, har en svært kameratslig tone og jeg føler at de rotter seg sammen og det blir kameraderi på høyt nivå. Jeg får assosiasjoner til Cruella de Ville, en egoistisk, skrekkinngytende dame med skarpe negler og mye mascara på jakt etter skinn fra valper til bruk i egen garderobe fra Disney filmen om 101 Dalmatinere. En menneskeskikkelse i en tegnefilm som vil berike seg selv på og iføre seg valpers fine pels, små veseners uttrykk. Skolesjefen vet og gir også uttrykk for at jeg 12 år tidligere kommer til vår by fra en annen kommune med mandat fra skoledirektør i vårt felles fylke for å skolere samtlige skoleledere i kommunen i skoleutviklingsprogrammet MOT¹⁰, medansvar og tilpasset opplæring. Selv er hun tilhenger av PALS¹¹, positiv adferd, støttende læringsmiljø og samhandling som er et program laget som et belønningssystem for elever som oppfører seg bra. Dette mener hun er løsningen på mobbproblemene, men det vil ta tid, omlag fem år før vi ser resultater uttaler hun senere på lokal tv. Jeg grilles og lederne virker samkjørte og stålsatte i sin beslutning. Jeg anklages til og med for å skape et dårlig arbeidsmiljø på min arbeidsplass ved å skrive innlegget. Sekretærens referat er på tre og en halv tett skrevne sider kun undertegnet av skoleinspektør og henne selv. Jeg er svært uenig i hennes referat og sender merknader på 14 punkter på ei og ei halv side i retur.

Jeg opplever møtet som svært krenkende og jeg føler meg helt alene siden hovedtillitsvalgt og også plasstillitsvalgt så å si er tause. De sitter som steinstøtter ved min side. Jeg forsøker å holde meg til sak, nemlig meg som lærer. Jeg uttaler gang på gang at jeg ikke vil uttale meg om mine barns klasse uten min mann, som sitter klar på gangen, er tilstede. For meg er det klart at de blander min rolle som lærer sammen med min rolle som mor. På bordet mellom oss ligger avisen oppslått foran skolelederne, det er mange streker med grønn merketusj i teksten. Jeg konstaterer at de kun rakker ned på det jeg skriver som de mener kan avsløre reelle personer på min arbeidsplass. Et problem som finnes på mange skoler i landet, finnes også her. Jeg mener alle personer er skrevet i anonym drakt og henviser til uttalelse over flere sider fra min private advokat. Dette skrivet ligger foran meg og jeg har med en kopi til lederne, men de overser den og vil ikke ta imot. «Du kan ikke gjøre dette selv om du har vært hos advokat. Vi skal forvalte loven og holder oss til det.» Dette og mye mer av det som uttrykkes

¹⁰ Utviklingsprogram i skolen i forkant av L-97, produsert av fylkets lærere i regi av Fylkesskoleledertorget

¹¹ Skoleomfattende innsatsmodell, hentet fra Universitetet i Oregon, tilpasset norske forhold av Atferdssenteret

noterer jeg flittig. Skoleinspektør føler kanskje provokasjon for han kommenterer spydig om jeg kan bli ferdig med stenograferingen. Det er tungt å forholde seg saklig i en slik setting. Skolesjefen sier at jeg er lærer 24 timer i døgnet og at jeg ikke kan skrive slike leserinnlegg fordi jeg har taushetsplikt og at jeg må love ikke å skrive flere innlegg. Jeg svarer at jeg er mor 24 timer i døgnet og har like stor rett som andre foreldre til å ytre meg i avisen og at jeg blir å skrive mere for jeg er ei engasjert mor. Det bobler inni meg som i en trykkoker. Jeg er nedverdiget som menneske fratatt ytringsfrihet og morsrollen er truet. Tårer og snørr fører til at jeg må ta flere pauser. På gangen kan jeg konferere med advokaten og min mann. Jeg får ingenting å drikke. Da jeg ber om vann fordi halsen min er tørr, viser det seg at vannet er borte i hele bygget akkurat da. Jeg blir virkelig satt på en stor prøve, men jeg fullfører høflig møtet til lederne opphever det. Forundret hører jeg så min plasstillitsvalgte si; «Jeg ble med på dette møtet for å høre hva ledelsen ville si, jeg har jo sagt til Gerd at hun ikke skulle gått til avisen.» En kommentar fra skoleinspektør idet vi er i ferd med å forlate rommet er; «Jeg skjønner ingenting.» Den er kanskje ikke ment for mine ører, men jeg opplever den som et lite lysglimt i alt det tunge jeg opplever. Jeg får skriftlig advarsel med ordlyden «..da jeg har brutt taushetsplikten..» Den er uten begrunnelse. Jeg utsettes for makt og blir bedt om å finne meg et annet arbeidssted. Inni meg ligger kunnskap og erfaring med hvordan bråk i skolen kan håndteres, men det er ikke åpning for at jeg kan komme med forslag til løsning. Mitt utspill som mor åpner altså en debatt i avisen, men lederne nekter meg å se skolen fra utsiden.

I avisen kommer flere foreldre på banen med intervjuer og leserinnlegg. Også foreldre og lærere fra andre kommuner står fram, og en far som har kjent mobbing på kroppen som skoleelev sier; «Nå er det virkelig interessant å åpne avisa, hver dag er det gode innspill til en viktig debatt.» Jeg får mange telefoner fra både voksne og ungdommer både i egen kommune og andre kommuner. De kjenner seg igjen både fra opplevelser med egne barn og fra de selv gikk på skolen. Den eldste som ringer er over 80 år! En ungdom ringer til meg og sier det er bra jeg skriver om dette, han er selv en bråkmaker og synes ikke det er så bra. Jeg får også mange blomsterbuketter, kort og gaver. Flere av gavene er englefigurer. Skolelederne bruker makt for å forby at jeg synliggjør en virkelighetsoppfattelse i skolen som for mange er reell. Jeg setter ord på opplevelser som brukere har og har hatt. Skolelederne vil ikke se dette på trykk for de påstår at det er skrevet av en lærer.

Statens utdanningskontor har tilsynsmøte i saken foreldrene reiser rundt klassen, hvor også mine barn går, og kommer fram til at «det er satt inn for lite ressurser i forhold til de utfordringene som ligger i elevgruppen.» De mener også at det her er snakk om brudd på

viktige prinsipper i opplæringsloven og L-97 som er datidens læreplanverk. Selv opplever jeg rektor som lar seg intervju i avisa. Han ber rådmannen om støtte og sier at han føler seg mobbet. Videre uttaler leder for oppvekstkomiteen at det ved denne skolen ikke er mobbeproblemer, men de har et personalproblem. Jeg skjønner hvor denne politikeren innhenter opplysninger, men jeg finner det merkelig at ikke han snakker med foreldre når han sitter i komité for oppvekst men heller aksjonerer med utgangspunkt i en rektors uttalelse om egen posisjon. Nok et innlegg i avisen er dråpen som får begeret til å flyte over for meg og flere kolleger. Det er undertegnet personalet ved NN barneskole som er min arbeidsplass. Der står det at det er et godt arbeidsmiljø på skolen og at de arbeider på en god og forsvarlig måte. Denne skolen tar mobbeproblematikken på alvor og samarbeider godt med foreldrene. Dette innlegget blir satt i penn av to nytilsatte kolleger hvorav den ene, som er lærer, er i slekt med rektor. Personalet motsier dermed rektor som jo føler seg mobbet. Jeg er i denne tiden sykemeldt og flere kolleger sier opp sin jobb i protest. Fire elever må etter foreldrenes inngripen forlate sin klasse og flytte til en annen skole for å få rolige og trygge arbeidsforhold. Etter sykemeldingsperioden sier også jeg opp min jobb. Det er ikke jeg som er syk, det er systemet som er råttent er min erfaring. Disse ord står som en sterk påstand for det er slik at noen mener jeg bryter taushetsplikten og må gjøres oppmerksom på det. Jeg blir minnet på at innenfor humaniora må jeg få frem opplevelsen bedre. Jeg vil formulere det slik at det er som om jeg blir utsatt for forgiftning innenfor skolens systemoppbygging. Jeg er skadelidende, den gode stemningen er ødelagt og jeg er ikke lenger med i det gode fellesskap som en arbeidsplass skal inneha. Jeg reagerer som den stille eleven og tilpasser meg. Men jeg er svært bekymret over å være vitne til at det i denne og også andre klasser er vold som vinner frem. Dilemmaet som oppstår er at uansett hva jeg gjør så blir det galt. Som begrunnelse i min oppsigelse skriver jeg blant annet at arbeidsmiljøloven ikke blir fulgt og at problemer på skolen ikke lar seg løse ut fra skolens strategi. Det motsatte skjer og velfungerende barn sykeliggjøres. Jeg avslutter med at jeg i fremtiden vil være positiv til å jobbe som lærer under sunne omstendigheter. Datoen er 11. september 2002 og en ny tid starter for meg og min familie.

Vett og uvett

Det er som både mor og lærer jeg tidlig i 2002 ringer til fylkets utdanningsdirektør. Vi kjenner hverandre fra noen år tidligere hvor vi sammen jobber med utviklingsarbeid i skolen. «Jeg har kjempet og tapt,» sier jeg og fortsetter. «I skolemyndighetenes pålagte faglige undersøkelse i klassen hvor to av mine barn går, konkluderer PPD med at problematikk rundt uro og bråk blant elevene, også kalt mobbing, er et voksenproblem. I en mors øyne blir dette helt feil. Det gir ikke barna den akutthjelp de trenger. Barn lider og sykeliggjøres. De er fanget i et klassemiljø med daglige trakasseringer. Lærere orker ikke å jobbe her og byttes ut. Elevene derimot må møte denne virkeligheten hver dag. Dette er horribelt og skolen løser ikke problemene i elevenes arbeidsmiljø. Barn lærer at det er vold som vinner frem. Dette er ikke rett. Jeg har tapt i et engasjement hvor jeg hadde tro på skolens fagkunnskap og foreldrenes dugnadsinnsats.» Utdanningsdirektørens representant har selv ledet fylkets tilsynsmøte i denne klassen og er kjent med saken. Jeg og flere foreldre har sittet i et seks timer intenst langt møte uten mat og drikke hvor også klasseledelse, skoleledelse og kommunalt skoleansvarlige personer samt politikere og lege var samlet for å finne løsninger for uakseptabel skolesituasjon i en klasse.

Han lytter nå til min fortvilelse på barnas vegne. Så sier han rolig; «Det er ikke dermed sagt at det er du som tar feil. Jeg får sitere min bestemor som pleide å si; En får bruke vettet den som har det.» Jeg sanser en fortvilelse og maktesløshet også hos denne vennlige, forståelsesfulle og empatiske mannen som har som jobb å føre tilsyn med skolene i hele fylket. Det er han som nå har gitt signal til kommunen at våre to barn etter foreldrenes søknad skal flyttes til en annen skole. Han sier videre at våre barn fremdeles skal kunne ha tilknytning til sin gamle klasse som om de fremdeles er elever der. Dette skal senere vise seg ikke å fungere. Skoletur og klassebilde som avslutning på sju års skolegang noen måneder senere blir på deres gamle skole gjennomført uten at våre barn får invitasjon til å delta.

Han har også gitt meg råd som lærer. For jeg har min arbeidsplass på denne skolen og har fått skriftlig advarsel uten begrunnelse fra arbeidsgiver om at jeg som lærer har brutt taushetsplikten for ytringer jeg skriftlig har gjort som mor både som leserinnlegg i en avis og brev sammen med barnas far. «Dette kan ordnes opp i over en kopp kaffe på et kontor,» mener fylkets skolerepresentant som hoderystende mener at denne advarselen må kunne slettes. Jeg avslutter samtalen med å takke for den støtte og hjelp han har bidratt med.

Møte med ordføreren

Jeg spør meg selv mange ganger; Hva slags praktisk kunnskap kommer frem på møtet med skolelederne? Er det det som står i retningslinjene? Nei, lederne trår over alle retningslinjer som finnes i en slik sak og det er makta som rå. Saken er helt fraværende. Det er jeg som blir saken. Det går flere år etter det brutale møtet med mine ledere før jeg orker å tenke tanken på å møte slike byråkratiske maktmennesker igjen. Jeg er og tilhenger av den tanken at jeg vil gi mennesker en ny sjanse. Det er nå ny ordfører i kommunen og jeg starter med å besøke han. Jeg møtes av lyttende vennlighet og forståelse. Han kaller etter kort tid inn øverste ansvarlige for skolene som er den samme som jeg tidligere møter som skoleinspektør. Ordføreren deltar også selv på møtet. Nå får jeg endelig ta med min mann. Vi gjør et kort resyme av hendelsene slik vi og våre barn opplever dem i den tunge tiden. Nå ønsker vi skriftlig advarsel mot meg slettet og viser til Fylkesmannens anbefaling. På dette møtet er jeg både mor og lærer. Jeg og min mann legger med tydelighet frem hva vi som foreldre får av informasjon med skriftlig bekreftelse fra andre foreldre og at det ikke er som lærer jeg får vite det jeg ytrer meg om. Nok en gang legges også vurdering gjort av vår advokat frem. Det er øverste ansvarlig for skolene som gir blankt avslag på vårt ønske. Det vil heller ikke bli gitt beklagelse fra kommunens side og nå stenger de også «ytterligere skritt i saken herfra.» Kommunen tar dermed ikke Fylkesmannens anbefaling til etterretning. Det mest skremmende jeg erfarer er at min anmodning om sletting av advarsel, som bastant avvises, også får ordførerens underskrift. Den politisk folkevalgte leder er etter min oppfatning fanget i et byråkratisk skrekkscenario. Jeg ser maktens spill rett for øynene mine. Jeg ser det usynlige språket fra maktens korridorer. Jeg ser hvordan kommunal skoleadministrativ ansvarlige leder handler og trosser min advokats uttalelse, ignorerer Fylkesmannens råd, overser andre foreldres uttalelser og knebler ytringsfrihet og nå også får politisk ledelse med i dette spillet. Min sak er en beskrivelse av hvordan mitt møte med skoleverket oppleves sett fra den stille tilpasningspositive elevens posisjon. Min sak trosser også loven om at ingenting hviler, alt beveger seg, alt vibrerer. Jeg ser en propp i systemet som hindrer fri flyt. Før eller senere vil dette eksplodere om ikke proppen fjernes. Jeg undrer om det er det tilpasningsvennlige som er hinderet? Eller er det slik at skolesystemet ikke er konstruert for å takle livets flyt og livets tause språk? I så fall ser jeg at jeg selv går i ei felle med å være lydlig mot systemets forvaltere. Jeg får synliggjort skolens autoritet som jeg som barn sanser som kvelende og svært ubehagelig.

GJENOPPVEISNING AV SELVRESPEKT

Hello - goodbye

Postkassa foran meg har riper og bulker og bærer preg av mange års tjeneste. Murveggen den henger på står i stil med sitt forfall med avflasket maling og murpuss. Det rustne metallgelenderet på trappa jeg står på innbyr ikke til å lene seg mot. Jeg setter derfor sjøbein for jeg er utrolig sliten, det prikker i neseroten, det er tungt å puste grunnet en diger klump i halsen, men tårene som presser på, vil ikke komme fram. Jeg er helt alene, alle barna og de voksne på denne skolen er inne til undervisning. Jeg er sykemeldt og står utenfor min egen arbeidsplass hvor også jeg selv en gang er elev mens frøken Hansen jobber her. Som mor følger jeg noen tiår senere også mine tre barn inn hoveddøren til skolestart. De to eldste er nå begynt på ungdomsskolen. Etter få dager på en annen barneskole de blir flyttet til, uttaler min sønn som nå har sammenligningsgrunnlag; «Det var jo et helvete på den gamle skolen min.» Hjemme hos oss er ikke ordet helvete et vanlig ord å bruke. Min datter sier glad og forundret; «Se, jeg biter ikke negler lenger.» Her jeg står tenker jeg også på min yngste sønn som akkurat nå er inne i denne bygningen sammen med flere hundre andre barn. Hans bestemor sier om han som liten og skriver i minnebok til barnebarnet; «Hele gutten har vært et stort smil.» Når hun noen år senere ser sine tre barnebarn gå av sted til barneskolen, utbryter hun; «Det ser jo ut som om de skal i begravelse.» Det er en grå høstdag. Her jeg står ser jeg bare den store murbygningen, andre bygninger, skur og noen leker og sykler ligger slengt på asfalten i skolegården. De eneste plantene er ugress som har presset seg fram ved metalltrappen. Alt virker uflidd, dødt og tomt. Jeg er helt alene. Som lærer mener jeg at jeg har kunnskaper om hvordan forholde seg til og løse opp i problematikk på denne skolen, men jeg får ikke slippe til. Jeg er fylt med bekymring for barns hverdag. Jeg er skjøvet ut av et samlet kollegium gjennom et leserinnlegg de offentliggjør i avisa. Skoleledelsen har ikke lenger tillit til meg. De gode faglige samtalene på arbeidsrommet gjennom fem år har stilnet. Sangen jeg skrev til muntrasjon når oppussing holdt på å ta motet fra oss og sangen for å ønske den nye rektoren velkommen, er historie. Latteren har for lengst stilnet. Det er bare en ting å gjøre. Jeg løfter opp konvolutten som inneholder avskjedsbrev og nøkler. Lokket på postkassen gir fra seg et skrik. Det høres en hul dump lyd når brevet lander inne i boksen. Det er hengelås på så jeg kan være trygg for at det ikke kommer bort. Jeg orker nemlig ikke tanken på å gå inn i denne bygningen mer som lærer. Jeg hutrer og rusler til bilen og kjører hjem. Ingen fra skolen kontakter meg i denne tid og jeg får heller ikke blomster eller

avskjedsgave som er vanlig når noen slutter. Men foran meg ligger et utenlandsopphold for meg og min familie, en ny begynnelse.

Det er en kald, vakker og fargerik februar dag og jeg har nylig kommet hjem fra veiledningsmøte på universitetet. Jeg må skrive om opplevelsen av å bli satt fullstendig ut er et av rådene jeg får. Det er opplevelsen ved postkassa som så kommer til meg. Nå kjenner jeg hodepine og kvalme så jeg bestemmer meg for å gå tidlig til sengs. Med meg har jeg iPod og hodetelefon, musikk er bra for avslapning og ettertanke. Jeg stiller inn på miksed sanger og glir inn i en slags meditasjon, jeg kontakter min indre kreative kjerne. Musikken blir som en dialog mellom meg som kunstner og andre musikere, sangere og tekstforfattere. Det blir ei utrolig sterk stund som går over flere timer. Innimellom står jeg opp for å skrive. Jeg skjønner at jeg kanalisere et budskap til meg selv, det grenser mot det private, men jeg bestemmer meg for å dele med leserne. Når det løsner for meg kan låste mønstre hos andre også åpnes.

Marsjerende inn i mine ører kommer ensformige toner fra elektrisk piano, så følger en kakofonisk storm av hard rock fra slagverk, bass og elgitar. Det føles godt for det har en rensende effekt og skyfler unna den smerte jeg står i og som ikke bare er min egen. Ubehag må vike for ro, harmoni, glede og ny begynnelse. *The love for what you hide. For bitterness inside is growing like the new born. Just break silence*¹².

Med ett befinner jeg meg i Tiberias i Israel noen få uker etter at vår familie er flyttet hit. Min mann er stasjonert som FN observatør på Golanhøydene, jeg og mine barn er alene i leiligheten vi leier hos den jødiske familien. Et forferdelig uvær raser med regn, vind og hagl store som druer. Lyn med sine elektrisk ladede sikk sakk er så sterke at det kan virke som dagslys ute, natten byr også på tordenskrall som om det skulle være bomber og granater. Tryggheten er at vårt vertskap sover i etasjen over. Mannen i huset sier også at vår ankomst bringer lykke, det voldsomme regnværet er kjærkomment etter lengre tids tørke. Vannstanden i Genesaretsjøen har sunket med sju meter og sjøens fauna står i fare. Jeg deler hans syn på at det er sammenhenger i livet. Denne natta blir det ikke mye søvn, men utpå morgenvisten kommer drømmen. Jeg sitter ved ei sykeseng og holder handa til ei jente rundt ni år. Jeg kjenner denne jenta, hun har tidligere vært min elev. Hennes mor sitter bakenfor meg og helsesøster pusler stille rundt oss. Jenta er veldig svak. Det er derfor veldig irriterende å være

¹² «New born», skrevet av Matthew Bellamy, spilt og sunget av gruppa Muse

vitne til at en skoleklasse med lærer og rektor går rundt her og ikke klarer å se hva som er i ferd med å skje. Det er som om de er forankret i en annen verden enn der hvor jeg befinner meg. Jenta blir svakere og svakere, moren er rolig og helt klar på at det er jeg som skal sitte ved hennes datters side. Barnehånda jeg holder er levende, men plutselig visner den bort og blir som myk gummi som om alle bein og muskler forsvinner. Jenta dør.

Med et gisp våkner jeg denne tidlige morgenen i Israel. Følelsen av å holde ei død jentes hånd er så realistisk at jeg må tørke min hånd flere ganger på lakenet for å bli kvitt ubehaget. Fortumlet står jeg opp og kjenner stor uro. Hva skal denne drømmen bety? Har det hendt noe trist hjemme i Norge? Jeg bestemmer meg for å ringe ei klok dame som har vært min lærer og som har røntgensyn. Hun er ikke alltid så lett å få tak i, men denne morgenen svarer hun med en gang. Jeg forteller om drømmen. Rolig sier hun; «Det er din egen død du har opplevd. Nå er du på den nye jord.» Etter denne mektige opplevelsen over et tiår tilbake er jeg blitt mere klar over hvem jeg er. Jeg ble som født på ny. Utad er jeg den samme og utfører mine daglige sysler som før, men inni meg oppdager jeg at jeg både ser, hører og sanser på en annen måte. I årenes løp er jeg blitt mere vant til mitt nye jeg som er mye mere følsomt og klarsynt enn tidligere. Dette får meg til ofte å stoppe opp og betrakte vårt samfunn hvordan det er bygd opp og undre meg over hvorfor vi gjør det vi gjør. Jeg tar meg selv på alvor i mye større grad enn før.

Her jeg nå ligger i en slags meditasjon høres instrumentalt *The darkest evening of the year*¹³. Tordenværet sitter i minnet mitt og gufs fra den skumle musikken kan høres ut som store svermer av flaggermus stryker over meg. Så kommer lyset og fargene. Sangen *True colors* har en mye mere lystig tone. *I see your true colors shining through. Don't be afraid to let them show. Beautiful as a rainbow*¹⁴. Med ett kommer en ny og veldig kjent sang, Beatles er blitt spilt utallige ganger i mitt liv. *Hello - goodbye. I don't know why you say goodbye, I say hello*¹⁵. Tilbake ved postkassa, i meditativ tilstand må jeg smile. Jeg er jo overdimensjonert for sorg, bedrøvelse og farvel i ensomheten der jeg står. Dette overskygger jo helt for å ønske noe nytt velkommen. *Spread your wings and prepare to fly. Butterfly*¹⁶.

¹³ Instrumental låt med gruppa Emancipator

¹⁴ «True colors», skrevet av Tom Kelly og Billy Steinberg, sunget av Erlend Bratland og flere

¹⁵ «Hello goodbye», skrevet av Paul McCartney og John Lennon, sunget av Beatles

¹⁶ «Butterfly», skrevet av Walter Afanasieff, John Meredith Wicks, Jeremy Ruzumna og Mariah Carey, sunget av Mariah Carey og flere

Jeg får følelser av at det jeg erfarer og som nå bringes opp i dagen til forskning faktisk er lyset som skal til for å åpne opp i fastlåst problematikk. *They're locking up the sun, the light of reason gone, n'hope has been successfully undone. The question's burning on, where is it coming from, no-one seems to know the monster born*¹⁷. Jeg slutter meg til strofene, her er jeg akkurat nå. *Is there a hero somewhere, someone who will never walk away. Who doesn't turn a blind eye to a crime*¹⁸. Et farvel til noe er samtidig et hallo til noe annet. Jeg kan vel ikke være den eneste som ser skolemonsteret jeg beskriver i mitt essay? Eller er jeg en som hverken er paralyisert eller forsteinet og dermed i stand til å handle fritt som igjen kan frigjøre andre? Nå er i hvert fall tiden inne for å vise meg og min stille væren fram på arenaer som gir meg adgang og hvor jeg kan føle meg trygg. Jeg må vise takknemlighet, ikke bitterhet, for alle minnene. Bevissthet rundt plattformen jeg står på og handler ut fra er avgjørende for at jeg skal kunne vise mitt sanne jeg. Jeg vil ikke tillate at andre skal definere min plattform, samtidig avsløres hva den andre handler ut fra. Jeg blir gjenfødt for å minne meg selv på mitt egentlige jeg. Jeg gjenfødes til en enda mere ærlig utgave av meg som søker å jobbe ut fra kilden og ikke som et ekko eller ved å kopiere andre, da vil problemene forbli. Jeg retter oppmerksomheten mot hvorfor jeg gjør det jeg gjør og samtidig stiller jeg det samme spørsmålet til de som er eller har vært i skolerommet. Vil du være den som innretter deg uten å stille spørsmål? Kvier du deg for å være en som blir sett som en som undergraver autoritetene, protesterer og stiller spørsmålet hvorfor, selv om det synes nødvendig å utsette seg for et dårlig rykte? Er det ikke folket som skal bestemme i dette landet vårt? Alle skal kunne ha den samme sjansen. Er ubehaget jeg og de berørte barna opplever et resultat av en Grunnlov bygget for mye på makt som igjen avler vold? Da forsvinner tilliten.

Jeg ser så for meg et stort kunstig og kronglete oppbygd byggverk i rør som et gigantisk frittstående stillas. Det er selve skoleverket. På alle nivå står, sitter, balanserer, går eller løper mennesker og de må være forsiktige så de ikke ramler ned. Selve byggverket er ikke levende, det er menneskene i det som gjør det levende. Systemet i seg selv er ikke i stand til å utvikle seg, det har ikke følelser og heller ikke blod eller sevje. En av de ansatte har klatret ned. Hun står som mor på bakken, går bort til stillaset og rister kraftig på det. Flere foreldre gjør det samme. Skolens folk må holde seg ekstra godt fast. Jeg kan forstå at de vil bli kvitt varslerne som forårsaker uroen i den trivielle hverdagen. Elevene er også i dette konglomeratet og må

¹⁷ «Locking up the sun», skrevet av Olli Tukiainen, Marko Saaresto og Markus Kaarlonen, spilt av gruppa Poets of the Fall

¹⁸ «Locking up the sun», skrevet av Olli Tukiainen, Marko Saaresto og Markus Kaarlonen, sunget av Poets of the Fall

alle tilpasses selv om noen lider urett. Utenfor står lærer som nå har tenkepause med den erfaringen at det nytter ikke kun å rette søkelys mot byggverkets konstruksjon, enkelte ansatte eller å endre noen elevers hverdag. Alt har en sammenheng. Jeg lærer at jeg endres og at jeg ikke må holde skjult mitt stille indre for enhver pris. Jeg må stole på at det er trygt å stå fram og jeg må våge å by på meg selv. Hvis det konstruerte stillaset jeg er en del av ikke tillater at jeg er meg, så må jeg med åpent blikk finne det stedet hvor mine læreregenskaper best kan få komme frem og dermed også synliggjøre skolens begrensninger. Jeg må som mor så godt det lar seg gjøre ta vare på mine barn. Dessverre føler jeg at jeg gjorde for lite. Samtidig må jeg innse at vi alle går i ulikt tempo og at noen faktisk føler seg vel med å gå i takt og adlyde ordre. Begge ting kan ikke gjøres samtidig i et for fast forankret bofellesskap. «Tap og vinn med samme sinn,» sier et ordtak. Jeg ser at det er to sider av samme sak. Men det ene skygger for det andre hvis det ikke er rom for refleksjon. *Let the sunshine in*¹⁹. Det er som om jeg ser og erfarer fra flere sider. Nå er jeg mere på plass i meg selv igjen.

Neste dag ser jeg kong Harald tale ved Grunnlovsjubileet på Eidsvoll. «Vi må ikke ta de rettighetene Grunnloven gir oss for gitt. Vi må hele tiden holde et våkent øye med at grunnleggende verdier ivaretas på en god måte. For verdiene endrer uttrykk med skiftende tider. Da gjelder det å kjenne dem igjen.»

Språkkunnskaper

Jeg er så heldig at jeg ser vårt norske samfunn i et utenfra perspektiv. Hele familien bor et år i Israel hvor far arbeider som FN-observatør på Golanhøydene. Dette er det året Irak-krigen bryter ut og vi får erfaring med hvordan det er å leve nært en krigssone som blir en stor kontrast til friheten i vårt hjemland. Jeg får også se norske barn i samvær med barn fra ulike nasjoner i en internasjonal skole på fremmed jord, og her er det både jødisk og muslimsk lærer i samme klasserom mens elevene har både katolsk og kristen livstro og noen tilhører ikke noe trossamfunn. Jeg er selv lærer til egne barn i det norske pensumet og har dermed et kontrastfylt sammenligningsgrunnlag til læresituasjonen i en norsk skoleklasse. En faglig erfaring gjør spesielt stort inntrykk. Vår yngste sønn er ni år gammel og kan bare noen få engelske ord før avreise. Pedagogen i meg sier at nå må jeg i forkant av oppholdet forberede han på dette. Jeg kjøper ei Donald bok med engelsk tekst i snakkeboblene og jeg finner også boka om Kardemomme by på engelsk som jeg tenker kan være fin til høytlesing. Det jeg så opplever er at vår sønn kontant avviser denne typen lesestoff. Han sier det er kjedelig. Vel

¹⁹“Aquarius – Let the Sunshine in” fra musikalen Hair

fremme på skolebenken på internasjonal skole i Israel kan han fremdeles bare noen få engelske ord. Det snakkes engelsk hele dagen rundt han på skolen og i fritiden blant nye venner. TV programmene har også engelsk tale og ingen norsk tekst.

Så skjer det utrolige. Etter to måneder kan jeg og alle rundt han til forbauselse konstatere at han snakker engelsk flytende da han en dag tar telefonen når det ringer. Han svarer på engelsk og formidler beskjeden videre til far i huset. Han forteller vitser på engelsk noe som indikerer at han behersker språket, og med ett er han integrert blant de engelsktalende. Hans amerikanskfødte lærer er lenge usikker på hvilken lærebok han skal få i engelsk og drøyer med å gi han en. Hun er overrasket over hvor fort han lærer språket. Det er kjent at vi raskt kan lære et fremmed språk hvis vi oppholder oss i miljø hvor vi hele tiden er avhengig av å gjøre oss forstått på det språket vi studerer. Det min sønn lærer meg er at han tar saken selv uten lærebøker tilpasset hans nivå. Han finner selv veien gjennom sine tanker og tro og sin frie vilje uten læremidlene og han er i et inkluderende miljø. Miljøet ligger godt til rette for han og jeg erfarer at min pedagogiske innsikt trenger fornying. Samtidig undres jeg på hvor godt eleven kan finne sin særegne måte å tilegne seg kunnskaper på med daglig lærerstyrt undervisning i dagens norske klasserom? Jeg er glad for at jeg ikke styrer han inn i skolens tradisjonelle spor. Min lærerfaring gjennom mange år forteller meg også at eleven finner selv løsninger hvis skolen gir dem friheten og muligheten til det som jeg skriver om i fortellingen om gutten med kaninburene. Jeg støtter min sønn i hans valg og da blir jeg ikke en som setter kjepper i hjulene for hans personlige læringsutvikling og jeg avskjærer heller ikke hans magnetisme for å tiltrekke seg lærdom.

GLEDE på timeplanen

Hver vår legges timeplan for nytt skoleår. Fagene faller på plass for hvert klassetrinn etter statlige retningslinjer. En høst er skolestart svært spesiell for meg som lærer. «Velkommen til nytt skoleår,» hører jeg meg selv si mens jeg ser på elevgruppen som dette året består av tre elever. Vårt klasserom er stua i sokkelleiligheten vår familie leier dette året. Den ligger høyt i terrenget med god utsikt over Genesaretsjøen. Jeg bor i Israel og mine elever er mine egne barn og vi tar nå fatt på andre halvår som norske statsborgere i et annet land. Jeg er lærer i det norske pensumet. Foran oss på salongbordet ligger tre bunker hver av dem med et titalls skolebøker som er brakt med fra Norge. Stunden preges av litt alvor og andektighet, men i munnviken til elevene, som sitter i sofaen, kan jeg se et lite smil. «Her er skolebøkene for dette skoleåret. Nå kan dere velge hva dere vil begynne med,» sier jeg og det tar ikke lang tid

før hver av mine elever er i gang med noe. Bedagelig liggende med føttene i været leses historie blant myke puter i sofaen. Ved spisebordet er matematikkboka åpnet og etter ei ukes arbeid utbryter eleven; «Dette er artig, nå har jeg regnet like mye som klassen minst ville brukt to uker på!» Den tredje eleven velger ingen av skolebøkene. Han er fordypet i nylig utkommet utgave av Harry Potter på engelsk og jeg godkjenner hans valg. Dette er skole ut fra barnets og ungdommens kultur, tenker jeg og føler GLEDE. Gleden er som et lys som strømmer mot meg. Det gir varme i mitt indre og smilet kommer frem.

OPPVÅKNING

Mor og sønn får ordet

Selvbebreidelse, krenkelse og stormvind kommer frem gjennom brukerens verge i min person. Min yngste sønn er ni år da hans to eldre søsken bytter skole og jeg sier opp som lærer. Jeg tenker mye på at han blir alene i en skole hvor tre familiemedlemmer forlater med så mange vonde erfaringer. Han er en svært observant og følsom unge. Guttens bestemor, som ikke vil blande seg inn i foreldrenes barneoppdragelse, sier likevel forsiktig at dette barnet også burde få bytte skole. Etter flere overveielser kommer vi foreldre frem til at det beste vil være at han får være sammen med sin vante klasse. Det avgjørende er at dette barnet har en hudsykdom som er svært sjelden hos barn. Det er kun ansiktet som i lange perioder er angrepet av illrødt utslett. Han blir så vidt vi vet ikke ertet. Det er best at han får være blant de som kjenner han.

Et hopp i tid og dette barnet er etter opphold i og skoleerfaring fra Israel nå ungdom på en ny skole i en ny klasse. Denne sprudlende glade gutten er nå en svært skoletrøtt tenåring, men han lytter lydig til foreldrenes oppmuntring til å gå på skolen. Meldingsboka fra denne tida viser at svært høyt fravær og er en studie i seg selv. Gjengangere er meldinger som ... var hjemme grunnet vondt i hodet ... var syk ... var hjemme grunnet vondt i magen ... gikk hjem etter matfriminuttet grunnet vondt i hodet ... var hjemme, har jobbet godt med ukeplanen ... trengte å koble av ... han blir sliten av mye uro i timene ... var hjemme ... gikk hjem grunnet ubehag ved å være på skolen. Han er pliktoppfyllende og har ikke fravær uten grunn og har alltid melding hjemmefra ved fravær. Her er det et åpent forhold mellom mor og sønn.

Det er nå snart jul og han er midt i tentamensperioden. I meldingsboka står det: «NN var hjemme 6/12. Han følte seg for sliten til å ha en tredje tentamen denne uka uten pausedag

mellom. Vil be om at han får nynorsktentamen en annen dag. Gerd.» Det er lenge siden jeg selv er lærer på ungdomstrinnet, men jeg minnes mine egne elever og deres første tentamen i nynorsk etter lang trening i skriftspråkets grammatikk og en elev som en dag antyder til meg at nå er det på tide å få stiloppgaver i nynorsk. Jeg stusser over at min egen sønn denne høsten kun har hatt to timer nynorsk på arbeidsplanen. Her er det noe som ikke stemmer. Det rimer ikke at elevene skal ha en heldags prøve i et fag hvor det kun har vært to timer med undervisning fra lærer. Er resten basert på at elevene skal lære seg dette på egenhånd i fritida? Ny dag for tentamen i nynorsk blir satt opp, men også denne dagen er min sønn fraværende. Jeg er på denne tiden hjemme og ser hvor tungt den unge har det. Tunge sløve skritt, dårlig matlyst, en sliten kropp som murer seg inne på gutterommet. Det er ikke mimet spill, det er realitet. Den før så livlige og aktive gutten er nå en stivnet avbildning som minner om en statue. Gleden over at hans eksem nå er kureret blir helt borte i denne tunge skolehverdagen. Som mor ønsker jeg å hjelpe han så godt jeg kan fra mitt ståsted. Jeg forhandler og avtaler med både han og skolen at han skal få ha nynorsk tentamen hjemme. På den aktuelle dagen henter jeg oppgavene til angitt klokkeslett. Jeg kjører hjem, går inn med oppgavene og banker på døra til gutterommet. Da det ikke kommer noe svar, tar jeg i dørhåndtaket og prøver å åpne, men finner fort ut at noe tungt er satt foran og hindrer meg i å komme meg inn på rommet hans. Min egen fortvilelse tar nå overhånd og med stor kraft tar jeg tak og rister og dundrer i døren og befaler med tordnende røst at senga, som stenger foran døra, må flyttes. Det er stille ei stund etter min tordentale, så skyves senga tilbake på plass og jeg kan gå inn i rommet med oppgavene. Det hører med til historien at min lydige sønn i løpet av en hel skoledag skriver om lag ti linjer på en nynorskstil. Jeg kjører til skolen og leverer med den tanken at dette er ikke bare et uttrykk på en elevs arbeid, men også på en skoles undervisningsopplegg. Noen dager senere får han prøven tilbake i rettet form. Det er ikke faglærer, men inspektør som har rettet og gitt karakteren 2+.

Selv er jeg nærmest lamslått. Hva slags voksenspill er det jeg er med på? Min fortvilelse etter langvarig støtte og hjelp til en elev som holder på å droppe helt ut av skolen, kulminerer i et sinneutbrudd jeg ikke kjenner meg selv igjen i. Tanker om at jeg kanskje er for snill og hjelpsom og syr puter under armene på en, som nå vokser opp og snart skal blir mann, krasjer med følelser om at nå er min sønn blitt for bortskjemt og han er utakknemlig. Jeg føler meg utnyttet. Mine rasende tordenbrøl forvandler den i mine øyne oppofrende moren til en furie som om jeg er en hevgudinne. Jeg ser jo hvilken fortvilet situasjon min sønn er havnet i, men jeg er blendet av tilpasning og lydighet til skolen. Nå går mitt sinne ut over et barn som er

svært sliten og som tross alt gjør sitt aller beste. Jeg bidrar til at han ydmykes. Skolens inspektør er heller ikke nådig mot han. Min skoleflinke sønn forvandles til en taper. Jeg er medvirkende til å tvinge frem et ynkeverdig resultat. Jeg respekterer ikke hans tydelige tause språk mot denne prøven og kan dermed kalle meg selv en som krenker hans rettigheter. Heller ikke legen, som kontaktes i dette tidsrommet med slitenhet, kan hjelpe. Det gis ikke sykemelding til barn.

Jeg funderer mye på om mitt engasjement tidligere kan ha skadet hans skolegang, men samtidig ser jeg en årvåken, klok og svært kunnskapsrik og kunnskapssøkende ungdom. Dette får dessverre ikke komme frem i skolerresultatene, så dette er en kompleks sak. Mitt syn på skole endres kraftig. Og da han noen dager senere kommer hjem fra skolen og slenger et ark til meg og stønner; «Se hva jeg fikk på skolen i dag», blir jeg rasende. Denne gangen rettes ikke raseriet mot eleven, men mot skolen. Oppgaven i engelsk denne dagen i niende klasse skulle være å fylle inn presensformen av to be i åpne rom i en tekst. Jeg måper. Jeg ser at dette er oppgaver en elev i fjerde klasse lett kan mestre. Jeg minnes ordene klasselærer bruker på foreldresamtale tidligere dette skoleåret, da jeg etterlyser mer avansert undervisning i engelsk for min sønn som snakker språket flytende; «Klassen er så svak i engelsk.» Jeg ringer skolen og ber om møte. Det er alvorlig at en elev ikke får undervisning på sitt nivå. Skal gleden for dette faget også drepes, undrer jeg. Skolen lover forbedring, men eleven forblir skoletrett. Etter nok et halvår søker vi foreldre om han siste året på ungdomsskolen kan få følge engelskundervisninga på en videregående skole. Alle er positive og det praktiske ordnes raskt. Den nye engelsklæreren uttaler etter få uker; «Du er så flink at du kan få karakteren seks i faget!» En skarp kontrast til det ungdomsskolelæreren så. Det jubler befriende inni meg, som mor blir jeg virkelig lykkelig når mitt barn endelig blir sett. Skoletrettheten er mindre til stede hos han til tross for dobbel arbeidsmengde i et fag dette året. Nok en gang erfarer jeg at skolens myndigheter er lettet og positive til at vi foreldre finner utradisjonelle løsninger. Min sønn er den første i kommunen som tar initiativet til fag på videregående samtidig som han går på ungdomsskolen, og han baner vei for andre.

Det skal ikke ties stille om krenkelser. Selv om jeg er havnet i en svært kinkig situasjon, må jeg som voksen være ansvarlig og rydde opp. Skolen er blitt ukjent for meg og jeg har tenkepause, likevel fortsetter jeg dag etter dag i flere år å oppmuntre min sønn til å fullføre. Dette er vi foreldre enige om. Vitnemål må man ha for å komme videre, slik er reglene i samfunnet. Jeg synes å være evig optimist og har troen på at det må finnes flere kloke lærere som engelsklæreren på videregående. Jeg tar feil. Slike lærere synes å være i mindretall og

frustrasjonen over intetsigende undervisningstimer overstyrer de sunne gode lærerkreftene og de gode undervisningsøyeblikkene. Det skal vise seg at min sønn korrigerer meg her. Få uker før russefeiringa dropper han ut av skolen fullstendig utslitt. Et apatisk blikk fra en ung mann som ligger rett ut i senga i dagevis er skremmende og hjerteskjærende. Russeklærne ligger ubrukt i skapet. Et tidligere armbrudd som måtte re opereres denne vinteren er også en tung utfordring for russegutten. Jeg må ikke belaste meg selv og egen profesjon for mye. Den unge mannen har nå nesten 13 års erfaring med skole. Hans verdifulle innblikk gir meget nyttig informasjon til mitt studium. Etter hans klare oppfatning er det systemets sammensetting som gjør at mange av de gode lærerne faller ut mens de dårlige florerer. «Jeg har hatt flere crappy fag som jeg er pålagt å ha for å kunne utdanne meg til det jeg vil», sier han. Da er det ikke rart at noen lærere har problemer med å motivere sine elever og bli godt likt, tenker jeg. Stemninga i hans voksne elevgruppe gjenspeiles i russeavisen. Jeg kan lese at min sønn «e en arti fyr, som alltid har nåkka smart og morsomt å bidra med i timan!» De skriver videre at «Han bruker ofte metafora som vekke latter både i klassen og hos lærera, som for eksempel «tyskeran ville ha ballan demmes på peishylla!» (historie) Han e en blid gutt med mange rare idea syns vi, men han e absolutt ikkje redd for å si det han meine, og vii e storfornøyd med å ha en sånn kar i klassen! Han kan virkelig krydre en kjedelig time!» Han er ofte sett « med knekt hand og gipsen i jakkelomma...?» Videre mener hans medelever at om 20 år «e han sjefen til værtfall halve klassen!» Disse sitatene fra russeren hjelper meg som forsker til å se en informant, som kan spores, gjennom andres øyne og å gi hans omdømme i dette essayet en kontrast. Russens ord er som frisk vårlig bris som blåser mot meg som mor, de tiner is og gir grobunn for ny start.

Jeg er derfor helt uforberedt da jeg en dag to år senere hører fra min nå 20 år gamle sønn de verste og mest motbydelige ukvemsord der han står midt på stuegulvet. De vulgære ytringene er munnhoggeri som skyter mot meg i rekordfart og rammer i mitt innerste hjerte. Jeg er en svikefull mor som har dolket han i ryggen. Jeg har ikke skjønt hvor ille han hadde det i skolen og hvor han slet med traumer og stress. Jeg har ikke sett han. Jeg spurte for eksempel ikke om hans mening når det gjaldt nynorsktentamen. Selv går jeg rett i forsvarsposisjon og vil forklare ut fra mitt ståsted, men jeg blir bryskt avvist. Mitt bilde av meg selv som oppofrende mor slettes øyeblikkelig. For hva er det jeg egentlig overtaler min kunnskapssøkende sønn til å innrette seg, spør jeg meg selv. Hans far får også så ørene flagrer. Det rare er at når jeg nå skriver, så husker jeg ikke ordene som ble brukt, de er prellet av. Men inntrykket og opplevelsen er så sterk, at jeg sier til min sønn; « Det høres ut som du virkelig hater meg og

jeg føler at vi må bryte kontakten.» «Det er ikke slik jeg mener det, jeg hater deg ikke. Men du gjorde ingenting for å hjelpe meg. Du så meg ikke, din sønn, det kjæreste du har.» Det blir for tungt og jeg må ut, jeg går en lang tur i guffent høstlig vær. Jeg kjenner min sønn som et klokt menneske, i sinnet har han mer kunnskaper enn alderen skulle tilsi. Han er også en som søker en ærlig fremtreden. Men denne oppførselen er helt uvant fra hans til daglig høflige side. Hva i all verden mener han med dette? Jeg er bunn fortvilet for min oppfatning er at jeg virkelig har stått på for dette barnet som ennå bor hjemme. Nå er jeg filleristet av kritikk, urettferdig dømt, jeg er ubrukelig, jeg er ikke noe verdt, jeg kan visst bare forsvinne. Nå har jeg fått noen sannhetens ord fra min sønn som også har vært min elev. En ekte venn er en som også skal kunne gi meg noen sannhetens ord. Nå kjenner jeg på virkningen av dem. Fra mitt stille indre kommer roen mens jeg går og stormen ute rusker i meg. I nattemørket og med ganglagets rytme klarer jeg å roe meg ned og stille og sakte kommer innsikten.

Det er sin egen smerte og fortvilelse han nå har formidlet til meg. Ordene er ikke i seg selv så viktige, det er virkningen de gir meg som er det essensielle. På en måte har jeg selv tiltrukket meg dette, for det er ikke noe jeg mere vil enn å hjelpe mine barn når de har det vondt. Da må jeg også være åpen for å kjenne deres smerte, hjelpe til med å bære den og så forhåpentligvis å klare å kvitte oss med den. Han hjelper meg til å få øynene opp for hva det er jeg tilpasser meg. Når vinden løyer skjønner jeg at hans utbasuneringer egentlig er som healing, han får lettet seg selv. Samtidig trenger jeg selv denne indre stormen, og jeg står han av. Nå både ser og kjenner jeg mere konkret og klart hvordan stille elever har det i en bråkete skole. Det er ikke bare min sønn som er forskerens informant i denne sak, men også meg som mor har stor innsikt å komme med til skolens interesseskare. Som lærer skjønner jeg også bedre hvor vanskelig det kan være for foreldre å se og skjønne barnets signaler. Jeg går hjem. Mor og sønn omfavner hverandre. Ekte kjærlighet er ubetinget og tåler alt. «Du er min helt», uttaler min sønn noen år tilbake og disse ordene har ennå kraft.

Barn er mennesker og når jeg som mor tvinger dem til å gå på skolen som virker uheldig på dem, så er jeg en som krenker barnets rettigheter. Min sønn ser dette i et annet perspektiv og uttaler; «Som mor er du offer for propaganda fra samfunnet.» Når jeg derimot som lærer bringer saken inn til forskning, åpnes øynene for både mangler og stengsler innenfor skoleporten, men også viljen til å løse problemene utenfor dens tradisjoner. Det er materien og det betente som setter ekle spor i mitt essay. Det er ikke vakkert og må renses bort, tenker jeg. Både moren og læreren er samstemte i og enige om at det er jo skjønneten i eleven som må komme fram. Vi må ikke tillate at stivhet, tvang, betennelser, traumer og stress blir

rådende tilstander og resultater, som til og med tar bolig i kroppen. De forløsende ordene er så enkle og opplagte og må komme fra ansvarlige voksne; Ja, skolen har problemer den ikke kan løse selv og her trengs det skikkelig nytenkning og dugnadsinnsats. Englefigurene hjemme hos meg, over 20 i tallet, vitner om at det finnes en enorm vilje til og ønske om å hjelpe. Da må skolen både innrømme sine svakheter og åpne opp for nye tanker og tillate hjelperne å komme på banen. Løsningen er å få tak i og bringe fram skjønnheten og det unike nye i den oppvoksende slekt. Da må oppdragelsen gå begge veier slik jeg erfarer i det beskrevne samspillet med denne sønnen, og som jeg også erfarer som lærer i arbeid sammen med elevene. Ukritisk tilpasning kan bli til blinde flekker som hindrer klarsyn. Det synes som om mange lærere har mistet grepet eller er forhindret fra å samhandle med eleven om dennes læring. Andre krefter, som jeg vil beskrive som monsterlignende, er rådende.

SMÅ HISTORIER – KILDER TIL KUNNSKAP

Flower Power og møte med Mona Lisa

Jeg vokser opp i ei tid hvor Beatles synger All you need is love og Flower Power er en betegnelse på ungdomsopprør. Jeg ser friheten, godheten, tilliten og gleden gjenspeile seg i omgivelsene rundt meg. Mine egne foreldre åpner også opp for at deres 16 år gamle datter kan få reise på Interrail. Den kalde krigens gufs blekner nå når Vietnamkrigen nylig er avsluttet. Jeg reiser i hele Europa bortsett fra østblokklandene som er avstengt med en mur, gjerder og streng bevoktning. Frykt og farer synes å være helt fraværende her jeg nå sitter ved ei søyle i fronten av Pantheon í Paris. Ei stor kirke som er reist som minnesmerke over og ærestempel for kjente kvinner og menn. Jeg, som er oppvokst i en nordnorsk småby, overveldes av hvor store og mektige bygninger, gater, avenyer og statuer er i denne metropolen. I et tilbakeblikk i mitt gamle fotoalbum har det lille kvadratiske fotografiet nå fått en rødlig patina. Jeg ser meg selv sitte med hendene hvilende i fanget og hodet når ikke lenger opp enn til selve søylens feste i sokkelen. Det ser ut som om selve søylens diameter er like stor som min høyde i oppreist stilling. Mellom meg og min venninne, som fotograferer, er det ei gigantisk trapp som breier seg i mer enn kirkens bredde. Jeg minnes hvor sliten jeg er av alle inntrykk og av å gå i timevis og stadig er det nye steder jeg og min venninne ønsker å se når vi først er i denne hovedstaden. Det er som om det gigantiske i denne byen suger kraften fra meg.

På neste side i fotoalbumet ser jeg Louvre. Folk valfarter fra hele verden til dette museet for å se Leonardo da Vincis kjente maleri Mona Lisa. Hennes smil og uttrykk forundrer, vekker nysgjerrighet og er kilde til både filmer og bøker. Også våre skritt ledes dit. Jeg trasker gjennom mange korridorer og er innom utallige rom fylt av imponerende og gigantisk store malerier før jeg endelig kommer frem til Mona Lisa. Det vil si, jeg ser ikke maleriet, bare en stor folkemengde i et rom og skjønner at her er hun. Etter en stund klarer jeg å smyge meg frem og får se et overraskende beskjedent lite maleri godt beskyttet bak tykke glass-/plastplater. Ingen andre malerier på dette museet har slik beskyttelse. Jeg blir skuffet for de tykke, skuddsikre og ikke helt rene platene hindrer meg i å se Mona Lisa klart. Heldigvis finnes det gode kunstbøker og fine reproduksjoner. Jeg liker hennes smil og blick. Hun utstråler beskjedent en stille, komfortabel væren. Hun synes å være avslappet nært sine sanser og følelser. Hun gir meg signaler om ro og harmoni. Det er akkurat som om hun sanser «Alt som er» og gjemmer dype hemmeligheter. Noen vil kalle «Alt som er» for Gud. Da blir hun veldig dyrebare og jeg skjønner at hennes sårbarhet må tas godt vare på og beskyttes. Hennes rolige og fromme overflate og hennes milde uttrykk gir lindring til mine trøtte bein her jeg står. Jeg føler fred og jeg kjenner at min egen styrke vender tilbake. Hennes fornøyde uttrykk avspeiles og sender signaler tilbake til meg. En stille beskjeden harmonisk væren med enorm styrke ene og alene som følge av kraften i meg selv.

Hjemmelaget pizza

Herlig duft av gjærbakst, tomatsaus, ost oregano og basilikum siver ut i kjøkkenet og stua vår. Jeg har laget pizza og jeg kjenner på lukten at den er snart ferdig. Nå oppdager jeg også hvor sulten og sliten jeg er etter en lang dag med jobb, husarbeid og ansvar for at tre barn kommer trygt hjem fra skole og med planlegging av videre sysler i hjemmet. Det er en høstlig fredag rundt tusenårsskiftet. Min mann befinner seg på et års oppdrag som FN observatør i Makedonia. Han er kun hjemme ei uke annenhver måned. Vår kontakt er svært avgrenset, men vi benytter nyervervet teknologi gjennom mobiltelefon og tekstmeldinger. Jeg og våre tre barn setter oss til middagsbordet og koser oss med hjemmelaget pizza. Stearinlys tennes, barna har brus i glassene og jeg unner meg et glass rødvin. Det er ei god stund og vi gleder oss til å koble av i helga. Vi prater om at nå savner vi pappa ekstra mye for han er også veldig glad i mors hjemmelagede pizza. Mens vi ennå sitter litt rørt ved bordet, tikker ei melding inn på mobilen. Jeg åpner meldingen som er fra pappaen i huset og leser høyt for ungene; «MMM.. hjemmelaget pizza..» Min umiddelbare tanke er at også min mann har hjemmelaget pizza til middag denne dagen. Vi gleder oss over at han har det samme til middag som oss.

Stemningen blir ekstra god, det er som om vi kan føle at vi er samlet tross den fysiske avstanden fra Norge til Balkan. Senere samme kveld ringer han og jeg benytter anledningen å fortelle det pussige sammentreffet. Det blir stille i den andre enden, så sier min mann; «Vi har ikke hatt pizza til middag. Jeg følte bare at jeg hadde lyst på pizza og derfor sendte jeg meldingen.» Han fikk en tanke som førte til en retur som konkret og lesbar tekstmelding. Jeg blir sittende ei god stund i undring og gjenværende duft etter et godt måltid anes så vidt i rommene langt utover kvelden.

Møte med elgene

Elgkua og de to kalvene står omtrent 30 meter foran meg på skogsveien jeg går på en søndag i mars. Jeg er alene og det er flere hundre meter til nærmeste bebyggelse. Det er snø, kaldt og en nydelig dag for å ta en fottur i flott natur. Naturen er flittig brukt, her kan jeg bearbeide alle tanker som sprenger på. Jeg stopper opp og elgene står helt i ro og betrakter meg. Fornuften sier og andre mennesker har erfart at ei elgku med kalver veldig lett kan gå til angrep på mennesker hvis hun føler seg truet. Jeg vurderer raskt fluktveier og finner ut at jeg kan søke ly i krattskogen hvor elgen vanskelig kan komme til. Samtidig føler jeg ergrelse for jeg har lyst til her og nå å gå på denne brøytete stille skogsveien og har ikke lyst til å snu. Elgene står fortsatt i ro og jeg tenker at jeg kan prøve å kommunisere med dem. Kan dere flytte dere for jeg har lyst å gå på denne veien, tenker jeg stille inni meg og vennlig møter jeg elgkuas blikk. Noen sekunder er det helt stille, men så begynner alle tre dyrene sakte å bevege seg ut av veien, over snøskavlen og opp i skogen. De stanser omtrent 10 meter utenfor veien synlig for meg og kikker i min retning hvor jeg står dørgende stille. Forundret og ikke så lite overrasket tenker jeg at nå må jeg holde ord. Så jeg begynner å gå sakte og naturlig med løftet hode og blikket festet på veien, men jeg har også en smule hjertebank. Når jeg passerer elgene titter jeg forsiktig opp på disse stolte, vakre, majestetiske dyrene og tenker intuitivt; så fine dere er. Umiddelbart kommer et stort, men vennlig brøl fra elgkua, det er som om hun svarer meg. Jeg smiler og fortsetter videre uten å snu hodet og søker å gå med samme ro og trygghet som elgene. Min søndagstur blir fin og jeg ser ikke mer til elgene, men sannelig får jeg mye å tenke på. Jeg kan i det stille kommunisere med ei elgku men ikke med skolelederens høglytte språkbruk.

Smørbrød med energi

Jeg sitter på en benk og venter på en buss. Studieåret er over og jeg skal reise hjem. En nydelig nordnorsk sommerdag gir en behagelig ramme rundt et flott studieopphold. Jeg kan

slappe av, eksamen er gjennomført og resultatet ble veldig bra. Jeg skjønner derfor ikke den uro og det stresset jeg nå føler inni meg. Hjertet banker fortere enn vanlig, det sitrer i kroppen og jeg er stresset og varm i kinnene. Jeg har jo selv ingen grunn til uro. Med det samme tanken er tenkt ser jeg forklaringen. Jeg har nettopp spist lunsj på en kafe som rett før min ankomst hadde hatt besøk av en kjendiskokk og hans tv-team. Betjeningen, som jeg kjenner fra før, er denne dagen så ekstatiske og opprømte at hele rommet dirrer. De er røde i kinnene og prater i munnen på hverandre av begeistring for at kokken valgte deres kafe. De peker på og anbefaler meg lekre smørbrød som nettopp har blitt filmet. Summingen stilner og som eneste gjest kan jeg nyte det deilige smørbrødet sammen med en kopp te i ro og mak. På benken jeg nå sitter blir jeg veldig klar over at jeg i tillegg til fysisk næring også har fått i meg en god porsjon av stemningen i rommet og energiene smørbrødet ble pyntet i. Jeg smiler, det er godt å bli påminnet hvor lett jeg lar meg påvirke når sansene er så åpne som de er når jeg er i studerende modus. Sårhet i barnesinnet er også veldig sårbart for de inntrykk som påføres i hverdagen. Barnas naturlige forskertrang gjør at de er ekstra vare for ytre miljøpåvirkninger.

Jeg tar dette som en påminning som læreren stadig trenger å være seg bevisst. Og så undrer jeg meg over hvem eller hva det er som gir meg slike påminnelser. Bussen kommer og jeg er klar for reisen videre.

SKRIVEKUNST OG TEKSTENS NAV

Et skriveprosjekt

Jeg velger essay som kritisk utprøvende metode når jeg studerer, og Michel de Montaigne, som var fransk jurist og forfatter og studerte oldtidens filosofer, er en av mange hjelpere, en støttepilar som dukker opp på min vei. Selv om han har vært død i flere hundre år, så lever hans essayistiske arbeider videre også i vår tid. Han skriver om filosofiske problemer og menneskelige forhold i sin hverdag nær Bordeaux på 1500-tallet. Når jeg leser utdrag fra hans «Essays» om erfaring, gjør jeg meg mange notater. Han som jeg trekker seg tilbake fra samfunnet og betrakter det fra sidelinja. Hans måte å skrive på i jeg-form og nåtid er engasjerende. Det er lett å leve seg inn i hans betraktninger av hverdagen fordi han skriver svært detaljert om matvaner, klesstil, sykdommer, tjenere og annet. På denne måten levendegjør han hverdagslivet sitt. Han skriver på en bestemt måte både detaljert og med vyer og er ikke redd for å hoppe fra et tema til et annet. «At alle skulle lære seg selv å kjenne, må

ha vært et viktig råd siden visdommens og lysets gud lot det innskribe på forsiden av sitt tempel som kvintessens av sitt budskap til menneskene. Platon sier også at dette bud er den eneste vei til visdom.»²⁰ Videre skriver Montaigne; «Påståelighet og stahet er tydelige tegn på dumhet.»²¹ «Denne vedvarende og grundige selvbetraktningen som jeg hengir meg til, har også gitt meg en viss forstand på å bedømme andre.»²² Montaigne er til stor inspirasjon for meg. Det gir næring til mitt jordsmonn. Ei god bok som leses til riktig tid er god medisin i en skaket kropp. Gjennom en slags studie av meg selv og dialog med det som studeres kan jeg bringe frem visdom sett gjennom den stille elevens blick. Ved hjelp av detaljerte beskrivelser og fortellinger blir bildet klarere.

Ved å bruke dagligdagse ord og uttrykk har jeg størst sjanse for å nå et bredest mulig publikum. Som lærer har jeg god trening i å formidle noe til enkelteleven, en aldersbestemt klasse, en foreldregruppe eller et kollegialt team. Utfordringen jeg nå gir meg selv er å skrive frem min oppfatning, erfaring og lærdom til alle som er interessert i skoleutvikling og favne flest mulig innenfor disse permene. I tillegg skal denne oppgaven tilfredsstillende universitetets faglige krav. Jeg søker å være kritisk og stiller spørsmål både til skolens oppbygging og miljø og meg selv. Jeg benytter både overbevisende og obligatorisk skriving så vel som kreativ skriving. God argumentasjon og motargumenter gir krydder til kunnskapssøking og evnen til å tenke. Med ordbilder og kreativ penn søker jeg å finne et språk som fenger og gir et best mulig bilde av det som kommer til meg i min tenkepause hvor jeg lærer meg selv og skolen bedre å kjenne.

Skrivekunst i humanvitenskapelig lys

De ord vi bruker har alle sin kilde som de springer ut fra. Når jeg skriver sjekker jeg ofte ordboka for å finne den mest presise formuleringen på det jeg ønsker å formidle. Hverdagens taledrakt og avisens og ukepressens vokabular følger daglig livets gang. Jeg merker meg at i universitetet søker en i mye større grad til røttene, utspringet av formuleringer for vårt vestlige språk. Det latinske ordet homo betyr menneske. Human er en videreutvikling av denne betegnelsen og betyr menneskelig. I renessansen oppstår en kulturstrømning kalt humanisme som har som mål å skape en verdslig og menneskelig kultur med den klassiske oldtidskulturen som forbilde. Mennesket er i sentrum. Både Leonardo da Vinci og Michel de Montaigne lever på denne tiden hvor Johan Gutenberg regnes som boktrykkerkunstens far. Humanisme er i

²⁰ «Essays», Michel de Montaigne, kopiert utdrag, s.262

²¹ s.263

²² s.264

dag et livssyn som vektlegger menneskelig egenverdi, og verdier som frihet, rett og sannhet settes høyt. I universitetsmiljøet hører jeg ordet humaniora brukt som betegnelse på studium av språk, litteratur, religion, historie og filosofi til forskjell fra realfag som favner matematikk og naturvitenskapelige fag. Jeg er en student innenfor humaniora, jeg studerer det menneskelige og det som leder og setter meg i stand til å bli mere menneskelig.

En av de sentrale foreleserne til senteret hvor jeg studerer heter Tore Nordenstam. Her skal vitenskap i praktisk arbeid synliggjøres. I hans bok «Fra kunst til vitenskap» bringer han frem kjennetegn på humanistiske fag gjennom tidene samt metoder og forklaringsmønstre etter vitenskapelig ideal. Han stiller spørsmål om vi kan kalle humanistiske fag for vitenskaper og om man kan følge vitenskapelige prinsipper i forskning innenfor humaniora. Jeg funderer på om studier innenfor humanistiske fag ikke blir sett på som like seriøst og overbevisende som annen forskning som ofte får tall og konkrete håndfaste resultater på bordet. Humaniora har hatt trange kår og det er uenighet om metode og forklaringsmønstre. Gammel tenkemåte angående seriøsiteten i utdanning kjenner jeg til fra den gang jeg gikk på gymnaset. Da ble engelsklinja, som jeg tok, betegnet som kjøkkenveien til artium av en eldre lektor. Vi elever fnyste av denne foreldede tenkemåten. Jeg lurer på om jeg kan kombinere naturvitenskaplig metodikk og det menneskelige i humanistisk forskning hvor det mye går ut på å forklare handlinger, bilder og historier? Jeg kommer naturlig inn på forhistorie, hva jeg tolker ut fra. Nordenstam kommer inn på hva det vil si at mennesket er et kulturvesen. «Et grunnleggende trekk i studiet av mennesket som kulturvesen er å gjøre rede for hvordan aktørene oppfatter seg selv og sin situasjon.»²³Jeg føler ærefrykt når jeg leser at i oldtiden er skriveren den høyest utdannede i samfunnet og får adgang til høye embeter med makt og prestisje. Også jeg gir et bidrag til produksjon og formidling av kunnskap selv om nesten alle i dag behersker skrivekunsten.

Humanistisk forskning har heller ingen eksakt metode som er påkrevet. Jeg søker derfor både i dagens og historiens forløp etter metoder som kan passe for mitt arbeid. Det jeg kan befestes med en gang for meg selv er det nære båndet jeg ser mellom skrivekunst, ord satt i sammenhenger for å gi bilder, og menneskelige uttrykk. Ordet er levende for det setter i gang tanker hos leseren. Ordene er verktøy og råmateriale jeg bruker for å vise noe, skape, ødelegge, oppnå, trekke frem eller skjule noe. Det finnes uendelige varianter og det er bra for det er viktig å skrive reflektert. Jeg beskriver, analyserer og kritiserer. Jeg studerer i en

²³ «Fra kunst til vitenskap» 2006, Tore Nordenstam, s.21

bestemt ånd siden jeg påvirkes av både tid, nasjonalitet, tradisjon og jeg trekker inn meg selv på ulike ståsted i livet. Jeg bygger på min og andres empiri, erfaringslære. Jeg styres av de mønstre som har skapt mine ferdigheter og det er jeg fortrolig med. Med innlevelse og forståelse og å stille spørsmål om intensjon vil mine opplevelser være mitt uttrykk, mitt humanvitenskapelige lys. Jeg fokuserer også på sammenligningens rolle. «Sammenlikninger spiller en viktig rolle i mange humanvitenskaper. Den som bare kjenner en religion kjenner ingen.»²⁴ Symboler er viktige for menneskene. Hvis jeg tolker symbolikken i fortellingene, kan jeg finne nøkler til menneskets natur og sameksistens. Det er absolutt noe jeg funderer på i min tenkepause. Jeg styres av interesse for å forstå.

Jeg spør meg selv; hva er det jeg her legger frem for mitt publikum? Hva er det jeg oppdager på skolesjefens kontor som jeg føler er så viktig å bringe videre? En journalist sier til meg at min historie er så sterk at den kan godt stå alene. Den er fortalt og det i seg selv føles veldig godt. Når jeg nå ser den i et humanvitenskapelig lys ser jeg mye interessant å gripe tak i bak det kraftfulle når det gjelder mellommenneskelig samkvem i regelstyrt virksomhet. Kanskje historien ikke er fortalt ferdig ennå. Min tenkepause utenfor skolens arena blir en kontrast til livet innenfor denne etaten. Forskning går bakenfor det som er opplysningens og nyhetens interesse som er journalistens oppgave å formidle. Forut for publikasjon av mitt leserinnlegg i 2001 ligger år med engasjement som mor sammen med foreldre i samarbeid med lærere. Jeg er flere år medlem av skolens FAU som er foreldrenes arbeidsutvalg. Når problemene blir for store for å kunne løses av de som daglig jobber med barn, kan foreldre bidra og gi håndsrekning og vi søker råd og hjelp hos rettlederne i og administrasjonen av systemet. Jeg appellerer som mor til hele samfunnet gjennom avisa. Både ledere og folk flest har et annet ståsted enn de som til daglig er nært barna og kan lettere se løsninger som lærere og foreldre ikke ser. Skolelederne blir som kapteinen på skuta. De har kunnskapen med å styre og bør ha et godt overblikk. Men også kapteiner trenger informasjon og rettleiding. De må stole på maskinisten at alt i maskinrommet fungerer, de må sette sin lit til de kart de har og be om los i ureint farvann og lytte til værmeldingen. En kritiker ser veien, men kan ikke selv kjøre. Kapteiner har også sjefer som bestemmer hvor skuta skal seile og med hvilken last om bord. I min historie er lasten for stor, den forskyver seg og flere elever og lærere forlater. Jeg legger frem tilkortkommenhet, sårhet, fortvilelse, rystelse, en fastlåst situasjon som får en utradisjonell løsning for ei gammel og godt innkjørt skute. Skrivningen går forbausende lett, som en kunstnerisk skapende utvikling. Jeg tilpasser meg livets skiftninger samtidig som jeg

²⁴ s.132

skal skrive om noe fastlåst. Selve prosessen blir derimot vanskelig når oppgaven skal settes sammen og struktureres. Bilder og suvenirer fra min tenkepause skal sorteres slik at også andre finner dette interessant. Jeg deler mine funn og min sannhet med leseren, men jeg søker også å skrive slik at leseren kan finne deler av essayet interessant uten å følge meg hele veien.

Jeg - lærer – mor – varslar

Jeg er svært nedbrutt og tynget etter mine opplevelser. Jeg er lærer og mor og nå er også ordet varslar aktuelt for å beskrive de roller jeg innehar. Jeg er en som varslar om uholdbare forhold for barn i skolen, men jeg opplever selv å bli antastet, kneblet og beskyldt for ulydighet. Min erfaring er at skolen løser ikke selv problemene med uro som forekommer og utløses der. Jeg kan si det så sterkt at jeg i denne tiden identifiserer meg med Jesus når han går Golgata bærende på det tunge korset. Jeg ser og føler andres bærer, sorger, utilstrekkelighet og hjelpeløshet lagt på mine skuldre. Jeg ser veier til løsninger men blir fanget og kneblet. Jeg gjøres til den skyldige i denne saken. Samtidig kjennes det som om jeg tar tak og går inn for å lede et system som er ukjent og delvis blind i et landskap hvor jeg er lokalkjent. Skolens ledere kan dermed føle egen posisjon truet. Tenkepausen blir nødvendig.

Jeg er som leseren tilskuer i alle fortellingene. Kraften i det selvopplevde kjennes både i kropp og sinn og jeg stiller meg selv frem som en som kan bringe kunnskaper både til andre og meg selv. Hvis det skal være hold i at jeg kan forske på denne måten, så må jeg belyse nærmere både personlighetstrekk og egenskaper og redegjøre for hva som får meg til å sette det stille i eleven i fokus. Det kan også være lurt å redegjøre for hvorfor jeg velger å offentliggjøre og gi innsikt i skoleproblemer. Da må jeg også bevisstgjøres at det er mine fingre som har grepet rundt pennen eller som løper over tastaturet.

Jeg opplever glede og vellykkethet i egen jobb. Jeg stortrives og elever og foreldre gir lærerne på mitt team gode tilbakemeldinger og mye positiv respons i det daglige. Men jeg har sorg over at egne barn og deres kamerater opplever vantrivsel i sin skolehverdag. De får negativt bilde av skolen når problemene ikke lar seg løse. Dette vet jeg som mor. Som lærer har jeg ikke kjennskap til hva lærerne, mine kolleger, på dette teamet jobber med når det gjelder det sosiale. Jeg har et stort ønske om at også mine barn skal få oppleve skolen fra den gode siden. Fastgrodd problematikk er skummelt. Barn må få lære at problemer kan løses. Lærer-mor rollen lar seg ikke kombinere på vår skole. Jeg hindres i å hjelpe mine barn i sitt skolemiljø. Jeg tenker at hele klassen trenger hjelp og tilbyr gratis hjelp. Foreldre og klasselærer er positive, men rektor nekter. Mitt kollegiale forhold til barnas lærere forkludres. Det blir

uholdbart for meg å fortsette på denne skolen. Det uttrykkes stort savn i min klasse og blant mine elever når jeg føler meg tvunget til å forlate min arbeidsplass. Hvordan skal jeg forstå og tolke skolens og kommunens ledelse når makta beskytter seg selv? Jeg tar en tenkepause og undrer og reflekterer hvorfor det kan være vanskelig for en lærer å nå frem med kunnskaper innenfor systemet. Kanskje er det slik at uheldige og til dels ødeleggende handlinger utløser og bringer frem uante krefter og nytt syn på skole som viser seg å være av allmenn interesse. Dermed kan jeg velge å komme på banen med egne erfaringer om hvordan takle et problem i skolen. Da må jeg være ærlig og skrive om og by på det som kommer til meg.

Moren i min person opplever avmakt, tristhet og sorg. Jeg er et bindeledd mellom det enkelte barnet og voksenverdenen. Jeg ser at barn ikke blir sett for den de er, de får ikke blomstre og utvikle seg naturlig. Det utvikles sykdom som før er mer vanlig blant voksne enn barn og kan bunne i stress. Jeg er engstelig for om barna er trygge og ser at faglig nivå faller. Jeg får støtte fra foreldre som ser og opplever det samme som jeg, de hjelper sine barn i stillhet. Jeg skjønner og respekterer dem for det er tungt å stå fram. Jeg er engstelig for hva barn lærer når det daglig er bråk og uro og de voksne ikke klarer å få bukt med det. Selv opplever jeg hatsk innstilling fra skoleledere. Samtidig hjelper jeg mine barn til å håndtere traumer og ikke gå i fellen som jeg mener hat og hevn er. De skal leve videre i samfunnet sammen med sine tidligere klassekamerater og også respektere de voksne. En voksen kan sykemelde seg, men det kan ikke en elev. Eleven er prisgitt sine foresattes bestemmelser. Andre personer mener hva som er det beste for han eller henne. Som mor vet jeg at myndighetene sitter med overordnet ansvar for skolens innhold og organisering. Jeg snakker med foreldre i flere kommuner som skriver brev angående uakseptable forhold for sine barn. Også jeg og min mann skriver brev. Dette utvikler seg til en blanding av kanossagang og ordkrig fra oss til og fra skoleledelse, kommuneledelse, fylkesledelse og helt opp til departement, sivilombudsmann og barneombud. Vi er fortvilte over at problemene i klasserommet ikke slipper taket og ber om hjelp til å få ro og fred der. Vi opplever så at ingen kan bidra slik at våre barn får trygghet og ro på sin arbeidsplass. Bytte av skole blir i både vårt og også andre foreldres tilfelle løsningen. Det er foreldrene selv som må forhandle om dette. Styrende myndigheter oppleves som et stort tomt gap hvor mitt engasjement styres inn når jeg går fram på lovlig korrekt og saklig måte. Fire ringpermer fulle av brev og dokumenter er resultatet hos oss. Papirene forteller at det er lagt ned mye arbeid fra mange personer i et maktapparat som bare manifesterer seg selv. Praktisk fysisk handling er det som skal til for å løse problemet. Hvordan skal det foregå når skolen selv er rådvill og foreldrene ikke får hjelpe til?

Jeg varsler for jeg vet at problemer kan finne løsninger og for å si fra om en utvikling på ville veier. Mitt varsel er mitt SKRIK for å vekke ansvarlige myndigheter og samfunnet for øvrig. Vi skal ikke tåle at elever blir syke og skades på sin arbeidsplass. Vi skal heller ikke tåle at uro og bråk vinner. Jeg varsler fordi vi som foreldre har prøvd alt gjennom skolens kanaler og jeg er fortvilet over at problemene bare fortsetter og synes å bli verre. Det vekkes nye tanker i meg når min livssituasjon i løpet av et møte endres så drastisk. Jeg erfarer et noen opplever meg og setter også ut det ryktet at jeg er en bråkmaker. En nær venn gapskratter når hun hører dette, det er ikke slik hun kjenner meg. Det er som om kolleger gir meg feil identitet. Jeg føler ubehag og kan ikke lenger være meg selv nok. Slik føler kanskje også elever i utsatte klasser seg. Samtidig tenker jeg at det jeg er vitne til blant elevene i den bråkete klassen, er et oppgjør med noe gammelt og starten på noe nytt. I vår kommune opprettes alternativ opplærings arena for urolige elever som ikke finner seg til rette i den tradisjonelle skolen. Jeg gleder meg over at egne barn får oppleve andre klasser på andre skoler. Problemene stilner, men de forsvinner ikke.

Hvis jeg ser meg selv i den gresktalende verden omlag 450 år før Kristus, er jeg en sofist, en fagkyndig som sprer nye tanker. Jeg går utradisjonelt til verks. Sokrates og Platon mener sofistens opplysninger ikke er godt nok forankret i datidens tenkning. Sofistene bringer noe nytt, men Sokrates og Platon mener sofistenes tanker er utilstrekkelige og samfunnsoppløsende, men de betyr svært mye for folkeopplysningen. Sofistene og også varslerne bidrar til å vende oppmerksomheten bort fra naturfilosofiske strømninger og over mot menneskelige og samfunnsmessige problemer. En sofist er en god taler, visdomslærer og er fagkyndig. På et nettsted leser jeg at Sokrates gjør et forsøk på å definere en sofist og kommer frem til at han er en slags mellomhandler av varer som sjelen lever av. I sin dialog med Protagoras, som er gresk filosof, diskuterer de om det å være en god borger kan læres eller ikke. Protagoras forteller en myte hvor menneskene får utdelt ulike egenskaper av gudene, mens «blu og retfærd» blir tildelt alle. «Der vil aldrig kunne skabes samfund, hvis kun nogle få har andel i denne kundskab, sådan som tilfældet er med de faglige kundskaber.»²⁵ I dialogen kommer det frem at begge endrer mening om hvorvidt dyd kan læres og dermed skal betraktes som viten. Det at sofisten rokker ved det som er opplest og vedtatt og kommer med nye vinklinger, kan være grunnen til at ordet sofisme i leksikon forklares med listig påfunn, bevisste feilslutninger og spissfindigheter. Varslerens ståsted er en utsatt og uglesett posisjon. Jeg sanser og erfarer mange stengsler som jeg skulle ønske jeg

²⁵ klassisk ribekatedralskole.dk/.../protagoras.htm (lest februar 2015)

kunne rive ned. Jeg er en trussel mot det bestående. Varsleren stemples og straffes for en ugjerning. Budskapet diagnostiseres av styrende instanser og oppfattes av foreldre som om det neglisjeres. Hvis jeg ser det slik at erfaring, oppdagelser, ideer og engasjement har kraft og er viten, så må dette spres slik at andre skal kunne høste, lære og endre adferd. Da er også mitt brede utvalg av fortellinger viktig for å kunne fokusere på det som nærer sjelen i ulike settinger. Kanskje er det flott at foreldremøtet i klasse 6B settes frem til granskning. Da vil det naturlig følge refleksjon rundt dette med at rektor ut fra sin vinkel ser det nødvendig å stoppe initiativ fra foreldrene. Ulike aspekter med skole bør også belyses for å bli mer bevisst på hva skolemyndigheter handler ut fra. Sett fra et slikt ståsted handler dette essayet også om ettervarsling. Jeg konfronteres med ettervarsling fra min sønn som åpner mine øyne for blinde flekker.

UNDRING OG UNDERSØKELSER, SOM EN BIE FRA BLOMST TIL BLOMST

Høytflyvende ord

Fortiden er komposten, jordsmonnet og frøene til fremtiden. Jeg graver og foredler min kompost, mine etterlatenskaper i form av minner over levd liv. Gjødsel er et stoff av ekskrementer og forråtnelse eller kjemisk fremstilt preparat som tilføres jorda på grunn av sitt høye næringsinnhold. Jeg preparerer veien videre for meg selv og forbereder meg selv til å være både motstandsdyktig og holdbar. «To build a future you have to know the past.»²⁶ Lapper festet med magnet på kjøleskapsdøra gir daglig påminning. «Verden er full av muligheter, glimrende forkledd som problemer», skrevet med barnehånd av min datter som vil oppmuntre sin mor. «I am who I am because of everyone», lest i løpet av en tur med undergrunnsbanen i London og notert på baksiden av en krøllete kvittering. «Sårbarheten – vårt innerste sanneste jeg.»²⁷ «Urettferdig», sier barnet når det ikke får sin vilje, den voksne sier; «Livet er urettferdig og sånn er det for i denne verden gjelder alles vilje.» «Vi må jobbe for at alles vilje forenes med den guddommelige vilje,» sier entusiastene og optimistene.

Med føttene på jorda

Den stille eleven tilpasser seg lett. Han eller hun gir påminnelse om stillheten i menneskesinnet. Denne eleven er likevel ikke handlingslammet og har også sin egen vilje. Jeg

²⁶Otto Frank, 1967

²⁷Brene Brown 2014

liker ikke ufred, jeg elsker harmoni. For å si det konkret så er jeg en person som ikke har det gøy i karusell og berg- og dalbane. Som tilskuer til livet rundt meg finner jeg kunnskaper av å se og oppleve alle slags mennesker og miljøer. Jeg tenker at mangfoldet er bra for å gi oss lærdom. Læreren må favne alle elevene. Det er en ny opplevelse for meg å møte skolesystemet i lys av psykopatlignende trekk og Cruella de Ville på nært hold. Dette gir både farge til teksten og hjelp til å forstå hva dette dreier seg om. Den lydige har tilpasningsrollen dypt forankret i sine røtter. Jeg innser at jeg trenger tøff behandling for å våkne opp av denne tilpasningsdvalen. Etikk er morallære og skal gi normer for riktig og god livsførsel. Hva er riktig og god livsførsel i en skole som ikke lenger har kristen formålsparagraf? Det blir kjedelig og også skummelt med bare stille og lydige elever i en klasse. På livets scene finnes jo så mange valører. Gjennom refleksjon og kompostering ser jeg bilder som nettopp jeg trenger å se. De gir næring til min utvikling videre. Samtidig inviteres leseren med på reisen som fortelles så å si i samme rekkefølge som studiet skrider frem.

Historie på timeplanen

Jeg er undrende og det blir interessant å åpne leksikon og historiebøker som nå ligger på min pult og i sengen bak meg. Obligatorisk studering sier meg at jeg må skrive litt om skolens historikk. Mitt arbeidsrom er et fraflyttet barnerom og bærer preg av det. I tillegg til mine skolebøker, utklipp og notater omgir jeg meg med barnebøker, mer ungdommelig fiksjonslitteratur, et stort kart fra bøkene om Ringenes Herre og en hel vegg er dekket med tomme colabokser. Dette står nå i sterk og interessant kontrast til min lesning. Selve ordet skole stammer fra norrøn og betyr fritid. Offentlig skole har fra starten på midten av 1700-tallet ulike navn. I starten forekommer mange betegnelser som hjemmeundervisning, borgerskoler, betalingsskole, lærd skole, fattigskoler og omgangsskoler. Senere kommer kommunale skoler, allmueskoler, private skoler og folkeskole som betegnelser. Det er interessant å merke seg at starten på betegnelsen folkeskole gir kommunestyret stor makt over skolen i hver sin bygd eller by. Innenfor lovens rammer kan det enkelte skolestyre rå over både fagkrets og timetall i hvert fag. De bestemmer også hvilken målform de lokale skolene skal ha. Formålet med skolen er nå som før først og fremst å gi elevene en kristelig oppdragelse og en allmenndanning som hele folket bør ha. Folkeskolen blir enhetsskolen som undervisning kan bygge videre på. Når jeg begynner på skolen i 1965 er dette navnet ennå i bruk. Senere innføres grunnskole.

I dag er grunnskolen tiårig og obligatorisk for alle barn fra seks til seksten år. Jeg kan på nett lese at grunnskolen skal gi likeverdig og tilpasset opplæring for alle barn og unge i et samordnet skolesystem bygd på en felles læreplan. I denne læreplanen, som er ganske omfattende, finner jeg at opplæringen skal være preget av fem grunnleggende ferdigheter som skal vektlegges i alle fag. Det er at eleven skal kunne uttrykke seg muntlig, lese, uttrykke seg skriftlig, regne og bruke digitale verktøy. Private skoler finnes også i dag som for eksempel Montessoriskoler og Steinerskoler.

Jeg blir nysgjerrig og undersøker hvem de første lærerne er.²⁸ Læreren er ofte født i bygda og får jobben rett etter konfirmasjonen etter ansettelse fra presten. Ofte er det evnerike, men fattige gutter. De blir skolert av presten. Lønnen er lav og han kan avsettes av presten med biskopens godkjennelse. Da stiller kirkesangerne sterkere. De ansettes av biskopen og kan bare avsettes ved dom. Kirkesangerne har seminarutdannelse og kan også gi opplæring til vordende omgangsskolelærere. Det første statlige seminaret for lærere blir opprettet i Trondenes i 1826 og grunnen er språkproblemer i den nordlige landsdelen. I løpet av neste tiår opprettes fire lærerseminarier til fordelt på hele landet. I 1835 uteksamineres fem kandidater fra disse lærerseminariene, det er da rundt 2000 allmueskolelærere i landet. Drøye tjue år senere skjer en eksplosjonsartet utvikling. Da har over 1000 lærere utdannelse fra disse seminarene.

Lærebøker er ikke for alle, elevene er avhengige av tilgang til lærebøker gjennom skolen og læreren. Dette gir læreren og skolen stor makt, respekt og en fremtredende rolle i samfunnet etter hvert som allmuen ser effekten og nytten av skolegang. Når lærerne etter hvert blir en organisert gruppe som møtes og får felles undervisning på seminaret, gir dette naturlig grobunn for å drøfte undervisningens mål, innhold og metoder. De blir da å betrakte som en tredje instans som kan påvirke barnas målrettede undervisning. Foreldre som velger privatskole til barna har gjennom dette valget innflytelse på skolegangen. I den offentlige skolen er det myndighetene og lærerne som har makten og rår over de økonomiske ressursene. Slik jeg ser dette i mitt historiske tilbakeblikk er dette rådende forhold i skolen helt fram til 1970. Da åpnes det ved kongelig resolusjon for at det offentlige skal gi økonomisk støtte også til privatskolene. En slik skoletype blir da tilgjengelig og oppnåelig for folk flest. Det gir større frihet for foreldrene til å velge hva de mener er riktig for deres barn. Samtidig gir dette myndighetene og lærerne større makt og innflytelse også over privatskolene og påfølgende

²⁸ Jeg bruker boka «Skolefolk, Lærernes historie i Norge»1992, skrevet av Gro Hagemann

mindre innflytelse for foreldrene. På denne tid begynner medier å bli mere utbredt. TV kommer inn i hjemmene og folk reiser mere. Skolen er ikke lenger nesten enerådende på å formidle boklig lærdom. Jeg har nå en kortfattet og fragmentert skolehistorie og bruddstykker fra min egen historie i ryggsekken.

Hva er det du egentlig vil?

Den store responsen og støtten jeg får fra både kjente og ukjente personer etter publikasjonen av leserinnlegget, gjør at mitt engasjement fortsetter å leve inni meg. Det nærer min oppfattelse av lærergjerningen. Det er som om jeg får oppfordringer om å jobbe videre med dette. Jeg ser ikke løsninger selv om jeg er både lærer og mor, men jeg ser veier vi kan gå. Jeg sitter med et hav av opplevelser og jeg ivrer etter endelig å skulle begynne å jobbe videre og studere denne problematikken i universitetets ånd. Mye er uvesentlig og kan lett bli fallgruver eller blindveier. I et avisinnlegg med overskriften «Stopp mobberne» kan jeg lese: «Utdanningsminister Kristin Clemet har «satt skapet på plass» i debatten om mobbing i skolen ved å legge ansvar på skolen og lærerne.»²⁹ Jeg ser at det er godt hold i denne påstanden. Videre leser jeg: «Å få skolen med sine rektorer til å innrømme at det er skolene selv som produserer problemet er bortimot umulig. Som sosionom i over tjue år har jeg funnet ut at fengslene er overfylt av personer med bakgrunn som skadeoffer. Dette er mennesker som har tatt skade på sin sjel på grunn av urettferdigheten de har opplevd og som har merket dem for livet.» Jeg sitter selv med erfaringer som kan kjennetegnes som mobbeoffer. En mangeårig verkebyll i skolen sprekker og mye stygt kommer ut. Jeg sitter midt i materien som utløses. Jeg bruker ikke ordet mobbing i leserinnlegget. Ordet dukker opp på veien og brukes av rektor selv. Det blir en uttrykksform for noe som ligger bak. Når jeg endrer synsvinkel, kan jeg også se at selv om jeg er alene, kritiseres, umyndiggjøres og ydmykes på dette møtet er myndighetspersonene også kneblet og fanget. Jeg vet at alle lederne har lengre erfaring innen skoleverket som lærere og ledere enn jeg har som lærer og mor. Flere foreldre må innse at vi tar grundig feil i vår oppfatning og i vår tillit til skolen. Jeg ønsker ikke å fremstå som offer eller med hevntørst, men de sterke reaksjonene jeg opplever føles som ei tung bær og her kommer motreaksjonen i lys av en vitenskapelig forankret masteroppgave i praktisk arbeid. Da blir mine erfaringer med skoleapparatet kilde til både granskning og om mulig komme nærmere en forståelse for elever som lider i skolen.

²⁹ Harstad Tidende 08.05.02, skrevet av Arnstein Vada, cand.mag, sosionom

«Hva er det du egentlig vil?» Dette spørsmålet får jeg fra min advokat. Jeg søker hjelp hos henne for å få vite om et leserinnlegg jeg har skrevet kan være brudd på samfunnets regler for ytringsfrihet. Dette innlegget har tittelen; «Nei til at fysisk og psykisk vold skal få utvikle seg i skolen.» Etter mitt eget skjønn skriver jeg innenfor reglene, avisen som trykker det godkjenner det, og det styrker meg å få bekreftelse fra en juridisk sakkyndig person at jeg ikke bryter noen bestemmelser i mitt innlegg. Det er veldig viktig for meg å handle innenfor lovens grenser. Men hennes spørsmål til meg blir hengende ved meg mens jeg vandrer ut fra hennes kontor et drøyt tiår tilbake. Det har siden fulgt meg og jeg forstår at kraften i spørsmålets innhold er essensielt viktig for meg. Den nærer min intuisjon og min indre søken. Det hjelper meg først og fremst til å eliminere det jeg ikke vil og det styrker meg til å gå min vei, til å gjøre det jeg mener er riktig. Det styrker meg også til å prøve å forstå det som skjer rundt meg. Jeg må gå i dybden av meg selv og spørre; hva er det jeg egentlig vil og på hvilken måte vil jeg opptre for å realisere mine mål og drømmer? Det virker på meg at elever som må ut av klassen og skolen sin ikke blir sett, forstått og respektert. De er flyktninger i egen kommune. Jeg står i sterk kontrast til en rektor som i en skolekonflikt en gang sa: «Jeg gleder meg til rettsaken for jeg er vant til å bli kjølhalt.» I et nyhetsoppslag en tid tilbake kan jeg lese om en annen rektor som går til søksmål mot foreldre. Han mener han er urettferdig behandlet i en skolesak. Uløste problemer i elevmassen sprer seg også til skolens ledelse. På meg gir disse uttalelsene signaler om ledelsespersoner som er skråsikre på at de har retten på sin side og at de er villige til å sloss for det. At noe er rett vil si at noe viser seg å være i samsvar med virkeligheten. De er skråsikre på sin egen virkelighet. Deres motstandere er foreldregruppen som dermed må ha en annen oppfatning av saken, en annen virkelighet. Jeg synes at det er ille at denne problemstillingen kommer opp. Samtidig er dette et konkret bilde i samfunnet vårt og det vekker min interesse. Jeg erfarer gang på gang at foreldre og skoleledelse ser forskjellige bilder som igjen vanskeliggjør kommunikasjon. Da er det gitt at problemer kan være vanskelige, nesten umulige å løse.

Slagside gir ny identitet

Slagside eller skrått plan er et treffende ord for opplevelsen som jeg får som lærer og mor. Min vante stabile plattform krenger så jeg må holde meg fast for ikke å miste balansen og for å takle den svimmelheten dette medfører. Det er som å være om bord på et skip med stor slagside, jeg må sette sjøbein for å gjenopprette balansen. Ubehaget jeg opplever som lærer og mor fører til at jeg gjenoppdager ubehaget fra regnetimen inni meg selv. Nå har målrettet arbeid fra skolens side gjennom flere år ikke gitt ønskede resultater. Fysisk og psykisk vold

fra medelev er hverdagskost i klassen og i skolegården. Det forekommer en språkbruk i skolen som er så ille at jeg selv ikke ønsker å gjengi den og avisen vil ikke ha den på trykk. På landsbasis var og er fremdeles ikke dette så uvanlig. Mediene skriver stadig om stygge tilfeller som formuleres som mobbing og hvilke følger dette kan få for enkeltelever. Regjeringen har til og med gått til det skritt å opprette et mobbeombud som skal jobbe for å få bukt med problemene. Et ombud skal sikre folk mot urettferdig behandling innenfor et bestemt område. Dette er en måte myndighetene kan angripe og avhjelpe situasjonen på slik vårt demokratiske styre er satt i system. Læreren og moren i min person ser og hører elevs rop om hjelp, både plageren og den eller de som blir skadelidende. Mitt engasjement er også å komme uro og bråk i skolen til livs. Det skal ikke skje, elevene har krav på en trygg skolehverdag. Det vi opplever ryster vår familie og lokalsamfunnet, men det er ikke en unik situasjon. En fastlåst skolesituasjon oppleves av mange barn som lider.

Når jeg reiser en offentlig diskusjon om og retter søkelys mot urett og forseelser i barns hverdag som er kjent for mange, blir jeg selv av mine arbeidsgivere oppfattet som kilden til det vonde. Jeg blir konfliktskaperen som må bringes til taushet. Jeg står midt i bålet som flammer opp i media. Mitt brennende engasjement lokker frem gløden i andre også. Jeg havner i en slag kamp med myndighetene hvor motstand føles som at det er viktig å bli kvitt mitt engasjement. De søker å beskytte seg selv som om jeg skulle være en forferdelig plageånd. Jeg oppdager at jeg i henhold til vårt vestlige samfunns vokabular nå betegnes som en varsler.

Permafrost

Det er ikke vanskelig å finne stoff om det som både i skolen og på andre arbeidsplasser betegnes som mobbing. Med egne erfaringer sterkt i minnet har jeg gjort undersøkelser i kommunikasjon mellom foreldre og skolemyndigheter og funnet at denne kan være veldig dårlig. Skolemyndigheter og foreldre ser forskjellige bilder. Myndighetene ser lover, regler, paragrafer og økonomi, mens foreldre ser sine barns utvikling fra dag til dag. «jeg kan ut fra beskrivelsene se at det er stor distanse mellom foreldrenes og kommunens skolebilde.»³⁰ Vi har verdens beste skolesystem ynder politikerne å proklamere. Det kan så være at vi har det, men hva hjelper det med gode intensjoner hvis ikke barns praktiske konkrete hverdag er trygg og givende for sunn utvikling? Jeg erfarer at gode hensikter fra myndighetene ikke når frem til brukerne. Jeg opplever selv en slags isfront på skolemyndighetens kontor da de ikke vil ta

³⁰ «Midt imellom skole og hjem», eksamensoppgave UIN 2012, s.19, skrevet av Gerd Eilertsen

imot mine papirer fra advokat og jeg får ikke møte de samme personene som mor sammen med barnas far. Jeg er lærer, jeg vil som arbeidstaker være en del av skolesystemet. Jeg kan ikke gå god for å være deltakende yrkesutøver her lenger. Det ville føles som et fengsel og jeg lurer på om systemet er råttent og gått ut på dato eller om det på et slags vis er stivnet, tilfrosset. Problemer, som oppstår i skolen og ikke løses der, havner hos elevene og foreldrene. Skolesystemet er også et bilde alle voksne har ei formening om, vi har alle gått på skole. Vi tilhører som voksne alle greiner i samfunnet. Og jeg lurer på om den permafrosten jeg sanser også befinner seg i folks oppfatning om skole. Hvis jeg tilpasser meg et system som strider mot min identitet som menneske og lærer, kan jeg bli et hinder for sunn og trygg skolehverdag. Jeg innser at min oppfatning av skole trenger fornying og utvidelse. Å leve under permafrost gir svært begrenset spillerom.

Skolesystemet og Newtons vugge

Hvor bevisste er vi det som egentlig styrer oss i hverdagen? Intuitivt faller mitt blikk på Newtons vugge som er en del av interiøret i dette fraflyttede barnerommet. Denne innretningen står i bokhylla og er en rad med fem metallkuler hvor hver kule er festet til en ramme med to like lange tråder. Kulene henger tett sammen og måten de er hengt opp på sikrer at de er i samme plan. Når jeg drar den ytterste kulen litt utover og slipper den, vil dens kraft gå gjennom alle kulene og utløse en bevegelse i kulen i den andre enden. Kulene i midten henger tett sammen og helt i ro. Kulen i den andre enden svinger så opp til nesten samme høyde for så å pendle ned igjen og bevegelsen gjentas i motsatt retning. Jeg stirrer fasinert på kulenes bevegelse. Klikk, klikk, klikk, klikk sier de. Jeg gjør nå et forsøk på å forene en humanistisk forankret vitenskapelig oppgave med fysiske realistiske lover. Jeg forener så denne fysiske realistiske geniale innretnings anskueliggjørelse med mitt leserinnlegg som fører til møtet hos skolelederne. Intuitivt kontakter jeg barnet i meg selv og fantasien. Vårt skolesystem har dype røtter helt tilbake til 1700-tallet. Strukturen med eleven, læreren som styrer kunnskapene og skoleledelsen som overvåker er i dag den samme som den gang. Foreldrene er også en del av skolen, men de er i en ytterkant. Leserinnlegget til en mor fører til bevegelse i et solid system. Den første kulen settes i bevegelse. I den andre enden sitter skoleledelsen og mottar en kraft som sender dem ut av sin vante posisjon. Skolen mottar kritikk. Det blir da naturlig å komme med og fysisk umulig ikke å komme med en motreaksjon i et fast forankret miljø. Jeg får rekylen tilbake i nesten like stor kraft. Det skjer ingenting synlig med kulene i midten som er elever og lærere, men en usynlig kraft går gjennom dem og det sanser de nok. Jeg ser nå hvor vanskelig det kan være å skape endringer

og løse problemer i en allmenn og fast forankret organisasjon som skolen er knyttet opp med tradisjoner som er skapt gjennom århundrer. Problemer kan bli stående fast i selve strukturen. Dette kan være forklaring på hvorfor mobbeproblematikken er så vanskelig å komme til livs. Opprør blir trusler som setter hele organisasjonen i fare. En rektor jeg kjenner sier til meg at folk spør han hvordan han egentlig er skapt, for rektorjobben er ingen enkel oppgave og svært få vil ha denne jobben. Selv føler denne vennlige mannen seg ofte som en brannsløkker som løper fra problem til problem og prøver å dysse ned. Da kan rektorens arbeidsdag oppleves som en uriaspost, en utsatt og farlig plassering og du avledes fra det du egentlig skal gjøre. Hva er årsaken til alle branttilløpene? Er det en forkledd kilde til å finne nye løsninger og gi vekst og utvikling? Newtons vugge hjelper meg i min fastlåste situasjon til å få forståelse og dermed løsner noe av grepet jeg føler meg fanget i.

Ytringsfrihet, taushetsplikt og inngrodde vaner

Min erfaring som mor og lærer er at fremtredende trekk ved skolens taushetsplikt skaper stengsel og vakuum og kan bygge opp rundt en lukket organisasjon og hindre foreldre i å gripe inn når fare og urett viser seg i barnas hverdag. Skolen står da i fare for å bli oppfattet som kald og lite menneskelig og kan fortone seg som en trussel og fare i stedet for en trygg arena. Ytringsfrihet skal gi flyt og åpning i den levende prosessen som livet er. Foreldrene er elevenes fremste talspersoner, deres verger. Taushetsplikten for skolens personale gir instruksjoner om ikke å ytre seg slik at navngitte personer kan svertes, jeg skriver i leserinnlegget om navnløse personer og de kan med mitt blikk være identisk med mange på ulike kanter i landet vårt. «Begrunnelsen for reglene om taushetsplikt finner man i respekten for enkeltindividets personlige integritet, og retten til en beskyttet sfære rundt sitt privatliv.»³¹ Taushetsplikten skal være et virkemiddel for å ivareta personvernet, tillitsforholdet mellom yrkesutøvere og mellom yrkesutøvere og klienter. Jeg leser videre i samme avsnitt at opplysninger kan bringes videre av hensyn til etatens mulighet for best mulig å kunne hjelpe. Det er ikke ønskelig at offentlige organer skjuler seg bak taushetsløftet og unngår å opplyse om feil, mangler, forsømmelser som de har begått. Da bygges det mur rundt det betente og barna blir forsømt i stedet for ivaretatt. Det at skolelederne så raskt innkaller meg som lærer betyr at de både kjenner til problematikken jeg skriver om og at de vil snakke mest mulig fritt med meg. Hvis de møter meg som mor, vil de begrense seg selv betydelig i og med at de som yrkesutøvere er bundet av et taushetsløfte. På skolekontoret prater de rett fra levra og sier hva

³¹ www.regjeringen.no Justis og beredskapsdepartementet, dokumenter, NOU-er, 11samarbeid og taushetsplikt, 11.7,11.7.3

de mener og de har styringsrett. Jeg har plikt til å opptre lojalt i forhold til arbeidsgiver også utenfor arbeidstiden. Men munnkurv på meg som privatperson vil også kvele nyttig informasjon for politikerne og dermed hindre demokratiske avgjørelser og igjen skape manglende tillit mellom brukere og politikerne. Jeg innser at jeg må bruke min sunne fornuft. «Skal demokratiet fungere, må allmennheten få informasjon om feil og mangler.»³² Videre leser jeg at «tilsetting i offentlig tjeneste innebærer en plikt til å utføre sin tjeneste på en lovlig og forsvarlig måte». Den tilsatte plikter å ta opp forhold som er i strid med grunnleggende forventninger. Unnlatelse vil være en grov tjenestefeil. Han skriver også at den tilsatte har et «ansvar overfor samfunnet, ikke overfor overordnede». Det er støttende og en lettelse for meg å lese dette sitatet fra juridisk hold. Det er viktig at samfunnet informeres. Samtidig vekkes noe inni meg. Jeg innser at jeg lar meg selv i altfor stor grad binde i stille tilpasning og lydighet. Jeg som lærer kommer i klemme i forvaltningsapparatet mellom skolens ledere og meg som mor. Jeg får det inntrykket at lederne ikke ser at deres tolkning av systemet selv kan være årsak til at problemer ikke løses. Eller mener skolen at det er foreldrene som er opphavet til at barn ikke kan tilpasse seg i skolen? Jeg lurer på om de er klar over hvordan de knebler meg både som mor og lærer og at de egentlig også knebler seg selv. Det er en problemstilling «at kommunen eller fylkeskommunen som arbeidsgiver kan innskrenke den tilsattes yringsfrihet ut over det som følger direkte av tilsetningsforholdet»³³. Hvilke følger får dette? Jeg ser klart at barns livsutfoldelse sett i et naturlig menneskelig utviklingsperspektiv står i fare for å bli skjult og lukket og dette er både alvorlig og skremmende. Det får følger for barna.

Jeg knebler meg selv i et første utkast til fortelling fra skolemøtet. Jeg er for ullen og dekker over. Dette må utvides og skrives mere rett fra levra. Fortellingen, som forkastes, har tittelen Erfaringer. I Fanget og kneblet løsner jeg på min egen fortolkning av taushetsplikten jeg er underlagt og skriver mer detaljert, jeg fremmer da ny viten om min egen opplevelse som gir ny innsikt til min situasjon. Skolesystemets trekk forteller meg hvor vanskelig det kan være å havne i konfrontasjon med forvalterne her. Det er en stor utfordring å få til en god samtale med noe som fortøner seg som en mur av bastante tradisjoner. Jeg lurer på om jeg selv i kraft av mitt lys og min forskning er i ferd med å rive ned denne muren. Jeg blir en katalysator, en som forandrer og påvirker, og jeg må være bevisst at ikke jeg selv blir skadet men holde på

³² Forelesningsplansje 22.11.12, «Tilsattes yrings- og meddelelsesfrihet. Grenser for åpenhet fra et juridisk perspektiv.» skrevet av Jan Fridthjof Bernt

³³ Forelesningsplansje 27.01.12, «Lojalitet og yringsfrihet i skolesektoren, lederansvar, lojalitetsplikt, faglig og etisk ansvar», skrevet av Jan Fridthjof Bernt

min identitet både som mor og lærer. Det er en utsatt posisjon for jeg ser også at jeg kan sees på som en som vil ødelegge noe som fungerer utmerket for mange elever. På fotballbanen hviler et kjent uttrykk om at en skal ta ballen ikke mannen. Jeg opplever at jeg som person blir taklet stygt uten at det er en dommer som kan dele ut gult eller rødt kort her. Jeg angripes og det får personlige konsekvenser ikke bare for meg, men også for min familie. Krisen jeg opplever forsterker min tro på og bruk av indre ro og harmoni og det å sende ut gode tanker og gode ord. «Elsk meg mest når jeg fortjener det minst for da trenger jeg det mest», sier et ordtak. Jeg provoseres samtidig til ytterligere å si ifra og gjøre opprør på min måte. Jeg ønsker å være med på å gjøre en forskjell selv om spillereglene synes å være urettferdige og til tider fraværende. Dette er ikke en kamp mellom lag i samme divisjon eller serie. Her er det mange uklarheter som går på bekostning av barns og lærerens helse og utvikling.

Jeg pirrer et tema som til daglig er kjent blant folk, men som det bare prates åpent om i stuen og korridorene. Enhver forfatter må være åpen for de reaksjoner som kommer. Reaksjonene er faktisk svært interessante, de beskriver og tar pulsen på samfunnet. Jeg får fra mine sjefer klare tilbakemeldinger som lærer at jeg enten må kvele mitt engasjement, min egen energi og holde den innenfor skolens vegger eller endre den retningen jeg retter min energi mot. Jeg ser gaven jeg får på skolesjefens kontor klarere og klarere. Ved selv å stå nært elevene kan jeg kjenne reaksjonene på egen kropp hvordan det føles å gjøre opprør og urettmessig bli satt utenfor, og sette meg selv i en posisjon hvor jeg er utenfor inngrodde vaner. Det er også viktig at jeg i dette essay kan ytre meg med meg selv som eksempel og kilde og unngår dermed taushetsplikstens knebel. Jeg kan skrive personlig og selv bestemme hvor grensene for det private skal gå. Jeg må være smartere enn den som hardnakket og bastant hevder sannheter som ikke stemmer med min og elevens virkelighetsoppfatning og finne åpninger i systemets harde skall slik at frisk luft kommer til der det er vakuum.

Sorte hull

Den situasjonen som oppstår er som å styrte ned i en avgrunn. Mine erfaringer påvirker sterkt både meg som lærer og som mor. Den lærdommen, jeg gir mine barn hjemme sammen med barnas far og besteforeldre om hvordan en skal opptre i samfunnet etter vedtatte lover, stemmer ikke overens med praksis. Hva erfarer barn når rolige, lydige elever må vike for bråk og uro? Hva fester seg i deres kropp og sinn? Kan det være at også elever havner i en avgrunn, et sort hull når de opplever at den oppførsel de lærer hjemme, som skal være den riktige for lovlydige borgere, ikke er det som gjelder likevel? Tilværelsen kan oppleves å være

snudd på hodet og jeg er kastet ut i et intet sier jeg til meg selv for å forsterke det inntrykket jeg sitter med. Jeg blir rystet ut fra mine illusjoner om ro og trygghet for elevene i skolen. Bak illusjonene ser jeg at noe fører til uro, bråkmakeren er bare symptomet som oppstår. Han eller hun er også varslere. Vantrivsel fører til at elever dropper ut av ulike årsaker fra både ungdomsskole og videregående skole og har problemer med å finne seg til rette i det samfunnet som er forespeilet dem av foreldrene og myndighetene. Deres energier befinner seg da ikke der politikere og myndigheten peker på. En ung voksen som forteller åpent og ærlig på sin blogg om det å falle utenfor i samfunnet er Linnea Myhre. «Det er altfor kort vei mellom stillhet og gråt. Alle disse tårene jeg hadde spinket og spart på hele denne tiden, trillet nedover ansiktet mitt og knuste alt jeg hadde bygget opp. Jeg måtte antageligvis starte helt fra begynnelsen av. Jeg visste ikke engang hvilken begynnelse jeg siktet til.»³⁴ Denne unge bloggerens ord gjengitt i hennes bok beskriver også følelser jeg innehar fra avgrunnen jeg havner i når jeg mister balansen. Jeg opplever hennes ærlige beskrivelse av sine følelser som en hjelp og støtte til å beskrive det jeg ser og også selv opplever. Hun uttaler også at hun synes livet føles meningsløst, at alle dager er så like og at hun fristes av tanken på å avslutte det. Ikke gjør det, roper jeg ut, samfunnet trenger din ærlige røst. Du ser noe som andre er blinde for.

«Sort hull er en betegnelse på region i verdensrommet hvor ingenting kan slippe unna, selv ikke lys.»³⁵ Menneskelig sett vil jeg betegne denne tilstanden som at jeg er i et vakuum hvor ikke mine evner, indre viten og mitt lys får komme frem på arenaen jeg befinner meg. Jeg står utenfor og blir ikke forstått. Med sort hull tenker jeg også på en slags mellomtilstand. Jeg er havnet i en avgrunn, ei kløft mellom to poler. En pol er et punkt som andre punkter står i et visst forhold til. Et sort hull er som en slags balanseringsmekanisme mellom universer. Jeg er etter å ha vært ærlig med mitt indre menneskelige bilde fortrent ut av posisjon i skolen. Denne mellomtilstanden oppfatter jeg som et midlertidig oppholdssted. Sliten, tung og stivnet i kroppen oppdager jeg at også andre, både lærere og elever, som dropper ut har det tungt. Når jeg er i nærheten av personer i denne tilstanden, opplever jeg et sug fra mine energier mot deres tilstand. De har lite å gi. Jeg prøver å skjerme meg selv og tenker samtidig at jeg nok også påvirker andre på denne måten og holder meg derfor mye for meg selv. Som den stille eleven finner jeg trygghet i mitt indre og tenkepausen gir meg nye horisonter. Jeg glemmer ikke at jeg er en del av helheten i samfunnet og at her hvor jeg befinner meg akkurat nå er en

³⁴ «Evig søndag» 2012, coveret, skrevet av Linnea Myhre

³⁵ Sorte hull» Wikipedia, lest 21.01.12

naturlig konsekvens. Jeg havner her av årsaker, det er nødvendig for at noe annet skal kunne inntreffe.

Mine tanker går også til ungdommer og voksne som lider av sykdommen ME. Den kjennetegnes som et kronisk utmattelsessyndrom hvor årsaken er ukjent og det hjelper hverken å trene eller hvile. Muskelsvakhet, leddsmerter og overfølsomhet er noe av det disse menneskene opplever og de bruker store deler av døgnet i stillhet, ro og mørke. Denne lidelsen er blitt kjent og må ha kommet i de senere år og har sannsynligvis sammenheng med tiden vi lever i. Disse menneskene lever i en verden lukket fra det pulserende livet som en slags tornerosesøvn, fanget i en kropp som ikke fungerer slik vi forventer. Hva har skjedd siden de ubevisst lukkes inne i sin egen kropp? Det er akkurat som om de er muslinger som beskytter et sårbart vesen og perlene de bringer med seg med et lukket skall. Min interesse for det menneskelige gjør at jeg dveler ved denne lidelsen fordi både pårørende, pasienter og fagfolk er uenige om hva sykdommen ME egentlig er og hvilke behandlingstilbud som anbefales. Pasienter er uenige fordi de responderer på ulike typer behandling. ME foreningen støtter en biokjemisk tilnærming, mens andre igjen, både fagfolk og pasienter som er blitt friske, mener dette handler både om kropp og sinn. Lightning Process er en metode som flere har brukt med helende effekt. Her er det snakk om både stressmestring og mental trening. Jeg er ikke medisinsk fagutdannet og vil trå svært varsomt her. Det interessante for min oppgave er imidlertid den uenighet som råder og som til og med fører til hetsing, trusler og hatbrev, altså en ren utmattelseskrig mellom ulike behandlingsmåter. At foreldre og lærere må sloss for akseptabel skolegang for elever fører til at mange føler avmakt og at de blir slitne. Selve utmattelsesprosessen forekommer også her. Møte med motstand og skepsis fra fagfolk kan tolkes som arroganse og ondsinnethet og utfordringen er hvor jeg skal rette min tillit.

Store endringer fører mennesket ut i ukjent farvann. Kroppen er på samme måte som samfunnets organisering konkret og fysisk og lar seg ikke så lett forandre. Forandring skjer ikke over natten, det krever tid. Jeg blir selv hemmet av å stole på at gammel oppfatning om en trygg skole, som jeg også er ansatt i, fortsatt må gjelde, men jeg erfarer noe annet. Jeg må være bevisst og være på talefot med livet, ikke la meg henge fast i gamle organiseringsformer som kveler min naturlige utvikling. Min generasjon river ned stengsler og murer, neste generasjon vokser opp i et nytt og mere oversiktlig verdensbilde, men nye forordninger kommer ikke automatisk på plass. Jeg ser at murene som konkret og synlig blir jevnet med jorda i historisk tilbakeblikk også gjelder murer og stengsler inni oss og samkvem mennesker imellom. Voksne, rasjonelle mennesker vil søke å holde på gammel oppfatning som de vet

fungerer. Barnets intuitive, nysgjerrige søken er åpen for det de ser. Som eksempel kan jeg nevne åpning for at homofile og lesbiske kan inngå ekteskap. Dette vekker stor debatt blant de middelaldrende og religiøse i samfunnet som har lært og er formet etter regler som sier at dette er straffbart, mens de unge synes dette er helt greit og naturlig. Jeg kan bli sittende fast hvis jeg ikke aktivt jobber for å bryte ned gamle oppfatninger og foreldet læring om det menneskelige. Da kan mine illusjoner bli som blendingsgardiner foran mitt blikk og hindrer meg i å oppdage det unike flotte med livet og dagens unge. Jeg må konsentrere meg om å se hvordan ikke bare det fysiske landskapet, men også det indre landskapet ser ut uten murer. Det indre usynlige og det ytre må spille på lag.

I boken «Demokratiets sorte hull» skriver forfatteren «om spenningen mellom fag og politikk i velferdsstaten»³⁶. Forfatteren bruker ordet teknokrati og forklarer det med tjenesteyting, de som er utøvere av velferdsstatens yrker, er frikoblet fra demokratisk kontroll. «De bruker «egne» oppfatninger og verdier eller «interne» profesjonsstandarder når de tar stilling til samfunnsmessige problemer.»³⁷ «Hvem har gitt dem rett til å handle slik og hvordan kan en vite at det er *riktige verdier og gyldig kunnskap* som anvendes?»³⁸ Jeg havner i skjæringspunktet mellom utøvelse av velferdsstat og demokratisk oppfattelse. Velferden og likhet for alle krever regulering og kontroll, demokratiets frihetstanke krever uavhengighet og selvbestemmelse. Jeg og elevene som faller utenfor befinner oss i kløften, splittelsen mellom teknokratens grep og personlig frihetsfølelse. Yrkesutøverne i det offentlige handler og tar stilling når konflikter oppstår, de definerer hva som er problemet og hvordan det skal behandles. Dette ser jeg klart i mine erfaringer med skolen og kan trekke tråder til saker jeg leser om i både helsevesen, barnevern og andre instanser. De profesjonelle påvirker da også politiske vedtak som igjen går utover tap av demokratisk kontroll. Jeg føler sterkt etter møte hos skolelederne at dette er ikke det demokratiske landet jeg mener jeg tilhører. Jeg mister demokratifølelsen og det virker skummelt. «Forholdet mellom politisk deltagelse og byråkrati blir ansett som svært problematisk innenfor demokratiet.» «Politikken trenger på den ene side et nøytralt forvaltningsapparat som kan tjene politiske aktører og institusjoner uten å påvirke innholdet i den politikken de iverksetter. Men på den annen side kan denne administrasjonen utvikle seg til et selvstendig maktorgan som søker å ivareta bestemte interesser snarere enn å iverksette politiske vedtak. Ordet byråkrati ble for første gang brukt i sammenheng med

³⁶ «Demokratiets sorte hull – om spenningen mellom fag og politikk i velferdsstaten», 2009, skrevet av Erik Oddvar Eriksen

³⁷ s.17

³⁸ s.18

offentlige tjenestemenn som urettmessig tilegnet seg politisk makt.»³⁹ Min og barnas velferd styres av instanser og yrkesutøvere som vanskelig kan stilles til ansvar for sine handlinger og de er lukket innenfor taushetspliktens grenser. Dette opplever jeg som et sort hull for vårt demokratisk elskede land, et vakuum hvor samtale med det pulserende livet er så og si umulig. «Jeg velger ordet permafrost for å synliggjøre det inntrykket jeg sitter igjen med. Et lag med is og stivnet kompetanse innenfor et avgrenset område ligger som et lokk mellom skolen og øverste myndigheter på fylkesplan og departementsplan.»⁴⁰ I samtale med en politikvinne kan vedkommende bekrefte at også innenfor denne etaten er dette fenomenet merkbart.

Tenke, fort og langsomt

Det er en stor lettelse for meg å få innsikt om sorte hull i livets hverdag. Jeg er kommet ut av denne påtvungne dvaletilstanden takket være min urokkelige tro på barnets visdom i mitt indre som jeg vil skrive mer om senere. Samtidig med denne oppdagelsen ser jeg og familien filmen «The Dark Knight Rises»⁴¹ hvor Batman, en legende med overmenneskelig styrke og med egenskaper som hjelper andre i nød, selv havner i et mørkt hull og det kan synes helt umulig å komme ut. Her ligger han, ille tilredt sammen med andre ofre og alle synes å ha gitt opp. Det går en historie om at bare en person, et barn, har klart å rømme kun ved hjelp av egne krefter. Batman tar utfordringen, selv om han ikke har sine magiske klær på, og etter flere mislykkede forsøk, klarer han å rømme ut i friheten. Filmen gjør inntrykk både på godt voksne og ungdommen.

«Tenke, fort og langsomt» er tittelen på en bok og på coveret kan jeg lese at den «forklarer oss hvordan vi tenker og tar beslutninger, gjerne stikk i strid med vedtatte psykologiske og økonomiske sannheter.»⁴² Boken byr seg frem når jeg går innom en bokhandel før ei reise. Gjennom hele arbeidet med å skrive dette essayet mener jeg å være nært min intuisjon som igjen påvirker mine valg og det faller derfor naturlig å dvele ved dette, sette meg selv på prøve og finne ut hva vitenskapen sier. Daniel Kahneman er psykolog og vinner av Nobelprisen i økonomi og er en av vår tids fremste tenkere. I denne boken legger han frem sine nåværende oppfatninger om dømmekraft og beslutningstaking. Han skriver om to systemer i hjernen hvor System1 «virker automatisk og hurtig, med liten eller ingen

³⁹ «Hannah Arendt», 2008, s.194, skrevet av Einar Øverengen

⁴⁰ «Den stille eleven møter permafrost, å se bakenfor handlinger», eksamensoppgave UIN 2011, s.23, skrevet av Gerd Eilertsen

⁴¹ «The Dark Knight Rises», 2012, regisert av Christopher Nolan

⁴² «Tenke, fort og langsomt», 2012, skrevet av Daniel Kahneman

anstrengelse og ingen opplevelse av viljekontroll.»⁴³ System2 «tildeler oppmerksomhet til de anstrengende mentale aktivitetene som krever det, inkludert komplekse utregninger. Aktiviteten til System2 assosieres ofte med en subjektiv opplevelse av agens, valg og konsentrasjon.» Han beskriver System1 som en strømleverandør av inntrykk og følelser som igjen er «hovedkildene til de eksplisitte overbevisningene og bevisste valgene til System2»⁴⁴ Han gir meg som leser av hans bok eksempler på System1 hvor jeg kan oppdage at en gjenstand er lenger unna enn en annen, snu meg mot kilden til en plutselig lyd, skjære en grimase når jeg ser et motbydelig bilde og forstå en enkel setning. System2 karakteriseres som en egenskap som krever oppmerksomhet og som forstyrres når oppmerksomheten dras i en annen retning. Blant eksemplene han nevner er å gjøre meg klar for startskuddet i et løp, passe på korrekt opptreden i en sosial sammenheng, telle hvor mange ganger bokstaven *a* forekommer i en tekst og si telefonnummeret mitt. I alle situasjonene må jeg konsentrere meg og jeg vil klare det dårligere eller ikke idet hele tatt, hvis jeg ikke er klar eller oppmerksomheten min er rettet en annen vei. I System1 tenker jeg med kroppen. Brevet jeg får med innkalling til møte hos skolesjefen er eksempel på en slik plutselig intuitiv reaksjon og jeg må ståsette meg selv, søke råd hos min mann, vår advokat og gode venner for å kunne møte skolelederne og være i System2. «Når du føler deg anspent, er du mer tilbøyelig til å være årvåken og mistenksom, legge større innsats i det du gjør, føle deg mindre tilpass og begå færre feil, men du er også mindre intuitiv og kreativ enn vanlig.»⁴⁵ Jeg er på møtet tvunget til intens konsentrasjon og rasjonell tenkning og min kreative styrke renner bort i tårer og jeg tappes for følelsen av min egen trygge væren. «Når vi er utilpasse og triste, mister vi kontakten med intuisjonen.»⁴⁶ Forfatteren påviser også at godt humør slakker kontrollen til System2, når jeg er i godt humør blir jeg mere intuitiv fordi dette er signaler om at alt er vel. Med ettertanke kan jeg bekrefte overfor meg selv at det ikke finnes antydning til godt humør på møtet. Jeg stårsetter meg for å tenke rasjonelt og fornuftig. Jeg får det inntrykket at lederne trekker forhastede slutninger, de er urokkelige og søker bekreftelse på hva som er forenlig med deres overbevisning og deres tolkning av leserinnlegget. De synes å være overskygget av en intuitiv tro på at jeg er en utro tjener. Mere informasjon vil kunne føre til at deres bilde blir endret og de ønsker ikke en dialog her. Kahneman kaller System1 for en maskin for forhastede slutninger hvor tvil ikke hører hjemme. System2 derimot behandler usikkerhet og tvil seriøst. Det er lettere å gli over i visshet enn å opprettholde tvil. Lederne gir meg et

⁴³ s.26

⁴⁴ s.27

⁴⁵ «Tenke, fort og langsomt», 2012, s.69, skrevet av Daniel Kahneman

⁴⁶ s.79

eksempel på hvor ille det kan gå hvis jeg bare lytter til mitt syn på saken. Vitenskapsfilosofiske prinsipper sier at jeg bør teste hypoteser og prøve å avsnanne og motbevise og ikke ensidig lete etter data som er forenlig med min erkjennelse. Nå skjønner jeg mer av årsaken til at jeg krasjer hvis det er slik at skolelederne handler med overvekt i bruk av System1, mens jeg selv har som overlevingsstrategi å prøve å tenke rasjonelt. Fenomenet forhastede slutninger er viktig for å forstå intuitiv tenkning. Jeg er selv preget av System1 i og med at jeg evaluerer og påvirkes av ledernes framtrede mens jeg stålsetter meg for å være i System2. I fortellingen med hjemmelaget pizza erfarer jeg at jeg tar feil. Min rasjonelle fornuftige tankegang i System2 sier meg at min mann har samme meny som oss denne dagen, men overraskes når dette viser seg å være en ren intuitiv tankeoverføring. Jeg som betrakter meg selv som en kreativ og ofte intuitiv person lar meg altså i dette tilfellet overstyre av rasjonell tenkning og dette hindrer klarsyn. Jeg får en tankevekker. Så lett er det å ta feil. Den gode tanken fra nord går til en med åpne kanaler, som mottar signalene og viser gjensidig forståelse.

En annen gang erfarer jeg det motsatte, min intuisjon overstyret det rasjonelle. I et radioprogram⁴⁷ tar de opp forskjellen på å tenke ut fra intuisjon, magesfølelsen kontra å tenke analytisk, å stykke opp ting i sine enkelte bestanddeler for så å finne helheten. Det snakkes om intuisjonen som hopper over å se detaljene og det påstås at da er man nært det å være troende. Lytterne får presentert en oppgave: En ball og en sjokolade koster 110 kr. Ballen er 100 kr dyrere enn sjokoladen. Hva koster ballen? Hva koster sjokoladen? Selv sitter jeg avslappet med en kopp te i en lenestol i stua denne søndag formiddagen og tenker raskt at ballen koster 100 kr, men så stusser jeg på svaret at det ikke kan stemme. Folk som intervjues på gata svarer stort sett som jeg. Da reporteren beveger seg til universitetet og intervjuer realister, får hun korrekt svar med en gang. Ballen koster 105 kr og sjokoladen koster 5 kr. Gjennom studieløp ser man at studenter enten endrer livstro eller slutter å være religiøse. De blir trent i analytisk tenkning, sier reporteren. Realfagstudentene er godt trent i analytisk tenkning. På spørsmål om de er religiøse svarer de nei. Min tanke denne fredelige morgenen er at dette er et kjernepunkt i studiet mitt! Penger og verdisetting på denne måten er menneskeskapt. Det blir krasj mellom intuitiv og analytisk tenkning. Oppgaven er laget ut fra analytisk tankegang og dermed kan en ikke bruke intuisjonen her. Det oppstår kommunikasjonsbrudd i kløften mellom System1 og System2, mellom den intuitive lynraske tanke og den mere analyserende regelstyrte vitenskapelige tankeprosess. Som lærer må jeg

⁴⁷ «Mellom himmel og jord», NRK P1, 06.05.12

ofte forholde meg og handle mens jeg befinner meg i kløften mellom intuitiv medmenneskelighet og rasjonell fornuft. Hurtig og lat tenkning trenger ofte tankegymnastikk.

«Intuitionen er en levande förening av tanke och känsla och det är konstnerna som er førebilder för den intuitive förmågan.» Dette skriver Ingela Josefson i forord til Hans Larssons bok «Intuition». Hans Larsson er svensk professor som lever på 1800-tallet og hans bok blir først utgitt i 1892. «Hvad är det som sker, då vi i en sådan stund af klarhet se, hvad vägen ligger? Förmodligen det, att vi då lyckas draga fram alla de faktorer vi hafva rekna med, hålla dem tillhopa samtidigt, så at vi kunna våga den ena mot den andra, pröfva huru hvar och en af dem verkar samman med de öfriga, och hvilket mått af energi den själf kan bibehålla vid reaktionen från alla de andra, hinna känna samtliga faktorernas totalverknad och den resultant som framgår af deras inbördes spänning.»⁴⁸ «Ty hvad är intuitionen annat än reflexionen, när denna lyckas i sin ansats?»⁴⁹ Larsson forteller meg at intuisjonen er uberegnelig, tenkning mister sin logiske karakter og jeg kan ikke kontrollere arbeidsgangen. Det er som jeg ser med et indre øye, er kvinnelig, ulogisk, men treffsikker noen ganger. Et utslag av følelser mer enn av tanker og den forfølges av stemning. Intuisjonen kan rettleder meg der tanken står stille og preges av å være av mine fineste og individuelle gaver. Han sier videre at intuisjonen er nærmest knyttet til filosofien og at den trosser de logiske formene. Intuisjonen må få fare fritt og ikke gå i takt med oss og vår logikk. Hør på stillheten, hør tidens hjul slå. Eller, som jeg gjør så ofte jeg har anledning, sitte i ro og bare være mens den blå timen forandrer dag til kveld og solen går ned.

Bevisstgjøring av intelligensbegrep og lat tenkning

Mitt essay vokser sakte frem. Jeg prøver å være kritisk til meg selv og ser at jeg jobber tregt. Våre redskaper speiler menneskelig tenkning og levd liv. Med ervervet kunnskap er våre verktøy formet både fysisk og intellektuelt. Gjennom å følge både egne barn og andre barn og unge ser jeg at barnets utforskertrang fører til at de unge lærer datakunnskap lynraskt og blir fort i mine øyne som eksperter å regne. Jeg må tidlig vedkjenne at jeg må spørre de unge til råds, de lærer fort å kommunisere på dataspråk og i denne logikken finner de løsninger. For få år siden sier en eldre lærer til sin sjef, da laptop blir innkjøpt og innføres som obligatorisk arbeidsredskap for alle lærerne på skolen han jobber; «Denne setter jeg i gangen til jeg får kursing og lærer hvordan jeg skal bruke den.» Denne lærerens tilnærming til noe nytt og

⁴⁸ «Intuition», 1997, s.50, skrevet av Hans Larsson

⁴⁹ «Intuition», 1997, s.53, skrevet av Hans Larsson

ukjent er preget av et gammelt innlæringsmønster hvor en instruktør forteller hvordan du skal gjøre det. En slik replikk kan også tyde på antipati mot teknifisering av skolen, kontrollen som læreren før hadde endrer karakter og dermed kan autoritet føles å være truet. På meg er denne hendelsen et eksempel på forskjell mellom gammel og ny læringsstrategi og det å la seg selv avstenge i det gamle. Den eldre læreren gir signaler om at nå må de overordnede sørge for at han får opplæring som han igjen kan gi videre til elevene. Det han ikke ser er at før han har fått kursing, er elevene langt foran ham i kunnskapsutvikling på dette området. Han vil på denne måten aldri nå elevenes nivå. Samtidig sinker han bruk av data i undervisningen. Han gir også skoleledere signaler om og myndighet til å bestemme kursinnholdet. Etter mine begreper bør dagens unge få komme på undervisningsarenaen og hjelpe sine lærere som trenger slik kunnskap. På samme tid som jeg hører historien om denne læreren, møter jeg en ungdomsskoleelev. Han har bloduttredelser på skuldrene av å bære en 10 kg tung skolesekk, sukker tungt og sier; «Alt dette kunne jeg hatt på en minnepenn.» Elevene må få komme på banen og gi nødvendig oppdatering til skolen. De ser muligheter for egen læring, men systemet setter mange stengsler. Jeg kjenner selv tilfeller hvor elever hjelper læreren i dataundervisning på videregående nivå. Jeg synes det er flott med lærere som innrømmer egen begrensning og samtidig ser og tar i bruk ressursene elevene bringer med seg.

Det er for meg en lettelse å få større klarhet i og få skrevet ned hvordan jeg opplever at vårt samfunn egentlig fungerer og hvordan beslutninger tas. Et byråkrati med for mye makt holder fast egne meninger om hvordan etater skal styres og politikerne blir bokstavelig talt sugd inn i en slags malstrøm som jeg erfarer med ordføreren på oppfølgingsmøtet. Jeg formener at dette også gjelder for andre etater enn skoleverket da vi som regel opplever labert fremmøte ved valg her i landet. Folk ser det maktesløse. Selv er jeg ikke politisk aktiv, men jeg er samfunnsengasjert. Som voksen er også jeg med på å forme vårt samfunn. En politisk aktiv person ville nok kreve en radikal endring av samfunnet om han eller hun føler demokratiet truet, en kvalitativ endring av praksis fører til drastisk endring og revolusjon. En rolig tilnærming til revolusjonerende forandring er å undersøke først. Jeg vil heller styre min analyse mot eleven og det evolusjonistiske. Evolusjonisme er utviklingslære og evolusjon går sakte og kan være vanskelig å bli bevisst når jeg står midt oppi det. Jeg vil rette søkelyset mot hva det vil si å leve som barn og unge i dag hvor våre verktøy er preget av elektrisk tilkobling og overføring via satellitter og fibre. Jeg ser en skole hvor mye henger fast i gammelt manuelt preget mønster og vakuum oppstår. Barnet i mitt stille indre ser vakuum i et hermetisert lukket syltetøyglass og hva som må til for å løse opp. Jeg må ta grep og vri lokket i motsatt

retning av hvordan det ble satt på. Varmt vann under springen vil også kunne være til hjelp hvis lokket er vrient. Det trenger å bli litt varmt rundt ørene på ulike aktører i skoleverket, humrer det inni meg. Frisk luft utenfra vil føre til et annet klima i vakuumets innestengte kultur.

Jeg vrir tankene i motsatt retning og havner for en stund i et historisk reflekterende tilbakeblikk. Jeg tenker meg at de første elevene i organisert skole her i landet tar seg fri fra daglige plikter og jobb og kommer til undervisning i noe de kan lite eller ingenting om på forhånd. De møter lærere som har både kunnskaper og bøker i en for dem ny verden. Ordet skole, som jo betyr «fritid», blir dermed meningsfylt å bruke om denne organisasjonen. Elevene er arbeidsføre og må selv ta seg frem til skolen som kan ligge langt unna hjemmet, funksjonssvake og hemmede elever er etter det jeg kjenner til gjennom historielesning ikke egnet til å få slik opplæring. Mennesker med ulike funksjonshemminger blir skjult og gjemt for det hersker på denne tiden skam og uvitenhet om deres ressurser. Det er ikke vanlig at disse barna får denne opplæringen. Med tiden bygges institusjoner kalt åndssvakehjem i de ulike landsdelene som disse barna sendes til for å vokse opp og bo i. Jeg er vant til at læreren skal favne alle elevene, derfor ser jeg tomme rom i den eldste skolen. Som ungdomsskoleelev er jeg med på et pilotprosjekt med begynnende integrering av de funksjonshemmede i vanlig skole, en voldsom kontrast til datidens kursplandelte undervisningssituasjon hvor skolen fra myndighetenes side deler inn elevene etter hvor gode de er i hovedfagene. Jeg lærer at segregering og integrering kan kombineres og at skole da blir et mye videre begrep.

Jeg fokuserer nå på hvordan ordet åndssvak kan ha oppstått. Ånd betyr pust, sjel, liv. Svak er å være veik, skrøpelig. Det er en «tidligere benevnelse på en tilstand hvor personlighetens intellektuelle evner ikke er tilstrekkelig utviklet.»⁵⁰ «Åndssvak» er klosset formulert sett fra ordenes betydning, ordet er blitt til som følge av noens oppfatning og noe mangelfull innsikt om disse menneskene. Det er et naturlig uttrykk den gang, men kanskje forstår vi disse menneskene bedre som følge av at vi bruker andre ord i dag. Intellekt betyr forstand og fornuft til forskjell fra følelsene. Evneveik blir etter mine begreper å ha mindre egenskaper eller mindre kraft til å greie noe. IQ (intelligence quotient) er et kvantitativt uttrykk for intelligensnivå og det er den tyske psykologen William Stern som i 1912 innfører måleskala for intelligens innenfor den aldersgruppe personen tilhører. Det utarbeides så en skala for å gi et bilde av befolkningens intelligens og hvordan den fordeler seg etter en Gausskurve, med

⁵⁰ Aschehoug og Gyldendals STORE NORSKE leksikon, 1981, bind 12, s.727

flest omkring gjennomsnittet, og færre og færre jo mer man fjerner seg fra det. I lærerutdanningen lærer jeg om denne kurven som igjen skal være en grunnleggende og korrigerende effekt når det gjelder karaktersetting. Jeg vet at slike intelligensmålinger aktivt brukes ved en rekke institusjoner som f.eks. pedagogisk-psykologiske rådgivningskontor. Jeg leser at det er mulig å konstatere allerede i førskolealder om utviklingen avviker sterkt fra det normale utviklingsforløp, i forbindelse med rådgivning angående yrkesplaner, innenfor rettspleien og ved militære sesjoner. «Intelligensmåling er en metodikk som absolutt bør forbeholdes ekspertene, og ukyndig bruk av tester kan ha meget uheldige konsekvenser.»⁵¹ Selv lar jeg meg ikke teste, men jeg skjønner at Gausskurvens bruk former alle elevene gjennom skolegang og former lærerne som vurderer elevenes arbeider gjennom en hundreårsperiode i skolehistorien. Den er med på å sette elever i bås allerede fra barnehagen av. Flere av mine tidligere kolleger og meg selv innbefattet uttrykker uvilje mot å sette karakterer, et tall eller en bokstav på elevenes arbeid. Mitt inntrykk er derimot at elevene selv gjerne vil bedømmes. Selv synes jeg det er spennende å åpne den rettede arbeidsboka for å se hvor stor blomst frøken Hansen har signert med. En håndtegnet blomst kan varieres mye i forhold til faste tall eller bokstaver som bedømming. Jeg lar denne refleksjonen surre videre inni meg selv. Skepsis til karakterer etter prinsipp av Gausskurven er for meg berettiget. Jeg bivåner en meget utbredt maktstruktur som har vært et redskap for å bygge opp samfunnet, men som også kan stå i fare for å avgrense og dominere innhold og utkomme blant dagens elever.

HVPU-reformen blir vedtatt i Stortinget i 1987. Det er to år før elevene i omtalte klasse 6B fødes og verden opplever Berlin-murens fall. Reformen bidrar også til at murer faller og går ut på å avvikle alle institusjoner innen Helsevernet for Psykisk Utviklingshemmede. Ordet åndsvakehjem er nå historie. I dag er funksjonshemmede av alle slag synlige i samfunnet og det er et stort støtteapparat rundt hver enkelt for at de best mulig skal klare seg selv. Det jobbes stadig for at deres livsvilkår og integrering i samfunnet skal bli bedre. Etter HVPU-reformen er alle norske barn sikret plass i grunnskolen. Tomrommet fra tidligere tider er fylt, men hva går dette konkret ut på i undervisningssammenheng med fokus på den utviklingen intelligensbegrepet og Gausskurvens utbredelse har medført? Vi ser alle rullestolramper, assistenter, spesialutstyr, skyssordninger og andre konkrete tiltak som iverksettes. Men hva med innholdet i skolen og derpå følgende attester som igjen skal lede de unge ut i yrkeslivet? Tidligere tiders vedtatte meninger og skarpe skille mellom menneskers intelligensnivå er altså

⁵¹ Aschehoug og Gyldendals STORE NORSKE leksikon, 1979, bind 6, s.277

konstruert etter en tids oppfatning om mellomfolkelig væren, som samsvarer med skikk og bruk og evner til å løse oppgaver utfra derpå følgende fornuft og erfaring. Integrering skjer begge veier. Elever, som tidligere var utenfor, er nå inne på skolens arena med nye utfordringer til organisering og intelligensoppfatning. Selve systemet kan synes å ikke være godt nok tilpasset når det gjelder forordningene og oppfatningene.

Jeg ser nå at jeg virkelig rokker ved skolesystemets «intelligens» i refleksjon etter det omtalte skolemøtet. Jeg tvinges til å tenke og oppføre meg rasjonelt. Møtet er en kunstig skapt situasjon mellom mennesker som alle har som mål å tilrettelegge en god og trygg skolesituasjon for alle elevene. Vi er ikke enige om virkemidlene. Jeg søker igjen til boken «Tenke, fort og langsomt», den taler til meg og forfatteren refererer til Keith Stanovich, som er en av de som innfører begrepene System1 og System2, og stiller spørsmål om hva som gjør noen mennesker mer disponerte enn andre for bedømmingsskjevheter. «Han trekker et skarpt skille mellom to deler av System2 – ja, skillet er så skarpt at han kaller dem adskilte «bevisstheter». Et av dem (han kaller dem algoritmisk) beskjeftiger seg med langsom tenkning og krevende beregninger. Noen er bedre enn andre i disse oppgavene som krever hjernekraft – dette er de som gjør det godt i intelligenstester og som klarer å skifte fra den ene oppgaven til den andre raskt og effektivt. Imidlertid hevder Stanovich at høy intelligens ikke gjør mennesker immune mot skjevheter i deres resonneringer. En annen evne er også med i spillet, han kaller den rasjonalitet.» Stanovichs begrep om det rasjonelle mennesket utfordrer mitt bilde av å være engasjert og fornuftig. «Kjernen i argumentet hans er at *rasjonalitet* er forskjellig fra *intelligens*. Etter hans oppfatning er overflatisk eller «lat» tenkning en skavank på den refleksive bevisstheten, en mangel ved rasjonaliteten. Dette er en inntagende og tankevekkende ide.»⁵² Jeg opplever skolesystemet som en svært fastlåst struktur som altså kan være et resultat av «lat» tenkning innenfor System2, et resultat av automatikk og drilling i reglementets forordninger som igjen er skadelig, en skavank, i systemet og i fornuftig tenkning. Jeg er antagelig selv påvirket av lat tenkning og jeg åpner for å undersøke nærmere.

«Jeg er nødt til å følge dem – jeg er deres leder.»⁵³ Disse ordene hentet fra en fransk politiker på 1800 tallet fanger mitt kall. Hvis jeg skal kunne være en god lærer, må jeg kjenne elevenes verden. Skolens vitnemål, som skal fungere som et springbrett for eleven til videre utdanning og jobb, vektlegger læringsintelligens med et karaktersystem utviklet via måling av IQ og sosial intelligens. IQ begrepet omfatter målinger av to sentrale ferdigheter som er logisk

⁵² «Tenke, fort og langsomt», 2012, s.56 og 57, skrevet av Daniel Kahneman

⁵³ Dagbladet 18.12.2010, s.67, skrevet av Alexandre Ledru-Rollin

analytisk evne og språkferdigheter. I dag har hjerneforskere påvist sju intelligenser og det jobbes med å påvise ytterligere ti. Kunnskapskrav og mål i skolen står dermed ikke i logisk sammenheng med samfunnet vi lever i og de kunnskaper vi har om det. Lærerens og elevens uttrykksevne og langtidshukommelse utvikler vurderingsevne fordi mennesket kan håndtere positive og negative følelsesreaksjoner. Følelsene er et styringsverktøy for de personlige verdier. Jeg tar mine følelser på alvor når de varsler fare og oppdager samtidig at jeg må gå i dybden både i saken og meg selv for å forstå. I grekernes oldtidsetikk uttaler Sokrates at det er veldig viktig å kjenne seg selv. Det kan se ut som om skolen ikke er bevisst EQ, emosjonell intelligens, når elever samlet styres etter program fordi skolen ønsker at de tilpasser seg og da ledes lærerne bort fra å hjelpe eleven til å bli trygg på seg selv i sin verden. Det oppstår en konflikt mellom lærerens behov for kontroll i klassen og den enkelte elevs personlige utvikling. Empati, som er et ønske om å hjelpe ut fra likeverd mellom mennesker, blir nesten fraværende og også misforstått som jeg erfarer på møtet. Dette låser fast en naturlig utviklingsprosess innenfor skolens vegger. Følelser kan da lett overstyre rasjonell fornuft og setter meg i kamp, flukt og forsvar. Jeg kan derfor nå godt identifisere meg med elever som dropper ut av skolens fellesskap. Følelsene blir derfor kompasset til å handle i tråd med mitt og skolens verdigrunnlag.

Jeg erfarer også at innenfor humanistiske fag i universitetet råder en usikkerhet om det er mulig å bygge forskning på empiri som erfaringslære er. Det er jo forståelig når samfunnets oppbygging til nå krever at studentene skal gå gjennom skole og bli vurdert ut fra karakterer som igjen er utspring fra Gausskurvens logikk. Jeg får, ved å bruke mitt kompass i universitetets amfi, en fornemmelse av at humaniora nettopp av denne grunn gjennom historien er undervurdert som vitenskap. En skole som er for preget av naturvitenskapelig og økonomisk forskning er den følgen vi får. Det menneskelige bildet overstyres. Ferdigheter knyttet til EQ begrepet er å ha kontakt med og kunne håndtere egne følelser, å kunne motivere meg selv og oppfatte følelser hos andre som igjen gir evner til å skape og beholde relasjoner med andre mennesker. Jeg legger frem at jeg savner kollektiv følelsesmessig intelligens i skolens organisering og at dette videre kan bli mangelvare i høyere undervisningstradisjon.

Diagnosen – en kontrast til livets frie flyt

Jeg ser og møter det psykopatiske, det iskalde og beregnende i skolesystemet. Disse personlighetstrekkene utspiller seg for mine øyne ut fra årsaker formet i samfunnet vårt. En aktuell amerikansk bestselgende bok heter «The Psychopath Test». Leseren blir tatt med inn i

psykopatens verden. «Tesen i boken er noe i nærheten av at samfunnet er bygget opp slik at vi danser etter psykopatens pipe.»⁵⁴ Det gir meg en god følelse å lese at andre ser det samme som jeg. Samtidig hjelper det meg til ikke å låse meg fast i selve maktstrukturen og ser dermed åpninger siden jeg ikke er ute etter å finne syndebukker. Etisk forankret medmenneskelighet og mitt lærerkall sier meg at psykopaten er også en inkluderende del av samfunnet.

Jeg liker ikke diagnoser fordi tilstander så lett låses fast og manifesteres i diagnosens navn. Det felles en dom over mennesket og en situasjon. Jeg kan bli hengende fast i en selektiv forståelse av elevens lærings situasjon slik at det oppstår en utvelgende og avgrenset situasjon. Hjertet slår, livet er hele tiden i bevegelse. Livet og læringen går hånd i hånd. Diagnosen kan oppfattes som en propp som hindrer meg i å være imøtekommende og våken ovenfor det andre mennesket. Samtidig gir diagnosen en lettelsens forklaring på noe jeg funderer over. Psykopatbegrepet er et eksempel på dette. Det er et navn på oppramsing av symptomer som brukes av ulike mennesker i og utenfor institusjoner. Det må imidlertid ikke omformes til å manifestere i min virkelighet. Selv om jeg blir lettet over å lese at andre ser det samme som jeg, så er ikke dette det samme som å påstå at det er en sannhet. Da blir diagnosen lett en maktfaktor og lenke i min livsforståelse. Psykopaten er et begrep jeg for en tid bruker som forklaring på det som er fastlåst, dermed bruker jeg denne uttaleformen som en slags livbøye for min oppfattelse av en skolesituasjon.

Senere erfaring med skoleverket som mor viser meg at rektors personlighet er avgjørende for hvordan saken møtes og løses. I tillegg preges hver situasjon av de elevene og lærerne som er involvert. Med en annen rektor vil ikke såkalte mobbesaker bli så vanskelig å løse som i mitt beskrevne tilfelle. Det er imidlertid ei fallgrube å henge seg opp i rektors personlighet. Da blir det en knagg å henge erfaringer på og så tror jeg og omgivelsene at saken er løst. Rektoren på møtet viser meg et bilde som nettopp jeg på dette tidspunktet trenger å bli konfrontert med. Denne rektoren har erfaring fra skoleledelse også i en annen kommune. Han har ord på seg for å kjenne regelverket godt og er en som rektorer kan spørre til råds. Ressursmangel blir også etter mine begreper et blindspor i denne sammenhengen. Det som er mer interessant er hvordan lederne på møtet rotter seg sammen mot meg og skviser ut både meg som mor, min mann og vår advokat. De er enstemmige og urokkelige i kritikk mot meg som lærer og bringer også fagforeningspersonene til taushet. Ved å sette ord på hvordan jeg oppfatter de jeg møter,

⁵⁴ Dagbladet, 06.04.2013, s.2, skrevet av Geir Ramnefjell

kan jeg se at selve systemet har psykopatlignende trekk. «Psykopater er programmert til å utnytte og ydmyke andre. De kan ikke hjelpe for det. Ikke snakk fornuft med dem (det går ikke an), og gå aldri inn i en kamp med dem, for en psykopat ønsker alltid å vinne og vil bruke ethvert våpen i sitt arsenal for å oppnå det.»⁵⁵ Jeg kan lett identifisere meg med bråkmakeren i 6. klasse. Han reagerer også på noe, men får ikke frem budskapet gjennom et kroppslig og brautende språk. Jeg når ikke frem med mitt budskap, det at barn er i en faresone i skoletiden. Selve budskapet i leserinnlegget belyses ikke på møtet. Mine sjefer likviderer temaet. Jeg opplever at de har en frykt og noe står på spill. Jeg får assosiasjoner til elever som lærer å lese og kan bli ganske gode, men så viser det seg på tester at de ikke får med seg innholdet når de leser, da snakker læreren om funksjonell analfabetisme. Noe blokkerer for å komme på bølgelengde med meg som mor sammen med barnas far. Skolelederne angriper egentlig seg selv i form av min læreransettelse som er en del av skolen. De biter seg selv i halen og de er seg ikke bevisst sin egen skygge. Det kan virke som om skolens immunapparat angriper eget maskineri. Innenfor legens fagspråk kalles en slik lidelse auto immun sykdom. I skolen er det elevens flytende tilstand i elevmassen, også rebellene og ofrene, som ikke blir sett og hørt i slike saker. Det kan virke som om skolesystemet ser handlingene, men de ser ikke menneskene bak når problematikken er så vanskelig å få has på.

Viktige brikker i det store bildet er på plass. Her er det noe som hindrer kommunikasjon mellom mennesker, kommunikasjon som må gå begge veier for det er selve grunnlaget for det menneskelige. Samsvar mellom skolens og foreldrenes tanker må bunne i at begge parter ser mennesket i eleven. Som lærer skal jeg se et menneske i oppvekst. En diagnose kan lett overskygge og innskrenke og står i faresonen for at jeg kan legge begrensninger i min undervisning. Eller tar jeg feil? Kanskje lever vi i ei tid der alle mennesker har sin kartlegging slik som blomstene i floraen. Hva skal så den flinke og tilpasningsdyktige eleven styre etter? Hvilken betegnelse vil en diagnose for denne eleven bli? Diagnostisering er mye brukt i naturvitenskapene for å beskrive noe på en forenklet måte og dermed kunne forklare årsaker og virkninger. Det bygger på en ide om det syke eller feilutviklede mennesket, diagnosen ser ikke helheten. Det samfunn jeg er formet i fører til at også jeg lett kan tenke i slike baner hvis jeg ikke er observant nok. Diagnosen fanger hvis jeg, når jeg får summet meg, ikke innser at det er trygt å slippe taket.

⁵⁵ Det Beste, september 2012, s.117, skrevet av Georgie Binks

Jeg lærer ved selv å få en type diagnose fra samstemte skoleledere og den rimer ikke med det jeg varsler om. Jeg ytrer meg om helsefarlig skolehverdag for elever. Jeg definerer et problem og lederne et helt annet. De rokker ved verdiene mine og jeg rokker tydelig ved noe essensielt i deres forståelse og oppfatning. Det tause i menneskespråket oversees. De empiriske linjer synes å være fraværende. Jeg velger flyt som barnlig undring gir meg og nekter å la meg fange i diagnostiske klør. Jeg lærer også ved å få ansvaret for en elev som ifølge spesialpedagogisk rådgiver er på grensen til å være psykisk utviklingshemmet. Hun har funksjonshemminger. Jenta er sju år og skal som de andre elevene i klassen lære seg å lese og skrive. Det blir med en gang klart for meg at det er vanskelig å sette opp konkrete mål og tidsplan for undervisningens pensum. Denne eleven får en åpen pensumplan. Jeg må prøve meg frem ved hjelp av spesiallaget program som er mye mer detaljert enn i de andre elevenes lærebøker. Jeg vet på forhånd ikke hva hun vil klare å henge med på, jeg er faglærer uten spesialpedagogisk utdanning. En lang og fantastisk historie må her gjøres veldig kort. Denne eleven klarer i løpet av tre år å lære seg både å lese og å skrive og hever dermed sin egen diagnose på spesialpedagogens og tilsynslærerens målestokk. Hun er ikke lenger på grensen til å være psykisk utviklingshemmet. Hun frigjør seg fra en diagnose. Dette får meg til å fundere over at hun må bli et eksempel for de såkalte normale elevene. Hun har funksjonshemming og åpen fagplan. Slik jeg ser det er de vanlige elevene «normalhemmet» i et undervisningslandskap som er underlagt et mer eller mindre fastspikret pensum gjennom ti år i grunnskolen. De er normalhemmet i og med at grenser for hvor langt de forventes å nå i løpet av disse ti årene er på forhånd satt. Skolens jordsmonn er på forhånd avgrenset. Vitnemålet blir skrevet ut fra skolemyndigheter og politikeres oppsatte planer og verdier som måles. En slik læringsarena er i samsvar med det landets regjering, de folkevalgte og skolens faglige rådgivere vedtar og i god gammel skolsk tradisjon. I hvor stor grad eleven selv sammen med læreren og foreldrene kan forvalte det som skal undervises i er uklart. Oppdragsgiveren for normalelevens skolepensum ser alle under ett og alle kommer ut fra grunnskolen med så å si likelydende vitnemål hvor bare karakterene er det varierende. Elevene er på en måte fanget innenfor grenser som er satt for å definere det normative. Disse elevene utgjør frem til nå majoriteten i samfunnet, de som avviker blir som minoriteter å regne. Tall som viser et stort antall elever som ikke fullfører videregående skole kan være et varsel om at skolens balansepunkt nå endres drastisk.

Siste nytt om elever som dropper ut i skolen blafrer forbi ørene mine, nå er opptil 30 prosent av elevene utenfor. Den faglig dyktige eleven blir dermed på en måte funksjonshemmet, må

hemme sine kvaliteter og kan risikere å bli syk av sin egen høflige evne i tilpasning til skolens krav og vinkling. Jeg kan dermed forstå ungdommen som uttaler; «Skolen er designet for indoktrinering, ikke for læring.» Som lærer blir jeg klemt innenfor skolens forventede faglige fremgang med avgrensede rammer og tilmålt tidsplan for elevens forventede gjennomføring. Den ivrige og intuitive eleven kan ikke jobbe med det som fenger mest i den tiden engasjementet er sterkest. Den flinke eleven stanses tradisjonelt på målstreken for å vente på de andre i sitt årskull. Det er derfor svært gledelig å erfare at skolen er åpen for at elever bryter ut og finner andre skoler. Diagnostisering avskyr som kjent kompleksitet og helhet. På sløyden og i Tiberias ser jeg elevers naturlige lærelyst.

Et konkret eksempel på skolens manglende kunnskap og erfaring er ungdomsskoleeleven som er venstrehendt og skal lære å hekle. Jeg er selv høyrehendt og alle plansjer viser denne håndarbeidsteknikken fra denne vinkelen hvor heklekroken holdes i høyre hånd. Da min mor vokser opp, får hun streng beskjed om å bruke høyre hånd selv om hun er venstrehendt. Slik er det ikke i dag. Jeg studerer elevens grep om heklekrok og garn og gjør et tappert forsøk på å vise henne teknikken, men det gir dårlig resultat. Da kommer det som et friskt pust fra en annen elev at dette kan læres hvis de begge setter seg foran det store speilet bakerst i dette formingsrommet hvor vi befinner oss. Venninnen er høyrehendt og hekler, den venstrehendte får studere gjennom speiling. Dette har ikke jeg tenkt på. To venninner sitter og hekler. Det blir ei trivelig stund og teknikken læres med koselig småprat dem imellom mens jeg frigjøres til selv å hjelpe de andre elevene og jeg er selv elev som ser eksempel på at læring og kreativitet henger nøye sammen. Jeg er læreren som presenterer kunnskapsmålet som i denne timen er hekling, elevene finner sin individuelle tilnærming til dette. Som lærer står jeg i fare for å virke for belærende og bli selve vektstanga hvis jeg ikke åpner opp for å se elevenes eget potensiale og være våken for hva eleven trenger. Dette har skolen lang tradisjon for, med tilbakeblikk er læreren den som bestemmer både fag, metode og progresjon. Tradisjonen sitter sterkt i strukturen i dagens skole med aldersbestemte klasser og fastlagt årlig pensum. I klasser med uro i elevflokket settes gjerne inn lærere med tydelig autoritet i både kropp og fremtoning. Det er ikke gitt at disse lærerne har godkjent pedagogisk utdanning. Det er ut fra logikken å gi førstehjelp til å prøve å dempe uro. Den stille tilpasningsdyktige eleven står da i fare for å tilpasse seg lærerens gunst som igjen overstyrer friheten og tilrettelegging i egen kunnskapssøking. Disiplin skygger for gleden ved å lære. Programmer som settes inn i enkelte klasser og på hele skoler for å få bukt med mobbeproblematikken vil dermed etter mitt skjønn gi feil forankring og feil utgangspunkt for individuelt tilpasset opplæring. Problemet settes i

fokus og blir subjektet. Jeg ser en ubalanse som skapes i god tro men ut fra gammel formening om skole helt opp til departementet. Styrende myndigheter evner ikke å se hvordan dagens elever tilegner seg kunnskaper og bidrar dermed selv til ubalanse. Mobbeombudets agenda settes som følge av ordet mobbing, betegnelsen elevombud vil gi et helt annet utgangspunkt og endret vinkling. Diagnostisering avskyr som kjent kompleksitet og helhet. Det avgrensede kan fort ta makta som følgende historie vil illustrere.

Tradisjon og søndagssteika

En historie jeg hører handler om søndagssteika. Familien er samlet rundt middagsbordet og tradisjonen er steik på menyen på søndager. Et familiemedlem spør så husmoren om hvorfor steika er kuttet i begge ender der den ligger som et helt stykke på serveringsfatet. Det er fordi min mor gjorde dette er svaret. Men hvorfor gjorde din mor dette? Det er fordi hennes mor igjen kuttet steika i begge ender. Eldste mor i familien får så spørsmålet hvorfor hun kuttet søndagssteika i begge ender. Denne svært gamle damen svarer at det var fordi fatet var for lite.

Fortsatt ser jeg at det foregår utestengning og uthengning som kan være en følge av for lite aksept for det humane innenfor vitenskapelig tenkning. Den stille healing er et eksempel på fag som ikke er inkludert i universitetets planer. Når nå lærerstudiet ligger innenfor universitetets logikk, hjelper det meg til å behandle det jeg sanser etter vitenskapens kriterier og språk som jo er grunnlaget for vår samfunnsoppbygging. Også her er det for trangt innenfor tradisjonens fagbegrensninger. Jeg må gå utenfor tradisjonen for å finne løsning. Jeg ser at jeg som lærer kan ledes til å kutte ut deler av eleven innenfor skolens regelverk som preges av gammel vane siden skolens opprinnelse tar denne formen. I tradisjonen kan jeg fortsette å gjøre det samme uten å tenke over hva det er jeg egentlig gjør. Jeg faller utenfor skolen og oppdager at jeg opponerer mot tradisjonen som fører til kutt og gir trangboddhet. Jeg faller utenfor fordi jeg tar på alvor at jeg tror på at det skolen kaller mobbeproblematikk kan løses. Nå skjønner jeg bedre den matthet og avmakt jeg lenge trasker innenfor. Biens ferd fra blomst til blomst gir nektar til studie i videre forstand.

MENNESKE OG VERDI I MELLOMROMMET

Jeg reflekterer og undrer mer i den mellomposisjonen jeg er havnet i. Jeg opplever meg selv som en som også kommer med utbasunering av innestengt viten med behov for å forsvare og

forklare. Bøyggen ser ut til å være både i egen oppfatning om og i skolens utøvende akse. Jeg søker å se bak påståeligheten.

Skolens subjekt – fokus på avveier?

Elevene er det som ligger til grunn for at vi har skole. Elevene er menneskelig råmateriale i samfunnsmaskineriet og skal formes inn i vårt samfunn slik at de vokser opp til å bli integrerte samfunnsborgere. Hver og en er briljante individer, perfekte på sin egen personlige måte og ingen er like. Alle fødes som siste skudd på stammen, de er hver og en det nyeste nye skapte menneske. Som barn i lek er jeg fri til å være drivkraften bak min egen lykke da jeg selv ikke går i barnehage. Jeg vokser opp i en av småbyens nybygde borettslag akkurat som Aurora i Anne-Cath. Vestlys barnebøker. Rundt meg er det mange familier bestående av både mor, far og barn. Alle fedre jobber og de fleste har mødre som er hjemme og passer barna sine som heller ikke går i barnehage. Jeg liker å lese om Aurora⁵⁶ for i likhet med henne er ikke min mor hjemme, hun har arbeid utenfor hjemmet. Hos oss er det hushjelp og senere passer moren til min venninne også på meg de dagene min mors vaktplan hindrer henne i å være hjemme. Som barn i lek er jeg fri til å være drivkraften bak min egen lykke. I trygge omgivelser er jeg min egen herre til å kunne leke sammen med de andre barna. Drivkraften er å unngå å kjede meg. Blir leken uten mening rydder jeg unna og forlater det jeg holder på med for så å søke lykken og gleden med noe annet som jeg lyster eller som tilfeldig dukker opp i møte med andre barn. Kreativiteten er stor i frilek. Konflikter kan oppstå, jentelek kan til og med fremkalle blod etter skarpe negler. Da tilkaller vi en av mødrene som kommer til og løser opp i uenighetene. Min og de andre barnas hverdag er fri og avbrytes kun av måltider, danseskole, turn eller annen styrt aktivitet om ettermiddagen og fast leggetid om kvelden. I barnehage og skole er det personalet som griper inn og løser problemer, men i vanskelige tilfeller blir også foreldrene underrettet. Barna har også her mye fri lek, men dagen preges også av voksenstyrt program. Min kilde og grunnposisjon som menneske hviler på lærdom fra barndommen. Problemer blant ungene i gata løses umiddelbart av ei mor eller en forbipasserende som handler der og da ut fra sin egen menneskekunnskap det de mener er vanlig og normalt. Som student med småskolepedagogikk på timeplanen får jeg se praksis i en barnehage. Her får jeg lære om førskolelærerens hverdag og se hvordan barna innretter seg gjennom dagen og hvordan de barnehageansatte legger til rette for ulike typer lek og

⁵⁶ «Aurora i blokk Z, 1966, skrevet av Anne Cath. Vestly

imøtekommer barnets ønsker. Jeg opplever barnehagen som en viktig læringsarena også for meg som voksen.

Kjenner vi barna av i dag godt nok slik at vi kan utnytte alles resurser? Etter hvert som barna vokser til, kommer hele tiden nye tilvekster på menneskehetens tre. «Retten til tilpasset undervisning innebærer at alle elever skal oppleve skoledagen som faglig, sosialt og emosjonelt meningsfull. Dette innebærer at skolen må legge til rette for at elevene søker utfordringer de har muligheter for å mestre. Skolen skal ikke produsere tapere, men være en arena for faglig mestring og personlig vekst. Alle elever, også de aller flinkeste har rett til tilpasset undervisning.»⁵⁷ Dette er et kort utdrag fra skolens formålsparagraf, i teorien veldig flotte ord alle kan være enige om. «Lærerne er avhengige av at andre har tillit til at de gir riktig undervisning. Profesjonene er avhengig av at andre har tiltro til deres egenvurdering og evne til selvkontroll – at de ikke misbruker sin frihet. Nå rapporterer profesjonene og profesjonsforskningen om statusfall og tillitssvikt.» «Profesjonene har mistet sitt kall og profesjonsutøverne forfølger i større grad egeninteressen og profittmotiv.»⁵⁸ Dette er trist lesning, men jeg kan etter egne erfaringer konstatere at slik har skolekulturen vært en tid. Lærere forteller meg at de mister taket på sin klasse og må gi opp, noen leverer avskjedigelse, andre som står på viser meg kloremerker på armene etter en frustrert elevs angrep. Andre igjen sier at elevene er så svake og de viser ikke respekt for bøker og inventar som før. En ung lærer sier at han må ut av skolen før systemet ødelegger han selv. For en drøy tiårsperiode siden sitter jeg på personalrommet på skolen jeg jobber på. Plasstillitsvalgt har nettopp fortalt om avgjørende fremskritt i forhandlinger om forhøyet lønn for lærere og mine kolleger jubler. Selv føler jeg mest tristhet og tenker det er ikke her vi som lærere samlet må aksjonere. Skolen skriker etter materialer tilpasset samfunnet for øvrig og bygningen lider under forfall som gir triste omgivelser og lite inspirerende arbeidsforhold for både lærere og elever. Vår skole er fattig og bygningen forfaller. Jeg holder mine tanker for meg selv i mitt stille indre. Det er stort sprik mellom fagforeningens handlingsmening og det resultat jeg ønsker å se for skolen. Samtidig tenker jeg at det er bra at noen står på for en akseptabel lønn for lærerne når samfunnet er slik oppbygd at dette ikke kommer av seg selv. Lærere tvinges til å rette fokus bort fra eleven. Som mor og medlem av skolens foreldreutvalg får jeg opplyst at et skoleår har hver elev disponibelt kun 100 kr til forbruk i formingsfaget. Resultatet er mange tegninger på vanlig kopieringspapir. Det er ikke råd til å kjøpe skikkelige tegneark eller annet

⁵⁷ www.Elevsiden.no, formålsparagrafen

⁵⁸ «Demokratiets sorte hull – om spenningen mellom fag og politikk i velferdsstaten», 2001, s.29, skrevet av Erik Oddvar Eriksen

formingsmaterieell av god kvalitet, restmaterialer fra hjem og bedrifter benyttes i stedet. Elevene har ikke selv fagforening som forhandler for dem, det er foreldrene som må gjøre manglene synlige.

Max Weber er tysk sosiolog og professor som lever fra 1864 til 1920. Min nysgjerrighet får meg til å lese mer om han og får vite at han arbeider innenfor økonomisk historie og skriver om den protestantiske etikk og kapitalismens ånd. I Viggo Rossværs bok «Ruinlandskap og modernitet» refereres han. «Ifølge Weber hviler hele vår verdensanskuelse på visse grunnposisjoner som det kreves ærlighet å trenge inn i. Det er en oppgave for vitenskapen å skape klarhet på dette punkt, men klarhet betyr å gjøre det klart for det enkelte individ *hvilken ytterste mening som ligger i hans egne handlinger* (Weber 1977). Det er således ifølge talen *Vitenskap som livskall*, vitenskapens forpliktelse å trenge inn i dette grenseområdet for å analysere hva den enkelte ennå ikke har klart å bringe til bevissthet, og hvor vedkommendes selvforståelse ikke er på høyde med den faktiske situasjonen det handles i.»⁵⁹ Jeg står i en ansvarsetisk posisjon med nær kontakt med erfaringer som oppløser min handlingshverdag og stilles samtidig overfor eksistensielt engasjement. Det er klart at min selvforståelse som mor og lærer ikke er på samme nivå eller samme frekvens som skolelederne. Hvis jeg ikke har klarhet om min egen posisjon, kan jeg lett suges inn i eller låse meg selv fast i et av skoleverkets utallige rom. Min klarhet, min selvforståelse er mitt kall om å bistå eleven i sin læringsprosess også når jeg selv befinner meg på utsiden. Nå er jeg i en posisjon som kan tilføre frisk luft til skolebyråkratiets innestengte kultur. Jeg må se nærmere på hva mitt kall bunner i.

Etikk er alle mine formeninger om hva som er rett eller galt. Dette gjelder på alle områder i livet; i familien, blant venner, i skolen, i bedriftene og i samfunnsmaskineriet. I et flerkulturelt og mer og mer åpent samfunn settes jeg stadig på prøve og må justere mine private oppfatninger om etikk. Regler som gjennomføres i en familie og fungerer fint innenfor en liten gruppe mennesker er en form for etikk. En annen form for etikk, som søker å lage felles normer for menneskene, er det vi finner i de ulike religionene og deres tradisjoner. En tredje etikk kategori er forsøk som gjennom historien er gjort for å systematisere og begrunne mengden av etiske forestillinger. Som europeisk borger tenker jeg da på filosofisk etikk eller moralfilosofi som for alvor begynner med Platon og Aristoteles på 300-tallet før Kristus. Stikkord for grunnleggende etiske begreper kan være rett handling, rettferdighet, moralsk

⁵⁹ «Ruinlandskap og modernitet», 1998, s.165, skrevet av Viggo Rossvær

forpliktelse, lykke og det gode liv. Jeg forstår og erfarer at det kan være vanskelig å finne felles rammer for god etisk oppførsel i enhver situasjon. Og jeg søker å være veldig oppmerksom på mine egne vaner og normer tilegnet gjennom mange år i de voksnes rekker. Etikkk er ikke bare å være snill og ukritisk, jeg må øve opp evnen til å begrunne valg og handlinger på en saklig måte. Min kritiske sans må trenes til å utøve godt skjønn der noe er uklart eller det ikke finnes regler, eller der regler må fortolkes og kanskje står mot hverandre. Barnet og da også eleven utfordrer meg stadig til å tenke over og igjen tenke annerledes enn mine vaner.

Møtet med enkelteleven er for meg det flotteste med å være lærer. Det å se og forstå og hjelpe den enkelte i læringsprosessen tilpasset dennes behov gir meg stor glede. Jeg er først og fremst lojal mot eleven. Når lojaliteten settes på prøve og jeg tvinges til å gjøre valg, da er det eleven jeg velger å være trofast mot. Jeg oppdager til min gru i ettertid at jeg som mor ikke er trofast nok mot min yngste sønn. Jeg oppmuntrer og utnytter hans lydighet til å gå på en skole som jeg ikke vil ta på alvor er blitt ukjent for meg. Jeg har tiltro til at hans lærere finner løsninger for han og dermed setter jeg min lit til at andre skal se hans kapasiteter. Han synliggjør at det jeg tar avstand fra og sjokkeres over i min sak, er mye mere omfattende enn jeg har sanset. Min altfor store lojalitet og lydighet til skolen overstyrer dermed min sønns fortrenge behov som jeg som mor burde forstått. Jeg er prisgitt andre krefter og oppfattes dermed i hans øyne som en svikefull mor. I refleksjonen søker jeg forklaringer og leser mye. Hans kritikk til meg er en verdifull opplysning som jeg må søke å ta på alvor. Jeg er selv en elev og må søke ny kunnskap ikke forklare og dermed bortforklare.

Når nye generasjoner fødes ser vi gjennom århundrene at de unge bringer nye ideer og trender gjennom livsstil, moter og musikk. Flower Power, Hip Hop og Nettkidsa er uttrykk skapt i kjølvannet av nye generasjoner de siste tiårene. «Et stort antall barn i vår tid har evner som de fleste av oss opplever som mer enn underlige, de er telepatiske og leser andres energi, og de er utvilsomt utviklet langt utover det som har vært tilfellet for tidligere generasjoner.»⁶⁰ Sitatet fra denne forfatteren, som er medisinsk intuitiv, lærer og kursholder, skriver at barnas historier som hun gjengir i sin bok «viser oss at de er broer til vår kilde og foregangsskikkelser i den nye tiden som venter oss». Hennes erfaring og kunnskap kan kanskje hjelpe til å forstå? «Overgangsbarna har en forbløffende oppfatningsevne på mange, av og til på alle, virkelighetsnivåer, men i mange tilfeller mangler de de ferdighetene eller den

⁶⁰ «De nye barna», 2012, baksiden, skrevet av Meg Blackburn Losey

evnen som skal til for å integrere disse erfaringene på en logisk måte i hverdagen. På grunn av dette blir mange av dem sinte, frustrerte, av og til også syke. De har en kosmisk fornemmelse av at ikke alt er som det skal i deres verden, men på grunn av den sperreilden av intuitiv og utenomjordisk informasjon de mottar kontinuerlig, er det som om de ikke er i stand til å finne frem de svarene eller løsningene på følelsene og persepsjonene sine. Det disse barna ser og erfarer utenfor den tredimensjonale virkeligheten, er ofte så underlig at de stenger av for kommunikasjon med familie og venner og i stedet internaliserer det de opplever.»⁶¹ Dette er erfaringer denne læreren gjør i sitt arbeid. Selv erfarer jeg også unge med evner utenfor min sanseverden. Et eksempel er en tenåringsgutt som forteller meg at han ser døde personer i et hus han oppholder seg i. På meg virker det svært troverdig det han forteller og han sier også at han ser i meg en person han kan ha tillit til. «Ettersom ingen andre ser det samme som dem, tror barna etter hvert at de ikke er normale, og en dyptgripende følelse av ensomhet sniker seg inn. Dermed blir de ofre for sin egen begavelse.»⁶² Som lærer må jeg tro på og ta på alvor det som rører seg i elevens virkelighet for å kunne ha deres tillit. Urolige elever er en realitet helt ned i de yngste klassene. Tenåringsgutten attesterer at jeg er en person som han kan være åpen ovenfor og jeg blir oppmuntret til å søke videre. Elevens selvstendighet og ukrenkelighet må jeg respektere og ikke overstyre slik at eleven føler seg kuert. Som voksen vil jeg gjerne hjelpe de unge. Det er dette grunnprinsippet i mitt lærerkall som ligger bak trangen til å skrive leserinnlegget. Jeg bestemmer meg for at nok er nok, jeg orker ikke lenger være vitne til at problemer over år, som fører til at barn blir skadelidende, ikke lar seg løse.

Jeg lærer mye på min vei og nå er jeg mere bevisst på mulige forklaringsmodeller. Jeg varsler fordi jeg mener det tukles med elevens subjektive oppfattelse. Jeg blir selv gjort til et objekt på møtet med lederne, jeg blir en ting som blir gjort til en grunn for en forestilling. Min objektsfølelse kan nok sammenlignes med skoletrøtte elever som uttrykker at de styres av andres vilje. Eleven mister jeg-følelsen. Kan det være slik at skolens interne reglementer og antimobbeprogrammer også tar strupetak på de nye barnas indre etiske følelser og dermed kan deres talent knebles eller gå tapt? Følgende historie kan gi en pekepinn på at dette ikke er en ny problemstilling. En kunstnerisk lærer jeg møter i lærerutdannelsen kommer en dag inn i klasserommet for formingselevne og er rasende på den sløvende kopiering som han som far opplever i skolen. Han viser en tegning som hans sønn i småskolen får utdelt med beskjed om å fargelegge, klippe ut og deretter lage en sprellemann. Denne tegningen viser en rund blid

⁶¹ s.152

⁶² s.153

gutt og alle i klassen skal lage sprellemann som ser slik ut og det er læreren som har laget malen. Denne lærerens sønn er nok kreativ som sin far. Hjemme lager han en sprellemann slik han mener den skal se ut. Sønnens tegning vises frem og vi får se en lang, tynn, skranglete mann med bustete hår og øyenbryn over et blått og et brunt øye. De lange, hengslete lemmene passer utmerket i sprellemannens bevegelser og vi ser lattermildt at det er faren som er sønnens modell. Faren er stolt av sin sønn og vi får et blick inn i den fantastiske kreativiteten som her er kommet fram. Skolens ferdigproduserte eksemplar virker tamt og dødt i forhold. Skolens akse snurrer ikke tilstrekkelig rundt elevens egen kreative læringsprosess når den ikke åpner for at noen barn vil lage sin egen personlige sprellemann. Jeg ser nå som forsker det verdifulle i via vikariater å få innblikk i ulike læreres og ulike foreldres syn på undervisning.

I dag er det ganske vanlig å se unge mennesker med propper i ørene. De lytter til noe fra en mp3 spiller eller mobil i lomma mens de tar seg frem gående, på bussen, når de arbeider og til og med når de prøver å få sove. På spørsmål fra meg svarer en ungdom at det er fint med musikk i ørene for å stenge av for alt annet som trenger på som er ganske slitsomt. Selv må jeg ha det stille rundt meg når jeg skal sove. Jeg erfarer at jeg ikke må ta for gitt at eleven reagerer likt med min oppfatning om å finne fred og ro og stillheten i seg selv. Når det viser seg at unge i dag er så åpne for å ta inn påvirkning utenfra, så lurer jeg på om jeg som voksen i et velorganisert samfunn er godt nok bevisst barnas behov for ytringsarena. Gammel oppfatning om tilpasning til pensum overstyrer da fremveksten av ny viten. Samtidig settes det da trange og begrensede rammer for lærerens måte å håndtere problemer som måtte oppstå. Jeg kjenner selv at samfunnets varslerbegrep er med på å sette meg i en bås, det er en slags diagnose som igjen hindrer meg i å komme frem med det jeg ser. Formingslærerens sønn har en forståelsesfull far som reagerer og støtter sønnens kreativitet. Læreren kan bidra med å rette søkelys på det som viser seg når barn samles. Mitt inntrykk er at altfor mye holdes lukket innenfor skoleporten og på hjemmets arena, og samfunnet lever videre i gammel oppfatning om skole. Broer til en ny tid og ny samfunnsforståelse holdes dermed skjult.

Om illusjoner

*Are we human or are we dancers?*⁶³ Strofen kommer til meg gjennom en sang jeg hører på radioen. Danser vi etter lovpålagt og selvpåført kustus? Er vi marionetter, viljeløse redskap,

⁶³ « Human », skrevet av Flowers, Brandon/Keuning, Dave Brent/Stoermer, Mark August/Vannucci, Ronnie Jr., sunget av The Killers

bundet opp i tråder av tukt, skikk og disiplin? I så fall vil i hvert fall jeg ta eksempel i Pinocchio og rive meg løs. I vårt frihetselskende land kan det synes som om jeg lett med hjelp av min frie vilje kan komme løs fra stengslene. Jeg blir i min tenkepause veldig klar over mine stengsler og jeg erfarer myndighetens tette og fastspikrede bånd. Jeg graver i fortiden for jeg kan bare ane framtiden. Den er stengt bak tette forheng med illusjoner som jeg skaper i mitt liv etter hvert som jeg lever og erfarer. En illusjon kan være et sansebedrag, en falsk forhåpning eller et selvbedrag.

Som barn er jeg veldig glad i å synge og sangbøkene mine står den dag i dag i bokhylla mi og bærer preg av å være mye brukt. En av sangene kommer til meg nå; «Og mannen ville fra nissen flytte.»⁶⁴Jeg gjengir teksten i sin helhet da sangen bare er på et vers.

*Og mannen ville fra nissen flytte,
men reisa ble han til ingen nytte,
for høgt på vognlasset nissen lo.
Jeg tror vi flytter i dag vi to.
Jeg tror vi flytter i dag vi to.*

Grunnen til at jeg husker den sangen, og at den kommer til meg nå, er at den minner meg på og gir mening. Den forteller meg at jeg kan ikke rømme bort fra problemene mine ved å forlate skolen, problemene vil dukke opp senere i en annen klesdrakt hvis jeg ikke fronter dem. Jeg må lære meg å møte trollene som dukker opp på min vei i livet og jeg må lære å takle det de utfordrer meg til. Den forteller meg også at skolen ikke løser problemene sine ved å skvise noen ut som rettmessig skal være der. Eller er det nettopp det som skal til? Nissen er en kar som har eksistert lenge i vår kultur og folketro. Den er et overnaturlig vesen som holder til i nærheten av mennesker. Han er meget sterk og hjelper menneskene i deres arbeid. Til gjengjeld må han behandles godt for ellers blir han ondskapsfull og kan skade folk og dyr. I gammel tid vet folk å sette ord på og lage bilder av det usynlige. I dag ser vi mennesker som seriøst jobber med det overnaturlige og usynlige. Jeg tenker på mennesker som Joralf Gjerstad i sitt samvittighetsfulle arbeid som formidler av den gode kraften og Märtha Louise med sitt englearbeid. I tillegg ser jeg andre som ikke fronter seg selv i media. Jeg har stor respekt for denne type arbeid og beundrer dem for at de tar seg selv på alvor og utvikler sine evner. De

⁶⁴ Barnas sangbok for skole og hjem, 1950, s.12, forfatter ukjent

tar sitt kall på alvor og jeg fornemmer at de jobber bak illusjonens slør. Jeg er nær mine følelser og tar på alvor det jeg sanser. Det er livet som taler til meg. Jeg er nær barnet i meg selv og jeg mener det er viktig å ta vare på det barnlige. Det er nok derfor jeg trives så godt i arbeid med barn. Det slår meg nå at nissebegrepet våre norske forfedre har kan være det samme som vårt moderne intuisjon som er av latinsk opprinnelse og kommer til vårt språk gjennom boklig lærdom. Barna er nært sin intuisjon og sine følelser. Vi voksne kaller det gjerne for fantasi og en virkelighetsfjern forestilling. Det barnet ser, er ikke umiddelbart synlig for den voksne og det er lett å være for rask til å avfeie fantasier. Når jeg sjekker med ordboka, ser jeg at fantasi er fra gresk og betyr synlig. Er de voksne flinke nok til å ta på alvor det som er synlig for barna? Tilrettelegger vi læringsarenaen for barnas ståsted og tiden vi lever i nå i 2015? 1960-tallets skole er god ved at skolen hadde kunnskapene som ble porsjonert ut til elevene etter hver enkelt sitt behov. Det er min erfaring. I dag kan alle lære alt, all kunnskap er gjort tilgjengelig, selv hemmeligholdte lekkede dokumenter offentliggjøres gjennom WikiLeaks varslernetverk. Jeg tilpasser meg lett min skolegang, men hva skal eleven tilpasse seg i dag? Jeg berører nå kjerneproblematikken rundt uro, bråk og vantrivsel, og jeg ser at det må åpnes for å ta på alvor det som ligger bak illusjonene. Og da må vi være klar over at nissen er med på lasset både i systemet og for den enkelte.

Det er en sterk opplevelse å sitte på Gardermoen og vente på fly hjem til Nord Norge etter å ha bodd et år i utlandet. Israel er et land som er i konflikt med flere naboland og har derfor streng bevoktning på grenseoverganger og som sikkerhetstiltak innad i landet. Vi får ved ankomst til Israel utlevert gassmasker og injeksjoner for selvhjelp av det israelske heimevernet. Både barn og voksne kurses i hvordan dette skal brukes i tilfelle gassangrep fra naboland. Når vi nå skal bo her, må vi i likhet med lokalbefolkningen ha dette tilgjengelig. Dette er hverdagen for israelerne i denne perioden. Ved grenseoverganger må vi vise pass flere ganger og vi blir grundig sjekket. En gang opplever vi å bli stående i tre timer før vi får passere. Alle større butikker i byen hvor vi bor har væpnede vakter og jeg må åpne håndvesken for inspeksjon før jeg får gå inn. Nå er jeg i frihetens land, men er jeg og andre klar over det, ser vi det bak alle illusjoner? Jeg puster lettet ut over å slippe alle fysiske sperringer. En av lærerne på den internasjonale skolen, som for øvrig er muslim, vil ikke kunne skjønne mitt lettelsens sukk. For henne er det avslappende og trygt å vite at grensene i hennes land er så synlig godt bevoktet. Det gir henne frihetsfølelse. Derfor er Israel det beste landet å bo i etter hennes oppfatning. Her på Gardermoen haster folk i den ene eller andre retning og nesten alle har så stivt blikk. Det er akkurat som om de er innenfor stengsler.

Pinocchio har også et stivt blikk før han viser at han er levende uten tråder. Menneskene er jo rent fysisk innestengt i og med at de er på flyplassområdet, men det er noe fastlåst i disse blikkene også. Min praktiske kunnskap springer ut fra hvilken posisjon jeg ser livet fra. Nå er det som å begynne på nytt, jeg har et nytt ubrukt lerret, jeg må begynne å erfare mitt land på en ny og annerledes måte enn før jeg reiste. Mitt opphold utenlands former meg og gir meg en utvidet horisont og jeg føler meg heldig og beriket, men det er rart å oppdage at det jeg før nesten ikke legger merke til, nå vekker undring i meg. Jeg tenker at dette er en berikende posisjon, en slags frukt som jeg kan høste av hvis jeg klarer å holde denne undrende posisjonen og ikke hoppe rett tilbake til det gamle livets sløvhet. Det er veldig lett å la meg automatisk binde til tradisjoner og vante regler. Jeg bruker nyervervet kunnskap til å hente meg selv inn. Da kan jeg se på livet ut fra en endret vinkel som er mer i tråd med det menneskelige i meg, mye av gammel illusjon er visket bort. Jeg blir nå mer bevisst på at nordmenn stiller svært strenge krav til oppførsel og at vi straffer uønsket atferd. I en avis kan jeg lese at kartlegging av sosial atferd i 33 land viser at Norge et av dem som har de strengeste sosiale normene på høyde med blant andre Pakistan, Singapore, Malaysia, India og Sør-Korea. «Det kan også være en av grunnene til at tidas individualisme er så uniformert.»⁶⁵ Jeg spør meg selv og gjør mange undersøkelser gjennom flere år for jeg vil finne ut hvorfor jeg havner i en så låst posisjon i mitt liv. Det låste er ut fra mitt blikk illusjoner og når jeg dukker ned i problematikken så avdekker jeg både permafrost, inngrodde vaner og et for snevert miljø i skolen. «Løp hvis du møter noen som sier de har det endelige svaret på hva livet er,» uttaler Mari Boine i et tv program⁶⁶. Denne kunstneren med musikk som fagfelt kjenner godt til fri flyt når hun lar toner og vibrasjoner strømme ut i vakker bølgende sang. Jeg finner støtte i musikken når jeg nå legger frem det å se bak illusjoner. Jeg lar stengsler falle når jeg drister meg til å fortelle drømmen om egen død. Jeg blir avkledd og sårbar, men også sterkt menneskelig som studenten foran en tanks. Jeg får også klarere blikk på hva jeg legger i mine handlinger og jeg ser nødvendigheten av å legge noe dødt. Vitenskap er virksomhet som etablerer ny kunnskap, ved å løfte bort illusjoner tar jeg noe som er opplest og vedtatt og plukker det fra hverandre, og kjernen som kommer frem endrer bokstavelig talt på karakterer.

Røtter

Gammel oppfatning om skole sitter i tradisjonen og det er ikke til å komme forbi forankringen skolen har i kristne røtter. Når jeg ser hvordan ting henger sammen, blir jeg lykkelig. Jeg ser

⁶⁵ Dagbladet, 20.04.2013, s.3, skrevet av John O. Egeland

⁶⁶ Skavlan, NRK1, 17.03.2011

landskapet etter at tåka har lettet. Jeg ser skolen som blir tuftet på kristen formålsparagraf fortsetter å være veldig preget av det selv med flere år uten. Jeg er den stille eleven som søker å tilpasse meg og som skyr overmakt og knebel som gir ubehag. Jeg går i flokk og bøyer meg for vinden, men jeg har også en indre trygghet og tro på rettferdighet som gir styrke til å stå og om nødvendig gå alene i motvind utenom den store massen. Det er synlige og usynlige hjelpere rundt meg hele tiden. Jeg er trygg. Jeg settes på en stor prøve i min tenkepause. Keramikkplaten på kjøkkenveggen gir meg daglig påminning om at «gode tanker, gode ord skaper lykke på vår jord». Hvis jeg er vennlig, så bygger jeg broer. Jeg har en stemme som gjennom mine hender skriver frem det jeg hører, ser og sanser fra mitt ståsted. Jeg jobber i nærkontakt med stillhetens språk. Inni meg har jeg en slags sorteringsmaskin som hjelper meg å finne det jeg skal skrive om. Selve ryddeprosessen er viktig å fokusere på for jeg må nullstille meg selv og også være brutalt ærlig ovenfor egne handlinger. Hva som er stenglene og det bestående må jeg se nærmere på. Forbitrelse og sorg etter personlige opplevelser må bort for det kan overskygge det faktiske.

I et hjørne av stua vår henger det arameiske fadervår i en enkel ramme. Det er et kopiert gult ark med struktur av skyer. To røde hjerter er også med i trykket. En venninne gir meg dette og i det stille gir det stor styrke når livet er tungt. Jeg synes det er utrolig vakkert skrevet og gjengir det her som en kontrast til det ekle og tunge. Og jeg setter meg selv i en posisjon til å fundere nærmere over tro og synd.

Det arameiske Fadervår.

O du som gir liv,

Far og Mor til hele kosmos.

Fyll oss med ditt lys - og la det virke i oss.

Skap ditt rike av samhold og enhet nå.

La din vilje så forenes med vår vilje som i alt lys,

Slik også i alle former.

Gi oss daglig brød og innsikt.

Løs de bånd av feil og mistak som binder oss,

Slik som vi også løser opp andres lenker av misgjerninger.

La oss ikke forledes av overfladiske ting,

Men fri oss fra alt som oppholder oss.

*All styrende vilje kommer fra deg,
Liv og kraft til å handle.
Sangen som gir skjønnhet til alt,
Forny fra tidsalder til tidsalder.
Sannelig - disse ord har kraft - la dem bli*

KILDEN

Som alle mine handlinger vokser ut av.

Amen!

I mitt barndomshjem har vi ingen seremonielle utførelser av kristen tro. Vi er medlemmer av statskirken. Jeg døpes og velger også kristelig konfirmasjon. Det er på skolen jeg gjøres kjent med høylytt bønn og det praktiseres som felles start på dagen å synge salme og be Fadervår. Hjemme er jeg vant til at radioen står på med gudstjenesten hver søndag formiddag. Da er det ro i stua og foreldrene mine lar arbeidet ligge. Jeg leker og sanser en egen god og trygg harmonisk stemning. Som konfirmant lærer jeg mer om bønn og trosbekjennelse og kjenner ungdommens trass og aversjon mot noe av ordlyden i kirkens ritualer, men jeg tvinges høflig til å godta seremoniene. Når jeg får det arameiske fadervåret, føler jeg med en gang at dette er mer i pakt med min indre tro og harmonien jeg erfarer hjemme som barn. Det arameiske fadervår, eller armenske som jeg også ser at det kalles, ligner mye på vårt Fadervår. Jeg legger spesielt merke til linjene... «Gi oss daglig brød og innsikt. Løs de bånd av feil og mistak som binder oss, slik som vi også løser opp andres lenker av misgjerninger.» I det kristne Fadervår står det; «Gi oss i dag vårt daglige brød. Forlat oss vår skyld, som vi og forlater våre skyldnere.» I ordboken forklares ordet skyld, som kommer fra norrøn, med avgift, skatt, synd, feil, ansvar for skade, feil eller uhell. Jeg ønsker ikke å være en som står med formanende pekefinger og sier at det er din skyld, da klistrer jeg noen til veggs og gir dem et tungt kors å bære på. Jeg ønsker mye heller å hjelpe til å løse opp i bånd og lenker som binder oss. Kristen formålsparagraf i skolen er avskaffet for flere år siden, men «synd»-begrepet praktiseres fremdeles. Jeg finner ikke noe om synd i det arameiske fadervåret. Jeg mener at dette må vi bevisstgjøres. Videre så trenger vi en formålsparagraf som favner alle religioner, tuftet på begrep som alle kan enes om. Der kommer visst en formanende pekefinger frem likevel.

Selvoppfatning og vanens grep

Bekymringer er som å sitte i en gyngestol. Jeg har noe å gjøre, men jeg kommer ingen vei. En klok påminning til meg selv fra et postkort på kjøkkenveggen. Så jeg reiser meg og prøver å

riste av meg det som uroer og engster meg og bak denne tilslørte illusjonen ser jeg muligheter og oppdager hemmeligheter som gir ny tilpasning. Det er ingen enkel prosess. Jeg kunne skrevet en hel bok om akkurat det, for vanens makt er stor. Jeg blir nå kjent med meg selv på en annen måte. Arbeid med å forlate gamle illusjoner er som å krype ut av et skall, jeg blir mer følsom og sårbar og jeg kan nå være mer oppmerksom på den jeg er og se møtet i nytt lys. Jeg må også vende meg til en ny identitet akkurat som sommerfuglen gjør når den kryper ut av kokongen. Skolens og samfunnets lover, regler og systemer bremser for å motta og gi kjærlighet og omsorg og dette har med frykt å gjøre. Det er det jeg sanser på møtet for jeg går inn i energiene til de jeg møter. Jeg skriver som ei engasjert mor som vil hjelpe og er ikke forberedt på den kalddusjen jeg får som lærer. Energiene til menneskene bak skrivebordet er også resultat etter påvirkning av de lover og systemer de settes til å forvalte.

Det, at jeg engasjerer meg i klassen hvor mine barn går, farges av min læreridentitet. Som mor kan jeg velge bare å bry meg om mine egne barn og flytte barna til en annen skole uten noe om og men. Jeg tenker at mine barn en gang blir voksne og de skal leve i samme verden som den uregjerlige. Jeg må handle, men jeg kommer i et dilemma og erfarer at mine barn er så å si uten mor når jeg oversees og knebles av myndighetene. Det kan jeg ikke godta. Er det skolens ubalanse i samfunnet som spiller seg ut for meg? Gammel struktur av makt og kontroll rimer ikke med det linjenettet, den frekvensen, som er mellom menneskene i dag. For å sette det på spissen er eleven styrt inn i et tvangsekteskap med små muligheter for skilsmisse og også minimalt med plass til egne prosjekter. Jeg forstår at rebellens opptreden faktisk kan være nødvendig og jeg skjønner at andre igjen kan bli syke av lydige å tilpasse seg en slik hverdag. «Jeg kjeder meg til døde på skolen.» Denne overskriften med fet trykk lyser mot meg fra en nettavis og er anonymt skrevet av «Sliten skoleelev (17)»⁶⁷. Videre leser jeg; «Fraværet mitt er høyt fordi det er fysisk umulig for meg å være på skolen når jeg har fått nok en dag. Jeg får vondt i hodet, blir depressiv og rastløs. Da er det bedre å dra hjem for å få gjort noe konstruktivt. Det læreren bruker tre uker på å lære bort, kan jeg fint lære meg på en kveld.» Denne eleven opplever stor rastløshet som kan skyldes ADHD og oppsøker legen for å bli henvist til spesialist. «Jeg hadde ikke ADHD. Det kom som et sjokk. Hva er galt med meg? Hvorfor var jeg ikke som alle de andre elevene i klasserommet? Det er først nå, etter nesten to år på videregående skole, at jeg har funnet ut av hva som er det virkelige problemet. Jeg kjeder meg til døde på skolen.» Denne eleven skriver om at de flinke elevene blir glemt og at det er mange som går gjennom det samme. «Er du dårlig, kan du rope høyt og tydelig

⁶⁷ Aftenposten.no, 15.05.2013

om hjelp, men er du god, skal du helst holde munn og trekke deg tilbake.» «Dette innlegget er et desperat forsøk for en sliten skoleelev på å vekke både politikere og norske skoler. Ikke oppfatt meg som overlegen, prøv å forstå.» Jeg drar disse kommentarene med meg i mitt essay for jeg ser at det er sammenheng mellom «sliten skoleelev» og «lærer med tenkepause». Begge tilpasser vi oss systemet og havner i en meget ubehagelig situasjon og skriver for å be om hjelp.

Som mor ser jeg det samme som denne eleven. Flinke elever blir syke, får høyt fravær må vike unna og til og med bytte skole for å få en brukbar arbeidssituasjon. Det er vanskelig å nå frem med det jeg ser både til skolevesenet, helsevesenet og blant folk, jeg avskrives med en innbarket holdning om at i skolen må elevene innrette seg. I en undersøkelse ser jeg på kommunikasjon foreldre og besteforeldre har med skolemyndighetene. Et rystende funn kommer frem. «Forskeren i meg undrer seg over hva slags samfunn vi har skapt når fylkesmyndighetspersoner ord-fester at besteforeldre ikke har omsorgsansvar for barnebarn.»⁶⁸ Som lærer er jeg også hemmet av kommunalt regelverk, det hindrer meg i både å hjelpe til i elevens naturlige læringsprosess samt i arbeid for å oppfylle departementets overordnede målsettinger for eleven. Jeg lurer også på om oppblomstringen av alskens diagnoser hos elevene de senere år er en følge av krav om at eleven i altfor stor grad skal tilpasse seg skolemyndighetens utarbeidede og pålagte pensum og skolens organisering innad. Jeg stiller spørsmål med om de voksnes rolle i dagens skole dermed er blitt for overstyrende i den naturlige og frie tilnærming til læringen i vårt åpne digitale samfunn? Selv kan jeg stå i fare for å miste kontakten med mitt kall og overordnede blir profesjonelle som bekrefter seg selv ved hjelp av andre profesjonelle som jeg opplever på skolekontoret hvor lederne står samlet og er urokkelige. Det jeg ser er at det utvikler seg et overherredømme, et hegemoni. Moren og læreren står i fare for å styres bort fra barnet og dermed skilles fra den indre stille innsikt som er bærer av visdom. Jeg velger å stå ved barnets og ungdommens side. Det gjør jeg lettest ved selv å være søkende og undrende.

I mangfoldet av alle medier og ytringskanaler vi har i dag kan alle ytre seg omtrent når de vil, de trenger ikke å bli motsagt og det kan tyde på at det er vanskelig å bli hørt. Et interessant fenomen i et demokratisk land som jeg må ta på alvor. Ytringer lever sitt eget liv både hos avsender og mottaker. Under en lengre bussreise kommer en ung kvinne og en toåring og en treåring om bord. De setter seg et stykke bak i bussen, men fra min plass nesten fremst kan

⁶⁸ «Midt imellom skole og hjem», eksamensoppgave UIN 2012, s.12, skrevet av Gerd Eilertsen

jeg likevel ufrivillig følge morens og barnas kommunikasjon. Det tar ikke lang tid før sutring, gnåling, skriking og krancling høres fra barna. Moren både trøster, megler, truer og skjenner etter beste evne i denne situasjonen. Min første tanke er at kanskje barna er uvel eller at de er lei seg for å måtte reise. Men den høylytte gnålingen fortsetter og etter hvert går det opp for meg at dette er barnas naturlige måte å forholde seg til moren på. Moren kommuniserer med lyder av symptomer. På en måte blir selve smerten dyrket. Det er blitt det vanlige i stedet for å hjelpe barna til å sette ord på det som plager og er vondt. Etter flere timer i denne settingen er jeg selv ganske ør og sliten og tenker at moren må være kjempesliten. Jeg føler jeg ufrivillig er dratt inn i barnas traumer. Reisen fortsetter på ei ferge. Der kan jeg og de andre passasjerene i salongen se to kvikke, glade, sjarmerende barn springe rundt og ei stolt og lykkelig mor som passer på. Hun ser ikke sliten ut. Nå har barna et helt annet tonefall og både de og moren prater med de andre passasjerene med vennlige ord og tonefall. Jeg sammenstiller denne episoden med en lærerkollega som en gang uttaler; «Det verste er at vi er blitt så vant til å se elever som plager andre at vi ikke lenger reagerer slik vi bør.» To episoder taler til meg og får meg til å dvele ekstra med det jeg oppdager. Uønskede, plagsomme og slitsomme situasjoner er blitt så vanlige at det fører til resignasjon og det unormale blir godtatt og betraktet som hverdagslig. Det skapes en vane for hvordan en mor forholder seg til sin sine barn, en vane for hvordan elever forholder seg til andre elever og en vane for hvordan myndigheter reagerer på en varsler. Det er utarbeidet mange læringsprogrammer, stillinger er blitt opprettet og dette blir overflødig hvis problemene opphører. Hvis folk tviholder på sin posisjon og sine programmer, kan en da også komme i skade for å tviholde på problemet? Da er i så fall eleven fanget i diagnosen og vanens grep som igjen påvirker væremåten. Noe holdes kunstig i live. Jeg tviholder på mitt skolebilde når jeg i 2001 tar pennen fatt. Nå jobber jeg hardt for å løse opp og finne nye navigasjonsbestemmelser for meg som lærer. Hvilken posisjon og hvilken kurs skal jeg holde når den gamle viser seg ikke å stemme med terrenget?

Det er i min egen selvoppfatning grunnlaget for mine handlinger ligger. Det er bare jeg selv som kan sette ord på og synliggjøre min oppfatning av meg selv. I vanens og tradisjonens grep er det vanskelig å stå frem uten å bli slått tilbake. Foreldrene er fanget i vanen om at eleven må gå på skolen. En kommentar fra min sønn får jeg lov å sette på papiret; «Mamma du har mislyktes i å oppdra meg til å fungere i samfunnet, være et tannhjul i systemet, men du har lyktes i å oppdra meg til å bli et menneske.» Selvoppfatning synes å være på kollisjonskurs med samfunnets maskineri.

Veldig mange i dagens unge generasjon viser samfunnet at det ikke bare er i mote, aktiviteter og musikksmak at vi får se deres bilde. Plastisk kirurgi, fettsuging, silikoninnlegg, piercing, hårforlengelse, hudfarging, tannbleking, muskelbygging med hormonpreparater, rusmisbruk og mye mer foregår for at den unge skal kunne føle seg vel og selv påvirke vekst, utvikling og modning. Den unge i seg selv synes for mange ikke å være god nok uten ytre stimuli. For å tilpasse seg egen selvoppfatning i vårt samfunn må det drastiske kunstige endringer til. Disse unge speiler en utvikling av samfunnet. Deres selvoppfatning blir gjennom fysisk tilpasning lett synlig for andre. I vår medie verden må det drastiske virkemidler til for å være synlig og vellykket og bli sett.

Det som speiles for mitt blikk er at elevens selvoppfatning ikke får komme til sin rett uten kunstig tilnærming. Det kan synes som om en kritisk holdning til samfunnet høflig legges lokk på. Jeg lurer også på om dette er tegn på at politikk har ført til at den unge må bli en type voksen som ikke lar seg forene med naturlig vekst og utvikling. Det naturlige menneskelige overstyres og hindres i å flyte fritt. Igjen sanser jeg at det stille språket ikke blir hørbart. Fysiske operasjoner gjennomføres for å forsterke synlige karaktertrekk. Samtidig er spa populært for å fremme kroppslig velvære og lykke blant de som er noe eldre, meditasjon, personlige treningsopplegg, piller og kostholdstillegg likeså. I velstandssamfunnet handler det mye om å se og å bli sett og å føle seg vel utover hva mat, søvn, arbeid og fritid kan gi. Unges selvoppfatning verbaliseres og billedlig framstilles på arenaer som jeg som lærer sjelden er innom. På blogger legges egne følelser, meninger, informasjon og nyheter ut om og av den unge selv. Mennesket skriver seg selv frem samtidig som det er på skjermen. Stort engasjement vitner om at her kan mye komme ut, og jeg spør meg selv om det er tegn på innlært, undertrykket og kuert menneskelighet i det daglige samvær med andre mennesker. Eller er det jeg som ikke ser menneskets trang til å være i vinden og til å være synlig også i den digitale verdenen utover lokale grenser.

Englefigurene i mitt hjem er en fysisk billedlig respons på verbalt skriftlig uttrykk. De står som mangedoblet påminning om hva engelen kjennetegner. Jeg må fortsette å handle ut fra det gode selv om jeg møter motstand og også være rede til å ta imot engelens gaver. Kjerneverdier er kommet på avveier. Skolen er slik jeg ser det ikke i tråd med det meningsbærende i livet, og blir derfor ikke lenger et bærekraftig system. Et klokt ord sier at veien blir til mens man går. Jeg må våge å gå på ukjente veier hvis den kjente er blitt for trang. Inni meg finnes både engler og djevlere. Paulo Coelho har uttalt: «Veddemål og pakter

inngår du med engler – eller med djevlr.»⁶⁹Tilbakemeldinger og oppfordringer til meg er å velge engelen og det gode. Det er også det jeg føler meg vel med, jeg ser bedre hvis også ondskap er synlig for meg. Kong Haralds påminning om å kjenne igjen verdier når tidene endrer seg er nyttig i hverdagen. «Alt du møter i livet er forkledde gaver,» sier en dypttenkende venninne til meg. Jeg funderer mye på disse ordene, de kan være tunge å fordøye hvis jeg opplever noe trist og vanskelig. Men de hjelper meg med å snu på situasjonen. Skolelederne speiler et bilde for meg. Som i Edvard Munchs maleri «Skrik» sanser også jeg noe som gir meg trang til å skrike ut. Mitt «SKRIK» er at det ikke er noe galt med eleven! Fra sidelinjen ser jeg at elever faller av lasset og at elever sliter med å tilpasse seg i det daglige og skolen kan få et slags preg av u-landsproblematikk midt i vårt moderne frie samfunn. Jeg spør meg selv om hvordan jeg og eleven utenfor kan finne tilhørighet i samfunnets læringskanaler samtidig som jeg og vitebegjærlige unge søker på egen hånd, og jeg spør om ikke læringsarenaen kan møte oss på veien? Inntil videre må jeg forholde meg til at jeg befinner meg i et mellomrom.

Verdifelleskap studeres gjennom prosjektoren

Den utagerende eleven overdriver, den stille underdriver sitt uttrykk. De uttrykker begge mer av den de er for begge reagerer på noe og de roper på sin originale måte for å bli sett og forstått. Det kan se ut som om skolestrukturen lever sitt eget liv og at den er blendet for å se verdiene den stenger for.

Jeg lurer da på om det vakuumet jeg beveger meg innenfor er en forvokst følge av oppfatningen av ordet skole? Åndsvakehjemmet er borte, men skole består. Når begrepet «skole» sitter så fastspikret i folks oppfatning som jeg selv kjenner ved å studere dette, hva kan jeg så gjøre for å få en mer korrekt oppfatning av denne opplæringsarenaen med respekt for elevens ressurser? Hvis selve organisasjonen har et annet navn, så vil også folks oppfatning endre seg og strukturen vil innrette seg de navngitte rammer. Jeg leser Nils Christies bok «Hvis skolen ikke fantes»⁷⁰ når jeg går på lærerskolen, og jeg ser at den også i dag er referert til i faglitteraturen som lages. Den appellerer fortsatt til refleksjon. Jeg ser det også som svært viktig å reflektere nærmere over om hva slags kontraktsforhold som finnes mellom eleven og skolen. Etter personalmøtet jeg er innkalt til, får ikke jeg godkjenne og underskrive referatet. Jeg er derfor av den formening at systemets ledelse tar seg til rette og

⁶⁹ «Livet», 2004, s.68, skrevet av Paulo Coelho

⁷⁰ Først utgitt i 1971

bestemmer en virkelighet for meg. Det er tydelig skjevhet i fellesskapet. I en skadet yrkesidentitet vil bilder og metaforer og nye ord kunne gi meg større forståelse av virkeligheten slik den fremstår og jeg ser det nødvendige i å blottlegge harde fakta. Det er når reglene brytes at ting blir synlige. Eleven tillegges å tenke etter ferdig laget logikk. I altfor stor utstrekning ser det ut til at barnets naturlige «jeg vil gjøre selv» skyves til side. De styres inn på en vei i læringen som er ferdig anlagt for å skje i klasserommet. Jeg lar en ungdom få ordet: «Alt som er bra, kan også gjøres dårlig. Våpen er ikke farlig. Det er personen bak som gjør våpen farlig.» Når selve skolebegrepet som tradisjon sitter så fast forankret i samfunnet, hvem eller hva sitter da ved roret? Det kan være min og andres vante tanker om skole som er det styrende. Kanskje skolelederne ikke har den makten de utspiller likevel? Grunnvollene rister også i skolens ledelse.

Jeg gjør viktige erfaringer og forståelse er avgjørende i fellesskapet. Med utgangspunkt i min egen trang til å verge meg selv mot uakseptable motiver og forestillinger som mitt essay vokser ut fra, er jeg nødt til å bevege meg inn i psykologiens faguttrykk for å slå sprekker i uheldig påståelighet. Projisering eller avbildning brukes i psykologien når en person som søker å verge seg selv overfører dette på andre personer. Det skjer en speiling på møtet. Ved å forholde meg rolig, saklig og også vise sårbarhet blir kontrasten veldig stor til ledernes opptreden. Det er min egen vegring mot å opptre som dem som speiles for meg. Jeg lurar på om min væremåte dermed er et speilbilde på hvordan de i kraft av sin stilling velger å forhindre seg selv fra å opptre. Min tolkning er mulig på grunn av tidligere erfaring fra regnetimen. Skolen viser meg sin smerte. I speilingen ser og kjenner jeg den annens smerte. Jeg kjenner også eleven i mellomrommet sin smerte. Jeg kjenner min sønns smerte. Jeg vil ikke være i den, da blir jeg et offer for klage og syt. Men jeg snur ikke ryggen til, jeg engasjerer meg og vil hjelpe. Jeg spør meg selv om det er skolens projisering som også kommer fram når jeg og min mann skriver brev til ledd for ledd i vårt demokratiske samfunn? Hvis jeg ikke får frem det bildet jeg ønsker å se, så må jeg da bytte ut det bildet jeg putter inn i prosjektoren.

Hvordan er bildet av eleven som skolen putter inn i sin prosjektor? Prosjektoren er tradisjonen. Tradisjon er grunnlaget for hvordan jeg tenker og oppfører meg moralsk og for hvordan skolens autoritet er blitt grunnlagt. Det er etablert fordi det er funnet fornuftig. Hvis jeg skal endre bildet jeg putter inn i prosjektoren, så må jeg endre en tradisjon. Da må jeg finne et nøytralt punkt utenfor min egen historie og skolens historie. Tanken er fri. Bak illusjonene er den ikke låst i tradisjoner. Jeg må bringe inn det ukjente for å få tak på

distansen som igjen kan hjelpe meg med selve tolkningen. Det barnet og ungdommen i mellomrommet forteller meg, og som jeg også selv erfarer, er at vi er sammen om å kjenne på manglende anerkjennelse i et verdifelleskap. Ved speiling ser jeg at det er jeg selv som ikke gir meg selv anledning til å anerkjenne del av meg selv. Jeg undertrykker noe. Tanken om at noe er fundamentalt galt er utgangspunkt og motivasjon for min tenkepause og påfølgende studium, og jeg ser at det jeg undertrykker er et resultat av lydig tilpasning i organisasjonens struktur. Skolens fellesskapsverdier er ikke det samme som det menneskelige verdifelleskap. Noe mangler.

Skolens bilde fremkalles i elevmassen. Det handler veldig mye om hva som er rett og hva som er feil. Rødpennen, glemmekryss og advarsler er bastante synlige virkemidler for å søke å utelukke og sette en stopper for noe. En handling, som erfaringsmessig ut fra tradisjon er godt ment, er samtidig så innarbeidet at selve kulturen ubevisst skviser ut enkelte elever og lærere. Språket, leken, drømmen, fantasien og tanken er utenfor tiden. Jeg skriver, jeg tenker, hånd og ånd går sammen. Jeg har dermed makt til å åpne opp nye muligheter for å billedgjøre hva det vil si å være i hverdagen. Teksten styrer forståelsen. Gjennom lek, tekst eller se en film fjerner jeg meg fra hverdagslivet og jeg finner meg selv. Jeg står ansikt til ansikt med og speiler en motverden. Tolkning stopper ikke, det er en leken bevegelse. Dynamisk samspill mellom forfatter og tekst og mellom leser og tekst gir grobunn for forståelse. Stemning gir rom for at noe kan avsløres.

Logisk konsekvens og rettferd i livets rette gaver

Fortrolighetskunnskapen er min praktiske ballast. Slik er det med skolen også. Den fungerer ut fra hva den er fortrolig med og skaper sitt eget omdømme. Den legger premissene i pensum, tid, sted og varighet for utdannelsen og fører elevene til et på forhånd presisert sluttresultat som er kunnskapsmålene. Myndighetene synes også i stor grad å jobbe ut fra naturvitenskapelig skapt tankemønster og metode. Jeg ser humaniora i et videre perspektiv som faktisk kan favne all vitenskap og også deler av rommet utenfor. Samfunnets ledere angriper og søker å dempe symptomene som er varsleren og bråkmakeren. Den egentlige saken imøtegås ikke. Dette er skolens logiske konsekvens og det er kjent terreng for voksne. Elever som faller utenfor følger ikke skolens forventede logikk. De er ikke lenger innenfor skolens revir. De har en ledestjerne som er utenfor det skolen baner vei til. De får lett et rykte som svake og mistilpassede som gir følelser av mislykkethet. En meget alvorlig personlighetsoppfattelse for et ungt menneske i vekst og utvikling. Elever som velger sin vei

til kunnskapen de trenger, lar sin personlige motivasjon være rådende og de finner smutthull i strukturen til å få vise at det finnes andre måter enn det læreren forespeiler. De hjelper også meg til å erkjenne at jeg lenge undertrykker mitt potensiale. Jeg kjenner også på avmakt og blir utslitt i skolen. Det skal sterke krefter til for å gå utenom de veier som skolen staker opp. Her i mellomrommet får jeg kreftene tilbake og kan lettere vise det jeg ser og også komme med den påstanden, at mobbeproblematikken i skolen er en konsekvens av at det er felt en dom over skolens kjente logiske oppbygging. Det som er kjent for folk henger strengt i selve oppfattelsen og den er forplantet i hele samfunnet gjennom generasjoner. Som lærer innenfor skoleporten vet jeg at mye gjøres for at den enkelte eleven skal få følge sin utvikling. Likevel henger gammel oppfatning om lydighet og at skolen er enerådende og eneste vei til eksamen igjen. Ikke alle gir så tydelige signaler som gutten på sløyden og gutten som lærer seg engelsk. Disse er sterke eksempler på at eleven er som ekspert å regne i egen læring og de imponerer sine omgivelser. Jeg føler så altfor sterkt jantelovens «Du skal ikke tro du er klokere enn oss» når jeg som mor avvises i å være med på å hjelpe en klasse. Denne sak har flere sider og jeg belyser dette nærmere når jeg skriver om lojalitet.

Med ungdom i huset kommer ofte kjappe replikker. «Siden skolens organiserte start har vi sett samfunnet utvikle seg fra dampmaskin til atomkraft. Skolens utvikling har gått fra blackboard til whiteboard. I dag er eleven bare en vare og en budsjettpost.» Jeg tenker at bråkmakerne og de som faller utenfor skolen er en logisk konsekvens av skolens monopol på at samfunnets organisering, utvalg av kunnskaper og bruk av verktøy skal lede til den rette eksamen for å kunne fungere i samfunnslivet senere. Elevens eget initiativ kan ha vanskelig for å få gehør innenfor skoleporten. Medbestemmelse og demokrati i tenkning, kunnskap og fysisk tilstedeværelse synes å være mangelvare slik at eleven kan følge sin logiske vei til kunnskap. Jeg motsier skolens ledere ut fra min praktiske erfaring. Problemene løses ikke kun i klasserommet. De er en del av et sammenhengende hele. Den unge kvinnelige datakonsulenten sier til meg at mye av det hun nå har utdanning i, starter på pikerommet. Hun lærer ikke dette i skolen for det er så ferskt at det ikke finnes på fagplanen. Nysgjerrighet, glød og en indre trang til å finne ut av noe nymotens leder henne til å lære seg dataprogrammering via nettet. Hun sanser noe som barn og er i dag en viktig bidragsyter til å hjelpe bedrifter i å systemutvikle sine nettsteder innenfor datateknologiens nyvinninger. Et skapende yrke hvor manualen ikke har lang levetid. Elevene har ulike måter å tilegne seg kunnskaper på. Noen følger skolens manualer slavisk som jeg vil påstå jeg selv gjør på 1960 tallet. Mens i dag formidles lærdom i mye større grad gjennom pedagogisk utformede leker,

spill og i media. Eleven finner selv vei til de menneskeskaptene kunnskapene og de ligger nødvendigvis ikke i skolens ferdigproduserte pensum og metodikk. Som voksen lærer jeg at de unge har mye mer av den naturlige barnlige forskertrangen intakt enn jeg selv har anledning til på barneskolen. Jeg er preget av min skolegang og i dag leser jeg bruksanvisningen nøye når jeg kjøper nye tekniske produkter. Den unge kommenterer i det han tar sitt nye kamera i bruk; «Hvis ingenting annet hjelper, så får jeg lese bruksanvisningen.» Vårt skolesystem er konstruert rundt det at problemer skal løses av sakkyndige voksne personer med spesialkompetanse, som kommer med oppskrifter til lærerne og elevene. Problemene skal løses ovenfra og ned. Det er også det lærer i klasse 6B har en formening om på møtet med rektor, det samme med foreldre som skriver brev til skolemyndigheter. Som lærer erfarer jeg at eleven vet selv best hvor skoen trykker. Med våkent blikk fra læreren, foreldre og eleven selv løses oppgaver og konflikter nedenfra og opp i dagen. Det er ikke gitt at alle lærere kan lykkes her og slett ikke hvis foreldre nektes å være behjelpelig.

Varsleren ser at kartet ikke stemmer med terrenget. Det er vel egentlig svært vanskelig å lage kart når terrenget er levende individuelle mennesker hele tiden i utvikling. Jeg ser også at i samfunnet for øvrig sliter innbyggerne med å bli hørt og det å kunne oppleve at demokratisk fremsatte planer ikke blir tatt til følge av styrende myndigheter. Lokale politikere trenger eksperthjelp for å bli hørt med sine lokale saker som folket har stemt frem. Ekspertene, som i flere tilfeller har en fortid som politiker, kjenner korridorene og kontaktleddene. De er PR rådgivere og kan mot betaling hjelpe ordføreren med å fremme sin sak i Stortinget. Det går opp for meg at jeg selv faktisk også er kommet i en posisjon til å være en mentor som gir råd. Jeg fremmer elevens menneskerett til å bli sett og respektert og få komme ut på livets scene i sin originalitet, og jeg ser at også læreren trenger hjelp blant alle bestemmelsene. Jeg gjør det gratis ut fra engasjement og kall for å gjøre eleven synlig igjen. Det er det selvstendig skapende og søkende i eleven og læreren som synes å være underkuet i et velstandssamfunn hvor alt styres for å være ferdig tilrettelagt. Det nytter ikke hvor mye jeg som lærer tilrettelegger undervisningen for selve søkemotoren finnes i eleven selv. Denne motivasjonen stopper opp hvis den ikke gis tillit, energi og rom.

Jeg stiller spørsmål om staten legger for store premisser for innholdet i skolen. Er dette i demokratisk ånd? Eleven kan fort få den oppfatning at her råder ideologi med felleseie av både lærdom og resultater. Jeg avslører at enkelte elevers individuelle frihet, rettssikkerhet og menneskeverd ikke er godt nok ivaretatt i skolen. Når eleven ikke blir sett og vist respekt,

hersker det en manglende evne eller vilje til å forstå eller legge til rette for andres evner, meninger og tenkemåte.

Elever utenfor skolen ivaretas av fagpersoner i ulike etater og av hjemmet. Det reiser spørsmål om hvor langt skolens intoleranse skal få strekke seg og hvem som skal reise saken og peke på elevens ufrihet. Jeg ser utstrakt bruk av eksperter også i andre ledd i samfunnet som helsevesenet. I ekspertveldet kan lett både elevens og pasientens mening og uttrykk gå tapt blant fagpersoner som styrer etter diagnosen og som ser og handler med blikk på utviklingens synlige utslag. Tankene og meningene til brukeren forsvinner i eksperters kvalitetssikring av tiltak etter først å ha felt en dom som diagnosen kan oppfattes som. Jeg vokter meg vel for ikke å bli for bombastisk sittende på min høye hest. Trygg og fast ledelse fra ekspertise er for noen det rette, men ikke alle underkaster seg dette. Når ikke eleven har anledning til å stoppe opp og reflektere og få være aktivt med i egen kunnskapssanking, så fortrenses det naturlig søkende mennesket. Det utvikles forutsigbare mennesker som lett lar seg styre uten å tenke selv og vi får et samfunn som går mot den totalitære ideologi. Varsellampene lyser. Ekstreme ideologiske tilhengere vokser og ytrer seg truende. Samfunnet reagerer etter naturvitenskapelig dominerte rutiner. Det søkes å styrke politi og etterretning for å få kontroll på og dempe symptomene. Politikere og myndigheter synes å være mindre observante på å se at for stor grad av knebling av tanker og virkestrang en gang vil sprengte seg frem gjennom ekstreme ytringer og handlinger. Det læreren ser og som med hensyn til yrkeslojalitet og taushetsplikt ikke skal komme ut til resten av samfunnet, kan få katastrofale følger hvis det holdes innenfor veggene. Sett i et slikt lys er bråkmakeren, unnasluntreren, skulkeren, den ulydige, den som blir syk av skole og den som dropper ut frigjørere av systemets tilstoppingstendenser. Alle disse setter i gang en ny begynnelse. Det er i deres blikk for trangt og sneversynt i skolen. Når alt av kunnskaper finnes rundt eleven og er tilgjengelig uten å måtte være på skolen, gir det meg et bilde av at skolen står i Sahara og skal forsøke å selge sand. Skolen definerer kunnskapene og kan tappe eleven for selvfølelse og kraft når den påberoper seg makt til å definere utdanningsforløpet. Det er ikke god etisk handling å skusle med andres identitet.

ORD OM DET TAUSE SPRÅKET

Mitt essay kan nærme seg slutten nå, men jeg er ikke fornøyd før det stille får mere fokus. Jeg gjør nå et forsøk på å skrive om noe som er like vanskelig som det er å bevise en lukt eller en

lyd. Jeg jobber innenfor humanistisk forskning og skal ikke bevise, heller ikke ensidig finne forklaring eller sannheten, men jeg kan finne en sannhet.

Hva er det jeg stiller opp for og tar i forsvar?

En suvenir kjøpt på en ferietur står foran meg på skrivebordet. Det er tre aper som sitter tett sammen hvor den første holder hendene foran øynene, den andre holder hendene foran ørene og den tredje holder hendene foran munnen. De symboliserer; se intet vondt, hør intet vondt og si intet vondt. Jeg tenker nå at de vil ikke se, de vil ikke høre og de kan ikke si noe for taushetsplikten forhindrer dem i det. Slik kan jeg forstå møtet med at også mine sjefer er fortvilte, de er også fanget og kneblet. Foreldrene og læreren ser mennesket i sin daglige omgang med barna. Skolelederne er ikke på høyde med situasjonen. De er satt i en slags gapestokk og for å berge ansikt og bedriftens anseelse, knebler de den som reiser problemene. I et leserinnlegg skriver ei mor som også har søkt hjelp mot mobbeproblemer hos skolelederne: «Vi har tatt grundig feil.»⁷¹ Det er også min erfaring som mor. Skolen løser ikke problemer som oppstår i skolen slik jeg forventer. Sentralt i mine opplevelser står også kontrasten mellom det å gå og handle i flokk kontra som menneske å stå alene. Fagforeningen jeg trofast har betalt kontingent til i alle år blir til min forbauselse ubrukelig for meg når det virkelig gjelder. Jeg kan kun stole på meg selv, mine kunnskaper og intuisjon på dette møtet. Jeg har sterk formening om at mobbeproblematikken kan løses opp i og komme i et annet lys ved å bevisstgjøre enkeltmenneskets oppfatninger og fordommer om skole og ikke minst bli bedre bevisst på hvem eleven i dagens samfunn er.

Dette handler også om å få være mor og ta sine barn i forsvar når det trenges. Jeg føler at skolen frarøver meg retten til og plikten til å være mor og samfunnsdebattant. Foreldrerollen er grunnleggende forandret fra 1960-tallets skole hvor skolen hadde kunnskapene som i porsjoner skulle deles ut til elevene. Elevene i dag dusjes dag og natt med fakta og viten gjennom mange tv-kanaler og digitale fibre i de fleste hjem. Med gufs fra fortidens skole kan jeg sanse skolelederens hevd på å ha kontroll på hva som skal læres og til hvilken tid. Møtet hos skolesjefen i svarthvitt bilde forteller meg at PALS tilhengeren og MOT entusiastene ikke kan være på samme scene samtidig. Det er symptomene som blir behandlet i antimobbeprogrammer som PALS, ikke den egentlige årsaken. Årsaken gjøres taus og blir dermed skjult bak illusjoner. Det er også verdt å merke seg at MOT er utviklet av norske lærere på tvers av skolegrenser, mens PALS har sin opprinnelse i USA. Når det gis medisiner

⁷¹ Harstad tidende, 30.01.2002, s.33, skrevet av Karin Nielsen

vil symptomene dempes for en tid, for noen hjelper det til varig forandring. Medisiner har også bivirkninger. Jeg vokser opp med svarthvitt bilde på tv-skjermen. Dagens bilde er fargerike gjengivelser i et bredere format. Skarphet og dybdesyn samt tredimensjonalt bilde er en realitet. Den gang finnes skarpt raseskille mellom svart og hvit samt en lukket mur mellom øst og vest. Fordommer og murer er revet og utviklingen går mot en mer global og fargespekket forståelse oss mennesker imellom. Dette vokser våre barn opp i. Jeg er en brikke i et skolepolitisk vakuum innenfor murer. Dette må jeg løsrive meg fra og finne trygghet og harmoni for meg, mine barn og mine elever. Når murer og stengsler rives ned, betyr det ikke bare mere åpenhet, men også at gamle vaner og oppfatninger om beskyttelse er borte. Alles sårbarhet blir mer synlig. Studenten på en åpen plass foran en tanks er veldig sårbar, men det er også doningens sjåfør. I sårbarheten avdekker jeg mitt sanne jeg.

Alt i alt så er mitt essay en oppgave i å beskrive mellommenneskelige forhold og om veien sett fra ståstedet jeg innehar og små og store øyeblikk som har så uendelig mye kunnskap i seg. Jeg tar pulsen på samfunnet med de menneskelige redskaper jeg innehar som den stille følsomme. Jeg varslers om at lyden av stillhet ikke lenger er hørbar. Å brenne inne med kunnskaper hjelper ikke verden. Jeg må ut og jeg må ikke være redd for å by på meg selv. Gjennom fortellinger formidles kunnskaper i årtusener. Jeg treffer skolen hardt og på et ømt punkt. Jeg må anerkjenne det problematiske i skolens stålsikre rett til å ekskludere meg som mor ut fra dagens skolestruktur. Men lederne klarer ikke analytisk å se hvordan de sauser det til både for meg og elevene. Det som skjer er en logisk konsekvens i samfunnsmaskineriet.

Jeg lar meg ikke disiplinere for jeg har lært og erfart at jeg skal ikke krympe meg selv for at andre mennesker ikke skal kjenne seg usikre i min nærhet. Ydmykhet har som det meste annet to sider. Det er veldig bra å ha en ydmyk, rolig og lyttende holdning ovenfor andre mennesker, men det er fare på ferde hvis dette grenser til å kvele mitt eget lys. Jeg ser at det er vanskelig for kollegaer å være trygge på hverandre hvis det ikke er arena for eller takhøyde nok for å ta opp problemene som kommer frem i leserinnlegget innenfor skolens rom. Det skrekkinngytende er når den ønskede respekten mellom mennesker forvrenges slik at enkeltmennesket skjuler seg bak reglene og dermed slipper det å vurdere og ta ansvar for egne handlinger. Det er reglene selv som da er handlingene som det er fullt ut akseptabelt å utføre. Det er for oss som familie et paradigmeskifte, en slags intellektuell omveltning og referanserammen endres. Varsleren og sofisten gir et realistisk syn på virkeligheten som mange kan kjenne seg igjen i. Jeg griper tak i bråket og skriver om det ut fra sarthetens og mildhetens språk. Det er roen og lydigheten, selve fundamentet for å kunne undervise som

ryster. I enhver virksomhet er det skremmende når grunnvollen skaker. Vi kjenner gjennom eventyrene i våre forfedres kulturarv at troll ikke tåler lys. De sprekker i sollyset. For at eleven skal få rettferd i livets rette gaver må det rettes lys mot det truende og skumle. Jeg er nå mer oppmerksom på logikkens finurlige selvmotsigende uttrykk.

Det blir støy fordi stillhetens rom ikke lenger er hørbar. Det jeg hører er ikke det jeg lytter til. Det jeg får se er ikke det jeg retter blikket mot. Varsleren går hånd i hånd med det stille i eleven for å gjøre det stille hørbart igjen. Jeg beveger meg i grensenene for min egen væren og erfaring, og jeg funderer på hvor vanskelig det er å gi teoretisk svar skrevet med ord på praktiske spørsmål. Kunnskapen fra det stille rom kan ikke formidles like lett som en matematikkteori eller ei økt med historie. Innsikten skjer både direkte og gjennom en reise i undring, og jeg prøver å bearbeide og overføre til konkret forståelse slik at jeg og eleven i mellomrommet kan gjenvinne respekt og identitet.

Litt om livets tause språk

Kan jeg finne en slags forklaringsmodell for det fenomenet at mennesket selv tiltrekker seg og finner den lærdommen det trenger? Og hvor skal jeg lete etter svar? I min tenkepause blir jeg veldig vant til å lytte til min intuisjon. Mens jeg skriver dette spørsmålet til meg selv i min notatbok, titter jeg opp og ser på mine omgivelser. Jeg sitter i vår bil på en parkeringsplass og et sjuetasjes sykehus rager foran meg. Ute er det en trist, grå og regntung novemberdag og føret er preget av såpeglatt is med strøsand på. Jeg venter på en pasient som jeg er sjåfør for, jeg rasker notatboken min med før jeg drar hjemmefra og tenker at jeg kan skrive noe mens jeg venter. Hvordan i all verden kan jeg finne inspirasjon her, tenker jeg litt oppgitt. Svaret kommer umiddelbart i mine tanker. Før dette området gjøres om til sykehusformål er det et åpent jorde her. Jeg vokser opp like i nærheten og plutselig fortrenses snø, regn, kulde og mørke av lyse barneminner. Jeg blir påminnet den lille haugen med stort mangfold av markblomster. Det høye gresset vi leker gjemsel i. Fordypningen hvor det hver vår og høst samler seg store dammer og barna elsker å teste ut hvor langt vi kan vasse før støvlene tar inn vann. Jeg ser også vinterens lek med ski og kjelke. Tilbake i bilen skriver jeg at jeg må søke i barnets verden og minnes den lille sjørøveren.

Et kjent uttrykk er at arbeidet er så lett at det går som en lek. Leken er slik at barnet får inspirasjon til noe som det lever ut i leken. Det er som å sette i gang en prosess som så lever av seg selv. Ingen lærer meg at slik skal jeg gjøre når jeg leker. Jeg er selvlært, autodidakt, dette mestrer jeg utmerket, dette er noe jeg ønsker å leve ut her og nå. Det er moro. Jeg går

som barn ut på mitt barndoms jorde. Det er flere barn der og nye kommer til, vi kommer og går. Vi finner alltid på noe å gjøre sammen i stor gruppe, to og to eller alene. Ingen voksne er til stede, leken oppstår av seg selv. Jeg føler en kallstanke på lærerskolestudentenes pauserom. Er det slik at vi mennesker sanser hvilket yrke vi skal ha i livet, men så er det opp til vår frie vilje og omgivelsene om vi kan følge våre drømmer? Da kan det virke som at det er sammenheng mellom kall og lek.

I tenkepausen er jeg mye i samtale med meg selv, jeg gjør som Platon og Montaigne og prøver å nå inn til og møte mitt egentlige jeg for å forstå. I mitt essay hopper jeg fra blomst til blomst i min erfaringsverden, jeg er som bien som samler nektar, jeg samler livsvisdom. Som barn elsker jeg å legge puslespill, nå samler jeg brikker i livet, legger dem sammen for å få et helhetlig og forståelig bilde av det menneskelige og vår organisering av livet. Jeg er i taus samtale med livet selv. I forelesningssalen forespeiles jeg og får også bekreftelse på egen mistanke at jeg kan ha tatt feil, jeg føler på mye ubehag på skolekontoret. Jeg søker forankringspunkter i lærerjobben, i kallsfølelsen og min trivsel blant barn. Å pakke opp for å finne gaven eller kjernen er som å skrelle bort illusjoner både i meg selv og fordømmer blant folk, for deretter å se bakenfor handlinger. Jeg ser for meg at jeg plukker bort lag for lag i en løk for å se hvordan kjernen er. Stadig vekk nynner jeg på denne kjente barnesangen på tre vers⁷²:

Jeg vet en deilig hage

hvor roser står i flor.

Den skapte Gud som gave

for alle barn på jord.

Hvert barn med tanker fromme,

med øm og kjærlig sjel,

får lov der inn å komme

og plukke roser selv.

Der kan de seg fornøye

i solens klare skinn.

⁷² Syng med oss! Allsangboka for barna, 1945,s.33, forfatter ukjent

*Å, fader i det høye,
lukk meg i hagen inn.*

Med lærerens menneskelige blikk ser jeg det stille kunnskapskammer åpne seg for elever som får anledning til å plukke roser i sin hage. Trenere for voksne fotballspillere er bevisst det å hjelpe til med å bygge identitet og rive i stykker fordommer og rykter. Jeg hører at noen ansetter mentale trenere i tillegg til lagets hovedtrener. De ser en mangel og ønsker å styrke spillernes selvtillit. Bråkmakerens identitet bygges og kommer frem via hammerslagene og høvelspon på sløyden. Når jeg sender gode tanker og lar min egen frykt, for hva som i verste tilfelle kan skje, fjerner jeg stengsler og jeg ser glede, flyt og utvikling. Jeg aktiverer ikke frykten for den stenger. Jeg utstråler et motiv. Barns sensitivitet, troskyldighet og nære forhold til ekte ubetinget kjærlighet rører alle. De er nært sin hage. Det vekker og minner om at jeg kan bli fjern fra min kilde hvis jeg ikke tar meg på tak og tenker nøye gjennom hva jeg handler ut fra. Praktisk filosofi ligger i refleksjonen, og i teknikkens verden finner jeg ulike typer logikk som når ny mobil skal erstatte en gammel utgått modell. Jeg ser at de nye elevene passer ikke automatisk inn i den tradisjonelle skolen. Er det eleven som trenger å tilpasse seg skolen eller er det skolen som trenger å tilpasse seg eleven? Ja, takk begge deler vil Ole Brum si. Eleven møter skolen med forutinntatthet fra det hjemmet han og hun kommer fra. Skolen møter eleven og hjemmets fordommer, skolens tradisjon og forutinntatthet er til stede samtidig som nye trender også er på banen. Dette vil igjen stille veldig store krav til organisasjonens smidighet. Eleven med kaninburene er i sentrum for egen læring og både faglærer, klasselærer, spesiallærer, medelever, rektor og foreldre støtter opp om elevens valg innenfor sløydfaget. Positivitet og arbeidsglede råder. Han erfarer og lærer så uendelig mye mer enn den avsluttende karakteren i faget forteller. Det er som om hele livet til gutten er til stede i arbeidets iver og utvikling. Noe løser opp og bearbeides på et mye større plan enn selve sløydproduktet. Det er dette jeg med kvalmefornemmelser ser er kneblet i klasser med uro og bråk. Jeg ser at selve livsgløden hos de skadelidende er på et minimum, de er nesten på tomgang og vantrivsel og sykdom oppstår. Bråkmakerens turbulente opptreden er på avveier etter skolens oppfatning. Jeg tror bråkmakeren leter etter sin læringsvei, men signalene han sender ut villeder læreren. Den ivrige eleven på sløyden gyver løs på en stor oppgave i sitt unge liv uten at det står fag som etikk, sosiologi, terapi eller psykologi på timeplanen. Tenkte mulige temaer forenes automatisk i praktisk snekring. Karakteren M i sløyd gir et snevert og minimalistisk bilde av hva denne eleven egentlig lærer. Karakterboken har ikke ledig rubrikk for å fortelle det og jeg som formingslærer kan heller ikke sette ord på hva som egentlig

utvikles. Det kan eleven selv best beskrive. Samtidig forskyver han skolens kollektive læringsmål og han gir sine lærere kompletterende undervisning til ny innsikt. Han er mesteren i sin egen læring og veien til kunnskapene finner han inne i seg selv i sin egen hage.

Kanalisering er også en form for samtale. Kanalisering er et ord jeg blir kjent med i voksen alder i forbindelse med overføring av budskap fra hele universet til oss mennesker. I ordboka forklares ordet med å forsyne med kanal og styre i en bestemt retning. Jeg opplever selv kanalisering ved å oppsøke en person som er øvet og kan denne formen for formidling. Det er oss to i et stille rom og ordene som kommer til meg gjennom den andres røst. Hun vet ingenting om meg på forhånd. Det som formidles er likevel nært knyttet til min person. Min indre stille trygghet forteller meg at dette er riktig for meg ut fra mitt ståsted og samtidig ledes jeg til å lære mer om det å kanalisere. I tenkepausen tar jeg til meg alt som rører ved meg. Det kan være en sang, en lukt, en stemning, en drøm eller en opplevelse som gjør inntrykk. Dette er egentlig respons på spørsmål og undring jeg sender ut som kulenes bevegelser i Newtons krybbe. Kan det være at mitt essay, som jo kommer fra meg som kanal, egentlig er som følge av manges ønsker og rop? Jeg skriver jo ut fra en sterk formening om at dette må jeg gjøre. Jeg beveger meg inn i en kilde til kunnskaper alle mennesker har, det som trenges er bare å rydde unna illusjoner som stenger for sansene våre, bli oppmerksomme og ta dette på alvor. Hvis de samme illusjonene opprettholdes så vil jeg kun få tilbake med samme mynt og jeg blir ikke i stand til å se det nye. Et nytt område for kunnskapssøking åpner seg hvis jeg rydder unna stengsler i mitt blikk.

Jeg hører i ulike sammenhenger om universelle lover, jeg blir nysgjerrig og googler og finner «12 universelle lover». (www.kbekko.com). Jeg gjengir et utdrag her.

- 1) «Loven om guddommelig enhet. Loven om guddommelig enhet hjelper oss til å forstå at vi lever i en verden hvor alt henger sammen med alt annet. Alt vi gjør, sier, tenker og tror, påvirker andre og universet rundt oss.»
- 2) «Loven om vibrasjon. Denne universelle loven slår fast at alt i universet beveger seg, vibrerer og går i sirkulære mønstre. De samme prinsippene for vibrasjon i den fysiske verden gjelder også våre tanker, følelser, ønsker og viljer i den eteriske verden. Hver lyd, ting, ja, selv våre tanker, har sin egen vibrasjonelle frekvens, unike i seg selv.»
- 3) «Loven om handling. Loven om handling må anvendes for at vi skal manifestere ting på jorden. Derfor må vi engasjere oss i tiltak som støtter våre tanker, drømmer, følelser og ord.»⁷³

⁷³ www.kbekko.com/85045696 , Karin Brekke (lest 10.04.2015)

Jeg kjenner meg selv igjen i disse lovene. Jeg opplever stadig at dette gjelder i mitt liv. Jeg oppdager nå at disse lovene kan ligne på Platons bud om at det å kjenne seg selv er den eneste vei til visdom. Det finnes flere utgaver av disse såkalte lovene på nettet og ordlyden er ikke helt identisk. Men jeg aner at her er det noe vesentlig i livets mysterium. Min virkelighet er en manifestasjon av mine tanker, dette grunner jeg på og tenker at andres tanker også påvirker meg siden jeg søker å innrette meg. Selv om ubehaget er stort så er jeg hele tiden i harmoni med mine omgivelser. Ved å sende lyse og gode tanker også til det vonde og ekle jeg opplever, vil jeg utvikle meg og selv komme ut av tåke og mørke rom og dermed åpner nye horisonter seg. Jeg erfarer også mennesker som føler ubehag i mitt nærvær. Jeg tenker at det er noe jeg pirrer hos dem. Jeg tenker da som læreren i meg at jeg må se hva den andre trenger og så handle uten å virke for påtrengende. Jeg viser samme respekt for voksne som for barnet i leken. I sterkt lys, ser jeg mørket tydeligere. I sterkt sollys kommer skyggene skarpere frem. Det er mulig skolelederne er blendet av noe. Det er i forholdet mellom det synlige og det usynlige at praktisk kunnskap kommer frem.

Jeg tar en lengre pause for å kunne tenke over min læreridentitet utenfor arbeidshagens hektiske gjøremål i skolen. Denne pausen blir en kombinasjon av rasjonell logisk tankegang om skole og samfunn samtidig som jeg legger meg selv i fri flyt, lytter til intuisjon om hva jeg trenger på min vandringsvei og er åpen for innspill hele døgnet både fra egne tanker, musikk, bilder, samfunn, mennesker, dyr og vær og vind. Jeg har aldri fri og kan til og med våkne om natta med tanker som jeg bare må skrive ned. Det er livet som taler til meg og jeg kobler meg til og åpner opp nødvendige kanaler. Jeg er nok nært kunstnerens og filosofens arbeidsprosess. Skuespilleren jobber også slik når en ny rolle skal studeres og læres. Filosofen Hannah Arendt skriver at det i tenkning finner sted en lydløs dialog i mennesket, som forteller meg at jeg settes i stand til å forstå og se verden fra andre menneskers perspektiv. «Den setter oss i stand til å oppheve de umiddelbare situasjonenes kontinuerlige krav, til å avstå fra hele tiden å følge opp nyttig handling med en annen, og på den måten etablerer tenkningen et rom hvor verden ikke slipper til.» «Denne evnen kan sette mennesket i stand til å overprøve verdens krav og til selv å skille mellom det gode og det onde.»⁷⁴ Arendt mener at den tyske krigsforbryteren Adolf Eichmann mangler et slikt tankerom og dermed ikke har tilgang til nødvendig korreksjon. Han er dermed ute av stand til å gjøre noe annet enn det han blir fortalt og blir til slutt dømt for grusomme handlinger han selv mener han settes til å gjøre. Han følger

⁷⁴ «Hannah Arendt», 2003, s.238 og 239, skrevet av Einar Øverengen

ordre. Dette er en skremmende og himmelvid kontrast i min tenkepause, men jeg er glad jeg har anledning til å hoppe av og at familien min viser forståelse. Det er kallstanken som er årsaken, for min lojalitet ligger hos eleven. «Sokrates mente at han ikke hadde en lære å formidle, det eneste han kunne gjøre var å sette andre i stand til å hente frem den visdom de selv bar på.»⁷⁵ Jeg må tolke den annens språk og ha kjennskap til dennes verden.

Min tillit til verden rundt meg settes på prøve hos skolelederne, men jeg forstår det slik at jeg og alle de andre foreldrene som ytrer seg kritisk til skolen vekker frykt hos de som skal administrere og skal være ansvarlig. Jeg opplever at frykt er en illusjon og kan som kjent overskygge fornuften og føre til handlinger som ikke hører hjemme i et sivilisert samfunn. Hvis jeg vekker frykt hos elgen, så kan jeg bli angrepet. Jeg er i en tenkepause fordi jeg ser noe som etter min oppfatning er skjult for styrende myndigheter. Jeg kolliderer fordi jeg ikke klarer å gjøre meg forstått. Når jeg kolliderer med de som er ledere så betyr vel det at hvis jeg skal kunne være en god lærer og ei mor med tillit til skolen, så må det justeringer til i rommet rundt meg. Jeg er sårbar for det er kommunen som gir meg lærerlønn. Læreren er vant til kritikk. Barn gir daglig intuitive tilbakemeldinger som fører til at jeg må gjøre endringer i min undervisning. Jeg kommuniserer da med barnets respons, barnets gjenklang på min formidling. Jeg kan derfor si at denne masteroppgaven er en respons på gjenklang fra møtet med lederne og det faktum at problemer står i stampe.

Det stille rommet

Spørsmålet «Hva er det du egentlig vil?» kommer stadig tilbake til meg i denne skriveprosessen. I tillegg til å rette søkelys mot problemer i skolen og være en selvoppevnt talsperson for elevene sett ut fra meg som menneske og mor og gjennom mine lærerøyne, legger jeg til grunn erkjennelse gjennom erfaring. Det er mitt overordnede tankemønster som er styrende. Det er sjelden jeg rekker opp handa som elev i barneskolens klasserom. «Gerd, du får lov å prate du også.» «Hvorfor sier du ikke noe? Du er så stille.» Disse replikkene er eksempler på kommentarer jeg får i sosiale sammenhenger spesielt i ungdomsårene. Jeg er nært det stille rommet i meg selv og der er ingen ord, men det er veldig sårbart å høre disse kommentarene som igjen fører til ytterligere taushet. Det føles tyngre å snakke når de andre retter oppmerksomheten mot meg og forventer at jeg prater bare for å prate. Jeg kan lett i forfjamselse komme til å si ting jeg ikke mener. Jeg ser at de andre blir utrygge ved min tause væren og jeg føler selv også deres ubehag. Den tause lytter og kjenner både andres og sin

⁷⁵ «Hannah Arendt», 2008, s.251, skrevet av Einar Øverengen

egen mening. Jeg skjønner at det ikke er alle forunt å ha et tillitsfullt samkvem med sitt indre stille kammer. Her er det kun en intens hellighet i nærhet til «Alt som er» og det må beskyttes slik at ikke andre tramper respektløst inn idet og begynner å definere hva som mangler. Som lærer kjenner jeg igjen Mona Lisas smil hos elever som uttrykker en slik stille væren med ro og harmoni.

I sammenkoblingen som skjer i en god læringssituasjon, som jeg som lærer og mor opplever mange eksempler på, er vi sammen i tankene og ser i samme retning, og det er jeg og min mann også når han tjenestegjør i utlandet. Jeg vet han er trygg for jeg føler det og jeg har kunnskap om forholdene der han jobber. Historien om hjemmelaget pizza er et eksempel på at tankene er forbundet i et trådløst nettverk utenfor teknikkens verden. Og jeg ser at vitenskapens forklaringskraft er begrenset. Ord fanger, det ordløse er i mange tilfeller det beste. Jeg fornemmer at slik skolen i dag er organisert, settes det hindringer for god usynlig kommunikasjon mellom de ulike instansene. Det kan oppfattes som om skolen ikke er på samme frekvens som elever og lærere som faller utenfor. Det er mangel på forbindelse, signalene fra barn har vanskelig for å nå styrende myndigheter. Den kunnskap som finnes i det menneskelige og innenfor humaniora blir overstyrt av andre fenomener. Selv kjenner jeg på at å søke etter syndebukker er en arv fra det kristne budskapet som er blitt formidlet til meg gjennom skolegangen. Jeg lar ordene fra det arameiske fadervår om lenker også komme frem. Ved å lytte til kunnskapene fra det stille, så vet jeg at det er i tankene mine handlinger har sitt utspring og søker å løse opp lenker når jeg skriver. På møtet betrakter jeg skoleledernes sjel, jeg beskriver deres uttrykk i detalj. Jeg opplæres og trenes til å sanse elevene hele tiden. Jeg vil umiddelbart stoppe opp i undervisningen hvis jeg oppdager at en elev er lei seg og føler utrygghet. Automatisk forventer jeg det samme av mine ledere, de må jo se tårene som jeg ikke klarer å holde tilbake. Jeg vet også at vi mennesker er så forskjellige. I refleksjon og kritikk til meg selv ser jeg at aktørene på møtet, som er lederne, ikke kommer godt nok frem. Jeg ser mest på det menneskelige og profesjonens uttrykk kommer i bakgrunnen eller blir forvrengt i min historie. Jeg er blind for å skjønne hvordan lederne skulle kunne løse opp i problemene. Deres ufysiske framferd blander meg. En opptreden blottet for vennlighet er like realistisk som en godhjertet opptreden. Jeg erfarer at jeg er dårlig til å takle og tenke klart når jeg møter ufred. Jeg er ikke den som reiser meg, slår neven i bordet og kommer med noen saftige nordnorske gloser. Min framferd kan ikke sette en stopper og beskytte meg i en overgrepssituasjon som jeg føler at dette er. Lederne på den andre siden av skrivebordet ser ikke at de drar meg ut av grunnlaget for det jeg skriver, de tar meg ikke på alvor og kommer

meg ikke i møte. De tar seg den frihet å slette min signatur som mor i innlegget som er skrevet og publisert i et land som setter ytringsfrihet høyt. Det som virkelig bekymrer meg er at det blir åpenbart for meg at de synes å være avstengt fra det stille rommet.

Det at jeg bruker mange fortellinger i mitt essay er bevisst for jeg bruker livets språk for å forklare det jeg ser og komme nærmest mulig konkret og jordnær menneskekunnskap. Jeg ser også at i vitenskapelige uttrykksformer vrimler det av latin og andre ord som er fremmed for meg. Brev fra sykehuset må først oversettes før jeg skjønner innholdet. Tiden vi lever i med internett og Google tyder likevel på at legevitenenskapen blir mer og mer tilgjengelig for folk flest. I tillegg vokser det frem en større aksept for alternative behandlingsformer og terapier også blant helsepersonell. Når det gjelder skole, opplever jeg at det eneste alternativ til kommunalt drevet skole i min kommune er andre kommunalt drevne skoler. Alternativ behandling som healing er ofte ordløs og uten synlig handling. Healeren får kontakt med klientens stille rom som igjen velger å ta imot behandlingen. I skolens travle hverdag med timeplan, ofte store klasser og mye verbal aktivitet, er sjansen for at eleven og jeg som lærer kan få være i fred i stillheten nærmest lik null. Det stille rommet er den indre trygge kjerne jeg fokuserer mine handlinger ut fra. Jeg er skolert inn i en skole hvor mitt uttrykk, min rolige, stille væremåte favoriseres. Jeg erfarer at det er trygt å vise min sårbarhet, jeg blir sett. I min klasse er fysisk bøllete opptreden et ukjent fenomen. I det stille kan jeg kjenne på og søke løsninger og få rettleiding i livet. Identitetsfølelsen for læreryrket blir bekreftet i stillheten på formingsstudentenes pauserom. De som befinner seg der er alle til stede i sin egen stillhet i noen sekunder. Det er ei kort stund hvor hver og en befinner seg i en slags meditasjon. Den stille ettertanke er gull verdt. Å gå i seg selv er et uttrykk for denne stillhetens kunnskapssøking, å sove på noe jeg lurer på er et annet godt råd jeg ofte benytter.

Dette rommet kan få meg til å påkalle «Alt som er», engler, usynlige hjelpere og det kreative menneskelige. Her er jeg også nært kjære som er gått bort. Men det krever en ro, trygghet, ei stemning eller å være på et bestemt sted som betyr noe for meg. Her er nærvær av evigheten og jeg slapper av med en salig ro uavhengig av tid og sted. Meditasjon kan føre meg i en slik tilstand. I livet kommer slike hellige stunder med en intens flott naturopplevelse spesielt ved solnedgang og soloppgang, ved å holde et nyfødt barn, se ei vakker rose eller en hundevalp. I det stille rommet er det mykhet, ro og orden. I klasserommet opplever jeg en sjelden gang en slik behagelig atmosfære, som eksempel kan jeg nevne timer hvor elevene i dyp konsentrasjon øver på border og personlig skrift og når læreren leser høyt fra en spennende fortelling. Jeg er i disse omgivelsene når jeg skriver. Jeg er meg selv og et rom.

En tid samler jeg også på drømmer som kommer når jeg sover. Det er i perioder med omskiftninger og motgang jeg spesielt er opptatt av å tolke drømmene mine. Da må jeg raskt skrive de ned i dagboken med en gang jeg våkner for ellers går de tapt. Noen drømmer gjør mer inntrykk og jeg husker dem. Ved å studere det jeg selv skriver ned rundt årtusenskiftet ser jeg at drømmene inneholder både varsler, visdom og beskjeder. Jeg er observant på at drømmer kan gi kunnskap til en konkret verden, men de har ikke ferdigstilte manualer. Nå ser jeg at jeg blir varslet om mennesker som kommer bastant inn i livet mitt og at jeg selv viker unna grunnet voldsom respekt. Jeg drømmer om uvær som hos drømmetydere forteller om krangel med mine nærmeste og i dette uværet er det min mor som sier jeg må berge ei gammel bok. I drømmen er denne boken et slags stamtre og jeg tenker i drømme at det handler om en slags orden eller organisasjon. Jeg fornemmer i drømmen Lions Club som jo i følge leksikon er en organisasjon for veldedighet. Medlemskap får en ved invitasjon og det er hemmeligholdelse rundt hva som foregår på møtene. Veldedighet er skalkeskjul for noe annet. Selv tolker jeg det slik at boken har med skole å gjøre siden det er her jeg opplever det frustrerende. Er også skole et skalkeskjul for noe annet? Siden det er min egen mor som i drømmen sier at jeg må berge denne historisk viktige boka, vet jeg at dette er til mitt eget beste.

Nå tar jeg frem visdomsboken fra drømmen. Brikker rundt meg sier at jeg intuitivt må grave dypere i skolens historie for å klargjøre fundamentets opprinnelse og få hull på vakuum. Påfølgende side i dagboken forteller at jeg i nysgjerrighet denne april dagen i år 2000 leser om Platon, Parmenides og eleatisk skole siden min datter denne dagen leser det i historieboka si. Nå undersøker jeg nærmere hva eleatisk skole er et halvt århundre før Kristi fødsel for å sette det i forbindelse med norsk skole som igjen vokser ut fra europeiske verdier på 1700 tallet. I leksikon kan jeg lese at Platon, som er en av de mest betydningsfulle filosofene i historien blant annet får impulser fra eleatene. Deres lære sier at virkeligheten er evig og uforanderlig i sitt innerste vesen og bare ren fornuftserkjennelse kan forklare den. Grunnlegger er Xenofanes, og Parmenides er skolens fremste representant. Disse mener at fornuften er bedre sannhetskilde enn sanseerfaringen. Jeg leser også at denne skolens ideer har stor innflytelse på greske og andre senere filosofer.

På tampen av dette skriveprosjektet dukker også følgende uttalelse opp på min pc skjerm som følge av undring: «Den norske offentlige skole kan også fremstå som en Eleatisk skole, en institusjon som kan ha som prosjekt å opprettholde seg selv. Den bidrar til opprettelsen av grunnleggende VI, et VI som både kan/skal stå for ekskludering/marginalisering og

inkludering i dette Vis territorium.»⁷⁶Nå får jeg ytterligere satt ord på min skrekk fra barneskolen og min traumatiske ekskluderende opplevelse fra skolen som lærer og mor. Skolen er altså prinsipielt bygd på at det skal være en type ekskludering. Til tross for at alle typer elever nå er integrert i skolen, så eksisterer selve det ekskluderende prinsippet fremdeles. Min mistanke bekreftes, det er det stille i mennesket som ekskluderes for at fornuften i det menneskeskapte skal råde. Dette blir for meg en sannhet og det ergrer meg stort at jeg ikke visste dette da mine barn startet sin skolegang. Jeg oppdager og klarer å sette ord på noe jeg lenge sanser som veldig galt. Dette gjør jeg altså ved å gå utenfor kjent og akseptabelt forskningsområde, men jeg lytter til mitt kall. Jeg ryster nå også i universitetets grunnprinsipper. Jeg går vitenskapelig til verks i de vitenskapelige kretser og resultatet sprenger grenser som har oppstått. Det jeg ser på er det menneskelige, det usynlige er også en del av det menneskelige og humaniora. Jeg gyver nå løs på en tradisjon som har sine røtter flere årtusen tilbake og som avdekker prinsipper som ligger til grunn for den faste institusjonen som både skole og universitet er.

Med mine antenner er jeg altså en varsler med mine høysensitive karaktertrekk. Det sies at 20 prosent av befolkningen har slike trekk, de reagerer sterkere enn vanlige folk og er mye i følelsene og dermed også veldig sårbare. Jeg er som alle andre en ressurs i samfunnet, men jeg har problemer med å bli sett og hørt slik jeg fremstår i dagliglivets sosiale synlige og hørbare arena. Leserinnlegget blir til som et synlig rop om hjelp til å lege det faktum at det stille i eleven ikke blir sett og respektert slik det burde. Følelsen av å være betydningsløs og oversett er ikke god hverken for lærer eller elev. Den maktesløshet som oppstår får meg til å trekke meg tilbake fra det fysiske pulserende skolelivet. Elever som dropper ut av skolen betegnes ofte som skoletrøtte. Selv kjenner jeg mye avmakt. Med respekt for legevitenskap så lurere jeg på om avmaktfølelse gir følger som resulterer i utmattelsestilstanden. Jeg leser om og ser på tv flere unge mennesker som er trukket tilbake fra det pulserende livet, de er bokstavelig talt parkert hjemme på barnerommet for de er så avkreftet at de trenger hjelp til alt. Det er som om de er lydige mot maktesløsheten som oppstår. Det kan for meg se ut som om disse menneskene er i sitt stille rom hele tiden og at kombinasjonen med livet utenfor er u håndterlig. Med dagens fokus på utagerende og høylytt adferd både i skole og media kan det på meg virke som om kunnskap om og respekt for det stille i mennesket nesten er gått i

⁷⁶ www.utdanningsforbundet.no Et poststrukturalistisk blikk på spesialpedagogikkens etiske og vitenskapsteoretiske utfordringer, s.48, skrevet av Jenny Steinnes (lest 15.10.2013)

glemmeboken. Nå tvinges det fram bevisstgjøring. Den ME rammede kan dermed sees på som den som billedliggjør fenomenet.

Det at den stille eleven alltid klarer seg er mye brukt uttrykk i skolen. Som lærer merker jeg at eleven er tilstede, følger undervisningen og gjør arbeidet sitt. De har følehornene ute og kjenner på andres behov som de setter foran sine egne. De vil ikke belaste andre med egne krav og behov. Slike elver er sjelden trassige, krevende og de lager ikke bråk. De snakker lavt og tar ikke for mye plass. De har en usynlighet som gjør at læreren, også jeg som burde være ekstra oppmerksom på disse personlighetene, kan ha vanskelig for å holde oppmerksomheten rettet mot dem. Jeg får ofte en formening om at disse elevene har det bra. De har en trygg plass i fellesskapet hvis de får være i fred og blir respektert. Å være stille er nødvendigvis ikke noe problem. Jeg tar en kikk for å undersøke hva som er blitt forsket på og skrevet om når det gjelder det stille i mennesket. Flere masteroppgaver er skrevet de senere årene og jeg registrerer hva som blir fokusert på. Jeg fanger opp ord som språkvansker, innagerende adferd er problem for barnet, stille og innesluttet, tilbaketrukket, isolasjon, ensomhet, selvforakt, utvikling av angst og depresjoner, glemt av de voksne og at taushet som kommunikasjonsform er vanskelig å forholde seg til. Det snakkes om skjulte vansker, men også om at det å være stille er nødvendigvis ikke noe problem. Det jeg hele tiden ønsker å fremheve er det faktum at stille elver har det bra, men dette krever frøken Hansens skarpe blikk og tilrettelegging for å kunne kommunisere med det tause. Hvis jeg som lærer ikke ser det jeg ser, er det fare for at min fokusering blir det systemet tvinger meg til å se. Min lærer ser noe mer enn en elev som etter reglene må få glemmekryss og tar dette på alvor. Jeg ser at den lydige, stille eleven i dagens skole ikke blir sett for det han og hun er. Det stille hos min sønn blir skjult fordi skolens form overskygger. Innholdet forsvinner, formen overtar og blir som en blind flekk i mitt blikk. Når pedagogen og spesialpedagogen retter sitt blikk mot den stille, blir det mest fokus på problemer med å være stille sett gjennom fagkunnskapens kikkert. Frøken Hansen er tillitsvekkende menneskelig og ser ut fra sitt hjerte og verner om min sårbarhet, mitt innerste sanne jeg. Følgende kapittel tar for seg sårbarhet i skolen og det blir mulig ved å bruke en spesiell skrivemåte.

Møte med Lojaliteten

Mitt navn er Lojaliteten. Jeg går for å være en du kan stole på. Jeg er trofast og lovlydig og følger de plikter som pålegges meg. Noen plikter overlapper og da kan jeg dra nytte av det ene i kraft av det andre. Jeg er i morens vesen ment å utstråle trygghet, en taus væren som kan

gi barna pålitelighet og den følelse av sikkerhet og visshet de trenger for fritt og ubekymret å vokse og tilegne seg kunnskaper. En mors lojalitet til eget barn er nært knyttet til lærerens pålagte trofasthet mot alle elevene. Når jeg skal virke i både moren og læreren, som er en og samme person, vil jeg i et område delvis dekke både morens og lærerens domene samtidig. I moren må jeg da legge lokk på myrsnipens tendenser, det går ikke an å synes best om egne barn og skyve andre til side. I lærerens ånd favner jeg alle og søker å formidle det jeg mener er ønskelig for sunn og god plattform for både morens barn og deres kamerater. Dette er ikke vanskelig, læreren kjenner flere foreldre som er lærere og som har vært lærere for egne barn. De forstår utmerket at egne barn lider hvis deres kamerater ikke har det bra og at de fort merker det hvis læreren ikke jobber for å favne alle. I en liten sektor sammenfaller jeg både i morens og lærerens en og samme person og identitet. Det som er det utfordrende er å gi forståelig uttrykk slik at andre kan skjønne dette.

Som du snur og vender på meg, så er jeg en forunderlig abstrakt skapning for jeg slår rot i mangt og meget. Du kan tenke deg meg som en innvendig aura i både mennesker, dyr, bygninger, planter; ja, så å si alt i og rundt menneskene. Det er lett å få øye på meg i forhold mellom mennesket og hunden, i gode venners lag, i yrkesutøvernes daglige vante rytme når flyet er i rute og når handelsmannen har varene på plass. Bilen venter trofast på sjåføren, naturen ligger til rette for dyrking, høsting og aktiviteter, og nytrukket kaffe gir forventede resultater. Jeg er så trofast og så usynlig at jeg knapt legges merke til, jeg tas for gitt i en tillitsfull verden. Det er ikke før hunden dør, flystreiken setter inn, butikken mangler nødvendig mat eller naturen forurenses at mitt fravær for alvor blir tydelig. Sorg, sult, savn, sykdom og fortvilelse er bare noe av det som oppstår i mitt fravær. Men jeg ser at menneskene er flinke til å reparere og bygge opp igjen slik at tilliten igjen får røtter.

Da er det verre når trådene fra min aura blir så mange og krysser hverandre slik at det oppstår vase. Menneskene blir forvirret for alle disse lojalitetstrådene er jo helt stille og usynlige og de finnes også i de menneskeskapte byråkratiske systemer. Et enkelt menneske har mange ulike forpliktelser som det velger, bevisst eller ubevisst å være lojal mot. Det ene kan lett overstyre noe annet. Det er da veldig vanskelig for et menneske å skulle finne ut av egen situasjon når det står midt i en stor vase i eget liv. Det er nesten umulig å trå til side og betrakte seg selv utenfra som er nødvendig når det du forsker på er selvopplevd. Lærer med tenkepause har kontaktet meg for å få hjelp til å synliggjøre det uforståelige. Det er da hennes viktigste tråd blir synlig, nemlig troen og tilliten til seg selv. Ved at lærer med tenkepause

våger å ta tak i en fastlåst problematikk og ikke gir opp, selv om hun både fanges og knebles og føler seg alene, viser at tilliten til seg selv er intakt.

Det skolerommet denne læreren og moren står i inneholder et vell av tråder til, fra, mellom, langs, over, under og på tvers av alt og alle som befinner seg her. Nå skal hun som forsker også være lojal mot universitetets ånd. Når selve Lojaliteten er fortellerstemmen, løsrives studenten og forskeren fra personlige lojalitetsbånd i det som det forskes på. De er der, men jeg kan synliggjøre dem uten at hun skal føle at hun opptrer illojalt. Dette er nemlig et sort dilemma for henne i forskerposisjonen. Sentrum i skolerommet er for henne eleven. Der mener hun at hun er lojal. På et foreldremøte er flere foreldrepar og klassestyrer positive til at hun som foreldre kommer inn i klassen for å hjelpe læreren i sitt arbeide. Tillitsbåndene er direkte og åpenlyse blant de som fysisk er til stede i barnets hverdag. Tilliten de viser er resultater av egne erfaringer med skole og det kjennskap de har til hverandre.

Rektors rolle i systemet er sjefspreget. Skolens ansatte og brukere har tillit til at organisasjonen styres slik samfunnet krever og at alle skal være trygge, trives og føle seg vel. Rektor er derfor avhengig av at ansatte og brukere har tillit til hans avgjørelser. Jeg kan se at når uroproblemer i en klasse ikke lar seg løse, vil rektors bedømmelse rundt både lærerkrefter, lokaliteter og pedagogisk innhold som elevene befinner seg i, bli satt på prøve. I tillegg vil hans tillit eller mangel på tillit til egne avgjørelser og foreldregruppen avsløres, når han ikke ønsker at ei mor, som også er i hans lærerstab, skal kunne komme inn i en klasse for gratis å hjelpe til i en klasse han selv ikke har andre forslag til problemløsning i. Han står også i fare for å miste anseelse oppover i systemet. Sjefen tvinges til enten å endre tillært lojalitet eller tviholde på sitt eget bilde og sin egen skygge og ikke knytte nye tillitsbånd. Mye står på spill i hele organisasjonens tradisjon. Ansatte skal være lojale mot reglement, herunder spesielt taushetsløftet, lønnsbetingelser, fagforeningskrav og ikke minst yrkesstolthet. Disse trådene snubler lærer med tenkepause delvis uforvarende inn i når hun som mor setter fokus på problemene og også foreslår løsninger. Problemet har eksistert over lang tid. Det har hersket en slags «la det skure og gå» - mentalitet på denne arbeidsplassen. Denne holdningen er fanget inn i de ansattes aksepterte syn. Slik er deres hverdag og dette er de lojale mot. Det skal på en måte ties i hjel for utad kan det ødelegge skolens renommé.

Lærer med tenkepause forteller en historie som jeg synes er svært interessant. Hennes ord kommer frem i fortellingen hvor foreldre og lærere møter rektor. Jeg, som er Lojaliteten,

mener det er en dristig manøver av mor og lærer å fortelle dette, det er leseren som ber om det. Nå kommer det tydeligere frem hvor sammenfiltret denne lærerens lojalitetsbånd er blitt.

I forhold til sine kolleger synliggjøres deres dominante lojalitetsbånd når lærer trår ut av daglig rytme og som mor forpurrer freden. I etterkant av møte hos skolelederne opplever hun at det hun trodde og også hadde fått klare signaler på som mor, var et kollegium som står sammen om å ville løse problemene, ikke er så villige til det lenger. En ung lærer med tre små barn uttaler at hun gjerne vil støtte saken, men at hun dessverre har nok med seg selv, sin familie og egen klasse. Hennes personlige lojalitetsbånd går dermed både på tvers av og kuttes i forhold til sin kollega og saken som nå via skoleledernes affære løftes på arbeidsplassen. En annen kollega kommer i det stille med en søt bukett hjemmelagede tulipaner og hvisker at hun støtter sin kollega, men at dette ikke må komme de andre for øre. «Jeg skal slutte snart og jeg vil ha en god attest», sier hun innsmigrende, men også ærlig. En tredje kollega sier med høy, klar røst på personalrommet; «Jeg må ut av dette systemet før det ødelegger meg.» Som Lojaliteten slår jeg splid, kontakter brytes eller blir usynlige og det oppstår forvirring hvem som egentlig er å stole på. Andre kolleger velger å stå i ulike leire, de er som sivet som føyer seg etter vinden. Det er som om de er enige med alle parter som jo synes motstridende. Atter andre igjen velger rektors ståsted og støtter han, de tar dermed avstand fra moren og læreren som ønsker å bidra til løsning på fastlåste problemer på sin skole. Deres bånd av tillit og lojalitet til en fortvilet mor og berørte elever brytes. Dette gjelder også hennes egne barns klasselærer. Utad i avisens spalter kommer det frem at et samlet personale sier de har et godt forhold til foreldrene og at det ikke er mobbing på denne skolen. De er lojale til et positivt rykte for egen skole og fremsier dermed en blank løgn og blir ikke å betrakte som lojale ovenfor avisens lesere. Noen få drar andre med i dragsuget til samlet å stille opp for rektor. For lærer med tenkepause avsløres realiteten i et skolepersonale hvor også hun sammen med andre foreldre tvinges til å handle mot rektor for å ta vare på egne barns helse og skolegang. Lojaliteten til lærekallet overlever og fører henne senere til videre studier. Andre kolleger igjen søker andre skoler, annen pedagogikk eller slutter og tar dermed også et ærlig oppgjør med lojaliteten til egen arbeidsplass.

Lærer, som også er mor, kan altså ikke fullt ut være lojal og trofast mot den praksis som virker på denne skolen. Men hun er, slik jeg ser det, altfor lojal altfor lenge. Dessverre tier hun og andre foreldre også stille om at klasselærer for egne barn er ufaglært og at rektor sliter med sitt forhold til enkelte ansatte og foreldre. Helt til dette øyeblikk har ikke dette kommet ut i det offentlige rom. Hun mener bestemt at det vil føre sakens kjerne inn i et blindspor. Jeg,

som kalles Lojaliteten, mener dette har leseren og samfunnet krav på å få vite. Forfatteren må også være lojal mot leseren. Her er det åpenbart en lojalitetskonflikt mellom lærers forhold til tidligere kolleger og nåværende students forhold og tillit til leseren. Det er viktig at dette kommer frem og at forskeren finner ut hvorfor læreren mener dette er et blindspor. En avis ville slått dette stort opp på første side. I retten kunne dette fått store konsekvenser for kommunen som åpenbart svikter elever som kommer til skade i skoletiden. Lærer med tenkepause sier at det er klart at dette har stor betydning for sakens utfall, men noens personlige anliggender er ikke direkte det som volder skade. Det virkelig interessante er hvordan disse voksne personers avgjørelser får slå rot og får støtte via lojalitetsbånd både fra personalet, skoleledelsen, kommuneledelsen og ordfører. Er alle disse personene klar over hva de er trofaste og pliktoppfyllende til og hva de dermed feller dom over? Lærer, mor og student, som bringer dette frem til universitetet, er i alle fall tro mot verdien av forskning og troen på at her kan flokene løses opp.

Det er et sprik og det skapes forvirring rundt, men også bevisstgjøring på hva som er sentrum for lojal tillitsvekkende skole. Hva er fundamentet egentlig bygget på? Lojalitet og respekt for det faglig utviklende kommer i bakgrunnen når lærere sammen med foreldre ikke har sammenfallende lojalitetssektorer. Det, som skal være en trygg utviklende arena for barn, spriker i mange retninger, hvor majoriteten av voksnes lojalitetsbånd domineres av det å hegne om egen karriere, lønn, frykt for represalier og ønske om å bevare tradisjonell struktur. Når lærer ser seg nødt til å slutte som lærer for å kunne ivareta egne barn og i tillegg er svært undrende over sine erfaringer, hvordan skal så barnet finne sin tilhørighet og kunne opprette ekte lojalitet?

Lærer med tenkepause provoserer fram ærlighet rundt lojaliteten i skolen. Gjennom egne opplevelser synliggjør hun først og fremst for seg selv, men også for andre våkne foreldre og kolleger hvordan systemet virker. Hun avslører skoleledere som ikke har tillit til foreldres utspill og engasjement. Det passer ikke inn i skolens arbeidsform som for det meste er i et lukket rom. Dialog ansikt til ansikt er umulig gjennom stengte dører. Flesteparten av lærerens kolleger tar rektors parti, dermed er de i en slags konflikt, de er ikke lojale mot elever, både mobbere og de berørte som lider urett. For i denne og lignende saker i vårt land løses ikke problemer som oppstår inne på skolens arena av skolens personale. Da vil jeg spørre; hva er det skolens folk innbefattet foreldre holder fast på og er lojale mot? Hver og en av leserne må selv svare.

Elevene er lydige og lojale mot sine foreldre, de kommer til skolen slik de er forpliktet til. Deres lojalitet er sterk og de tar med sitt troskyldige vesen kjærligheten for gitt. Tillitsfullt lar de seg forme og lytter til de råd de får. Men det skapes uro og forvirring når lojal oppførsel mot lærer og medelever overstyrer egen læring og kommer i konflikt med hjemmets lærdom. Moren i dette essayet har stor sorg for hun ser at barn er så flinke til å tilpasse seg andre at de selv blir syke. Hennes egne lojalitetsbånd til det å være mor blir svekket. Hun spør seg selv om hva det er hun ber sine barn være lydige mot. Det skriker inne i henne når hun ser barn som ikke får sunn utvikling. Det er klart for henne at dette ikke er resultat av plagerens personlige vesen. Han viser bare symptomer i et landskap som skolerommet er. Slike elever er også varslere for noe. Når jeg som Lojaliteten får jeg-stemmen og får komme på denne talerstolen, vil jeg sterkt minne om at barnets lojalitetstråder er klare og sterke. Mens det de mottar fra skolen folk og ledelse på langt nær er like tydelige.

Så husk at lojaliteten som følgesvenn kan være en listig illojal kjeltring hvis du ikke trekker i de riktige trådene til rett tid. Jeg kan begynne å leve mitt eget liv som overstyrrer menneskets frie vilje. Min fändenivoldskhet kan også gjøre deg illojal mot deg selv, uten at du er klar over det, som igjen får følger for dine nærmeste. Nå bringer jeg frem min rival og motpart som er Illojaliteten. Lærer med tenkepause forteller meg om et møte med rektor hvor han vil at hun skal være vikar for klasselærer i den klassen hvor hun selv er faglærer. Hennes jobb er på dette tidspunktet å undervise en av klassens elever som har fått lovpålagte enetimer. I denne tiden pågår en veldig detaljert undervisning i enerom for at denne eleven skal kunne lære å lese og skrive. Læreren lojalitet til sin elev, og det denne har krav på, får henne til å si til rektor at da må moren varsles om at hennes datter mister sine timer denne dagen. Rektors lynende og kraftfulle svar til læreren er så at hun ansees da for å være illojal mot han. Læreren svarer at det er han som har det overordnede ansvaret om hun tar vikartimene han ber henne om. Saken løser seg, det blir satt inn en annen vikar denne dagen og enkelteleven får sin tiltrengte undervisning. Men læreren blir smertelig klar over at når hun er lojal og trofast ovenfor eleven og beskytter henne mot tap av undervisningstimer, er hun samtidig kommet i en situasjon hvor hun betraktes som en som svikter rektor. Hun er i rektors øyne en han ikke kan stole på. Jeg ser at lignende situasjoner oppstår daglig i skolen og at mange lærere dessverre da velger å være lojale ovenfor skolens ledelse. Barnet selv og foreldrene er som regel uvitende om dette og dermed påvirkes ikke deres prinsipp om trofasthet. Læreren derimot mistenker, at hennes avsløring av og konfrontasjon med rektors forsøk på tyveri av timer fra elev med krav om forsterket tilbud, kan være medvirkende årsak til at hennes egne

barn på samme skole ikke får den hjelp de trenger. Dette som følge av at personalet, kommunens ledelse og politisk valgt ordfører alle stiller seg bak rektors avgjørelse. Alle disse lar seg selv bondefange som følge av uforbeholden lojalitet til skolens leder. Og lærer som også er mor settes fullstendig ut.

TILPASNING BEVEGER UTVIKLINGEN

Helhet og flyt i maktrelasjoner

Jeg erfarer at glede flyter, mens sorg lukker. I vårt land er skolens pedagogikk påvirket av at det ikke er et rent fagområde hvor faglig og forskningsmessig dokumentasjon råder. Politikerne bryter seg inn på lærernes arena og vinden skifter i ulike politikeres spor. Skoleledere tvinges til å følge de folkevalgte politikeres meninger og avgjørelser selv om det strider mot skolens pedagogiske velfungerende oppbygging. Jeg erfarer også ufaglærte lærere og lærere med en annen utdanning enn lærerskolens pensum. Og jeg må mer enn en gang innrømme at min praktiske lærdom og erfaring ikke får komme til sin rett blant kolleger som tenker på en annen måte. Min stille væren får meg til å innrette meg, men jeg føler sterkt at jeg må handle når jeg erfarer at elever lider urett. Jeg tenker og undrer på at kanskje det er ei mening for skolen at lærerstudieutdannede lærere ikke lenger skal råde grunnen. Styrende myndigheter har nok en grunn for sine avgjørelser. Jeg lever i ei skiftende tid hvor ordet «Change» blafrer i vinden også i mitt land. Det er akkurat som om politikere, lærerne og elevene rister løs en godt innarbeidet skolestruktur. Lærerens fagkunnskap blir så gjort tilgjengelig for alle gjennom media i tv-serier som «Blanke ark» og «Klasse 10B» som oppstår fordi elever sliter eller dropper ut av skolen. Dermed blir «sliterne» elever i offentlig lys, og lærerjobben kan gjøres slik at elevene blir mestringsdyktige slik tradisjonen er i skolen og med dens pensum. Det er som å bivåne en redningsaksjon for elever som trenger et vitnemål for å komme videre på skole og i jobb slik vårt samfunn er organisert. Samtidig skolerens andre yrkesgrupper i lærerens profesjon når døra til klasserommet åpnes. Skolen trenger redningsaksjoner og som tv seer er det flott å se at ungdommene kvikner til og blomstrer. Hva er det disse elevene manøvrerer etter som ikke er i samsvar med skolens navigasjon? Jeg peker i dette essay på mulige forklaringer. Skolesystemet står der det står. Det er mange knagger å hekte seg fast i, korridorer å gå seg bort i og paragrafryttere å sloss mot.

Mitt dilemma er å være en som ser og ikke klarer å gjøre meg forstått. Mitt reaksjonsmønster som varsler harmonerer ikke med skolens og vi er ikke på god talefot. Å møte forbannelsen i meg selv er som å hamre løs på en tykk og solid mur og det er bare meg selv som hører og kjenner smerten. Det er ikke jeg som er innenfor murene, jeg er som ytrende mor utenfor systemet. Dette forklarer at jeg føler hjelpeløshet når jeg henvender meg til avisleserne. Gjennom refleksjon ser jeg klarere at det egentlig er barna som indirekte er skolens autoriteter, men de hindres i sin utvikling. Signalene blir synlige slik som jenta med funksjonshemminger viser, Netkidsa som er overlegne mange voksne i sin innsikt i datateknologien og de rolige elevene som må bytte skole for å få akseptable arbeidsforhold likeså. I regnetimen er jeg selv også en autoritet uten at jeg den gang er klar over det. Jeg er opplært til og er av den formening at det er skolens ledere i samsvar med lærerne og foreldrene som skal se til at elevene har en trygg og forsvarlig skolehverdag etter gjeldende lover og regler. Hvis jeg tar feil, slik jeg så åpenbart gjør ved min sønns nynorsktentamen, vil jeg være en som blokkerer for den frie flyt i evolusjonistisk lys. Kanskje vil elevene selv klare å løse opp i det som blokkerer, men da må de få komme på banen. Når det som blokkerer er løst opp, vil systemet reparere seg selv. Jeg er nok også et resultat av det som fleipende blir sagt om foreldre i dag; vi tilhører curling-generasjonen som finner det nødvendig å tilrettelegge og koste for barnas vei i livet. Det kan være mye sannhet i en fleip. Å skrive essayistisk er en metode i fri flyt. Jeg gjenvinner balansen og ser på min masteroppgave som en likevektsøkende handling i et nett av maktrelasjoner og kanskje koster jeg vei for andre.

Lydighet, pyramider og varslereens dilemma

Lydighet er et uttrykk i skolen som alle kan kjenne seg igjen i og må forholde seg til. Jeg stikker hull på både samvittighet og lydighet ved å opptre annerledes enn det jeg til vanlig uttrykker. Et av brevene vi foreldre skriver er til sivilombudsmannen med bønn om hjelp. Vi får høflig svar tilbake at siden saken reiser pedagogiske og skolefaglige spørsmål er saken lite egnet for behandling derfra. Innenfor byråkratiets saksgang havner jeg tilbake til start. Og senere erfaring med ordførerens underskrift sammen med skolefaglig ansvarlig viser at politikerne også lar seg underkaste skolens autoritet og også dens faglige ståsted. Jeg forundres over systemet jeg som lærer og eleven skal være lydig mot. Jeg erfarer at det vanskelig lar seg styre av demokratiske innspill. Det hersker en slags hjelpeløshet når ikke eleven blir sett, når ikke lærere strekker til, når ikke foreldre når fram, når ikke tilsynsmyndighet blir hørt og når ikke andre topper i et demokratisk oppbygd samfunn kan hjelpe. Min utfordring er å synliggjøre det fastlåste og mitt dilemma som varsler er å finne

riktig arena for dette. Avisen hjelper, men heller ikke her er det nok kraft. Skole, lærere og elever får lett et skjevt og dermed dårlig omdømme i media. Kan universitetets anseelse og humaniora hjelpe meg til å være døråpner for det medmenneskelige som så åpenbart har kilt seg fast? Både ja og nei er det jeg ser. Humaniora er selv innenfor universitetets vitenskapelige og tradisjonelt oppbygde miljø hvor kravene til de som studerer og jobber er bygd på skolens tradisjon. Jeg er nå en som bryter gjennom rammer også her for denne oppgaven som er svært omfattende.

Skriblerier på et ark blir til to pyramider hvor den ene står på bakken med toppen vendt oppover. Den andre er snudd på hodet og spissene på begge pyramidene møtes i toppunktet på den nederste. Pyramiden på bunnen er et hierarkisk tenkt system hvor elever og foreldre er i bunnsjiktet. Over dem råder lærere og på topp er rektor. Denne rekkefølgen er en naturlig saksgang for foreldre ved henvendelser til skolen. I spissen på den andre og omvendt proporsjonale pyramiden sitter skolesjef i et omvendt hierarkisk system. Over seg har kommunens skoleansvarlige person rådmann, ordfører og politikere, fylkeskommunens skoleansvarlige, fylkesmann og politikere på dette nivå. Så følger departement, politikere og ombudspersoner. Utenfor disse pyramidene står etater som kan hjelpe i alvorlige tilfeller. Foreldre er i kontakt med flere, men de får beskjed om at barnevern og politi ikke kan gripe inn i skolen uten rektors tillatelse. Rektor er et knutepunkt, en slags navle i et narsissistisk preget system med lydighet som overordnet stempel. Mine kolleger samt kommune- og fylkestopper stiller seg alle med få unntak lojalt bak rektors avgjørelser helt i tråd med gammel innlært respekt for skolen. Det oppstår en slags pedagogikkens og lydighetens blåknute. Det er kun foreldre som åpent opponerer og motsier rektor. Min yngste sønn får se mine skriblerier og jeg forklarer slik jeg forstår det jeg undersøker. Hans umiddelbare kommentar er å henvise til en sang; «*Gotta serve somebody*»⁷⁷. Så sant, så sant, tenker jeg. Jeg fremsetter i mitt essay et bilde på skolesystemet ved å studere egne erfaringer som bruker. Det bygger på subjektive opplevelser og er innenfor vitenskapelig tenkning i grenseland for å kunne forsvares. Også her møter jeg i universitetsmiljøet motstand for å legge frem det jeg ser, dette i seg selv er en interessant refleksjon. Universitetets vegger må også tåle å bli rystet litt. Jeg kan til en viss grad si at saken gjelder for flere i og med alle tilbakemeldinger jeg får fra lignende saker på andre skoler og alle de mennesker som kjenner seg igjen i ytringene jeg gjør i avisen. Refleksjonen trosser også lydigheten.

⁷⁷ «Gotta serve somebody», skrevet og sunget av Bob Dylan

Praktisk kunnskap skapes gjennom å imitere handlingseksemplere. Det skapes motpoler, avstand og murer ut fra ulike oppfatninger om hvordan en møter et menneske i opposisjon. Ny viten kommer frem ved å varsle og trosse det imiterte og få øynene opp for noe annet. Jeg lærer samarbeid, imøtekommenhet og godhet fra min barneskolelærer og også fra gutten på sløyden som igjen fører til glede. Jeg imiterer eksempelet min lærer gir meg for jeg erfarer selv at det løser opp og gir ønskede resultater. Mine ledere tolker regelen strengt og kategorisk ut fra sine erfaringer og imiterer dermed både egne erfaringer i livet og en gammel skolsk tradisjon. Varslerens dilemma er at jeg ser noe viktig og må gjøre en utradisjonell handling for å sprengte meg gjennom lukkede posisjoner. Engasjementet brenner inne for det er selve handlingen min som blåses opp, det stenges for ytterligere kontakt med budskapet. Det er først nå at mitt engasjement får åpne opp. Jeg når ikke frem innenfor den kommunale skolens eget system. Hvis målet er å kvele ulydighet, blir det samtidig tatt kvelertak på nye tanker. Den lydige er ufri og underdanig og arver andres ideer. Varsleren er en slags fornyer som ofte sees på som forræder mot vedtatte og oppleste sannheter. Sofistene kjemper for demokratisering av tenkning og kunnskap. De er sakførere i samfunnet. Det jeg vil frem til er at i et profesjonelt oppbygd fagmiljø er det mennesker som sitter og håndterer reglene. Jeg reagerer ut fra min livserfaring og møter mennesker som kan ha totalt andre opplevelser som preger dem som menneske. Innerst inne bak alle arketyriske mønstre som preger oss er alle gode. Det er et grunnsyn jeg har som både menneske og fagperson. Jeg får et klarere bilde av skolestrukturen med en streng og avvisende ledelse enn jeg hadde fått ved å møte varme og forståelse. Jeg trenger å få øynene opp for det jeg ser bakenfor det rigide. Da blir jeg mer bevisst på de vibreringer som skolen sender ut. Det er som om jeg oppfordres til å jobbe videre med problemene og jeg er lydig mot dette oppdraget fordi jeg velger å se på det som en gave. Det koster, jeg kan nå se meg som en forkjemper for og en som søker å rydde unna og også synliggjøre det som hindrer rettferdighet i elevens skolehverdag. Jeg rufser borti menneskers integritet og den selvstendighet og det mønstre de bygger sitt liv på. Varsleren skaper også bølger og vibreringer. Jeg blir påminnet at jeg kan ikke forandre andre, jeg kan bare forandre meg selv. Jeg er selv forvirret for hva myndighetspersoner mener læreren og eleven skal være lydige mot. Og hvordan skal det som binder oss sammen være. Lydighet til hva? Årsaken til problemene er ikke bare å finne i selve strukturen, men den sitter dypt forankret i den enkeltes oppfatning av hva skole er.

Tilpasning beveger utviklingen

Den tilpasningsdyktige er lydhør. Jeg blir fort sliten ved for mye varierende informasjon rundt meg, jeg er ganske konsentrert om det som kommer til meg og da må jeg være på vakt. Jeg lytter samtidig som jeg hører. Mens en person synes bakgrunnslyder fra radio eller tv er beroligende og sosialt, kan jeg noen ganger føle dette som støy og stress. Faktisk kan det føre til at jeg i sosialt aspekt må stenge igjen for min indre ledestjerne. I gartnerens fysiske verden er det når ugresset får vokse fritt i blomsterbedet, det ender med at planter kveles og ugresset får fritt spillerom og til slutt vil ugresset dominere helt. Jeg berger planter i mitt blomsterbed enten ved å luke bort ugresset eller flytte de jeg ønsker å bevare mens jeg spar opp hele bedet og får bort uønskede røtter for deretter å plante de som holdt på å bli borte på nytt. Jeg opplever og hører også om andre foreldre som hjelper sine barn med undervisning der hvor skolen ikke strekker til. Dette skjer blant annet i hjemmet, ved å finne en mer egnet skole, i svømmehallen og på idrettsarenaen, i kulturskolen og i naturen. Og jeg vet at en god del av lærerne etter hvert finner seg bedre til rette i et annet yrke. Skolens jordsmonn er blitt for overgrodd og forurenset og elevene får for lite armslag. Det som uroer meg er at eleven kun ser sin egen skolehverdag, mange barn har ikke noe sammenligningsgrunnlag og de er prisgitt den voksnes inngripen. De står i fare for å tilpasse seg noe annet enn egen sunn vekst og utvikling hvis ikke foreldre og lærere er observante og handlingsbestemte. Jeg ser også at det for mange er viktig å søke tilpasning og at barn medisineres. Å tilpasse seg permafrosten vil føre til at frø ligger i dvale under et ugjennomtrengelig lag, mens gode forsetter fra styrende myndigheter ikke når fram til brukerne. Utvikling står i stampe og fagpersoner må jobbe både over og under et tildekket system. Det er nesten som de kommunale myndighetspersonene sier at jeg må innrette meg i deres verden, det de ser, for at deres bilde av skolen skal stemme. Jeg er utenfor denne vi-følelsen. Jeg vrir meg unna en slik tvungen tilknytning. Kritik og formaninger vil bare bli hengende som en tung sky over meg hvis jeg underkuer mitt syn slik også «sliten skoleelev» gjør. Jeg kan dermed bli et passivt objekt som følge av politikk som snarere ekskluderer enn inkluderer. Det jeg ønsker er å være et individ som realiserer meg selv i en felles verden, jeg bringer også kunnskap som er viktig for fellesskapet. Jeg tilpasser meg derfor ekskluderingen av meg selv i skolen ved å ta en pause, det er uaktuelt for meg å være inkludert som et objekt. For meg er det åpenbart at systemet holder fast på problemet. Jeg manifesterer dermed min egen frihet som menneske i et demokratisk land. Samtidig ser jeg at jeg er et resultat av evolusjonen. Utviklingen bringer det stille i eleven og læreren ut av skolen og dermed er ikke skolen lenger designet for elevens naturlige posisjon i samfunnet. Jeg føler

meg som en representant for dette og en som protesterer mot at nå går skolen for langt i sin inngripen i det menneskelige. Dette fungerer dårlig i dagens samfunn. Min avmakt gjøres til styrke. Jeg utfordrer dermed meg selv til å stå på arenaer hvor jeg blir mer synlig enn jeg er bekvem med. Jeg innser at jeg, hvis jeg skal være trygg og føle meg vel, må søke å uttrykke det jeg har på hjertet slik at jeg blir forstått. I stedet for å kjempe for å bli forstått av de byråkratiske lederne, må jeg fokusere nærmere på hvem som egentlig leder an i læringen, nemlig eleven. Jeg minner meg selv på at jeg som forsker ikke må bli for skråsikker for jeg ser fra starten av at det er noe jeg ikke ser. Jeg er trofast mot erfaringen for her er det om å gjøre å bruke mitt kyndige blikk siden jeg kjenner virksomheten innenfra. Jeg spør meg selv; hvordan kan jeg bidra til en levende prosess hvor energiene fra varsleren får flyte naturlig i skolen?

Tilknytning krasjer med fri flyt. Elevene i skolen er der som følge av plikt og pålegg fra foreldre og myndighetene. De er knyttet til skolen. Noen ord på en kalender gir meg noe å tenke over: «Det er forskjell på å føle takknemlighet for og verdsette noe, og å føle seg knyttet til noe. Verdsetting og takknemlighet er tilstander av ren kjærlighet, mens tilknytning inneholder frykt – frykt er å miste eller ikke få det du er knyttet til. Når det gjelder noe du ønsker i livet, er verdsetting og takknemlighet tiltrekkende krefter, mens tilknytning skyver bort. Hvis du er redd for ikke å få det du ønsker, eller for å miste det du har, er det tilknytning.»⁷⁸ Med meg selv som kilde i eget essay ser jeg at i fortellingen «Fanget og kneblet» er jeg tilstede på møtet i den tilknytningen at jeg er lærer i kommunen. I leserinnlegget har jeg frykt for å miste det jeg ønsker for elevene i skolen inkludert for mine egne barn. Sett i et evolusjonistisk lys trenger nettopp jeg denne erfaringen og den nye innsikten jeg får ved å være strandet i et sort hull for så å komme meg opp igjen. Jeg tilpasser meg altså både avgrunnen og kampen for å komme frem i lyset igjen. Det jeg så oppdager, er at jeg gjennomgår en stor utvikling fra mitt indre stille rommet. Det er ikke ny kunnskap som kommer frem, men gammel visdom som avdekkes, befris fra illusjonens slør og blir synlig. Jeg henter urkrefter og snur meg for å sjekke kildene. Det nye og utfordrende blir da at gammel visdom skal forenes med moderne kultur. Etter drøm om min egen død er jeg nå mer undrende og nysgjerrig og tenker jeg må gjøre som barnet når det er ny i verden, jeg må erfare verden på nytt for å få tak på hva dette betyr. Dette høres drastisk ut, jeg lever som før, men nå begynner jeg å sanse og se sannheter klarere og på en annen måte enn før. Jeg er kommet i nærkontakt med en direkte innsikt som jeg bearbeider gjennom min fysiske kropp og hjerne i

⁷⁸ «The Secret» fra dag til dag, 2010, dag131, skrevet av Rhonda Byrne

min hverdag. Jeg ser også at det i media og bøker stadig kommer uttalelser om døden av personer som er nært og får erfaring med fenomenet som om dette er en trend i tiden.

Jeg tilpasser meg og det som er rundt meg. Som eksempel oppfordres jeg gjennom medier til å spise speltmel, økologisk dyrket mat og steinalderkost. Speltmelet er blitt dyrket i Norden i mer enn 4500 år og er mye mindre foredlet enn dagens hvetesorter. Jeg vet ved å bruke kunnskap fra mitt stille rom at ved å inkludere dette melet i kosten hjelper det meg til å finne kjerneverdiene jeg søker. Kropp og sinn hører sammen. Jeg hjelper dermed kroppen til å følge tankene. Min lærdom utgjør en annen vinkling enn naturforskeren som ser på melets fysiske næringsinnhold og regner seg fram til hva som er sunt og ikke sunt, tabeller og grafer lages og skal gi rettleiding til alle. Naturvitenskapsmannen Jean-Baptiste de Lamarck, som lever fra 1744 til 1829, er en av de første som argumenterer for at arter er foranderlige og at artene som lever i dag er resultat av evolusjon. Han latterliggjøres i sin tid, men i dag er hans teori mer aktuell. Hvis omgivelsene gjør det nødvendig å bruke bestemte organer eller egenskaper, så vil disse forandres.

Tanker og sammenheng bak illusjonens slør

Det er som lærer jeg kommer inn på dette studium, men jeg baner vei for en mors glød om å hjelpe skolen til å se det stille i eleven. Når det stille åpenbares, blir en bakenforliggende logikk synlig. Tenkepausens assosierende kraft er medisinen som gjenoppretter forbindelsen mellom tanker og forestillinger og forhindrer det fatale i det å stivne som en marionett. Jeg ser det som viktig at dette skjer på en kunnskapsarena. Forbitrelsens miljøskadelige krefter omgjøres via filosofisk vandring til innsikt som kan publiseres, levedegjøres og bærer meg videre i et organisert samfunn. Det kan oppleves som om jeg bryter meg ut og rydder en vei.

Tilgivelsens oppfordring er å glemme. Jeg legger ikke lokk på det fatale for dette er en gave som er kommet til meg som historisk lærdom som igjen får meg til å handle fornuftsstridig. Jeg trenger denne erfaringen og må endre mitt syn på det jeg tilpasser meg og jeg blir mere bevisst på hvorfor jeg gjør det jeg gjør. Leserinnlegget er slik jeg ser det nå et nødvendig feiltrinn og jeg gir mine sjefer altfor lett tilgang til det rommet de tar meg inn i og former det ut fra deres utkikkspunkt. Skolen vet at problemet finnes, men den kan da ikke se det menneskelige rommet tydelig nok. Moren, som får slettet sin identitet, er nå via læreren kommet i en annen posisjon for å videreformidle erfaring og kunnskap til skolens fagpersonell og samfunnet for øvrig. Jeg innser at det er så å si umulig å skille moren og læreren som jeg prøver så hardt på personalmøtet, og som også skolelederne er bastante i oppfatningen av.

Etterpåklok kan alle være. Det er barn og foreldre som må bære byrden som tynger når barnets vei til kunnskapssøking overstyres. Det kan være grunn til å tro at den mer eller mindre fastlåste problematikken jeg ser og opplever i skolen også får slå rot i samfunnslivet. Når elevene som voksne blir arbeidstakere, bærer de med seg det de har lært. Hvis viljen til å skulle finne løsninger på problematikken er ekte, så må jeg først og fremst være ærlig med meg selv. Jeg kan for mitt vedkommende konkludere med at skolens maktstruktur ikke er bygget etter slik det høysensitive i eleven tenker.

Sløret er selvforherligelsen og oppfatning av vår tids sannhet. Skolelederne opptrer uforanderlige og uttrykker selvbekreftelse. Det er min oppfattelse at de handler slik de mener er riktig, men de utnytter ikke meg som ressurs. Den smerte jeg dermed påføres setter meg ut av kurs og veien videre blir kronglete, men også lærerik. Mitt slør rives vekk og smertene jeg opplever gir meg assosiasjoner til barnefødsler. Alt blir bare verre hvis jeg stritter imot. Jeg må samarbeide med meg selv og mine pinsler som jeg vet er forbigående. Samtidig ser jeg at skolen ikke gjør det samme. I «Det farlige klasserommet»⁷⁹ skriver anonym lærer om elever som sitter fast i sin lidelse og strukturen er uforstyrret av de langsiktige konsekvenser som barn, foreldre og samfunnet påføres. Fra min posisjon ser jeg at det er selve smerten jeg skriver om i leserinnlegget. Det samme gjør anonym lærer som samtidig uttrykker en slags hjelpeløshet. Barn, lærere og foreldre står midt i denne hverdagsbeskrivelsen. Problematikken er kjent for mange og medisinerings ved hjelp av programmer innenfor strukturen gitt via undervisningsprogrammer til alle er blant det som tilbys og som langt fra gir ønsket effekt. Knebelen jeg får er også et ledd i denne neddempingen av symptomene på at noe er ille. Til og med jubelen fra avisleserne knebles. Det er ikke rart at dette skjer i et samfunn hvor svært mange søker medisiner og også kjøper seg bort fra ubehaget. Å legge lokk på en problematikk, kan føre til at det bare popper opp et annet sted. Med filosofisk blikk bak sløret undrer jeg på om det er en gigantisk fødsel for skolen og samfunnet jeg er vitne til, men at det søkes å holde igjen det nye som sprenger på. Skolen kan oppleves som et enormt kraftmagasin, alle barna går her, nå er veggene så utsprengt av overfylt energi at det blir knuffing og mye renner ut. Mange liker seg i denne trengselen og følger massens bevegelser. For meg avsløres manglende navigering mellom skolens rammer og enkeltelevens læringssøking. Metoder er på kollisjonskurs fordi farvannet er uklart eller kart mangler. Og skolens struktur synes å være mere bygd på det den ikke ønsker enn det den helst vil ha. Da styrer frykten og kommunikasjon blir svært vanskelig med barn som er så åpne for

⁷⁹ Aftenposten.no 26.01.2014

sanseinntrykk. Jeg ser hvor sterk kraft det er i samfunnets forordninger i det som er opplest og vedtatt. Når jeg undersøker og skal fristille meg, opplever jeg at jeg har veldig lett for å bli hengende fast i det som generelt uttrykkes. Som eksempel nevner jeg flere ganger de elevene som faller utenfor gitte normer. Det jeg som lærer og mor erfarer er at disse er hele tiden innenfor sin læringsprosess. Akkurat som lærer med tenkepause finner de ikke det som søkes i skolen. I stedet for å si at noen, meg selv medregnet, faller utenfor skolesystemet, er det mer korrekt å si at alle er innenfor rammene for egen skolegang. Jeg lærer hele tiden, også på benken når jeg venter på en buss og har spist smørbrød med energier.

Tankene vandrer. Jeg starter altså dette essayet i en selvopplevd problemstilling og en påstand om at det stille i mennesket ikke blir sett og forstått i skolen, og samtidig er jeg undrende om jeg kan ha tatt feil. Oppgaven vokser dermed frem i og rundt det stille indre. Jeg vet ikke på forhånd konkret hvordan jeg skal studere. Mitt stille indre er min veiviser i takt med undervisning og litteratur. Jeg skriver om noe som jeg er kjent med, men som jeg ikke har bruksanvisning på. Den finnes ikke. Jeg opplever hvor vanskelig det kan være å sette ord på det skjulte jeg sanser og som jeg mener må komme ut i lyset. Spørsmålet «Hva er det du egentlig vil?» omformes til bevisstgjøring av «Hva er det jeg handler ut fra?». Jeg ser min ærlighet overfor meg selv og elevene som er fanget og prisgitt læreres og foreldres handlinger. Ut fra min erkjennelse påberoper skolen seg makt de ikke har. Jeg stoler blindt på skolens regler om tentamen og vitnemål. Jeg styrer min sønn deretter. Jeg observerer, men jeg klarer ikke å absorbere at tidene har endret seg. Denne aktuelle høsten har min sønn ifølge arbeidsplanen kun to timer undervisning i nynorsk. Det pålegges altså mye egenstudium i dette faget uten at det settes av tid til studier i løpet av en fullsatt timeplandag. Da må det jo naturlig følge at min sønn selv må få bestemme når tentamen og eksamen skal være ut fra når han er klar. Vi befinner oss i skjæringspunktet mellom ulike tankemønstre om skole. Skolen gir signaler til eleven, men sitter fast i gammel struktur og selv lar jeg meg også fange i foreldet oppfatning. Når foreldrene og elevene selv må hankses med problemer som oppstår i skolen, har skolen gitt fra seg den makt de kan ha for positivt å ordne opp i det uønskede.

Min oppgave viser en vei og vil i kraft av det skrevne gi ringvirkninger ikke bare etter hvordan leseren tolker, men også i kraft av de ord og tanker jeg sender ut. Jeg ser bakenfor følgene destruktive handlinger kan få både hos andre og meg selv. Skolelederne viser meg brutalt hvordan systemet fungerer. Systemet i seg selv er fastlåst som datamaskinen, det har ikke klokskapens smidighet. Det er derfor ikke levende. Klokskapen finnes bortenfor det som på papiret er rett eller galt. Jeg føres ut i tenkepause og forteller dermed at skolen mangler

filosofiske rom som igjen kan hjelpe meg og eleven til å bli den vi er. Om en ønsker forandring må dører åpnes og rom utvides både i ord, bygninger og mennesker. Noe fasitsvar finnes ikke. Tenkepausen er nødvendig for å klare å berge identiteten som lærer og mor. I tenkepausen søker jeg å konfrontere og rådføre meg først og fremst med meg selv, men jeg søker også forklaring i skoleverdenen og samfunnet og viser følgene av noens handlinger og avkler deler av skolestrukturens arv. Når jeg konfronterer, er jeg et speil. Med blikk inn til Alt som er, den stille humane kilde, vil det lyset som reflekteres tilbake avdekke både godt og vondt, rett og urett og sannhet og løgn. Da er det min oppgave slik jeg lærer fra barnsben av så godt jeg kan å legge urett og løgn i grav. Den stille klokskapskilde kan ikke eies av noen få for alle har tilgang på den. Gode løsninger for organisert kunnskapsformidling kan like godt komme fra et lite barn, en ungdom og foreldre som fra skolerte fagpersoner og politikere. Noe fredsprisen 2014 til Malala Yousafai, 17år, bekrefter. Hvis forståelsen blir for konsentrert og lukket, oppstår vakuum. Med ironisk ordspill vil hermeneutikk, som betyr læren om forståelsen, stå i fare for å bli hermetisk lukket. Forståelsen omdannes til bekreftelse og stivner. I det stivnede, det som er opplest og vedtatt, mener mange at sannheten finnes. Sannheten finnes utenfor i ettertanken og refleksjonen. Der starter overveielse om at tilknytningen til systemet kunne ha vært så mye annerledes og at jeg ikke må kjøre meg fast i forståelsen. Jeg hadde som faglærer på sløyden ingen mulighet for å kunne forestille meg at to kaninbur, som ble bygget, igjen var med på å løse opp i flokene rundt eleven. Han gjorde det han hadde mest lyst til og behov for der og da. Jeg følger mitt hjerte og velger å skrive dette essayet. Jeg gjør det som er best for meg akkurat nå. Jeg vet det er mennesker som venter på å få lese det jeg skriver. Selv kjenner jeg nå til at det vil bli mere skrivning. Denne oppgaven blir et datagrunnlag for å gå videre. Jeg åpner opp mitt vakuum. Jeg er i flyt.

Jeg lærer bedre å forstå den delen av skolens system når jeg i refleksjonen betrakter helheten både gjennom meg selv og i samfunnet. Jeg forstår at skolens folk handler riktig ut fra sin forståelse av sannheten, men det blir en voldsom konflikt inne i meg som mor og lærer. Dette er ikke det jeg ønsker at de unge skal lære. Eller tar jeg feil? Er det nettopp slike feil og konflikter som skal til for at neste generasjon med klokskap skal kunne forme vårt samfunn videre? Da er min oppgave fullført så langt, nemlig å synliggjøre strukturelle trekk i et menneskelig språk og innse at jeg er midt i forandringen. Den unge kan bedre forstå min generasjon, men det er i fastgrodd oppfattelse og lat tenkning om skole at bøygen sitter. Jeg sier NEI til krefter som okkuperer skolen og holder problemer i sjakk. Jeg hjelper meg selv til å komme videre for da kan jeg også hjelpe andre. Det er veien som viser at det som det gis

energi til forsterkes og at god kommunikasjon er avgjørende. I vårt samfunn, hvor det utadvendte individuelle er i vinden, vil det stille usynlige i mennesket lide hvis ikke disse trekkene også kommer frem på arenaen. Å se gjennom sløret er å lese den annens tanker og nå inn til den andre i stille aksept. Påståeligheten er blottet for nysgjerrighet og stenger for å tilpasse seg flo og fjære, det stille indre kompasset og det å undre seg over en annens virkelighet.

Epilog og springbrett videre

Når jeg nå ser veien gjennom en tenkepause og da spesielt dette skriveprosjektet, tenker jeg umiddelbart at jammen har jeg favnet mye. Den er et ærlig forsøk på å sette frem en åpenbaring for en tradisjonsrik og vitenskapsbasert virksomhet. Det er mitt helhjertede ønske at kilder jeg har brukt ikke skal bli skadelidende, men heller være med å bidra til større forståelse for skole og samfunnet som igjen kan hjelpe en selv og andre. Forholdet mellom mor og lærer, når jeg kommer i konflikt med skolen, utvikles videre til en gransking av hva skole er og hva en god skole er, og under hele skriveprosessen støtter jeg meg til ordene: «Att du låtsas vara liten hjälper inte världen. Det finns inget upplyst i att krympa för att andra människor inte ska känna sig osäkra i Din närhet. Vi är alla avsedda att lysa som alla världens barn gör. Vi föddes för att manifesteras Guds härlighet inom oss.»⁸⁰ Jeg sitter igjen med så mange motforestillinger til den norske skolen at jeg lettere kan si hva god skole ikke er. En skole som i sin maktutøvelse ikke tør eller mestrer å se seg selv, og som tillater mobbing av både elever og lærere, kan ikke være en god skole eller arbeidsplass heller ikke et bærekraftig system.

En leser som nå sitter igjen med følelse av at denne oppgaven griper for mye, mangler en stram linje, mener jeg påstår for mye og ikke klarer å komme under overflaten av emnene som løftes frem, har rett. Læreren vet imidlertid at det er umulig å favne alle elevene på lik linje, derfor kan jeg også se lesere som klarer å følge min strategi når jeg går ganske dypt inn i det stille i mennesket. En leser som er søkende både i tekst og litteraturliste vil kunne komme ut med ny vinkling for å se noe en har vært blind for. Dette er et vanskelig prosjekt. Når livet er kaotisk blir også tanken kaotisk. I kaos og i jakten etter forklaringer ser jeg meg selv som immigrant som finner «nytt» land, nytt i den forstand at det alltid har vært der, men at jeg nå ser nye muligheter bortenfor stengsler og avmakt. Skipet som førte meg dit var den form for åpenbaring som skjer via historiefortelleren. Mange og tildels lite sammenhengende tanker

⁸⁰ Nelson Mandela, plakat, se vedlegg

må ut, bli konkrete før jeg kan begynne å sortere og analysere. Derfor håper jeg at leseren kan se dette og at jeg nå er i en ettervarslingssituasjon. På samme måte som min sønn hjelper meg til å få øynene opp for mine blinde flekker, min indre stille kilde og viser vei for å finne forklaringer, baner også jeg en vei for at skoleverket muligens skal kunne finne løsninger uten å stå fast i problemene. Skriveprosjektet har imidlertid gjort saken klarere og livet lettere for meg, selv om noen av påstandene ikke er satt tilstrekkelig på prøve. I veiledning har jeg gjentatte ganger blitt fortalt at jeg må prøve å rydde, det er vanskelig å få taket på hva jeg vil fortelle. Spesielt er sekvensen med «SMÅ HISTORIER – KILDER TIL KUNNSKAP» blitt foreslått strøket flere ganger. Etter ti utkast er masteroppgaven endelig klar og det er mitt håp at jeg også har fått frem hvor uendelig mye kunnskap det kan være i hverdagslige hendelser, hvis man tar seg tid til å stoppe opp og undre og lytte til det stillheten og sammenhenger forteller. For meg er disse fortellingene gode bidrag til å gi glede, mening og er lyspunkt i livet. De kan kanskje synes meningsløse for noen, men de ga meg viktige holdepunkter når livet ble vanskelig. Jeg er også blitt oppfordret til å være nesten brutalt ærlig for å nå frem til det essensielle, og dermed har jeg tøyd mine egne grenser for det private. Det som da avdekkes viser seg å være svært nyttig informasjon og redskap til mitt arbeid.

Gjennom skriveprosjektet har jeg først og fremst oppnådd å få bearbeidet en svært tung bær etter det jeg selv mener er urettferdig behandling av lærere og elever i skolen, og gleden over å finne en arena som passer for å legge dette frem på min måte. Det er som om kunnskapene allerede er satt på prøve i en skaket kropp. Jeg har villet varsle om overkjøring av personlig utvikling og initiativ som om skolen er alvorlig forurenset. Som mor har jeg selv ikke vært tilstrekkelig klar over dette, men uroen har vært med som ledetråd. De kunnskapene jeg høster forløser ei svært tung bær jeg har kjent i min egen kropp. Det er en stor lettelse å sende det skrevne videre, og kanskje er det slik at noen vil gripe tak og at jobben med å finne løsninger for mobbeproblematikk snart er innen rekkevidde. Min prosess er delvis fremstilt i essayet og vil forhåpentlig være til hjelp og gi kunnskap til andre. Veien ble kronglet fordi mine tanker førte meg slik. Jeg føler selv jeg har hamret løs på en gammel og veletablert tradisjon som skole er. Jeg har stått opp mot de som forneker og underdriver, meg selv inkludert slik min sønn viser meg. Det er tydeliggjort for meg en skole som gir karakterer etter en foreldet skala og i gammel stil, og dette skal alle innrette seg for å kunne få vitnemål og studiekompetanse. Den skolen jeg kjenner mangler rom for stille fordypning i eget læringspotensial. Jeg peker også på manglende takhøyde til å kunne drøfte, gjøre selverkjennelser og finne løsninger på skoleproblemer. Jeg mener å kunne vise at skolen fra begynnelsen av er tuftet på at det skal

være en form for ekskludering, og at dette også er tilfelle i dag. Jeg ser at arv fra oldtiden og eleaternes skole kan være årsak til at det stilles spørsmål om humanistiske fag kan kalles vitenskap, som videre fører til at skole er blitt for snever slik at mange dropper ut. Er tiden nå moden for å ta denne filosofiske debatten på nytt? Erfaringer, vi som foreldre, andre foreldre og samtidig lærere har gjort oss gjennom brevskrivning til skolemyndigheter, retter skarpt lys mot et system, som synes å være uforstyrret og maktesløse ovenfor de vanskeligheter barn og foreldre påføres gjennom uholdbare skolesituasjoner. Når yringsfrihetens banner blir brukt, kastes lojalitetens sverd mot oss. Det rammer hardt og jeg viser i kapitlet om lojaliteten at den kan være en slesk skapning hvis den begynner å leve sitt eget liv.

Oppgavens fokus på fallgruver og blindveier kan gi nyttig informasjon til veivalg for en opplærings arena som er givende og utviklende for alle elevene. Samtidig viser det seg manglende rom for varslingens essens. En av de viktigste erfaringene jeg gjør er at introvert stille tilpasning til samfunnet rundt, snarere fører meg inn i en ettervarsling enn å gå til bunns i saken. Jeg surfer i stedet for å dukke og hensettes på en måte både beskjeden, stillestående og fanges i en utøvelse uten lokalitet. Varslerens rop kan endre klesdrakt fra urovekkende, for de som er satt til å lede, til kilde for nødvendig ny tenkning. Skal varsleren bli tatt på alvor, må det etterspørres den dypere innsikt varsleren har og innblikk i landskapsrommet det varsles i. Det er et viktig ståsted for å kunne gå videre. Essayet er et levende materiale. Tanken er drivkraften, det fortelles noe som utvikles videre.

REFERANSER

- 1.Eidsvåg, B., Gi meg ikke din styrke. Sang utgitt av Hanne Krogh 1989
- 2.Alvestad, Norsk Songbok, (1976) JW Cappelens forlag AS
- 3.Grieg N., Til ungdommen. Sang
- 4.Sivle, P., Ormen lange. Sang
- 5.Vinje, A. O., Den dag kjem aldri. Sang
- 6.Vassbotn, A., Å leva, det er å elska. Sang
- 7.Grundvig, N. F. S., Hvad solskin er for det sorte muld. Sang
- 8.Formoe, T., Kaptein Sabeltann er en farlig mann. Sang
- 9.Eilertsen, G.,(2001) Nei til at fysisk og psykisk vold skal få utvikle seg i skolen. Leserinnlegg 20.03., s.30, Harstad tidende, se vedlegg 1
- 10.Fylkesskoledirektøren i Troms midt på1980- tallet, MOT, utviklingsprogram i skolen.
- 11.Atferdssenteret i Oslo fra begynnelsen av 2000- tallet , PALS,skoleomfattende innsatsmodell.
- 12.Bellamy, M., New born. Sang
- 13.Emancipator, The darkest evening of the year. Instrumental låt.
- 14.Kelly, T. og Steinberg, B., True Colors. Sang
- 15.Mc Cartney, P og Lennon, J.,Hello goodbye. Sang
- 16.Afanasieff, W. og Wicks, J. M. og Ruzumna, J. og Carey, M., Butterfly. Sang
- 17.Tukiainen, O. og Saaresto, M. og Kaarlonen, M., Locking up the sun. Sang
- 18.Tukiainen, O. og Saaresto, M. og Kaarlonen, M., Locking up the sun. Sang
- 19.Rado, J. og Ragni, G., Aquarius – Let the Sunshine in. Sang
- 20.Montaigne, M. de, Essays, s.262
- 21.Montaigne, M. de, Essays, s.263
- 22.Montaigne, M. de, Essays, s.264
- 23.Nordenstam, T.,(2006) Fra kunst til vitenskap, s.21 Fagbokforlaget
24. Nordenstam, T.,(2006) Fra kunst til vitenskap, s.132 Fagbokforlaget
- 25.klassisk ribekatedralskole.dk/.../protagoras.htm (lest februar 2015)
26. Frank, Otto, (1967) Skrift på veggen i Anne Franks House, A museum with a story, Amsterdam.

27. Brene Brown, (2014) Jeg snappet opp denne setningen da jeg hørte om forfatteren i et radioprogram, ukjent tittel. Jeg har også sett henne på Ted.com «The Prize of Invulnerability». Hun har forsket i 12 år på sårbarhet og skam og har skrevet boken «Uperfekt». Den vil jeg lese ved leilighet. Den handler om å våge å være seg selv og slippe kontrollen med å være perfekt. Vi vil da føle mer empati, tilhørighet og kjærighet.
- 28.Hagemann, G., (1992) Skolefolk, Lærernes historie i Norge, Ad Notam Gyldendal AS
- 29.Vada, A., (2002) Stopp mobberne, Leserinnlegg 08.05. Harstad Tidende
- 30.Eilertsen, G., (2012) Midt imellom skole og hjem, s.19. Eksamensoppgave UIN
- 31.www.regjeringen.no Justis og beredskapsdepartementet, dokumenter, NOU-er, 11 samarbeid og taushetsplikt, 11.7,11.7.3
- 32.Bernt, J.F., (2012) Tilsattes yrings- og meddelelsesfrihet. Grenser for åpenhet fra et juridisk perspektiv, s.15, Forelesningsplansje 22.11.
33. .Bernt, J.F., (2012) Lojalitet og yringsfrihet i skolesektoren, lederansvar, lojalitetsplikt, faglig og etisk ansvar, s.2, Forelesningsplansje 27.01.
- 34.Myhre, L.,(2012) Evig søndag, coveret. Tiden Norsk forlag
- 35.Sorteløst hull. Wikipedia (lest 21.01.12)
- 36.Eriksen, E. O. (2009) Demokratiets sorte hull. Abstrakt Forlag
- 37.Eriksen, E. O. (2009) Demokratiets sorte hull, s.17. Abstrakt Forlag
- 38.Eriksen, E. O. (2009) Demokratiets sorte hull, s.18. Abstrakt Forlag
- 39.Øverenget, E., (2008) Hannah Arendt, s.194. Universitetsforlaget
- 40.Eilertsen, G., (2011) Den stille eleven møter permafrost, å se bakenfor handlinger, s.23. Eksamensoppgave UIN
- 41.Nolan,C., (2012) The dark Knight Rises. Film
- 42.Kahneman, D., (2012) Tenke, fort og langsomt. Pax Forlag
- 43.Kahneman, D., (2012) Tenke, fort og langsomt, s.26. Pax Forlag
- 44.Kahneman, D., (2012) Tenke, fort og langsomt, s.27. Pax Forlag
- 45.Kahneman, D., (2012) Tenke, fort og langsomt, s.69. Pax Forlag
- 46.Kahneman, D., (2012) Tenke, fort og langsomt, s.79. Pax Forlag
- 47.Mellom himmel og jord (2012) 06.05. Radioprogram NRK P1
- 48.Larsson, H., (1997) Intuition, s.50
49. Larsson, H., (1997) Intuition, s.53
- 50.Aschehoug og Gyldendals STORE NORSKE leksikon (1981) bind 12, s.727
51. Aschehoug og Gyldendals STORE NORSKE leksikon (1979) bind 6, s.277

- 52.Kahneman, D., (2012) Tenke, fort og langsomt, s.56 og 57. Pax Forlag
- 53.Ledru-Rollin, A., (2010) 18.12. s.67. Dagbladet
- 54.Ramnefjell, G., (2013) 06.04. s2. Dagbladet
- 55.Binks, G., (2012) september, s.117. Det Beste
- 56.Vestly, A. C., (1966) Aurora i blokk Z. Tiden
- 57.www.Elevsiden.no, Formålsparagrafen
58. Eriksen, E. O. (2009) Demokratiets sorte hull, s.29. Abstrakt Forlag
- 59.Rossvær, V., (1998) Ruinlandskap og modernitet, s.165. Spartacus Forlag AS
- 60.Losey, M. B., (2012) De nye barna, baksiden. Cappelen Damm
- 61.Losey, M. B., (2012) De nye barna, s152. Cappelen Damm
62. Losey, M. B., (2012) De nye barna, s153. Cappelen Damm
- 63.Flowers, Brandon/Keuning, Brent, D./Stoermer, August, A./Vanucci og Ronnie Jr. Human. Sang
- 64.Ukjent forfatter, (1950) Barnas sangbok for skole og hjem, s.12. Johan Grundt Tanum Forlag
- 65.Egeland, J. O., (2013) Artikkel 20.04., s.3. Dagbladet
- 66.Skavlan,(2011),17.03. Tv program NRK1
- 67.Sliten skoleelev (2013) 15.05. Aftenposten.no
- 68.Eilertsen, G., (2012) Midt imellom skole og hjem, s.12. Eksamensoppgave UIN
- 69.Coehlo, P., (2004) Livet, s.68. Bazar
- 70.Christie, N., (1977) Hvis skolen ikke fantes. Universitetsforlaget
- 71.Nielsen, K., (2002) Vi har tatt grundig feil, s.33, Leserinnlegg 30.01. Harstad Tidende
- 72.Ukjent forfatter, (1945) Syng med oss! Allsangboka for barna, s.33. Harald Lyche og Cos Musikkforlag
- 73.www.kbekko.com/85045696. 12 universelle lover (lest april 2015)
74. Øverenget, E., (2008) Hannah Arendt, s.238 og 239. Universitetsforlaget
75. Øverenget, E., (2008) Hannah Arendt, s.251. Universitetsforlaget
- 76.Steinnes, J., (2013) Et poststrukturalistisk blikk på spesialpedagogikkens etiske og vitenskapsteoretiske utfordringer, s.48. www.utdanningsforbundet.no (lest 15.10.2013)
- 77.Dylan, B., Gotta serve somebody. Sang
- 78.Byrne, R.,(2010) The Secret fra dag til dag, dag 131. Kalender. Cappelen Damm

79. Anonym lærer (2014) Det farlige klasserommet, 26.01. Aftenposten.no

80. Mandela, Nelson (1993) Utdrag fra innsettelsestale, se vedlegg 2

LITTERATUR OG KILDER

- ✚ Adorno, Theodor W.; «Essayet som form» i «Essays i utvalg» Gyldendal 1958/1992
- ✚ Aftenposten.no 2013 og 2014
- ✚ Alexander Eben; «Himmelen finnes. En nevrokirurgs fascinerende reise inn i døden og tilbake.» Cappelen Damm AS 2013
- ✚ Alvestad; «Norsk Songbok» J. W. Cappelen Forlag AS 1976
- ✚ Arendt, Hannah; «Menneskets vilkår» Gyldendal Dansk Forlag 2005
- ✚ Aristoteles; «Den Nikomakiske etikk»
- ✚ Aschehoug og Gyldendals STORE NORSKE leksikon
- ✚ Astell, Christine; «Møte med engler» Aschehoug 2205 – Jeg søker kunnskaper om engler. Forfatteren av denne boken har en bachelor i sammenlignende religion og studerer videre om møtet mellom mennesker og engler.
- ✚ Auel, Jean M.: «Hulebjørnens klan» Aschehoug 1989
- ✚ Auel, Jean M.: «Hestenes dal» Aschehoug 1990
- ✚ Auel, Jean M.: «Mammutjegerne» Aschehoug 1990
- ✚ Auel, Jean M.: «Steppevandringen» Aschehoug 1990
- ✚ Auel, Jean M.: «Klippehulens folk» Aschehoug 2002
- ✚ Auel, Jean M.: «De hellige hulers land» Aschehoug 2011 – Auels bøker om Cro Magnon-jenta Ayla har fenget veldig. De har gitt innsikt til min skrivning i hvordan et menneske lærer seg å tilpasse seg ulike folkegrupper og ikke minst kommunikasjon med både mennesker og dyr.
- ✚ Barnas sangbok Johan Grundt Tanum forlag 1950
- ✚ Beck-Karlsen, Jo: «Gode fagtekster, Essayskriving for begynnere» Universitetsforlaget 2009
- ✚ Bernt, Jan Fridthjof; «Lojalitet og ytringsfrihet i skolesektoren. Lederansvar, lojalitetsplikt, faglig og etisk ansvar» (forelesningsplansje 27.01.2012)
- ✚ Bernt, Jan Fridthjof; «Tilsattes ytrings- og meddelelsesfrihet. Grenser for åpenhet fra et juridisk perspektiv» (forelesningsplansje 22.11.2012)
- ✚ Bernt, Jan Fridthjof; «Varslingsreglene og praksis i kommunene»(forelesningsplansje 22.11.2012)
- ✚ Binks, Georgie; Det Beste, september 2012
- ✚ Brown, Brene; «The Prize of Invulnerability» Ted.com, sett februar 2014
- ✚ Byrne, Rhonda; «Secret» Kalender Cappelen Damm 2010
- ✚ Cain, Susan; «Stille. Introvert styrke i en verden som aldri slutter å snakke.» Pax Forlag 2013
- ✚ Christie, Niels; «Hvis skolen ikke fantes» Universitetsforlaget 1977
- ✚ Christoffersen, Svein Aage; «Etikk, eksistens og modernitet. Innføring i Løgstrups tenkning.» Universitetsforlaget 1999
- ✚ Coehlo, Paulo; «Alkymisten» Ex Libris 1995
- ✚ Coehlo, Paulo; «Håndbok for lysets krigere» Bazar 2003
- ✚ Coehlo, Paulo; «Pilegrimsreisen» Bazar 2006
- ✚ Egeland, John O. Artikkel Dagbladet 20.04.2013

- # Eilertsen, Gerd; «Den stille eleven møter permafrost» Eksamensoppgave UIN 2011
- # Eilertsen, Gerd; «Midt imellom skole og hjem» Eksamensoppgave UIN 2012
- # Eilertsen, Gerd; «Nei til at fysisk og psykisk vold skal få utvikle seg i skolen» leserinnlegg, Harstad Tidende 20.03.2001, se vedlegg 1
- # Emoto, Masaru; «Vannets tidløse visdom» Damm og sønn AS Forlag 2006
- # Eriksen, Erik Oddvar; «Demokratiets sorte hull – om spenningen mellom fag og politikk i velferdsstaten» Abstrakt Forlag 2009
- # Frank, Otto, Ad fotnote 26, 1967 Skrift på veggen i Anne Frank House, Amsterdam – Det er han, som etter krigen når sannheten om hans families utslettelse i konsentrasjonsleirene blir gjort kjent for han, uttaler og bestemmer at hans datters dagbok må utgis. Jeg leste Anne Franks dagbok da jeg selv var på samme alder som henne da hun skrev den, og inntrykket er uutslettelig. Jeg besøker også museet i skriveperioden.
- # Gadamer, Hans-Georg; «Forståelsens filosofi» Cappelen Akademiske Forlag 2003
- # Grepstad, Ottar; «Sjangrane i essayistikken» i «Et nytt forsøk?» Seminarrapport Norsk Faglitterær Forfatter- og Oversetterforening 1997
- # Hagemann, Gro; «Skolefolk. Lærernes historie i Norge» kapittel 1 og 2 Ad Notam Gyldendal AS 1992
- # Hanssen, Arvid; «Åleina» Dikt melodisatt og sunget av Tove Karoline Knutsen 1980 – En fantastisk tekst til trøst i stille og tunge stunder
- # Hay, Louise L.; «Du kan helbrede ditt liv. Det er bare en tanke, og en tanke kan endres.» Hilt og Hansteen 1993
- # Huxley, Aldous; «Vidunderlige nye verden» Aschehoug 2008 – Jeg leser denne boken på gymnaset og ser mer og mer at forfatterens utopi blir mer og mer til virkelighet
- # Haas, Gerhard; «Essayets særmerke og topoi» i «Essayet i Norge» Det norske Samlaget 1969/1982
- # Jacobsen, Ruth Sommerfeldt og Krømer, Philip; «Syng med oss! Allsangboka for barna» Harald Lycke & Cos Musikkforlag 1945
- # Jensen, Thorkild Borup; «At tænke uden styrthjelm. Om essayet som genre og det danske essay i det 20. århundrede» Dansk lærerforening 1999
- # Johansen, Anders; «Om å tenke seg om skriftlig – og med stil» Kompendium UIN 2011
- # Johansen, Anders; «Samtalens tynne tråd, skriveerfaringer» Spartacus 2003- veldig inspirerende lesestoff til meg som essayskriver!
- # Josefson, Ingela; «Läkarens yrkeskunnande» Studentlitteratur 1998
- # Kahneman, Daniel; «Tenke, fort og langsomt» PAX Forlag 2012
- # Kwok, Jean; «Midt imellom» Bazar 2011
- # Larsson, Hans; «Intuition» Notater fra kopiert materiale
- # Lindseth, Anders; «Løgstrups etikk i et omsorgsperspektiv» i Jakob Wolf og Mickey Gjerris «Forståelse av K.E. Løgstrups forfatterskap» Forlaget ANIS 2002
- # Ledru-Rollin, Alexander; Sitert i Dagbladet 18.12.2010
- # Longum, Leiv; «Norsk essaytradisjon og aktuell sjanger debatt.» i «Et nytt forsøk?» Seminarrapport, Norsk Faglitterær Forfatter- og Oversetterforening 1997

- ✚ Losey, Meg Blackburn; «De nye barna. Banebrytende og fascinerende om neste generasjon verdensborgere.» Cappelen Damm AS 2012
- ✚ Løgstrup, Knut Ejler; «Den etiske fordring» 1956
- ✚ Mandela, Nelson; Plakat med utdrag av innsettingstalen 1993, se vedlegg 2
- ✚ Mehti, Jan Selmer; «Psychagogi – fremmedgjøring eller frigjøring. En studie av lærernes yrkesidentitet og selvforståelse i perspektiv av virksomhetsteorien.» Kopiert UIN 2011
- ✚ Meløe, Jakob; «Aktøren og hans verden» Artikkel i kompendium Høgskolen i Bodø 2010
- ✚ Meløe, Jakob; «Om å forstå det andre gjør» Artikkel i kompendium Høgskolen i Bodø 2010
- ✚ Meløe, Jakob; «Notater i vitenskapsteori» Artikkel i kompendium Høgskolen i Bodø 2010
- ✚ Meyer, Siri; «Vitenskap – fiksjon eller virkelighet?» i Meyer: «Pippi leser teksten» Essays C. Huitfeldt Forlag 1995
- ✚ Molander, Bengt; «Kunnskap i handling» Daidalos AB 1996
- ✚ Montaigne, Michel de; «Essays, Om erfaring» kapittel 13, Notater fra kopiert materiale.
- ✚ Myhre, Linnea; «Evig søndag» Tiden Norsk Forlag 2012
- ✚ Nakache, Oliver og Toledano, Eric; «De urørlige» Film 2011
- ✚ Nergård, Jens Ivar; «Den levende erfaring» Cappelen Damm 2006
- ✚ Nielsen, Finn Sivert; «Nærmere kommer du ikke» Fagbokforlaget 1996- interessant å lese om antropologistudier og feltarbeidere
- ✚ Nielsen, Karin; «Vi har tatt grundig feil» Avisinnlegg Harstad Tidende 30.01.2002
- ✚ Nielsen, Klaus og Kvale, Steinar; «Mesterlære, læring om sosial praksis» Gyldendal Akademisk 2007
- ✚ Nordenstam, Tore; «Fra kunst til vitenskap» Fagbokforlaget 2006
- ✚ Næss, Alfred; «Rosen og gresset» Sang – Karoline Krügers sang går rett i hjertet mitt, dette er en sang om det vakre i enkeltmennesket kontra massens styrke og anonymitet som utslettende fenomen
- ✚ PhD utvalget ved Profesjonshøgskolen i Bodø; «Praktisk kunnskap – som erfaring og som forskningsfelt» HBO-rapport 10/2005
- ✚ Platon; «Sokrates forsvarstale» Toralv Maurstad Riksteateret 2012
- ✚ Polanyi, Michael; «Taus kunnskap» Kompendium UIN 2011
- ✚ Radioprogram; «Mellom himmel og jord» NRK P1 2012, 2013, 2014
- ✚ Ramnefjell, Geir; Artikkel Dagbladet 06.04.2013
- ✚ Rand, Ayn; «de som beveger verden» Kagge forlag 2000
- ✚ Rand, Ayn; «Kildens utspring» Forlaget Lille Måne 2005
- ✚ Ricoeur, Paul; «Från text til handling» Symposion 1988
- ✚ Ringdal, Kristen; «Enhet og mangfold» 2.utgave Fagbokforlaget 2007
- ✚ Rossvær, Viggo; «Ruinlandskap og modernitet» Spartacus Forlag AS 1998
- ✚ Saldanha, Carlos; «Istid 2» Film 2006
- ✚ Sendker, Jan-Philipp; «Kunsten å høre hjerteslag» Cappelen Damm AS 2014
- ✚ Sendker, Jan-Philipp; «Kunsten å være den man er» Cappelen Damm AS 2014

- # Simon, Paul; «Sound of Silence» Sang 1964 – En tankevekkende tekst sunget av Simon & Garfunkel som jeg ofte lytter til.
- # Skjervheim, Hans; «Mennesket» Universitetsforlaget 2002
- # Skyttä, Tina; «Fortellinger fra jordmormorrommet» Masteroppgave UIN
- # Steinnes, Jenny; «Et poststrukturalistisk blikk på spesialpedagogikkens etiske og vitenskapsteoretiske utfordringer» www.utdanningsforbundet.no (lest 15.10.2013)
- # Steinholt, Kjetil; «Refleksjon og ettertanke» Tapir Akademisk forlag 1997
- # Tukiainen, Olli, Saaresto, Marko og Kaarlonen, Markus; «Where do we draw the line» Sang 2008 sunget av gruppa Poets of the Fall – En aldeles nydelig sang om undring rundt ens linjer i håndflata, hva er meningen med livet hvis vi må følge de som er blinde og være med på maskerade, da er det jo ingen mening i det en selv ser. Hvor setter vi grensene? Hva vil morgendagen med meg?
- # Tv program; «Skavlan» NRK 1 2012, 2013, 2014
- # Tv program; «Blanke ark» TV Norge 2009 og 2011
- # Tv program; «Klasse 10 B» NRK 1 2010
- # Vada, Arnstein; «Stopp mobberne» Avisinnlegg, Harstad Tidende 2002
- # Verbinski, Gore; «Pirates of the Caribbean 1-3» Filmer 2003, 2006 og 2007
- # Vestly, Anne Cath.; «Aurora i blokk Z» Tiden 1966
- # Wackerhausen, Steen; «Erfaringsrum, handlingsbåren kundskab og refleksion» Kompendium UIN 2011
- # Wackerhausen, Steen; «Kausale felter, metaantagelser og metodisk pluralisme.» Kopiert UIN 2011
- # Wackerhausen, Steen; «Kommunikation, forståelse og handling» Kompendium UIN 2011
- # Wackerhausen, Steen; «Legemet som læringens subjekt» Kopiert UIN 2011
- # Wackerhausen, Steen; «Profesjonsidentitet og utdanning» Kopiert UIN 2011
- # Wackerhausen, Birgitte og Steen; «Taus viden, pædagogikk og praksis» Kompendium UIN 2011
- # Wadell, Cato; «Feltarbeid I egen kultur» forlaget Seek c/o 2004
- # Walsch, Neale Donald; «Himmelske samtaler – en uvanlig dialog» Hilt og Hansteen 1999 – Denne boken var med på å bane vei i min tenkepause og var til uvurderlig hjelp til å se og tenke i et utvidet perspektiv.
- # Watterson, Bill; «Tommy og Tigern» Tegneserie 1985 – Tankevekkende tegneserie med gode replikker som speiler barns verden i et voksent samfunn. Skaperen bruker Jean Calvin (reformator) i Tommys skikkelse og Thomas Hobbes (filosof) i Tigerns skikkelse.
- # Wedge, Chris og Saldanha, Carlos; «Istid 1» Film 2002
- # Wikipedia; «Sorte hull» 2012
- # Wright, Georg Henrik von; «Om dei ytste tidene. Ein tankelek.» i von Wright: «Å forstå si samtid.» Det Norske Samlaget 1996
- # www.kbekko.com/85045696 «12 Universelle lover»
- # www.regjeringen.no Justis og beredskapsdepartementet, dokumenter, NOU-er, 11samarbeid og taushetsplikt 11.7, 11.7.3
- # Østerberg, Dag; «Forståelsesformer» Pax Forlag 1966/1972

- + Østerberg, Dag; «Essayet innen samfunnsvitenskapene.» i «Et nytt forsøk?» Norsk Faglitterær Forfatter- og Oversetterforening 1997
- + Øverenget, Einar; «Hannah Arendt» Universitetsforlaget 2008
- + Aarnes, Asbjørn; «Selvrefleksjonens erfaring» Etterord i Montaigne 1588/1996

NEI TIL AT FYSISK OG PSYKISK VOLD SKAL FÅ UTVIKLE SEG I SKOLEN

Gerd Eilertsen, mor

Jeg vil som mor dele mine erfaringer med andre foreldre, skolens ansatte, politikere og mennesker som er opptatte av barn og unge. Mine tre barn er elever ved en av sentrumsskolene hvor jeg også selv jobber som lærer. Jeg har jobbet med barn i over 20 år. Jeg velger mine ord med omhu for best mulig å forhindre at enkeltpersoner blir uthengt. Jeg er her opptatt av å sette søkelyset på skolens hverdag slik den fortoner seg for mange barn, og rette søkelyset på kontakten mellom skole og hjem. Det gjør forferdelig vondt å se at mange barn lider, de lider i ensomhet fordi foreldrene ikke har nok informasjon om hvordan deres skolehverdag er. De lider i ensomhet fordi læreren ikke har nok ressurser til å håndtere problemene.

SKOLEHVERDAGEN

Jeg ser en gutt på 11 år som har gått seks år i en såkalt bråkete klasse. Læreren sier at i denne klassen kan vi aldri gjøre noe moro, her må holdes streng disiplin, for ellers vil urolige elever begynne å herje. Denne gutten er rolig og vil være flink. Han blir litt plaget av en annen gutt, foreldrene snakkes, skolen informeres, og man tror at dette vil ordne seg. Så begynner denne gutten å mislike å gå på skolen, gruer seg til hver dag. Han får vondt i magen og senere i hodet, men i helgene er han bra. Han gråter og sovner på sofaen etter skoledagene, han orker ikke å gå på fotballtreninga heller. Stresshodepine, sier legen og er rystet. Jeg hører om en klasse som daglig får ødelagt undervisningstimer p.g.a. bråk, og om redselen deres da de måtte låses inn på et klasserom for å bli beskyttet mot en voldelig elev, slik at læreren kunne springe etter hjelp. Jeg hører om en gutt som hver uke blir slått ned av en medelev, han blir dratt etter håret, løftet opp etter hodet, sparket i magen og i skrittet og kommer hjem med blåmerker. Foreldrene rapporterer til skolen, men det blir ikke bedre. Jeg hører at en familie flytter til en annen skolekrets for at sønnen skal slippe unna plaging. Jeg kjenner ei jente som ofte er svimmel og kvalm etter skoledagen. Hun har ei skive i matboksen og kommer hjem med ei halv. En bestefar skulle hente sitt barnebarn på sju år etter endt skoledag. Han ble møtt av læreren som sa at tre gutter var ikke kommet inn til siste time. Som alene voksen i klassen hadde hun ikke anledning til å hente dem. De hadde derfor vært ute en time uten tilsyn. Jeg vet at denne læreren har en tøff hverdag. Jeg hører om en stor sterk gutt som blir ertet og at

dette utløser uregjerlig sinne som ikke kan håndteres av en voksen alene. Jeg hører at dette skaper frykt, medelevene kan ikke gripe inn og hjelpe sine kamerater. De klarer ikke med denne guttens fysiske styrke. Jeg hører også at en lærer er blitt banket av en elev. Og jeg blir virkelig redd når barn resignert forteller meg at slik er vår hverdag og det blir ikke bedre.

MØTE MED SKOLELEDERNE

Dette godtar vi ikke, sier flere foreldre og forlanger møte med ledelsen både i skolen og på skolekontoret. Uakseptabel skolesituasjon, vi er engstelige for våre barn, sier foreldrene. Flere unger blir syke, vi frykter at de kan få livstruende skader. Hva kan skolen gjøre med dette? Svaret de får er at det jobbes med saken og at «det går greit»! Dette stemmer aldeles ikke sier foreldrene. Foreldre tilbyr seg å hjelpe, et vennskapskurs for alle. Dette blir blankt avvist av en skoleleder. Tre barn blir holdt hjemme ei uke, skolen kan ikke tilby noe til dem som er redde og blir plaget. Foreldre skriver brev til skoleledere, men får ikke svar – ikke engang en beklagelse for at elever er blitt skadet i skoletida. Foreldre ser og hører at skoleledere bygger en forsvarsmur rundt seg. Det er ikke verre her enn andre steder, sier de. Og jeg hører om en skoleleder som vil hindre ei mor å gå inn og hjelpe sine barn som lider. Nei, dette kan vel ikke stemme? Jeg hørte kanskje feil? For de fleste lærerne sier at foreldrene må bare komme til skolen. Jeg leser at en skoleleder skriver at alle elevene skal være i skolen, ingen skal trekkes ut for å få spesialhjelp. Lærerne skal kurses for å kunne takle alt. Eleven med stresshodepine ble så syk av skolen at han måtte være hjemme i flere uker. Han måtte få flere behandlinger hos en naturterapeut. Han måtte ut av skolen for å få hjelp til de problemene som oppsto i skolen. Menes det at lærerne skal fungere som alt fra politi til terapeut i tillegg til sin undervisningsplikt?

Jeg hører også at helsevesenet ikke får informasjon og utelukkes fra møter. Nei, dette kan vel ikke stemme?

Det skal kjøpes inn et program som på sikt kan gi resultater. Øket inspeksjon er et annet tiltak. Flott. Men hvor blir det av førstehjelpa i skoletimene? Det kom meg for øre at en skoleleder sa at i de fleste tilfellene er det bare vold som hjelper mot vold! Nei, dette kan aldeles ikke være sannheten fra en som skal være et forbilde for våre barn??

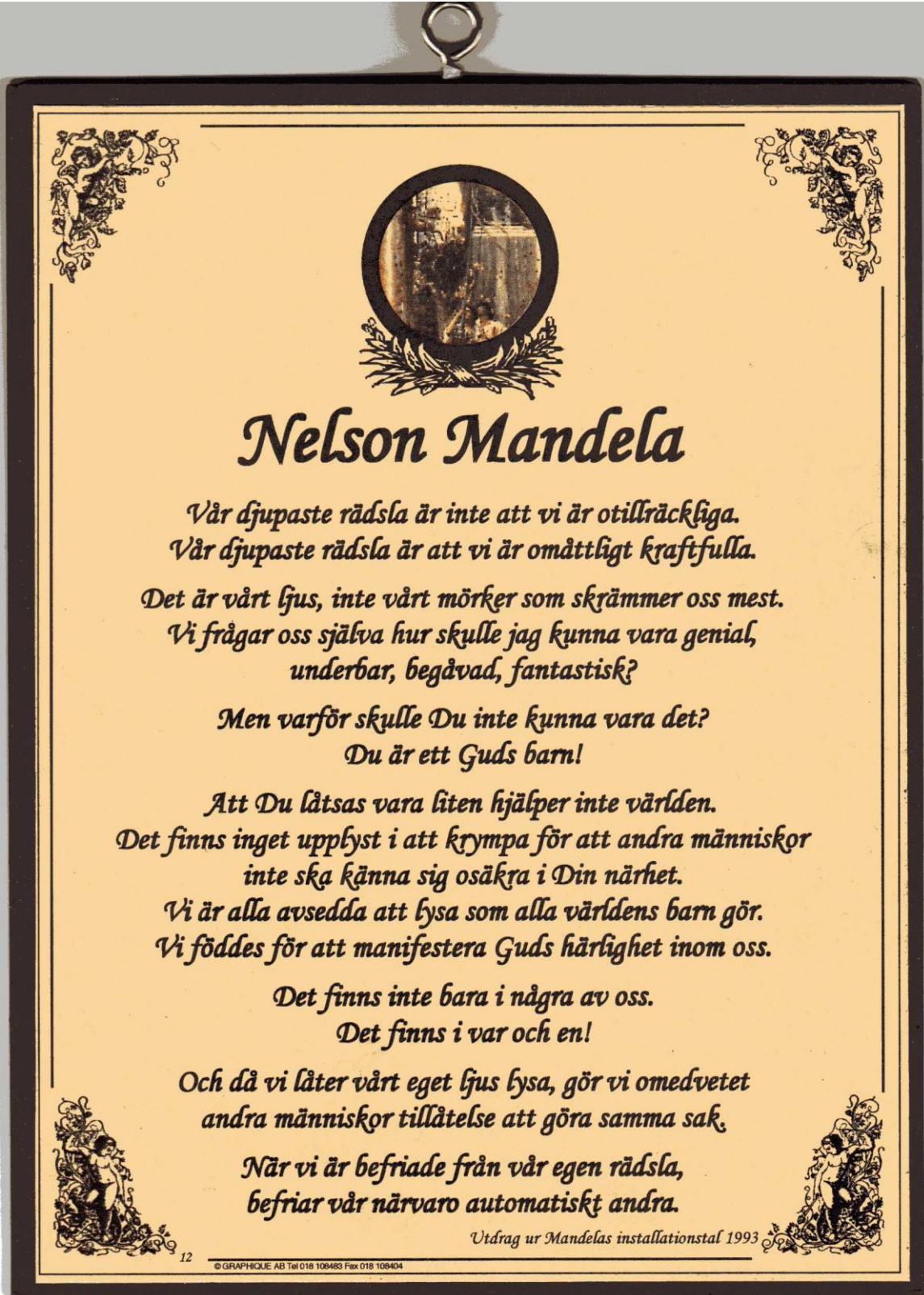
DET LEGGES LOKK PÅ DE FAKTISKE FORHOLD

Med den dobbeltrollen jeg har, ser jeg skolen fra flere vinkler. Jeg ser barn truet på livet, som ikke får utvikle seg og blomstre som barn har krav på. Jeg ser oppgitte lærere som føler seg

maktesløse over alle utfordringene og de ønsker hjelp fra foreldrene. Jeg ser skoleledere som legger lokk på problemene og som er lite villige til foreldreengasjement. Det snakkes om taushetsplikt og yrkesstolthet. De prøver febrilsk å styre ei skute som er så overlastet at den holder på å synke. Jeg bor i en kommune som hvert år tar penger fra skolesektoren til tross for sterke motsignaler fra foreldrene. Resultatene ser vi klart. Utviklingen har ført til at det er den sterkestes rett som gjelder både i timene og i friminuttene. Fysisk og psykisk vold er et daglig fenomen på flere skoler, elever og lærere lider. Lærerne er maktesløse, fanget i et system av regler som setter kjepper i hjulene for utvikling. Ei skute med for mye last ligger tungt i vannet, på godværsdager går det fint hvis ikke lasten forskyver seg. Når uværet blåser opp derimot, kan alt gå galt. Hvem skal da styre redningsस्कøyta? – skoleledelsen?, politikerne, foreldrene??

GJØR ET VALG

Barna må få se at de voksne kan ordne opp, hvis ikke vil deres oppgitthet og resignasjon prege dem som voksne. Vi mennesker har hver dag muligheten til å gjøre et valg. Man kan velge positive ting eller negative ting. Man kan velge å snu seg bort og se en annen vei og la problemene fortsette, eller man kan velge å gjøre noe med dem. Man kan velge avvisning eller å være imøtekommende. Hver gang det skjer noe ille, kan man velge å være et offer eller å ta lærdom av det. Jeg har gjort et valg. Har du? Ville du velge en daglig arbeidssituasjon slik disse barna har det? Nei, i voksenlivet er ikke dette akseptert. Jeg hører nå at etter timelange møter er skolelederne blitt åpne for dialog med foreldrene og viser god vilje til å løse problemene. Kjempesint! Men de har kun 4 ekstratimer og ingen penger å tilby. Dette er realitetene vi må forholde oss til. Som mor hører jeg daglig kritikk av lærerne, men jeg vet at de gjør så godt de kan. Jeg håper derfor at skolen innser hvilken menneskelig ressurs foreldrene er. Foreldrene ser ut fra sitt hjerte og gjennom sine barns øyne, og mange er opptatte av at hele skolemiljøet må fungere. Mange er ivrige og flinke ledere for barna i ulike fritidsaktiviteter. De ser også at barn må få hjelp fra andre fagpersoner enn lærerne, for eksempel helsevesenet. Det må nytenkning til og jeg vet at foreldrene kan vise vei. Men da må skolen være såpass ærlig at de tør å rope MAYDAY. Det er ikke snakk om ansvarsfraskrivelse, men tvert imot; **DETTE HANDLER OM Å TA ANSVAR!** Foreldre står klar på ei av redningsस्कøytene og det er et stort og dyktig mannskap her.

*Vår djupaste rädsla är inte att vi är otillräckliga.
Vår djupaste rädsla är att vi är omätligt kraftfulla.
Det är vårt ljus, inte vårt mörker som skrämmer oss mest.
Vi frågar oss själva hur skulle jag kunna vara genial,
underbar, begåvad, fantastisk?
Men varför skulle Du inte kunna vara det?
Du är ett Guds barn!
Att Du låtsas vara liten hjälper inte världen.
Det finns inget upplyst i att krympa för att andra människor
inte ska känna sig osäkra i Din närhet.
Vi är alla avsedda att lysa som alla världens barn gör.
Vi föddes för att manifestera Guds härlighet inom oss.
Det finns inte bara i några av oss.
Det finns i var och en!
Och då vi låter vårt eget ljus lysa, gör vi omedvetet
andra människor tillåtelse att göra samma sak,
När vi är befriade från vår egen rädsla,
befriar vår närvaro automatiskt andra.*

Utdrag ur Mandelas installationstal 1993

12 © GRAPHIQUE AB Tel 018 108483 Fax 018 108404